KURDISTAN

36

هزری قاسملوو

ئاوێنەیەک بۆ ئەمڕۆ و داهاتوو

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

پێڕست:

١- چۆن لە هزری دوکتور قاسملوو کەڵک وەرگرین... مستەفا شەڵماشی ٤
٢- د. مەحموود عوسمان: تەنیا بە یەکگری و پاڵوێکدان دەتوانین ئەمانی د. قاسملوو قەرەبوو بکەینەوە.........
.... تەلەڤزیۆنی تیشک ١٥
٣- شرۆڤەی دەروونناسیی کەسایەتیی د. قاسملوو... بێهزاد قادری ٢٠
٤- قاسملوو: دەنگی بێگەردی حیکمەت لەنێو جەنجاڵی چەکدا.................................. ڕەحیم نزهەتزادە ٢٥
٥- بەشێک لە دەرسەکانی دوکتور قاسملوو بۆ ئێمەمانان.. هەردی سەلیمی ٢٨
٦- خەبات بە مێتۆدی قاسملوو... حەسەن ساڵحزادە ٣٢
٧- قاسملوو لە ڕێبازیدا زیندوە... عومەر باڵەکی ٣٧
٨- ڕێبەر یان سەرکردە، ئاوڕدانەوەیەکی بابەتی لە د. قاسملوو.................................... ئەسعەد باقری ٤٠
٩- سیاسەت بە تاموچێژی ئەکادێمیا... سۆران عەلیپوور ٤٧
١٠- قاسملوو، دەنگی مرۆڤایەتی.. ڕەحیم نزهت زادە ٥٤
١١- دوورئەندێشیی دوکتور قاسملوو لە سیاسەتدا... جەماڵ ڕەسووڵ دنخە ٥٩
١٢- بەشوێن هەنگاوەکانی دوکتورەوە... دیاکۆ ڕۆژهەڵاتی ٦٤
١٣- دێموکراتێکی باوەڕدار .... ڕەزا دانشجوو ٦٩
١٤- چەکی دوکتور قاسملوو!.. ئەلبورز ڕوئین‌تەن ٧٥
١٥- پەیامی دەستەی کارگێڕیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە بۆنەی سی و شەشەمینساڵڕۆژی تێرۆری دوکتور
قاسملوو.. ٨١
١٦- پرسی کورد و گۆڕەپانی نێودەوڵەتی، میراتی دوکتور قاسملوو....................... حەسەن قارەمانی ٨٤
١٧- سۆسیالیزمی دێموکراتیک: دێموکرات و ئیدەئالەکانی چەپ................................ سۆران باریکە ٨٨
١٨- ئەخلاق و سیاسەت لە بنەما فکرییەکانی د. قاسملوودا................................. ئا: شیوا مورادیان ٩٧
١٩- ڕێبەرێک کە لە پێناو ئاشتی و دەستەبەرکردنی ماف و ئازادییەکانی گەلەکەی دا، گیانی خۆی فیدا کرد..............
.... ڕەحمان کاژەیی ١٠٧
٢٠- ١٩ی جولای... کاوە ئاهەنگەری ١١٠

سەرچاوە
Serchawe

٢١- ناخۆشترین و تاڵترین ڕۆژی ژیانم.. برایم چوکەڵی ١١٢

٢٢- ٢٢ی پووشپەڕی ٦٨ و بڕیارێکی سەخت... تیموور مستەفایی ١١٧

٢٣- قاسملوو – بەهایەک بۆ ئاشتی و خۆشەویستی... مەجید حەقی ١٢١

٢٤- تیرۆر.. مستەفا مەعرووفی ١٢٤

٢٥- پێکهاتەی گوتاری نەتەوەیی و دیمۆکراسی.. شەهلا دەباغی ١٣٢

٢٦- دوکتور قاسملوو و خەڵاتێک... ئەحمەد شێربەگی ١٣٦

چۆن لە هزری دوکتور قاسملوو کەڵک وەرگرین.

مستەفا شەڵماشی

وتاری من لە سیمیناری ستۆکهۆڵم بە بۆنەی ٣٦ ساڵەی شەهید کرانی دوکتور قسملو و هاوڕێیانی

لە یادی ٣٦ ساڵەی شەهیدکرانی شەهیدانی ویەن دوکتورعەبدولڕەحمانی قاسملو ڕێبەری مەزنی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران و یەکێک لە کاریگەرترین ڕێبەرانی کورد لە خەباتی ڕزگاریخوازیی نەتەوەی کورد لە چەرخی بیستەم دا، هەروەها عەبدوڵڵا قادری ئازەر و دوکتور فازیل ڕەسوڵ دا سڵاو دەنێرم بۆ ڕوحی پاکی وئەو شەهیدانە و هەموو شەهیدانی کوردستان.

لە کەسمان شاراوە نییە کە شەهیدی ڕێبەر دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملو کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر بزاڤی ڕزگاریخوازیی کورد لە هەموو کوردستان بە گشتی و لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەتایبەتی هەبووە و تا ئێستاش هەیە. بە تایبەت لە نێو ڕیزەکانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران دا ئەو کاریگەرییە زۆر بەرچاوەو هزری قاسملوو لە ڕاستی دا

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

بەسەر ڕێـڕەوی خەبـاتی دێموکڕاتەکـانی ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان دا زاڵە. دوکتـور قاسملوو سیاسـەتمەدارێکی شـاز بـوو لە نێو جـووڵانەوەی ڕزگـاریخوازیی گەلـی کـورد دا. ئەو لە گەڵ سیاسـەتمەدار، سیاسـەتمەدار، لە گەڵ ئـابووری زان، ئـابووری زان، لەگەڵ دیپلۆمـات، دیپلۆمـات، لەگەڵ کۆمەڵنـاس، کۆمەڵنـاس و تەنـانەت لە گەڵ شـاعیر وئەدیـب، شـاعیر و ئەدیـب بـوو. ئەوەندەی پەیوەندی هەبێ بە مەسـەلەی کـوردەوە بە گشـتی، لە نێـو ڕێـڕەوی خەبـاتی چەنـدین سـاڵە و شێوەی لێکدانەوەو سیاسەتسازی و ڕێبەری کردنی دوکتور قاسملوو دا وانەی زۆر گەورە هەن کە دەکرێ ڕێبەرانـی کـورد لە هەمـوو پـارچەکـانی کوردستان دا لێیـان فێـربن و بیـانکەنە چـرای ڕووناککـەرەوەی قۆنـاغە تـاریک و بەرتەسکەکـانی خەبـاتی خۆیـان بـۆ مـامەڵە کردن لە گەڵ دەور وبەریان وبۆ زاڵبوون بەسەر نەیارانی کورد دا، کە بە داخەوە هەرچوار دەوریان تەنیوە.

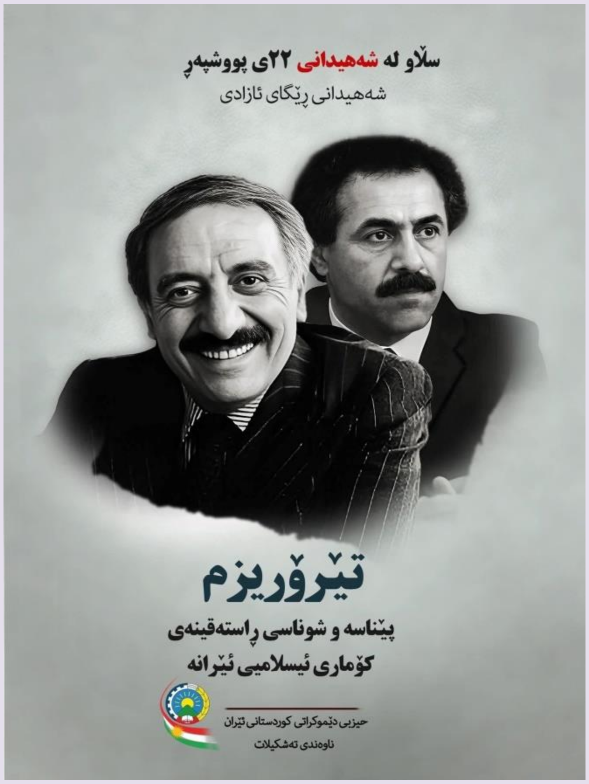

یەکێـک لە ئاسـتەنگەکانی بەردەم هەمـوو ڕێبەرانـی کـورد لە هەر چوارپـارچەی کوردسـتان ئەوەیە کە بە هـۆی دابەشکرانی کوردستان بە سەر چوار وەڵاتـی نـاوچەی پرکێشـە و ئـاڵۆزی ڕۆژهەڵاتـی نێوەڕاست دا، بە داخەوە لە هەریەک لەو بەشـانەی کوردسـتان دا لە خەبـات دابـی، هەرچـوار دەورت دوژمنـی فکـری و هزریـی مەسـەلەکەی تـۆیە. هیـچ کـام لەو وەڵاتـانەی کە بەشێک لە کوردستانیان بەسەر دا دابەش کراوە، لە ڕاستی دا موافقی چارەسەری مەسـەلەی کـورد لە هیـچ یەک لەو وەڵاتـانە

دا نین. ڕژیمەکانی حاکم بەسەر ئەو وەڵاتانە دا لە باشتیرین حاڵەت دا بە هۆی ڕکەبەرایەتیی ناوچەیی ڕەنگە لە قۆناغێک لە قۆناغەکانی خەبات دا بە قازانجیان بێ بە هۆی جووڵانەوەی کوردەوە فشارێک بۆ وەڵاتەکەی دەراوسێیان بێنن و لە کۆتاییش دا مامەڵەی پێوە بکەن. هونەری ڕێبەرانی کورد لەوە دایە کە چۆن بتوانن پارسەنگێک بدۆزنەوە بۆ ئەوەی هەم لە ناکۆکیی نێوان دژبەرەکانیان کەڵک وەرگرن و هەم بە کردەوە نەچنە ژێربار ی داخوازییەکانی ئەو وەڵاتانە کە لە کۆتایی دا بە زیانی هەموو نەتەوەی کورد تەواو دەبێ. بۆیە گرنگترین سیفەت بۆ ڕێبەرانی کورد ئەوەیە کە هزری نەتەوەیی بەسەریان دا زاڵ بێ و هەموو ڕێبازە فکریەکان بۆ گەشەپێدان و برەوپێدانی هزری نەتەوەیی بە کار بێنن. بە لێبڕاوی و ڕاشکاوی دەتوانم بڵێم یەکێک لە تایبەتمەندییە گرنگەکانی دوکتور قاسملکوو ئەوەبوو کە هەوڵی دەدا لەهەموو ڕێبازە فکری و هزرە زانستی و کۆمەڵایەتیەکان، بە قازانجی پتەوکردن و گەشە پێدانی هزری نەتەوەیی کەڵک وەرگرێ و لە کۆتایی دا نەتەوەیی بوون دەوڵەمەند بکا بە بناغەی زانستی ئابووری، سیاسی، کۆمەڵایەتی و ڕێبازە جۆربەجۆرەکان بگونجێنێ لەگەڵ هەل و مەرجی خەباتی نەتەوەی کورد و ستراتیژیی خەباتی کوردیش بگونجێنێ لەگەڵ پێشکەوتنەکانی جیهانیی سەردەم و ئەو ڕێبازە فکرییە پێشکەوتوانەی جیهان کە توانیویانە کۆمەڵگاکەی خۆیان بەرەو پێشکەوتن و گەشەکردن و ئازادی و یەکسانی هیدایەت بکەن. کەواتە هزری دوکتور قاسملوو لە سەر بناغەی نەتەوەیی بوونێکی پێشکەوتنخوازانە دامەزراوە کە ئەگەر بە باشی کەڵکی لێ وەربگیرێ یارمەتیدەر دەبێ بۆ ئەوەی کە لە داهاتوو دا نەتەوەی کورد بەرەو ئازادی، پێشکەوتن و سەربەخۆیی هیدایەت بکا. ئێمە لەسەر چ بناغەیەک دەتوانین ئەو ئیدیعایە بکەین کە هزری دوکتوور قاسملوو بەم جۆرە بەربڵاوە و دەکرێ وەک مۆتۆڕی جووڵاندنی خەباتی نەتەوەی کورد چاوی لێبکرێ کە دەتوانێ ببێتە ئەو یارمەتیدەرە گەورەیە. لێرەدا بە چەند خاڵێک دەکرێ ئەوە ڕوون بکەینەوە:

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

دوکتور قاسملوو لە کتێبی کوردستان و کورد دا کە کتێبێکی زانستییە و بۆ تێزی دوکتورا داڕێژراوە، بە شێوەیەکی زانستی دەیسەلمێنی کە "کورد یەک نەتەوەیە و کوردستان یەک وڵاتە "کە دابەشکراوە. ئەو لە پێشەکی کتێبەکە دا دەڵێ لە ساڵی ١٩٥٧ەوە دەستی بە کارکردن لەسەر ئەو کێبە کردوەو لەساڵی ١٩٦٢ دا تەواوی کردووە. لەو کتێبە دا هەموو تیۆری و تکنیکەکانی زانستی کۆمەڵایەتی، ئابووری وسیاسی بەکار هێناوە تا واقیعییەتی حاشاهەڵنەگری کوردستان و کورد بسمێنێ و لە لاپەڕە ٣٠٥ ی وەرگێڕانی کتێبەکەی دا بە کوردی، بەم جۆرە پێناسەی نەتەوەی کورد دەکا.

"نەتەوەی کورد یەک نەتەوەیە کە هەموو سروشتە تایبەتیەکانی نەتەوایەتی تێدا هەن. کۆمەڵە خەڵکێکی سەقامگیرە کە لە مێژوو دا دروست بووە و خاکی هاوبەش و بناغەی دامەزراندنی ئابووریی هاوبەش و خوو و ڕەوشتی هاوبەشی هەیە کە لە فەرهەنگ و ڕێ وشوێن و ئامانجی نەتەوایەتی هاوبەش بۆ ڕزگاری و یەکیەتی نەتەوایەتی دا خۆی دەنوێنێ" کەوابوو دوکتور قاسملو ساغبوونەوەی تەواوی هەبووە لە ڕێبازی سیاسیی خۆی دا و لەو ئامانجانە دا کە بۆ خەباتیی بێپسانەوەی سیاسیی خۆی دیاری کردوون. بۆ دوکتور قاسملوو بەدەستهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ نەتەوەی کورد لە پێش هەموو ئامانجێکەوە بووە. ئەگەر بە زمانی سادە، هەڵی سەنگێنین "کوردایەتی" مۆدێرن ئامانجیی سەرەکی دوکتور قاسملو بووە. کوردایەتی بە شێوەی دێموکڕاتیک و هەڵگری بارگەی یەکسانیخوازانە و عەداڵەتخوازانە و گونجاو لەگەڵ مەنشووری مافی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتووەکان. لە چەند خاڵێکی سەرەکی دا ئەو کوردایەتییە ڕوون دەکەمەوە.

یەکەم: هەربۆیە دوکتور قاسملوو توانیبووی فۆرمۆلێکی زۆر کارا و بەهێز بۆ خەباتکردن بدۆزێتەوە. لە فۆرمۆلی دوکتور قاسملوو دا فاکتەری هێزی کورد بۆ خۆی ڕۆڵێکی گەورەی پێدرابوو و لە ڕاستی دا بە دەستهێنانی ئەنجامی هاوکێشە سیاسییەکە درابوو بە هێزی جووڵانەوەی کورد.

بۆ وێنە سەرەڕای پەیوەندیی حیزبی دێموکڕات لە گەڵ دەوڵەتی عێراق، هیچ کاتێک دوکتور قاسملو تای تەرازووی دۆستایەتی بەلای حکوومەتیی ئەو وڵاتە دا نەشکاندەوە، بەڵکو هەمیشە دۆستایەتی لە گەڵ جووڵانەوەی کورد لە باشووری کوردستانی ڕاگرت و تەنانەت یارمەتی دا و هیچ کاتێک قەبووڵی نەکرد کە لە ڕێگای ئەو و حیزبەکەیەوە بچووکترین فشار بۆ سەر جووڵانەوەی کورد لە باشووری کوردستان بێ. مەسەلە ئەوە نەبوو کە داوای لێ نەکرێ، بەڵام ئەو وەڵامی ئوسوولی هەبوو. ئەو هێزی جووڵانەوەی کوردی دەبردە تەشکی ئاسمان لە بەرامبەر نەیاران دا. لە کاتی فشارهێنان دا ئەو مەرجی بۆ نەیاران دیاری دەکرد و بە ئاشکرا پێی ڕادەگەیاندن کە ئەگەر فشار بێنن خەباتی ڕۆژهەڵات و باشوور لێک گرێ دەدەن. هاوکێشەی قاسملوو ئەوەبوو کە بەردەوام داوا بکا کە مەسەلەی کورد بە شێوەی سیاسی چارەسەر بکەن و ڕای دەگەیاند کە هیچ چارەسەرێکی دیکە ناتوانێ کاریگەر بێ. بە ئاشکرا و بێ پێچ و پەنا دەیگوت کە مەسەلەی کورد تەنیا چارەسەری

سیاسی هەیە و ئەگەر ئەو کارە نەکەن ئەوە کێشەی خۆیانە و کوردی ڕۆژهەڵات ئامادە نییە لە دژی خوشک و براکانی لە باشوور هیچ هەنگاوێک هەڵێنێتەوە. ئەو سیاسەتە نەتەوەییەی حیزبی دێموکرات کارێکی کردبوو کە خەباتگێڕانی باشوور بە نێو ڕیزەکانی حیزبی دێموکرات دا دەهاتن و دەچوون و لە قووڵایی باشووری کوردستان دا چالاکیان دەکرد و هەربە نێو حیزبی دێموکراتیش دا دەگەڕانەوە بۆ سەرکردایەتیان کە دیسان لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی جووڵانەوەی ڕۆژهەڵات دابوو یا لە سەر سنووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو. کەوابوو یەکەم وانەی گەورەی دوکتور قاسملوو کوردایەتیەکی ڕاستەقینە بە دڵسۆزی بۆ هەموو بەشەکانی کوردستان بوو، بێ ئەوەی کە بیهەوێ دەستێوەردان لە کار و باری بەشەکانی دیکەی کوردستان دا بکا. واتە کوردایەتی هێڵی سەرەکیی ڕێبازمان بێ و نەکەوێتە ژێر ئامانجی دیکەوە.

دووەم وانەی دوکتور قاسملوو، گرنگی دان بە پەیوەندی دیپلۆماسی بوو، لەسەر بناغەی قازانجی هاوبەش. ئەو فێری کردین کە سەردەمی پەیوەندیی کۆلۆنیالی، بەزەیی مرۆڤایەتی و یا برایەتیی ئیدەئۆلۆژیکی بەسەر چووە. کورد نابێ تەسلیمی پەیوەندیی کۆلۆنیالی بێ و تەنیا بۆ پاراستنی گیانی خۆی ببێتە داردەستی هێزی دەرەکی. یا بچێ وەک قوربانییەک بپارێتەوە تا یارمەتی بدەن، یا خۆی بە ئیدەئۆلۆژییەکەوە ببەستێتەوە و چاوی داخا و هەرچی پێی دیکتە بکەن، بیلێتەوە. بەڵکو دەبێ بەرژەوەندییەکانی خۆی هەڵسەنگێنێ، لەگەڵ بەرژەوەندیی هەردووک لایەنی بەرامبەر تاو و توێ بکا و هاوکێشەیەک بدۆزێتەوە کە بەرژەوەندیی هەردووک لای تێدا پارێزراو بێ و بەم جۆرە مامەڵە و دۆستایەتی بکا. واتە سەربەخۆیی تەواومان هەبێ لە سایسەتکردن دا و لەبیری بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانی خۆمان دا بین.

سێهەم وانەی گەورەی دوکتور قاسملوو ئەوە بوو کە هەرچەند کوردستانی بە یەک وەڵات و کوردی بە یەک نەتەوە دەزانی، بەڵام جیاوازییەکانی هەر چوارپارچەی کوردستانی دەخوێندنەوە و پێی وابوو کە هەر پارچەیەی دەبێ بە پێی هەل و مەرجی خۆی خەبات بکا و قۆناغەکانی خەباتی خۆی دیاری بکا. پێی ڕەوا نەبوو هیچ پارچەیەکی کوردستان لە پارچەکانی دیکەی کوردستان دا دەستتێوەردان بکا. نەزەری ئەوە بوو کە پێویستە دۆست و هاوکاری یەکتر بن، بەڵام نابێ دەست لە کار و باری یەکتر وەردەن. سەردەمانێک لە ژێر ڕێبەرایەتی ئەو دا حیزبی دێموکراتی کوردستان گەورەترین حیزبی کوردی و جووڵانەوەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، گەورەترین جووڵانەوەی کوردی بوو، بەڵام تا ئێستاشی لەگەڵ بێ نە حیزبی دێموکراتی کوردستان و نە جووڵانەوەی کوردی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە گشتی بچووکترین دەخالەتیان لە پارچەکانی دیکەی کوردستان دا نەکرد.

واتە سەرەڕای دۆستایەتی کردن و هاوخەباتی و هاوپەیمانی لە نێوان جووڵانەوەی هەموو بەشەکانی کوردستان دا، پێویستە بەڕیوەبردن و دارشتنی سیاسەت بۆ هەر بەشەی کوردستان، بە جووڵانەوەی کورد لەو بەشە بسپێردرێ. بەڵام لە هیچ

حاڵەتێک دا دژایەتی یەکتر نەکرێ و بە پێچەوانەوە، پشت وپەنای یەکتر بین.

چوارەم وانەی گەورەی دوکتور قاسملوو ئیمان بە چارەسەریی ئاشتیخوازانەیە. پێکەوە ژیانی مرۆڤانەی نێوان گەلانی ناوچە، وەلانانی ڕق وتۆڵە و کارکردن بۆ سەقامگیریی دیموکڕاسی و ئاشتی، کە بەداخەوە گیانی خۆشی لەسەر دانا، لە ڕوانگەی دوکتور قاسملووەوە ڕێگای وت و وێژ تەنیا ڕێگای چارەسەری گیرو گرفتەکانی گەلانی ناوچە بوو. لە ڕوانگەی دوکتور قاسملووە وە چەک تەنیا بۆ بەرگری لە خۆت ولە دەسکەوتەکان بەکار دەهات. لە ڕوانگەی ئەوەوە بە توونی و تیژی هیچ کێشەیەک چارەسەر نەدەکرا و کۆتایی هەموو گرفتێک لەسەر مێزی وت و وێژ ئیمکانی هەبوو. کە بەداخەوە لە وەڵاتانی دیکتاتۆر لێدراو و تا سەر ئێسقان پڕلە بوغزوغەرەزی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دا، ئەو ڕێڕەوە جارێ زەمینەی زۆر کەمە و بە داخەوە زۆر جار لایەنگرانی ئەم ڕێبازە مرۆڤانەیە دەبنە قووربانیی بیر وبۆچوونە مرۆڤدۆست و دێموکراتیکەکانی خۆیان. بەڵام گومان لەوە دا نییە کە داهاتوو هەر هی ئەو بۆچوونە مرۆڤدۆستانەیە یە.

واتە ئێمە پێویستە ماندوو نەبین لە بڵاوکردنەوەی بیر و بۆچوونی ئاشتیخوازانە و پێکهێنانی کەش و هەوای پێکەوە ژیانی هەموو نەتەوەو ئاین و ئاینزا جیاوازەکانی دەوروبەرمان. ئێمەی کورد نەتەوەیەکی کۆنی ئەو ناوچەیەین کە بە هەزاران ساڵە تێی دا دەژین. بەڵام چواردەوریشمان گیراوە بە نەتەوەی جیاواز، ئاینی جیاواز و ئاینزای جیاواز. پێویستە هەوڵ بدەین بە مودارا و ئاشتیانە لە گەڵیان بژین، هەرچەند مافی خۆمانە بەرگری لە بوون و مانەوەو دەسکەوتە نەتەوەییەکانی خۆمان بکەین.

پێنجەم: پراگماتیست و واقیع گەرا بوو، بەڵام پێداگر بوو لەسەر مافەڕەواکانی نەتەوەکەی. قاسملوو بەشێوەیەکی زانستی و تیۆریک ڕەهەندەکانی خەباتی هەڵدەسەنگاند. پشتی بە زانیاریی ڕاست دەبەست بۆ هەڵسەنگاندنی هاوکێشەی هێز لە نیوان خۆمان و ئەوان دا، یا ئیمەو نەیاران و دوژمنانمان دا، بەڵام هیچ کاتێک تەنانەت لاسەنگی هێزیش کارێکی وای نەدەکرد کە دەست لە مافەکانی نەتەوەکەی هەڵگرێ. واقیع گەرایی بە بۆچوونی قاسملوو ئەوەبوو کە هەوڵ بدەی ڕاستیەکان و واقیعییەتەکانی گۆڕەپانی خەبات و وەڵاتەکەت بزانی، تا بتوانی واقیعە تاڵەکان بە قازانجی خۆت بگۆڕی. ئەو مەبەستی لە واقیعگەرایی ئەوە نەبوو کە تەسلیمی هەل و مەرجی داسەپاو بی. ئەو دەیویست هەل و مەرجەکە وەک خۆی هەڵسەنگێنێ و ڕاستییەکان بە باشی ببینێ، بەڵام هەوڵ بدا ئەو ڕاستیانە بگۆڕێ کە بە زیانی نەتەوەکەنی و لە مێژوویەکی پڕ لە چەواشەکاری دا بۆ ئاسیمیلە کردن و تواندنەوەی نەتەوەکەی لە لایەن نەیارانەوە بەرهەم هاتوون. بۆ قاسملوو سیاسەت ئەو هوونەرەبوو کە ئیمکان بڕەخسێنێ تا نا مومکینەکان مومکین بکا. زۆرجار بە هەڵە ڕستەی سیاسەت هونەری مومکینە لێک دەدرێتەوە. کە ڕۆژێک لە ڕۆژان دوکتور قاسملو باسی کردووە. بەڵام مەبەستی ئەو تەسلیمبوون بە

واقیعی تاڵ نەبووە. خۆ ئەگەر وابوایە، بێگومان ڕووی نەدەکردە مەیدانی شۆڕشگێڕی. چوونکی شۆڕش بە مانای گۆڕینی بناغەیی لە واقیعە زاڵمانە و بێعەداڵەتیەکان دایە.

شەشەم: ڕۆڵی دوکتور قاسملوو لەسەر سەربەخۆیی سیاسی کە لە نێو حیزبی دێموکڕاتی کوردستان دا بە تەواوی جێگیر بووە، هەر لەو کاتەوە کە دوکتور قاسملوو وەک نوێنەری حیزبی توودە بۆ پەیوەندیی نێوان حیزبی دێموکرات و حیزبی توودە دیاری کراوە، دەستی پێکردووە. لە جیاتی ئەوەی کە هەوڵ بدا هەرچی زۆرتر حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بە حیزبی توودەوە گرێ بدا، هەوڵی داوە کە کومیتەیەکی بەڕێوەبەریی سەربەخۆ دروست بێ بۆ ئەوەی کە حیزبی دێموکرات هیچ پەیوەندییەکی تەشکیلاتی یا گرێدراویی سیاسی بە حیزبی توودەوە نەبێ. کە لە کۆتاییش دا تەنانەت زۆر کاریگەر دەبێ لەوە دا کە حیزبی دێموکڕاتی کوردستان پەیوەندییەکانی تەشکیلاتی بە تەواوی لەگەڵ حیزبی توودە بپسێنێ و تەنانەت لێی دوور کەوێتەوە. تەنیا ئەو دەیتوانی لەبەرامبەر هێرشی سیاسی، ئیدەئۆلۆژیکی و تەشکیلاتیی حیزبی توودەدا کە باشی دەناسی، خۆی ڕابگرێ و بە لێزانی و پێداگریەوە بەرگری لە سەربەخۆیی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بکا و نەیەڵێ حیزبی توودە بە فرت و فێڵە ئیدەئۆلۆژیەکانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان هەڵلوشێ. دەبێ ئەوەمان لەبەر چاو بێ کە لە دوای ڕووخانی کۆماری کوردستان و شەهید کرانی پێشەوای مەزن دا، حیزبی توودە لە گۆڕەپانی سیاسیی ئێران دا دەستێکی باڵای هەبوو و لە ڕاستی دا مەیدانداری بێ ڕکابەر بوو. بەڵام بە هەوڵ و تێکۆشانی کەسانی وەک دوکتور قاسملو و زۆر کادری لێوەشاوەی دیکە سەربەخۆیی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان پارێزرا.

لە دوای شۆڕشی گەلانی ئێرانەوە کە هێرشێکی دڕندانەی هەموو لایەنە کرایە سەر ڕۆژهەڵاتی کوردستان و شەڕێکی خوێناوی بەسەر کوردستان دا سەپا، جووڵانەوەی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێویستییەکی زۆری بە هاوکاری دەور وبەر هەبوو. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان کەڵکی لەو پەیوەندییە وەرگرت کە لە پێش ڕووخانی ڕژیمی پاشایەتی دا بەهاوکاری سەرکردایەتی شۆڕشی ئەیلول لە باشووری کوردستان کە لەو کاتی دا لە گەڵ دەوڵەتی عێراق بەیانی یازدەی ئازاریان ئیمزا کردبوو، دامەزرا بوو، حیزبی دێموکڕاتی کوردستان کەڵکی لەو پەیوەندییە وەرگرت، بەڵام هەرگیز سەربەخۆیی خۆی لەدەست نەدا و هەر لەو کاتەدا کە لە ناکۆکی نێوان ڕژیمەکانی عێراق و ئێران کەڵکی وەردەگرت، سەربەخۆیی سیاسی خۆی بە تەواوی پاراستبوو. لەگەڵ جووڵانەوەی ڕزگاریخوازیی باشووری کوردستانیش پەیوەندییەکی نەتەوەیی و سیاسی هەبوو. ئەوە زۆرتر لە ژێر ڕێبەرایەتیی دوکتور قاسملوو دا بەدی هاتبوو. ئەوە کە تائێستاشی لەگەڵ بێ پاراستنی سەربەخۆیی سیاسی لە حیزبی دێموکراتی کوردستان دا وەک ئەسڵێکی نەگۆڕ چاو لێ دەکرێ و لە سەرهەڵدانی زۆر کێشەدا هەمیشە حیزبی دێموکرات لەبەر چاوی دەگرێ وزۆر بە مەتانەت و لەسەرخۆیی دەجووڵێتەوە و خۆی تێکەڵ بە ئەجێندا بیانییەکان ناکا و بەسەربەخۆیی بڕیار دەدا، سیاسەتێکە کە لە زەمانی دوکتور قاسملوو دا نیهادینە کراوە. ئەوەی کە حیزبی

سەرچاوە
Serchawe

دێموکڕاتی کوردستان، سەرەڕای کەڵک وەرگرتن لە تاقیکردنەوەی گەلانی دیکە و خوێندنەوەی ئیدەئۆلۆژییە جۆراوجۆرەکان و لە زۆر بواردا کەڵکوەرگرتن لێیان، هەمیشە سیاسەتی تایبەتیی خۆی هەیە و لە ژێر تەوژمی هیچ ئیدەئۆلۆژییەک دا نییە و بە پێی هەل و مەرجی سەردەم هەڵوێست دەگرێ و نوسخەی پێچراوە لە هیچ هێزێک قەبووڵ ناکا، ئاکامی هەوڵ و تێکۆشان و ڕۆڵی گەورەی دوکتور قاسملوو لە جێگیرکردنی سەربەخۆیی سیاسی لە نێو حیزبی دێموکراتی کوردستان دایە.

هەربە سەرکردایەتی دوکتور قاسملو بوو کە لە سەرەتای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران دا حیزبی دێموکڕاتی کوردستان چەندین بڕیاری وەک ڕەئی نەدان بە کۆماری ئیسلامی، مەحکوم کردنی دەستبەسەرداگرتنی سەفارەتی ئامریکا و ڕەتکردنەوەی بەهانەی خەبات لە دژی ئیمپریالیزم بۆ داپۆشینی ویستی نەتەوایەتی ڕەت کردەوە.

هەر بە هۆی ئەو سەربەخۆیی سیاسییەوە بوو، کە لە شەڕی کۆماری ئیسلامی و عێراق دا حیزبی دێموکڕاتی کوردستان و جووڵانەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان خەباتی خۆی تێکەڵ بەو شەڕە نەکرد. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان ڕایگەیاند کە ئەگەر کۆماری ئیسلامی شەڕ لە دژی خەڵکی کوردستان ڕاگرێ، هەموو هیزی خۆی بۆ پاراستنی سنوورەکان بەکار دێنێ. تەنانەت کاتێکیش کە کۆماری ئیسلامی شەڕی دژی گەلی کوردی هەر درێژەدا، لە هەموو ئەو سنوورانەی کە پێشمەرگەی ڕۆژهەڵاتی تێدا بەهێز بوون، عێراق نەیتوانی بێتە نێو خاکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و بەشی گەورەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە کارەساتی شەڕی ئێران و عێراق پارێزرا. هەڵبەت پێویستە ئیشارە بەوە بکەم کە هێزەکانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش ئەو پرینسیپە گرنگەیان پاراست.

حەوتەم: کەڵک وەرگرتن لە دەرفەتەکان بە هەڵوێست گرتنی خێرا و نەترسانە لە کاتی هاتنە پێشی دەرفەتەکان دا، یەکێکی دیکە لە تایبەندییە بەهێزەکانی دوکتور قاسملوو بوو. لە کاتی سەرهەڵدانی نارەزایەتیەکان لە سەردەمی شادا هەر زوو دکتور قاسملوو وەک دەرفەت چاوی لێکرد، خوێندنەوەی وردی بۆ کرد و زوو بڕیاری دا کە لەو دەرفەتە پێویستە کەڵک وەرگیرێ و تەنانەت کارێکی کرد کە حیزب بەووەخت بەرنامە دارێژێ بۆ کەڵک وەرگرتن لەو دەرفەتە. هەربۆیە پێش ئەوەی کە ڕژیمی شا بڕووخێ، کومیتەی زاگرۆس بە سەرپەرستیی خودی دوکتور قاسملوو پێکهات و کومیتەیەک لە ڕێبەرایەتی بە خودی دوکتور قاسملووشەوە خۆی گەیاندەوە نێوخۆی کوردستان و ئێران و ئەلحەق کە کاری گەورەشی کرد. هەر ئێستاش هەل و مەرج لە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێران دەرفەتی زێڕینی خوولقاندووە و پێویستە بە وردبینییەوە هەڵسەنگاندنی بۆ بکرێ و بەرنامەی بۆ دارێژرێ و بۆ کەڵکوەرگرتن لەو دەرفەتە هەنگاو هەڵگیرێ. پێویستە لە تاقیکردنەوەی کومیتەی زاگرۆس، کە لە ژێر ڕێبەرایەتیی دوکتوور قاسملوو دا هەنگاوی بوێرانەی هەڵێناوەتەوە کەڵک وەرگیرێ. ئەوەیە کەڵک وەرگرتن لە مێژوو. بێگومان ئەوەش ورەی سیاسی، وردبینی، لێبڕاوی و چاونەترسی گەرەکە.

لە ڕێبازی پڕ لە سەروەریی دوکتوور قاسملوو دا و لە هزری دەوڵەمەند و پڕ لە زانستی ئەو دا دەکرێ دەیان وانەی گرنگی خەبات و تێکۆشان هەڵێنجین. باوەڕبوون بەخۆ و پێداگری لەسەر بەردەوامبوون لە خەبات تەنانەت لە هەستیارترین و دژوارترین زەمانەکانیش دا و خۆگونجاندن و سیاسەتسازیی بەردەوام بە پێی هەل ومەرج و ڕوانینی ورد بینانە بۆ داهاتوو، هەموویان لەو باسە گرنگانەن کە لە هزری قاسملوو دا خەت و نیشانیان بۆ کیشراوە، بەڵام بەخاتری کەمبوونی کات و بوونی بەرنامەی زۆرتر بەو چەند خاڵە گرنگە بەسندە دەکەین. و ئێستا دەبێ دیاری بکەین کە ئێمە ڕێبوارانی ڕێگای شەهیدانی ڕێبەر پێشەوا، قاسملوو و شەرەفکەندی چۆن و بە چ شێوەیەک کەڵک لەو هەموو ئەزموونە دەوڵەمەندە وەردەگرین.

بەپێویستی دەزانم ئەوەش لە چەند خاڵێک دا کورت بکەمەوە تا لە دەریای ئەزموونەکەدا سەرگەردان و ون نەبین.

یەکەم: پێویستە هەمووومان خۆ لەوە بپارێزین کە موزایەدەی سیاسی بە هزر و بیر و بۆچوونەکان و شێوەی ڕێبەریی کردنی شەهید دوکتور قاسملوو وەوە بکەین. قاسملوو وەک ئەندامێکی بەرهەمهێنەر لە نەتەوەیەک بەشی هەموو کوردی تێدایە. هەروەها ڕێبەری هەموو ئەندامێکی دێموکرات بووە وەکوو ڕێبەرێکی کاریزماتیک کە تاکوو ئێستاش و دوای شەهید بوونیشی باندۆڕی هەیە. کە وابوو لە کوردستانی گەورەدا هیچ بەشێک ناتوانێ قاسملوو تەنیا بە هی خۆی بزانێ و لە نێو بنەماڵەی دێموکڕاتیش دا هیچ کەس ناتوانێ تەنیا خۆی بە درێژەدەری ڕێگای قاسملوو پێناسە بکا و ئەوانی دیکە بە دژبەری ئەو ڕێبازە لە قەڵەم بدا. قاسملوو بۆ خۆی درێژەدەری ڕێگایەک بووە کە دەیان شەهیدی ڕێبەری وەک پێشەوا قازی محەممەدی لە پێناوی نەتەوەکەی دا قووربانی کردووە. هەموو ئەندامان، پێشمەرگەکان و لایەنگرانی دێموکڕاتیش لە ڕابردوو، لە ئێستا و لە داهاتووش دا هەر ڕێبواری ئەو ڕێگایەن، کە دیارە شەهیدی ڕێبەر دوکتور قاسملوو باشترین ڕێنیشاندەری ئەو بنەماڵە گەورەیە بووەو وانەی زۆر بە نرخی بۆ بەجێ هێشتووین.

دووەم: تێبینی یەکی گەورەی دیکە ئەوەیە کە هیچمان هەوڵ نەدەین بیر و هزری شەهیدی ڕێبەر دوکتور قاسملوو بکەینە جۆرێک لە مەزهەب یا ئیدەئۆلۆژیی نەگۆڕ. کە قابیلی پێداچوونەوە و هەڵسەنگاندن نەبن. یا نەکرێ ئاڵ و گۆڕیان بەسەر دا بێ و لە گەڵ هەل و مەرجی تازە نەگونجێندرێن. هەرچۆنێک بێ هزر و سیاسەت و تەنانەت زانستی هەموو بلیمەتەکانی دنیا لەسەر بناغەی داتاکانی سەردەمی خۆیان دارێژراون و ڕەنگە(بەشێک) لەو زانیاری و داتایانە لە کاتی ئێمە دا گۆڕابن. کە وابوو هیچ تیۆرییەکی سیاسی و تەنانەت تیۆرییەکی زانستیش نەگۆڕ نییە و دەکرێ بە پێی هەل ومەرج گۆڕانی بەسەر دا بێ. بۆیە هەر تیۆری و تێزێک پێویستە بە پێی هەل و مەرجی هەنووکەیی هەڵسەنگێنرێ، تا بزانین چەندی لەگەڵ داتاکانی ئەم سەردەمە دەگونجێ. تەنیا ئەو پرێنسیپیانەی کە لە سەرەوە باسمان کردن، نەگۆڕن.

سێهەم: لە هەڵسەنگاندنی مێژوومان دا غەدرە پارێزراوی بۆ کەس دانێین. بە ڕێبەرانی گەورەی وەک پێشەوا قازی محەممەد، دوکتور قاسملوو، یا دوکتور شەرەفکەندیشەوە. ڕووداوە مێژووییەکان دەبێ وەک خۆیان هەڵسەنگێنین. بێ لە بەرچاوگرتنی ئەوەی کە کێ ڕۆڵی سەرەکی تێدا هەبووە. ئەگەر لەو ڕووداوانە دا تەنانەت ڕێبەرێکی کاریزمای وەک شەهید دوکتور قاسملووش نەخشی سەرەکی هەبووبێ. پێویستە بابەتیانە شرۆڤەیان بکەین.

چوارەم: نابێ بەدایم دووبارەی بکەینەوە کە ئیدی قاسملوویەکی دیکە ناتوانێ لە دایک ببێتەوە. ڕەنگە دوای شەهید کرانی پێشەواش لە لایەن دڵسۆزان بە گەل و نێستمانەوە ئەو قسانە کرابن، بەڵام دوای ئەویش قاسملوو و شەرەفکەندی لە دایکبوون و گومانیشمان نەبێ هەر ئیستا زۆر کەسی وامان هەن کە ئەگەر ڕۆڵی خۆیان بدۆزنەوەو بە ڕاددەی ئەوان لە خۆبووردووییان هەبێ، دەتوانن بەشێکی گەورە لە کەلێنەکە پڕ بکەنەوە. بۆیە نابێ هەوڵ بدەین ڕێبەرانی ئەورۆمان بە سەروەرانی پێشوومان بشکێنین. نابێ ڕێگای بڕیاردان لە ڕێبەرانی ئیستامان بەربەست بکەین. بە هەرحاڵ ئێمە لە سەردەمێکی جیاواز دا دەژین، مەجبوورین بە پێی ئیمکانات و هەل و مەرجی ئەمڕۆ سیاسەت بکەین و هەنگاو هەڵێنین.

پێنجەم: خەتایەکی گەورەمان بەرامبەر سیمبۆلەکانی خەباتمان کردووە ئەگەر بمانهەوێ وەک ئامرازێک لە دژی ئەو کەسانە بەکاریان بێنین کە جیاوازی بۆچوونیان لەگەڵ ئێمە هەیە. یەکێک لە بەهاکانی کە دوکتور قاسملوو زۆری هەوڵ دەدا بیهێنێتە نێو سایسەتی کوردییەوە، پلۆڕالیزمی سیاسی و قبووڵکردنی جیاوازییەکان بوو. ئێستا زۆر غەدرێکی گەورە دەبێ لە خودی ئەو، ئەگەر هەوڵ بدەین جیابیران بکوتین بەوەی کە گۆیا لە ڕێبازی قاسملوو لایانداوە، یا دژی بۆچوونەکانی قاسملوون. سەنگەر گرتن لە پشت سیمبۆلە نەتەوەیی و حیزبییەکان لە بایەخی ئەوان کەم دەکاتەوە. ئەوان دەبێ بە پانتایی نەتەوە، حیزب و ڕێکخراوە جۆراوجۆرەکان و بیر بۆچوونە جۆراوجۆرەکان، کارتێکەرییان بمێنێ. ئەوەیە ڕێزلێنانی ڕاستەقینە لەوان، بەردەوامی دان بە ڕێبازیان و کەڵکی ئەرێنی وەرگرتن لێیان.

با لە وتە و تیۆرییەکانیان بۆ کوتانی جیابیرانمان کەڵک وەرنەگرین کە لە هەل و مەرجێکی جیاوازدا لە لایەن ئەو سیمبۆلە نەتەوەییانەوە دارێژراون. با هەر مەسەلەیەک لە زەمان و مەکانی خۆی دا هەڵسەنگێنین و ئەگەر بەڵگەی قانیعکەرمان بە دەستەوەنوبوو لە پشت ڕێبەرانی وەک شەهید قاسملووەوە سەنگەر نەگرین.

ئەوەی بۆ ئێمە گرنگە ئەوەیە کە هزر و بیری قاسملووەکان بە پێی هەل و مەرجی ئەمڕۆ هەڵنەسەنگێنین و لە تاقیکردنەوەکانیان کەڵک وەرگرین. لە هێڵە گشتییەکانی ڕێبازی ئەوان دا کە لە سەرەوە ئیشارەیان پێکرا بمێنینەوە و بە پێی ویستەکانیان، بەڵام بە میکانیزمی ئەمڕۆیی کە لە گەڵ هەل و مەرجی سەردەم دا بگونجێ، بەرنامەی کارمان

داڕێژین.

لە ٣٦ ساڵەی شەهیدکرانی ڕێبەری شەهیدمان دوکتور قاسملوو دا سڵاو دەنێرم بۆ ڕووحی پاکی ئەو شەهیدە پایەبەرزە و هەموو شەهیدانی سەرانسەری کوردستان و هیوادارم بتوانین ئامانجەکانیان وەدی بێنین.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ١٥ی جووڵای ٢٠٢٥

سەرچاوە
Serchawe

د. مەحموود عوسمان: تەنیا بە یەکگری و پاڵویێکدان دەتوانین نەمانی د. قاسملوو قەرەبوو بکەینەوە

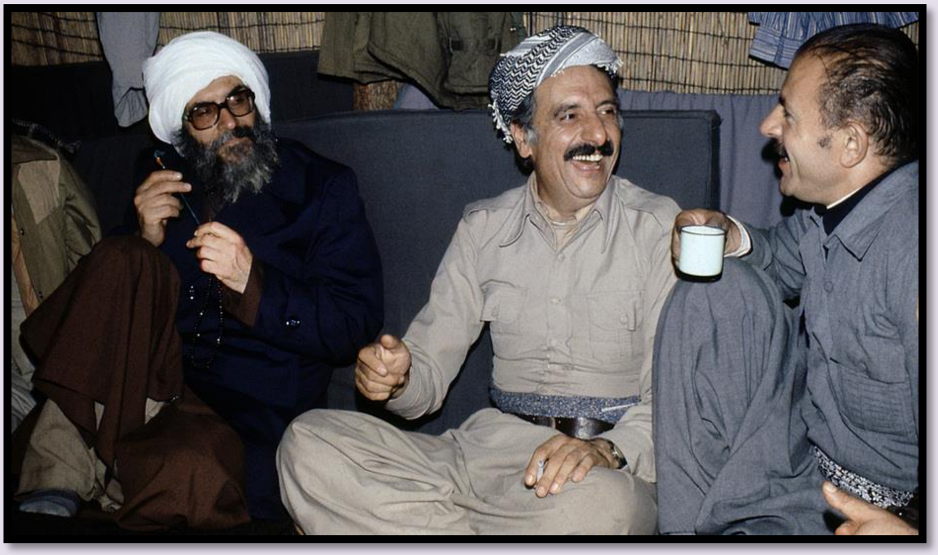

ئاماژە

تەلەڤزیۆنی "تیشک" لە ۳۰ ساڵەی تیرۆری دوکتور قاسملوو و هاوڕێیانیدا دیمانەیەکی لەگەڵ د. مەحموود عوسمان کردبوو. د. مەحموود عوسمان لەو دیمانەیەدا لە چەند ڕەهەند و گۆشەنیگای جیاوازەوە باسی لە ڕۆڵ و پێگەی د. قاسملوو کرد. "کوردستان" لە بەرەبەری ۳٦ ساڵەی تیرۆری د. قاسملوو بە دەستی دیپلۆمات تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی پوختەیەک لەو دیمانەیە بۆ خوێنەرانی بڵاو دەکاتەوە:

تیشک: دوکتور مەحموود ئێوە لە کەیەوە دوکتور قاسملووتان ناسیوە و چۆن باسی ئەو ناسینە دەکەن؟

د. مەحموود عوسمان: ئەمن دەمێک بوو دوکتور قاسملووم دەناسی. لە دەیەی پەنجای زایینییەوە دەمناسی. لەو کاتەوە تا کاتی شەهیدبوونی بەردەوام بینیومە. چ لە شاخ و لەلای پێشمەرگەکان و چ لە دەرەوە لە پاریس، لە پراگ و زۆر شوێنی

تر. لە باشووری کوردستان و بەغداش هەر بینیومە. بێگومان د. قاسملوو کەسایەتییەکی دیار و ناسراوی کورد بوو و لەسەر ئاستی ناوچەکە و دەرەوەش ناسراو بوو. پیاوێکی زانا و پێگەیشتوو بوو و زۆر بەباشی دەیتوانی خۆی بگونجێنێ، چ وەک پێشمەرگە و چ وەک مامۆستای زانکۆ، چ وەکوو تێکۆشەرێک کە چالاکیی نهێنی دەکرد، یان بەئاشکرا. لەبەر ئەوە بەڕای من کەسایەتییەکی زۆر دیار بوو. ئەو کەسایەتییەکی نەتەوەیی بوو و لە هەمان کاتدا، دیسان کەسایەتییەکی هەبوو کە بڕوای وابوو لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەگەڵ باقی نەتەوەکان خەبات بکەن بۆ دێموکراسی لە ئێران. بڕواشی بەوە هەبوو کە پێویستە نەتەوەی کورد لەگەڵ نەتەوەکانی دیکەدا پیوەندیی هەبێ. ئەو لەسەر ئاستی دەرەوەشدا ناسراو بوو، چوونکە لە زۆر وڵات ژیابوو و چەندین زمانی دەزانی. لەبەر ئەوە دوکتور قاسملوو کەسایەتییەکی گەورە بوو. بەوپێیە لەدەستدانیشی خەسارەتێکی گەورە بوو، چونکی بۆشاییەکی گەورەی لە بزووتنەوەی دێموکراتیکی کورد لەسەر ئاستی ڕۆژهەڵات و کوردستان بەگشتی دروست کرد. بەداخەوە بە شێوەیەکی واش لەدەستمان چوو کە زۆر جێی باوەڕ نەبوو.

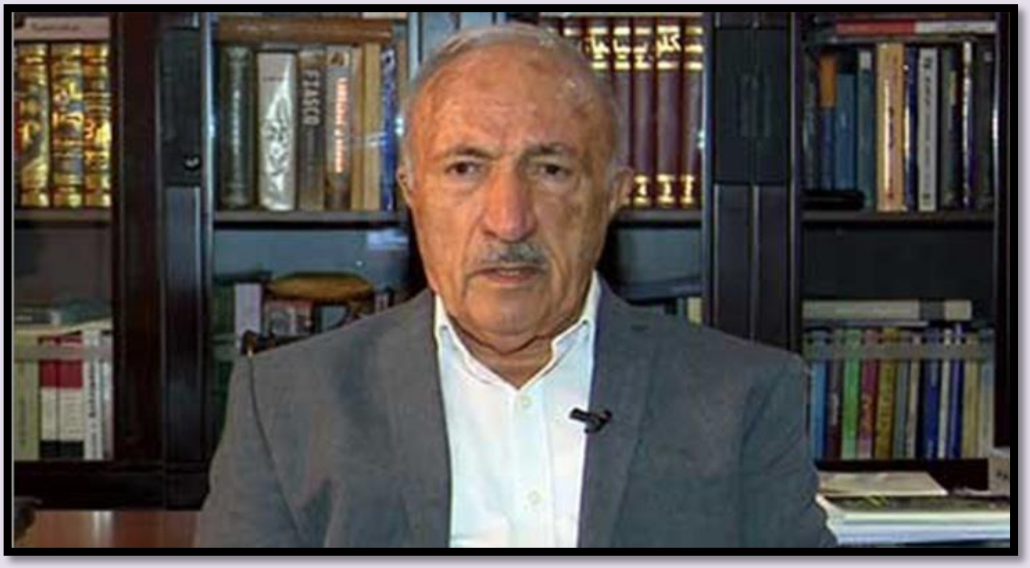

بەردەوامی بەرپێزیان لە خەبات، زانایی و تێگەیشتوویی و پێگەیشتوویی ئەو لە هەموو ڕوویەکەوە، خوێندەواری و خۆ گونجاندنی لە هەر ڕوویەکەوە و لە هەموو قۆناغەکانی وەکوو پێشمەرگە و لە چالاکیی نهێنی و ئاشکرا، و هەروەها ئەو پێوەندییە بەرفراوانەی لەسەر ئاستی جیهانیدا هەیبوو. ئەو لە دەرەوە پێوەندی هەبوو، لەسەر ئاستی ناوچەکە و لەگەڵ حیزبە کوردستانییەکان پێوەندی هەبوو. لەگەڵ حیزبە ئێرانییەکان پێوەندیی باشی هەبوو و ئەم هەموو پێوەندی و ئیش و توانا و زانیارییە، وای لە دوکتور قاسملوو کردبوو ببێتە کەسایەتییەکی ناسراو و گرنگ لەسەر ئاستی کوردستان، ناوچەکە و دەرەوەش.

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

تیشک: پێتان وایە خەباتی د. قاسملوو هەر بۆ ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو، یان بەشەکانی دیکەی کوردستانیش؟

د. مەحموود عوسمان: نا. دوکتور قاسملوو بۆ هەموو پارچەکانی کوردستان خەباتی دەکرد، بەڵام تەرکیزی زۆرتر لەسەر ڕۆژهەڵات بوو. بەڵام بەهۆی پێوەندییەکی کە لەگەڵ حیزبەکانی پارچەکانی دیکەی کوردستان هەیبوو، یارمەتیی هەموو پارچەکانی کوردستانی دەدا. زۆرجار کە لە باشوور بووە یارمەتی ئەویش داوە، هەموو لایەکیش ڕێزیان لێی دەگرت و ڕێز و ئێحترامێکی تایبەتیی لە نێوان هەموو لایەنەکان هەبوو. ئەو کەسایەتییەکی نەتەوەیی بوو، و نەک تەنیا بۆ ڕۆژهەڵات بەڵکوو بۆ هەموو پارچەکان خەباتی دەکرد. ئەوەش بڵێم کە مرۆڤێکی واقعبین بوو، باسی ئەوەی دەکرد کە نابێ دروشمێک هەڵگرین کە نەتوانین جێبەجێی بکەین و دەبێ دۆخەکە بخوێنینەوە. هەروەها دوکتور قاسملوو و حیزبی دێموکرات پێوەندییان هەبوو لەگەڵ عێراق، ئەوکاتەی کە ئەوان لە شاخ دژی ڕێژیمی ئێران شەڕیان دەکرد، بەڵام بە هیچ شێوەیەک ئێزنیان نەداوە ئەو پێوەندییە کاریگەریی خراپی لەسەر کوردی باشوور هەبێ. جاری وا هەبوو کوردی باشوور پێوەندی هەبوو لەگەڵ دەسەڵاتی ئێران، یان لەگەڵ تورکیە و دوایی زەرەری داوە لە کوردی ئێران و تورکیە. دوکتور قاسملوو و حیزبی دێموکرات ئەوەیان نەکردووە و بە قەناعەتی من کارێکی گەورەیان کردووە لەم بوارەدا. بۆیە ئەوکاتەی کە پێوەندییان لەگەڵ حکومەتی عێراق هەبوو، قەت لێیان ڕازی نەبوو، هەرگیز ویست و خواستی دەسەڵاتی بەعسیان قبووڵ نەکرد و نەچوونە ژێر باری و دژی کوردی باشوور هیچ کارێکیان نەکرد.

تیشک: دوکتور بنەماکانی ئەو سەربەخۆییەی سیاسیی حیزبی دێموکرات بۆ چی دەگەڕێتەوە، و چەندە دوکتور قاسملوو کاریگەریی لەسەر ئەم سیاسەتە هەبوو؟

د. مەحموود عوسمان: حیزبی دێموکرات و دوکتور قاسملوو بۆیە نەچوونە ژێر ڕکێفی بەعس لەبەر ئەوەی دەیانزانی هیچ قازانجێکی تێدا نابێ. لەو قۆناغەی کە پێوەندییان لەگەڵ بەعس هەبوو، خۆیان زەرەرمەند بوون و دەیانتوانی زۆر زیاتر لە دەوڵەتی عێراق سوود وەرگرن، بەو مەرجەی ئەوانیش هەندێ شت بکەن کە حکومەتی عێراق ڕازی بکات، بەڵام نەیانکردووە. زەرەری خۆیان قبووڵ کردووە، بەڵام نەیانویستووە زەرەر لە پارچەیەکی تری کوردستان یان نەتەوەی کورد بدەن.

تیشک: هەمووان دەزانن کە د. قاسملوو مێعماری پێوەندییە نێونەتەوەییەکانی کورد بوو. بەشێک لەو لینکانە ئێستاش وەفایان بۆ پرسی کورد ماوە، هۆکاری ئەوە لە چیدا دەبینن؟

د. مەحموود عوسمان: ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ کەسایەتیی دوکتور قاسملوو، توانای دوکتور قاسملوو و پێوەندی بەربڵاوی ئەو لەگەڵ لایەنەکان.

بێگومان ئەوەی هاوڕێی د. قاسملوو بووبێ، یان بۆ ماوەیەکیش ئەوی ناسیبێت، ئێستاش باسی دەکات و ئێستاس ڕێزی تایبەتی هەیە بۆی. لە نێوخۆی کوردستان، لە باشوور، لە باکوور و ڕۆژاوای کوردستانیش پێوەندییەکی باشی هەبوو لەگەڵ هەموو لایەنەکان. ئەو بەردەوام بە دوای ئاشتیدا بووە و بەردەوام هەوڵی داوە کێشەی نێوان لایەنە کوردەکان بە ئاشتی چارەسەر ببێت. لایەنە کوردستانییەکان هەوڵی ئاشتەوایی بدەن و ئەگەر ڕۆژهەڵاتی کوردستان تووشی شەڕ بوو، خەتابار هەر دەسەڵاتی تاران بوو. ئەو بوو کە پەلاماری کوردی دا، ئەگینا دوکتور قاسملوو قەت تەئییدی ئەوەی نەکردووە کە بڕۆن و شەڕ بکەن. بەڵام کاتێک حکوومەتی ئێران داواکانی کوردی قبووڵ نەکرد و پەلاماری کوردیان دا، کوردەکانیش ناچار بوون چەک هەڵگرن و دژیان بووەستنەوە. کاتێکش کە تووشی شەڕ ببوون، ئەوکات کۆمەڵە هەبوو، چریکی فیدایی هەبوو، شێخ عێزەدین هەبوو، حیزبی دێموکراتیش بە ڕێبەریی دوکتور قاسملوو هەبوو کە ئەم چوارە بەیەکەوە کاریان دەکرد، هەیئەتی نوێنەرایەتیی کوردیان دروست کرد و لەنێوان ئەو چوار لایەنەدا دوکتور قاسملوو زیاتر لە هەمووان هەوڵی ئاشتیی دەدا. لەگەڵ تارانیش هەروەها، هەموو هەوڵەکە ئەوە بوو کە ئاشتییەک هەبێ بەڵام تاران مەیلی نەبوو و نەیکرد. کوردیش هەموویان خوازیاری ئەوە نەبوون، بەڵام حیزبی دێموکرات زیاتر لە لایەنەکانی دیکە هەوڵی ئاشتییان دەدا. دەیانزانی کە ئاشتییەکە باشترە بۆ نەتەوە و قازانجی دەبێ ئەگەر مافی کورد لەو وڵاتەدا بچەسپێ، بەڵام ڕاستییەکە ئەمەیە کە نە ئێرانییەکان، نە عێراق، نە تورکیە و نە سوورییەکان نەیاندەویست لەگەڵ کورددا پێک بێن. وڵاتانی داگیرکەری کوردستان بەردەوام نایانهەوێ کێشەی کورد چارەسەر ببێ و شەڕەکان ئەوان بەسەر کوردیاندا سەپاندوون.

تیشک: بە بڕوای ئێوە چی وا لە دوکتور قاسملوو دەکات کە لە کەسایەتییەکی چەپی کوردە ببێتە کەسایەتییەکی نەتەوەیی کوردی چەپ؟

د. مەحموود عوسمان: هەموومان دەزانین دوکتور قاسملوو ماوەیەک چەپ و ئەندامی حیزبی تودە بوو. بەڵام دوایی دەرکەوت کە حیزبی تودە هیچی بۆ کورد نەکردووە و ئەوانەی چەپی ئێرانی بۆ کورد باش نەبوون. دوکتور قاسملوو پاش سەرنجدان بە دۆخی کورد پاڵپشتی نەکردن و گرنگینەدانی چەپەکان بە پرسی کورد بەو ئاکامەی دەگەیەنێت کە بگەڕێتەوە بۆ گوتاری نەتەوەیی. بەڵام هەبوون کەسایەتی دیکەی کورد وەکوو غەنی بلووریان کە پاش ٢٥ بۆ ٢٦ ساڵ بەندکران، هەر لایەنگری حیزبی تودە مانەوە هەتاکوو گیانی بەخت کرد. لە هەمان کاتدا دوکتور قاسملوو هەوڵی دۆستایەتیی نێوان نەتەوەکان و لایەنە جیابیرەکانیشی دەدا و کەسێکی بیرتەسک نەبوو.

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

تیشک: باشه بۆ چی کۆماری ئیسلامی ئاوها کەسایەتییەکی ئاشتیخوازی شەهید کرد؟

د. مەحموود عوسمان: لە بنەڕەتدا کۆماری ئیسلامی ئێران بڕوای بە پرسی نەتەوەیی نییە و پێیان وایە کە هەموو خەڵکی ئێران سەر بە ئۆممەتی ئیسلامیین، بەڵام هەموومان دەزانین کە لەوەشدا ڕاست ناکەن و فێڵ لە نەتەوەکانی دیکە دەکەن. شای ئێرانیش هەر بەم جۆرە خەڵکی فریو دەدا و دەیگوت هەموومان ئێرانین. بەڵام ڕاستییەکە ئەوەیە کۆماری ئیسلامی ئێران بە دوای وتووێژدا نەبوو، بەڵکوو دەیەویست دوکتور قاسملوو شەهید بکات و ئەوە بوو کە چەند کەسێکیان بە ناوی دیپلۆمات ناردە ڤییەن و لەوێ بەداخەوە دوکتور قاسملوو و عەبدوڵلا قادری ئازەر و دوکتور فازڵ ڕەسوڵیان تێرۆر کرد.

تیشک: کۆماری ئیسلامی ئێران بە شەهیدکردنی دوکتور قاسملوو گەیشتە ئامانجی خۆی؟

د. مەحموود عوسمان: بێگومان نا، لەبەر ئەوەی ڕاستە ئەوان دوکتور قاسملوویان لێ ئەستاندین، بەڵام ڕێبازەکەی گشتگیرتر و بەرفراوانتر بووە و ڕق و قین نەتەوەی کورد نیسبەت بە داگیرکەر زیاتر بووە. لە ڕاستیدا ئەوانیش زەرەر دەکەن و نازانم کەی بەخۆیاندا دەچنەوە و ڕەفتاریان دەگۆڕن. بەڵام ئەم کردەوانە هەر دوو لا زەرەرمەند دەکات و ڕق و قینی نەتەوەی کورد زیاتر دەکات بەرانبەریان. بەداخەوە ئامریکا کە دوژمنی ئێرانە ئێستاش کاتێک کە بنکە و بارەگاکانی حیزبی دێموکرات لە کۆیە دەدەنە بەر مووشەک بێدەنگ دەبن و پشتیوانیمان لێ ناکەن. ئێمە دەبێ دەرس لە تێرۆری د. قاسملوو وەرگرین. جارێ پێش هەموو شتێک پێویستە کورد بۆ خۆی یەکگرتوو بێ و ئەگەر ڕۆژێک حکوومەتی ناوەندی داوای وتووێژی هەبوو، دەبێ بەئاشکرا بێ نەک نهێنی، چوونکە نەتیجەی نهێنییەکەمان بینی و زەرەرمان کرد. پێویستە لایەنێکی سێیەم هەبێ وەکوو وڵاتان یان ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان.

تیشک: پێتان وایە خەساری لەدەستدانی دوکتور قاسملوو چەندەیە؟

د. مەحموود عوسمان: بێگومان خەسارێکی گرانە، لەبەر ئەوەی هەر کەسایەتییەک کاریگەریی خۆی هەیە و بە تایبەتی دوکتور قاسملوو کاریزمای خۆی هەبوو و زەحمەتە کەس بتوانێ جێگەی بگرێتەوە، بەڵام پێویستە بۆ قەرەبووی لەدەستچوونی ئەم کەسایەتییە مەزنانە دەست بە دەستی یەکەوە بدەین و بتوانین جێگایان پڕ بکەینەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢١ی پووشپەڕی ٢٧٢٥

شرۆڤەی دەروونناسیی کەسایەتیی د. قاسملوو

(بە جەختکردنەوە لەسەر تیۆرییەکانی کەسایەتی و ڕێبەرایەتی)

بێهزاد قادری

د. عەبدولڕەحمان قاسملوو، کەسایەتییەکی دیاری سیاسی، فیکری و ڕۆشنبیریی کوردستان لە سەدەی بیستەمدا بوو کە هزر

سەرچاوە
Serchawe

و بیری بوو بە مەکتەبێکی گەورە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێستاکەش بە سەدان هەزار کەس لەو مەکتەبەدا، بە شێوەی جۆراوجۆر خەبات و تێکۆشان دەکەن. ناوبراو وەک سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ڕۆڵێکی گرنگی لە سیاسەتی ئاشتییانە و دیپلۆماسی بۆ گەیشتن بە مافەکانی کوردانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بینی و تیرۆرکردنی لە "ڤییەن" لە ساڵی ۱۹۸۹دا، کۆتاییی بە هزر و بیری ئەو و تێکۆشانی قوتابییانی نەهێنا.

کەسایەتیی د. قاسملوو، تەنها لە مەیدانی سیاسەتدا گرنگ نیە، بەڵکوو لە ڕوانگەی دەروونناسیشەوە دەکرێت لێکۆڵینەوەی لەسەر بکرێت؛ چونکە ناوبراو مۆدێلێکی سەرکردایەتیی تێکەڵاو لە "کاریزما، عەقڵانییەت، ئەخلاقتەوەری و دیالۆگ"ی پێشکەش کرد. لەم نووسینەدا هەوڵ دەدەین، بەکورتی و بە بەکارهێنانی تیۆرییە دەروونناسییەکانی کەسایەتی و ڕێبەرایەتی (وەک تیۆریی پێنج فاکتەریی کەسایەتی، تیۆریی ڕێبەرایەتیی گۆڕانخواز و تیۆریی ئاوەزی سۆزداری)، باس لە ڕەهەندەکانی کەسایەتی و شێوازی ڕێبەرایەتیی د. قاسملوو بکەین.

ژیان و چالاکییەکانی د. قاسملوو

د. عەبدولڕەحمان قاسملوو، ساڵی ۱۳۰۹ی هەتاوی لە یەکێک لە گوندەکانی شاری ورمێ لەدایک بوو. قوناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە شاری ورمێ و پاشان لە تاران کۆتایی پێ هێنا. ساڵی ۱۳۴۱ی هەتاوی لە زانستگەی "پراگ" بڕوانامەی دوکتۆرای بواری زانستی ئابووریی وەرگرت و هەتا ساڵی ۱۳۴۹ لەو زانستگەیەدا وانەکانی "ئابووریی سەرمایە و ئابووریی سوسیالیستی و بیردۆزیی گەشەی ئابووری"ی دەگوتەوە.

د. قاسملوو شارەزاییی تەواوی لەسەر زمانەکانی "کوردی، فارسی، تورکی، عەرەبی، فەڕەنسی، ئینگلیزی، چێکی و ڕووسی" هەبووە و هەتا ڕادەیەک ئاشناییی لەگەڵ زمانەکانی "ئاڵمانی و سلاو" هەبووە. ئەو بۆ هەژدە ساڵ وەکوو ڕێبەرێکی لێهاتوو و کارامە، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی ڕێبەری کرد و پێی لەسەر "وتووێژ، دێموکراسی و ڕێگەچارەی ئاشتییانە" لەهەمبەر دەوڵەتی ئێرانی، دادەگرت و لە کاتێکدا کە لەسەر مێزی وتووێژ لەگەڵ نوێنەرانی دەوڵەتی ئێرانی بوو، تیرۆر کرا.

چوارچێوەی تیۆریکی وتار

– **تیۆریی پێنج فاکتەریی کەسایەتی(Big Five)** ؛ ئەم تیۆرییە، کەسایەتی دابەش دەکاتە سەر پێنج ڕەهەندی سەرەکیی

"دەرەووەخوازی، ڕەزامەندیی‌نیشاندان، ئەرکناسی، سەقامگیریی سۆزداری و کراوەیی بەرانبەر بە ئەزموون."

– **تیۆریی سەرکردایەتی گۆڕانخواز**؛ ئەم تیۆرییە لەسەر چوار تایبەتمەندیی ڕێبەرانی گۆڕانخواز جەخت دەکاتەوە کە بریتین لە "کاریزما و کاریگەریی ئایدیالیستی، پاڵنەری ئیلهامبەخش، هاندانی فیکری و ڕەچاوکردنی کەسی."

– **ئاوەزی سۆزداری (هوش هیجانی)**؛ ئاوەزی سۆزداری ڕۆڵێکی گرنگی لە بڕیاردان، بەڕێوەبردنی گوشارەکان و پەیوەندیی مرۆیی، هەیە. پێکهاتەکانی بریتین لە "خۆئاگایی، خۆکۆنترۆڵکردن، پاڵنەر، هاوسۆزی و لێهاتوویی کۆمەڵایەتی."

تایبەتمەندیی کەسایەتیی د. قاسملوو لەسەر بنەمای مۆدێلی پێنج فاکتەری

– **دەرەووەخوازی**: د. قاسملوو کەسایەتییەکی کۆمەڵایەتی، وزەبەخش و ڕاشکاوانەی هەبوو. بەشداریکردنی بەردەوامی لە کۆبوونەوە نێودەوڵەتییەکان و پەیوەندی و چاوپێکەوتنی لەگەڵ میدیا و ڕۆژنامە و ڕادیۆکان، بەڵگەی ئەم تایبەتمەندییەیە.

– **ڕەزامەندیی‌نیشاندان**: د. قاسملوو بڕوای قووڵی بە دیالۆگ و ڕێککەوتن هەبوو. تەنانەت لە کاتی ڕووبەڕووبوونەوەی دوژمنیشدا، بەردەوام لەسەر چارەسەری دیپلۆماتیک جەختی دەکردەوە.

– **ئەرکناسی**: پلاندانانی ورد، دیسیپلینی سیاسی و بەدواداچوونی ئامانجداری د. قاسملوو بۆ داواکارییەکانی گەلی کورد، بەڵگەی ئەم ڕەهەندەی کەسایەتیی ناوبراون.

– **سەقامگیریی سۆزداری**: توانای د. قاسملوو لە کۆنترۆڵکردنی هەستەکان، تەنانەت لە بارودۆخە مەترسیدارەکاندا (وەک دانوستانی نهێنی و هەڕەشەی کوشتن)، جێگەی سەرنجە.

– **کراوەیی بەرانبەر بە ئەزموون**: د. قاسملوو، بەهۆی ئەوەی لە وڵاتە جیاوازەکاندا ژیابوو و خوێندنی ئەکادیمیی هەبووە، خاوەنی هزرێکی کراوە و شیکەرەوە بوو. بیرۆکەکانی تێکەڵەیەک لە بیرکردنەوەی ڕەسەن (بە سەرنجدان بە کۆمەڵگەی کوردستان) و مۆدێرن (بە سەرنجدان بە کۆمەڵگەی ڕۆژاوایی) بوون.

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

شێوازی ڕێبەرایەتیی قاسملوو وەک ڕێبەرێکی گۆڕانخواز

– **کاریزما:** وتاردانی کاریگەر، توانای هاندان و وزەبەخشین بە خەباتکاران و وێنەی ئەرێنیی گشتی لە قاسملوو، کاریزمای بەرزی ئەو دەردەخەن. هەروەها زیندووکردنەوە و هەستانەوەی حیزبی دێموکرات، بەڵگەن بۆ کەسایەتیی کاریزمای د. قاسملوو.

– **پاڵنەری ئیلهامبەخش:** د. قاسملوو خاوەنی ئایدیالیزمی واقیعی بوو و کۆمەڵگەی کوردستانی بۆ داهاتوویەکی باشتر، ئومێدوار دەکرد. وتار و نووسینەکانی د. قاسملوو لەسەر "سوسیالیزمی دێموکراتیک"، واقعییەتی ئەم ئەم بابەتە دەسەلمێنن.

– **هاندانی فیکری:** بیرمەند و وتوێژکار بوو. شیکارییە ئابووری- سیاسییەکانی هێشتاش متمانەپێکراون و دەتوانرێت جێبەجێ بکرێت.

– **ڕەچاوکردنی کەسی:** هاوکار و هاوخەبات و نزیکەکانی، د. قاسملوو بە کەسێکی دڵسۆز و هاوسۆز وەسف دەکەن.

ئاوەزی سۆزداریی د. قاسملوو

– **خۆئاگایی:** د. قاسملوو، تێگەیشتنێکی وردی لە تواناکان، سنووردارێتییەکان و ژینگەی سیاسی و کۆمەڵایەتی هەبوو.

– **هاوسۆزی:** لە دیالۆگەکانی لەگەڵ نەیارانیشدا، ڕوانگەیەکی مرۆیی هەبووە، نەک تەنها دیدێکی ئایدیۆلۆژی.

– **خۆکۆنترۆڵکردن:** سەرەڕای هەڕەشە بەردەوامەکان، هاوسەنگیی ڕەفتاری خۆی دەپاراست.

– **لێهاتوویی کۆمەڵایەتی:** توانایی لە پێکهێنانی هاوپەیمانیی سیاسی و ڕاکێشانی پشتیوانیی نێودەوڵەتی (بەتایبەت دۆستایەتیی نزیکی لەگەڵ فەڕانسە)، لێهاتوویی بەرزی کۆمەڵایەتیی د. قاسملوو نیشان دەدات.

ئەنجام

قاسملوو لە ڕیزبەندی سەرکردەکانی وەک "نێڵسۆن ماندێلا" و "تۆماس ماساریک"دایە (چیکۆسلۆڤاکی) کە بە تێکەڵکردنی "ئەندێشە، میانڕەوی و پراگماتیزم"، چارەسەری ئاشتییانەیان بۆ ململانێ نەتەوەیی و سیاسییەکان پێشنیار کرد.

کەسایەتیی د. عەبدولڕەحمان قاسملوو، دەکرێت بە نموونەیەکی ناوازەی ڕێبەرایەتیی گۆڕانخواز هەژمار بکرێت. ناوبراو بە کەڵکوەرگرتن لە تایبەتمەندییە دەروونناسییە ئەرێنییەکانی وەک "سەقامگیریی سۆزداری، ئاوەزی سۆزداریی بەرز و کراوەیی بەرانبەر بە ئەزموون"، توانی مۆدێلێکی مرۆیی و ئەخلاقی لە دڵی بزووتنەوەیەکی سیاسیدا بخاتەڕوو.

شیکاریی دەروونناسی بۆ کەسایەتیی د. قاسملوو، نەک هەر بۆ باشتر تێگەیشتن لە مێژووی کوردستان یارمەتیدەرە، بەڵکوو بۆ دەروونناسیی ڕێبەرایەتی لە جیهانی هاوچەرخیشدا، جێی لێفێربوونە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢١ی پووشپەڕی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

قاسملوو: دەنگی بێگەردی حیکمەت لەنێو جەنجاڵی چەکدا

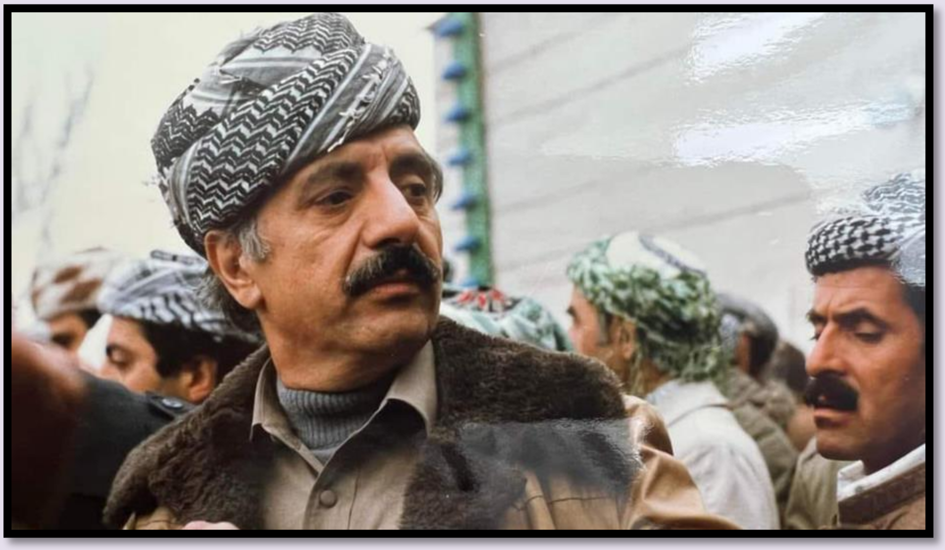

ڕەحیم نزهتزادە

لە دونیای هاوچەرخدا، کە جەنجاڵی توندوتیژی، توندڕەوی و وەدەرنانی "ئەویتر" بەسەر زۆرێک لە گوتاری سیاسیدا زاڵە، کەسایەتییەکانی وەک دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو، نەک هەر دەگمەنن، بەڵکوو بەڕاستی لە لوتکەی بوێری و ڕێچکەشکێنیدا دەردەکەون. ئەو کەسایەتییەک بوو، کە لەنێو دەنگی گوللە و دروشمی توندوتیژدا، ئاوازی دیالۆگ،

عەقڵانییەت و ئاشتیی ژەنی. کەسایەتییەک کە نەک بە زمانی هێز، بەڵکوو بە زمانی مرۆڤایەتی، بە زمانی بیرکردنەوە و بە لۆژیکی کەرامەتی مرۆڤ قسەی کرد.

قاسملوو لە سەردەمێکدا دەژیا، کە زۆرجار سیاسەت لە ململانێیەکاندا کورت دەکرایەوە، بەڵام ئەو مۆدێلێکی جیاوازی پێشکەش کرد. بە کەلکوەرگرتن لە فێرکارییەکانی ئەکادیمی لە بواری ئابووری، فەلسەفە، زانستە سیاسییەکان و هەروەها فەرمانڕەوایی بەسەر چەند زمانێک، هەوڵی وەرگێڕانی داواکارییەکانی گەلی کورد بە زمانێک دەدا، کە جیهان لێی تێ بگات. ئەو لەبری ئەوەی پەنا بباتە بەر دووبەرەکیی گەل و نەتەوە، ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا، خۆماڵی و ناخۆماڵی، هەوڵی دا پردێک لە نێوان دابەشبوونە نەتەوەیی، ئایدیۆلۆژی و مێژووییەکاندا هەڵبەستێ.

لە ڕوانگەی قاسملووەوە، کوردستان نەک نەدەبوو خاکێکی خوێناوی بۆ یەکلاکردنەوەی حێسابباتە مێژووییەکان بوایە، بەڵکو دەبوو باخچەیەک با، کە دەتوانرا خاکەکەی بە دیالۆگ ئاو بدرێت. ئەو پێی وابوو لە جیهانی مۆدێرندا، پەیڕەوی سیاسەتی بەرپرسیارانە، پێویستی بە دوورکەوتنەوە هەیە لە ئەفسانەی توندوتیژی. بۆیە لەبری "شەهید ئافراندن" لە تێکۆشەران، لە "دەرفەتە زێڕینەکان بۆ ئاشتی" دووا. ئاشتییەک نەک لەسەر بنەمای تەسلیمبوون، بەڵکوو لەسەر بنەمای کەرامەت، دادپەروەری کۆمەڵایەتی و مافی یەکسان بۆ هەموو نەتەوەکان و هاووڵاتیان.

ڕەنگە لایەنی هەرە سەرنجڕاکێشی جیهانبینیی قاسملوو، ڕوانینی ئەو بوو بێت بۆ "کوردبوون". ئەو ناسنامەی کوردی، نەک تایبەت، داخراو و ڕوو بە ڕابردوو، بەڵکوو بە کراوە، ئینسانی و ئامادە لەسەر بنەمای دیالۆگ دەیبینینی. بۆ ئەو، کوردبوون بە مانای ژیان، گرێدراو بە بەها گەردوونییەکانی وەک ئازادی، یەکسانی و مافی چارەی خۆنووسین بوو. شوناسێک کە بە دژایەتیکردنی ئەوانی تر پێناسە نەدەکرا، بەڵکوو بە لە ئامێزگرتنی فرەچەشنی و جەختکردنەوە لەسەر بەشداریی سیاسی، هەموو نەتەوەکان و چینە کۆمەڵایەتییەکانی لە خۆ کۆ دەکردەوە.

قاسملوو بە ڕوونی دەیزانی کە لە وڵاتێکی وەک ئێراندا، خەبات بۆ مافەکانی کورد، بە نکۆڵی لە ئامادەبوون ڕوو نادات. لەم ڕووانگەیە ڕا بە بەردەوامی جەختی لە سەر، پەیوەندی نێوان خەباتی کورد، داخوازیی نەتەوەکانی تر، چینی هەژار، ژنان و ڕووناکبیران دەکردەوە. ئەو دەیگوت: کورد نابێت بەتەنها بۆ "خۆی" داوای دادپەروەری بخوازێت؛ بەڵکو دەبێت وەک بەشێک لە بزووتنەوەیەکی فراوانتر بۆ دیموکراسی، سێکۆلاریزم و مافەکانی مرۆڤ لە سەرتاسەری وڵاتدا کارا، جێگە و پێگە بگرن و تێبکۆشن.

سەرچاوە
Serchawe

بەڵام زلهێزە سەرکوتکەرەکان بەرگەی دەنگێکی لەو جۆرەیان نەبوو. لە مانگی پوشپەڕی ساڵی ١٣٦٨ لە دڵی ئورووپا، لە ڤیەننا، کە بڕیار بوو زایەڵەی دیالۆگ دەنگ بداتەوە، قاسملوو و هاوڕێیانی بە فیشەک بێدەنگ کران. تیرۆرکردنی تەنیا نەهێشتنی سەرکردەیەکی سیاسی نەبوو؛ ئەوە هەوڵی سڕینەوەی هزرێک بوو، کە شەرعییەتی دەسەڵاتی دەخستە ژێر پرسیارەوە و ڕێگەیەکی دیکەی نیشان دەدا. تاوانێک کە ڕەگ و ڕیشەی لە ترسدا هەبوو، لە کاریگەریی بیرۆکەکان، بڵاوبوونەوەی هیوا و کردنەوەی پەنجەرەیەک بەرەو داهاتوویەکی جیاواز.

ئەمڕۆ کە جیهان جارێکی دیکە لە گەردەلولی توندوتیژی، ستەمکاری، ناسیۆنالیزمی بیرتەسک و شەڕدا گرفتار بووە، دووبارە خوێندنەوەی قاسملوو، بە تەنیا ئەرکێکی مێژوویی نیە، بەڵکوو پێویستیەکی ئەخلاقییە. ئەو نەک بەتەنیا هەر هی کوردە، بەڵکوو هی هەموو ئەوانەیە کە لەسەر بنەمای دادپەروەریدا، بەدوای ئاشتییەکدا دەگەڕێن، هی ئەو کەسانەیە کە دەیانەوێت تەنانەت کاتێک مرۆڤایەتی لەژێر گەمارۆشدایە، مرۆڤ بمێننەوە.

قاسملوو فێری کردین، کە بڕوامەندی بە دیالۆگ، لاوازی نیە؛ کە لێبوردەیی، پاسیڤبوون نیە؛ و کە زانایی بەتەنها ئامرازێکی ئەکادیمی نیە، بەڵکوو هێزێکی ڕزگارکەرە. دەنگی ئەو ئێکۆڵێکە، لەم پرسیارە بنەڕەتییانە ڕەنگ دەداتەوە:

ئایا مرۆڤ دەتوانێت لە جیهانێکی پڕ لە چەوساندنەوە و سڕینەوەدا، مرۆڤ بمێنێتەوە؟ وەڵامەکەی ڕوون بوو: بەڵێ مرۆڤ دەتوانێت و دەبێت.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢١ی پووشپەڕی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

بەشێک لە دەرسەکانی دوکتور قاسملوو بۆ ئێمەمانان

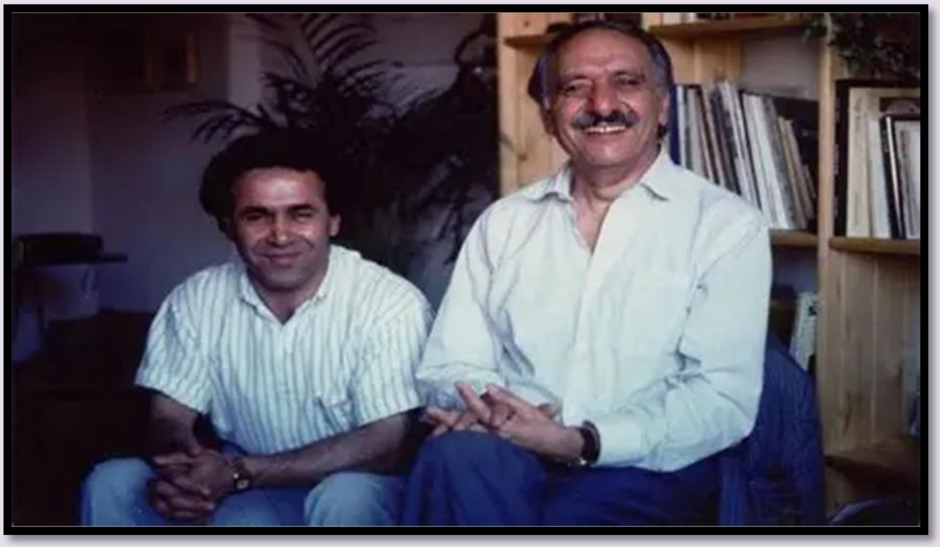

هەردی سەلیمی

لە ٣٦ـەمین تاڵیادی شەهیدبوونی دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملووداین، ئەو ڕێبەرە مەزنەی بزووتنەوەی مافویستانەی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کە ئێستاش وردبوونەوە لە هەوڵەکانی، وتەکانی، ویستەکانی، نووسینەکانی، ئامانجەکانی، باوەڕەکانی، بنەماکانی، بۆچوونەکانی و تەنانەت هەڵسوکەوتیشی بۆ ئێمە فێرگەیەکی لێفێربوونە. دوکتور

قاسملوو، یەکێک لەو دەگمەن سیاسییانە بوو لە هەموو تەمەنی سیاسیی خۆیدا لەسەر باوەڕەکانی پێداگر و مکوڕ بوو و ئامادە نەبوو لەو باوەڕانەی خۆی لە پێناو هیچ بەرژەوەندییەک و هیچ هەڕەشەیەکدا دەست هەڵگرێ. ئەمە بەواتای چەقبەستوویی نەبووە و نیە، بەڵکوو ڕێک بەپێچەوانەوە دوکتور قاسملوو لەو کەسایەتییە سیاسییانە بوو کە لە پێوەندی لەگەڵ ئاڵوگۆڕی فکریدا زۆر بوێر بوو و لەو بارەوە ئامادە بوو بەپێچەوانەی ئاراستەی ڕووباریش مەلە بکات، وەک کردیشی. لێرەدا مەبەست ئەوەیە چەندین باوەڕ و ئامانجی مەزنی هەبوو، هەتا دواساتی ژیانی بە گەشبینی و هیوا و پێداگرییەوە لە پێناو وەدیهێنانیاندا هەوڵ و تەقەللای زۆری لە خۆی نیشان دا.

دوکتور قاسملوو بە واتای تەواوی وشە دێموکرات بوو و باوەڕێکی قووڵی بە دێموکراسی هەبوو، نەتەوەیی بوو و هەرچی دەیکرد لە پێناوی بەختەوەریی نەتەوەی کورددا بوو، مرۆڤدۆست و ئاشتیخواز بوو و هەموو هەوڵێکی بۆ ئەوە بوو مرۆڤەکان بە نەتەوەکەی خۆیشیەوە لە ئاشتەوایی و عەدالەت و سەربەرزی و ئازادیدا بژین؛ ئەمانە ئەو باوەڕانە بوون کە ئامادە نەبوو لە ڕێی بەئاکامگەیاندنیاندا بۆ چرکەساتێکیش و لە پێناو هیچ سامانێکدا و بە هیچ هەڕەشەیەک پشتیان تێ هەڵکات، بەڵکوو هەموو هەتوان و هەوڵی خۆیشی بەکار دێنا بۆ ئەوەی بتوانێ زووتر دەستەبەریان بکات.

بۆ دوکتور قاسملووی نیشتماندۆستی مرۆڤدۆستی ڕزگاریخوازی یەکسانیخوازی دێموکرات، هەموو دەرفەتێک گونجاو بوو بۆ ئەوەی نەتەوەکەی و مافە بەرهەقەکانی بە هەموو لایەک بناسێنێ و پێیان بڵێ ئەو نوێنەرایەتیی نەتەوەیەک دەکات کە ویستەکانی ئاوا ڕەوا و بنەڕەتی و مرۆڤانەن. لاپەڕە لە پەرتووکی بیرەوەریی هەر هاوڕێیەکی بیانیی دوکتور قاسملوو هەڵدەیەوە، بێگومان باسێکی خەستی لەسەر ئەوە تێدایە کە چۆن شێلگیرانە و بە حەز و هۆگری و فاکتەوە نەتەوەی کورد و مێژوو و ئەدەب و کولتوور و تایبەتمەندیی خەباتی ئەم نەتەوەیەی پێ ناساندوون، ئەمە هۆگرییەک بووە هەر لە سەرەتای لاوەتییەوە هەیبووە و هەتا دوا ساتەکانی ژیانیشی؛ کاتێک لە تەمەنی نزیکەو سی‌ساڵاندا دەست دەداتە نووسینی تێزی دوکتوراکەی لەسەر "کوردستان و کورد"، هەوڵ دەدا لە نێوان هەموو باس و بابەتەکانی دنیادا، کورد و نیشتمانەکەی بە بەردەنگە بیانییەکانی بناسێنێ، چون نیشتماندۆستێک بوو کەوا دەیزانی دەردی بێدەوڵەتی و نیشتمانداگیرکراوی چۆنە.
ئەو کە یەکێک لە گەورەترین قوربانییانی دەستی تێرۆریزمە، هەمیشە و لە زۆربەی لێدوانەکانیدا ئەم کردەوە ناشیرینەی دەقوبحاند و دژایەتیی تەواوی دەکرد. دوکتور قاسملوو باوەڕی وابوو ئەو ڕێکخراو و دەوڵەتانەی وا کردەوەی تێرۆریستی بەڕێوە دەبەن، لەگەڵ ئەوەی بەدوای ئالۆزییەوەن، لەم ڕێیەوە دەیانهەوێ سەرنجەکانیش بۆ لای خۆیان ڕابکێشن و بەم شێوەیە خۆیان بەناوبانگ بکەن، ئەمە لە کاتێکدایە بزووتنەوەیەکی ڕەسەن کە هەڵقوڵاوی هەناوی کۆمەڵگەکەی خۆی بێ، پێویستی بە وەها کردەوەیەک نیە، بۆیە ئێمە هیچ کات وەک حیزبی دێموکرات ئامادە نەبووین ڕەشەکوژی بکەین و فڕۆکە بڕفێنین و بۆمب دابنێین. دوکتور قاسملوو زۆر جار لە وتووێژەکانیدا لەگەڵ ڕۆژنامە ئورووپاییەکان، سەرنجیانی بۆ لای

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

لایەنی مرۆڤیی بزووتنەوەی کوردستان بە ڕێبەریی حیزبەکەی ڕادەکێشا کە هەرگیز ئامادە نەبووە کردەوەی تێرۆریستی بەڕێوە بەرێ و تەنانەت بۆی شی دەکردنەوە کە بەرفراوانتر بیر بکەنەوە و تێرۆر تەنیا لە دانانی بۆمبێک لە شەقامێکدا نەبینن و ئێعدام و ڕەشەکوژی و بۆمبارانی ئاسمانیی کوردستان لەلایەن ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییشەوە ببینن بۆ ئەوەی بزانن کە ئێمە قوربانیی دەستی تێرۆرین. ئەو لە زۆر وتووێژیدا بەشانازییەوە باسی لەوە دەکرد هەر لە سەرەتای شۆڕشەوە بەرامبەر بە هێرش بۆ سەر باڵوێزخانەی ئەمریکا - لەگەڵ ئەوەی ڕەخنەی جیددییشی هەبوو لە ئەمریکا - هەڵوێستیان گرتووە و ئەو کارەیان مەحکووم کردوە؛ چونکە باوەڕی مرۆڤدۆستانە و پرەنسیپی مرۆڤتەوەرانەی لەگەڵ ئەو کردارانەدا نەیدەخوێندەوە.

دوکتور قاسملوو ئازادی لە هەموو شتێک خۆشتر دەویست و ئامادە بوو نرخیشی بۆ بدات، وەک داشی. ئەو لە پێوەندییەکانیشیدا هەرگیز ڕێگەی نەدەدا هیچ دەسەڵات و لایەن و دەوڵەتێک ئازادییەکانی خۆی و حیزبەکەی سنووردار بکات و هەمیشە سەربەخۆیی خۆی دەپاراست؛ لەبەر ئەوەی هەرگیز حەزی لە بەستراوەیی نەبوو، لە خۆی و لە حیزبەکەیەوە دەستی پێکردبوو، بۆیە بۆ نەتەوەکەشی ئەوەی نەدەویست و ڕزگاریخوازێک بوو بە واتای تەواوی وشە. کاتێک لە ساڵی ١٩٦٢ی زایینیدا باسی لەوە کرد نەتەوەی کورد یەک نەتەوەیە و لە یەکتریان بڵاو کردوونەتەوە، گەر ئەم نەتەوەیە یەک بگرێتەوە هەڵوەشاندنەوەی هیچ وڵاتێک نییە، بەڵکوو وەسەریەککەوتنەوەیە! دەنگی زۆر چالاکی سیاسیی فارس و... بە نارەزایەتی بەرز بووەوە، بەڵام ئەو کەسێک نەبوو بەو پرتەوبۆڵانە دەسهەڵگری باوەڕی ڕزگاریخوازانەی خۆی بێت، بەڵکوو سوورتریش بوو و ساڵانی دواتریش بنیادنەری کۆنگرەی نەتەوەیی بوو.

دوکتور قاسملوو دەیزانی بۆچی خەبات دەکات، دەیزانی سێ ستەمی نەتەوایەتی و چینایەتی و سیاسی لەبەردەمی نەتەوەکەیدایە و هەموو هەوڵی ئەوە بوو قۆناغ بە قۆناغ ئەم سێ ستەمە نەهێڵێ و نەتەوەکەی لەو زنجیر و کۆت و بەندانە ڕزگار بکات. کۆمەڵگەیەکی ئازادکراو لەژێر چەپۆکی داگیرکەران، دوارۆژێکی خۆشبژیوانەی دەوێ و بەتەنیا ئازادی ناتوانێ تێریان بکات، بۆیە عەداڵەتی کۆمەڵایەتییان پێویستە و لەو ڕووەشەوە جانتای خۆی و حیزبەکەی بەرنامەی پێویست و گونجاوی تێدا بوو؛ چونکە لەگەڵ ڕزگاریخوازبوونی، هەڵوەدا و سەوداسەری یەکسانییش بوو.

لەخۆڕا نیە پێی دەڵێن مامۆستای دێموکراسی، دوکتور قاسملوو هەموو هەوڵی ئەوە بوو بە دوژمن و تەنانەت ئەوانەشی وا دژبەری ئەو دوژمنە بوون، بسەلمێنێ کە تاکە ڕێگەی پێکەوەژیانمان گەرەنتییەکە کە دەتوانین لە ڕێگەی دێموکراسییەوە بەدەستی بێنین، دێموکراسییەک کە هەموو لایەکمان لەسەری کۆک بین و هەموو مافەکانی کەمینەکان تێیدا پارێزراو بێت و هەتا گەیشتن بەو دێموکراسییە ناهێڵین خەوتان ئاسوودە بێ! خەباتی ئێمە تا ئەو کاتەی ئێوەی ئێستا خۆبەباڵادەستزان

دێنە سەر ئەقڵییەتێکی دێموکراتیک و هەموو لایەک بە یەکسان دەبینن؛ درێژەی دەبێ و لەسەرپێ دەمێنێتەوە. ئەمە ئەو باوەڕە سەرەکییانە بوون وا لەلای دوکتور قاسملوو نەگۆڕ بوون و هەمیشەش شێلگیرتر دەبوو لە دەستەبەرکردنیاندا.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢١ی پووشپەڕی ٢٧٢٥

خەبات بە مێتۆدی قاسملوو

حەسەن ساڵحزادە

عەبدولڕەحمان قاسملوو، سیاسەتمەداری کورد و سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، یەکێک لە ناودارانی کوردە کە سەرتاپای تەمەنی خۆی فیدای مەسەلەی مافەکانی کورد کرد. قاسملوو شۆڕشی تەنیا بۆ گەیشتن بە ئاشتی و وەدەستهێنانی مافەکانی مرۆڤ بەرپا دەکرد. باوەڕێکی قووڵی بە دێموکراسی، ئازادی و مافەکانی مرۆڤ هەبوو، هەوڵی دەدا

کە دۆزینەوەی چارەسەرییەکەی لەم چوارچێوەگەلە دەرباز نەبێت. ناسنامەی ئەو لەلای دۆست و دوژمن ئیمان بە دادپەروەری، دیالۆگ و دانوستان لە میانەی خەباتەکەیدا بوو. لە ڕوانگەی ئەوەوە بانگەشە و ڕێکلام بۆ حیزبەکەی دەبوو لە یەکەمایەتیدا بوایەت. هەر بۆیە لە ئەگەری سەرهەڵدانی دروشمی "بژی قاسملوو"، لە لایەن ئەندام و لایەنگرانی حیزبەکەیەوە، لە جێ داوای گۆڕینی بۆ "بژی حیزبی دێموکرات"ی دەکرد. هەروەها ئەوە کە "لە حیزبی دیموکراتدا فەردپەرەستی مەحکوومە" یەکێک لە وتە بەنرخەکانی ئەوە. لە دوای شەهیدبوونی، گەلی کورد هەر زۆر خێرا هەستی بەوە کرد کە نەک قاسملوو و سکرتێری حیزبی دێموکرات، بەڵکوو "مامۆستای دێموکراسی"ی لەدەست داوە. مامۆستایەک کە پێی وابوو ڕێگای گەیشتن بە ئاشتییەکی بەردەوام لە ڕێگەی دیالۆگ و وتووێژەوە دەستەبەر دەبێت، نەک بە توندوتیژی و زەبری چەک.

داگیرکەرانی کوردستان لە مێژبوو هەستیان بە لێهاتوویی قاسملوو کردبوو، هەربۆیە لە ماوەی ژیانیدا گەلێک جاران تەڵە و پیلانی جۆراوجۆریان بۆ دەنایەوە. حکوومەتی تازە بە دەسەڵاتگەیشتووی ئاخوندەکان، هەر زۆر خێرا ڕێگەی دانووستان و چارەسەریی ئاشتییانەی لە پرسی کورد داخست. ئەوەندەی پێ نەچوو کە بە فەرمانی خومەینیی خوێنڕێژ و لەژێر فەرمانی جیهاددا، بە هەموو هێزەوە هێرشی بۆ سەر کوردستان دەست پێ کرد. کۆماری ئیسلامیی ئێران شەڕێکی قورس و نابەرابەری بە سەر بزووتنەوەی کوردستان کە بەشی زۆرینەی لە ئەستۆی حیزبەکەی قاسملوو بوو، واتە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا سەپاند. گەلی کورد ئەو بڕیارە دژەمرۆیی و جینایەتکارانەی پێ قەبووڵ نەکرا. هەربۆیە بە ئیمان بە ڕەوایی خەباتەکەی و هێزی ڕۆڵە نیشتمانپەروەرەکانی هاتە مەیدانی بەرگری و بە هەموو تواناوە ڕووبەڕووی لەشکری داگیرکەر بوویەوە. بەمجۆرە، گەلی کورد تاقە دوو بژاردەی لەسەر دەست مایەوە: تەسلیم و سەردانەواندن یان خۆڕاگری و گیانبازیکردن.

هەروەک مێژوو ئەو ڕاستییە دەسەلمێنێ، هەواڵی سەرکەوتنی شۆڕشەکە بەسەر دوژمنی داگیرکەردا لە بەرەکانی شەڕ لەو بەشەی کە حیزبەکەی قاسملوو نوێنەرایەتیی دەکرد، دڵی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی ڕۆژ لەدوای ڕۆژ دەگەشاندەوە و ورەی بۆ خۆڕاگری قایمتر دەکردن. ساڵەکان تێپەڕین، شەڕی ئێران-عێراق کۆتایی هات، بەڵام ئەنجامی ململانێیەکان هەروەک جاران دەستی باڵای حیزب و هێزەکەی قاسملوویان دەردەخست و هەواڵی شکان و سەرشۆڕییش بە بەژنی بەزیوی سپای داگیرکەران دەبڕا.

بیرکوێرەکانی تاران و قوم کاتێ زانییان کە لە مەیدانی ڕاستەقینەدا نەخشەکانیان بۆ ناچێتە سەر و لەبەرانبەر بەرخۆدانی قوتابییەکانی مامۆستای دێموکراسیدا هەست بە زەبوونی دەکەن، خەیاڵی پیلانێکی نگریسیان لە مێشکی

سەرچاوە
Serchawe

ژەنگاوییاندا گەڵاڵە کرد. داگیرکەرانی کوردستان، لەسەر ئەزموونی مێژوویی دەسەڵاتدارانی ڕابردووی ئێران بە نیسبەت بەرانبەرەکەیان، بە فێڵ کەوتن. ئەوان بە ژەهراویکردنی سووژەی ئاشتی، بەرەوپیری مامۆستای دێموکراسییەوە چوون و مخابن لە داوی دزێویان کەوت. ئاخوندە چاوچنۆک و دنیاپەرەستەکان لەدوای تێپەڕاندنی چەندین قۆناخی ترسنۆکانە و دوور لە ڕەوشتی ئینسانی، لە ٢٢ پووشپەڕی ١٣٦٨ هەتاوی (١٣ی ژووئیەی ١٩٨٩ زایینی) جینایەتەکەیان بەرانبەر بە ویست و داخوازە ڕەواکانی گەلی کورد خوڵقاند. لەو ساتەوە قاسملوو وەک کۆتری ئاشتی لە ئاسمانی ساماڵی کوردستاندا شەقەی باڵ لێ دەدات و قاتڵەکانیش بە خۆیان و ئیمارەتی دەسەڵاتدارییان، لە قووڵایی مێژووی تاریک و پڕ لە شوورەیی خۆیاندا دەست و پێی نەزانی لێ دەدەن.

ئەگەرچی ٢٢ی پووشپەڕ وەک ڕووداوێکی تاڵ لە ڕۆژمێری گەلی کورددا تۆمار کراوە و ڕۆڵە مافویستەکانی کوردستان بۆ وەبیرهێنانەوەی ئەم جینایەتە، هەزاران چالاکی و حەماسەیان بۆ شەرمەزار کردنی ئەم جینایەتە تۆمار کردوە، لە هەمان کاتدا ئەم بۆنەیە لە ڕۆژمێری دەسەڵاتی ئاخوندەکانیشدا وەکوو ڕۆژی ترس و وەحشەت تۆمار کراوە، ئەویش نەتەنیا یەک ڕۆژ، بەڵکوو لە درێژەی مانگی پووشپەڕدا هێزە کرێگرتەکانیان لە سەرتاسەری کوردستان لە حاڵەتی ئامادەباشیدا ڕادەگرن.

دیارە تێرۆرکردنی د. عەبدولڕەحمان قاسملوو، بۆ ئاخوندەکان وەک سەرکەوتنێک دێتە ئەژمار، بەڵام لە بەرانبەردا، خەڵکی کوردستان بە ڕێکخستنی چالاکی و مانگرتنی بەرینی ناڕەزایەتی، هەزینەی ئەو جینایەتەی چەند بەرابەر لەسەر قورس کردوون. جیا لەوەش جارێکی دیکە خووی درندەیی ڕێژیمی ئاخوندەکان بۆ جیهانیان ڕوون بوویەوە.

ئەمڕۆ دەبینین هەر ئەو دەسەڵاتەی کە قاسملوو لەدژی دەوەستایەوە و بۆ ئاگادارکردنەوەی بیروڕای گشتی سیاسەتە چەوتەکانی لەقاو دەدا، هەروا لە دەسەڵاتدا ماوەتەوە. ئەمڕۆ ڕێژیمی ئاخوندەکان بە سەرۆکایەتیی عەلی خامنەیی، نەتەنیا وەک فاکتەری سەرەکیی هەڕەشە بۆ ژیان و ئازادییەکانی تێکڕای گەلانی ئێران، بەڵکوو وەک مەترسییەکی جیددی بۆ سەر کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕست گەمەو یاری دەکا. ئەمڕۆ لە کوردستان، ناوی قاسملوو وەبیرهێنەرەوەی ئەخلاقی بەرزی ئینسانی و نموونەی فیداکارییە و بیرو هزری بۆ خوێندکاران سەرچاوەی لێکۆڵینەوەن. قاسملوو ڕێبەرێکی ئاشتیخوازی کوردە کە ئامانجەکانی لە نەتەوە و ژێوگرافی وڵاتێک زۆر بانترن. ناوی قاسملوو ئاوێتە بە دەستەواژەگەلی ئازادی، بەرابەری، کەڕامەتی مرۆیی و ئاشتی بووە و هەرواش لەگەڵیاندا بە زیندوویی دەمێنێتەوە.

قاسملوو جەنگاوەر یا فەرماندەری شەڕی سەربازی نەبوو، بەڵکوو سیاسەتمەدارێکی دووربین و پابەند بە مافی مرۆڤ و

دادپەروەری و ئۆتۆنۆمی گەلە سەربەرزەکەی بوو. لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، لەو سەردەمەی کە چەک و خوێن قسەی یەکەمی ڕۆژانە بوون، ئەو زمانی دیالۆگ و پرسی دێموکراسیی هەڵبژارد. لە سەردەمێکدا کە لەسێدارەدان و سەرکوتکردن شتێکی باو بوو، ئەو بەرگریی لە چارەسەری پرسەکان بە مێتۆدی سیاسی و ئینسانیی دەکرد.

ئێستا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، نەوەیەکی نوێ بە مەبەستی دیاریکردنی چارەنووسی گەلەکەیان لە مەیداندان. ئەم توێژ و نەوەیە ڕێگایەکی سەخت و دژواریان لەبەرە، بەڵام شکۆمەند و پڕ لە شانازی. ڕێگایەک کە پیاوانی وەک دکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو بە قەڵەم، ئەندێشە و گیانی خۆیان خۆشیان کردوە. قاسملوو نیشانی داوە کە کوردبوون هەر بە مانای وەستانەوە لە بەرامبەر ستەمدا نیە، بەڵکوو بانگەوازێکە بۆ بەخۆدا هاتنەوە، دیالۆگ، ئاشتی و پاراستنی کەرامەتی مرۆڤایەتی.

نەوەی نوێی کورد کە ئەمڕۆ تێدەکۆشێ بڕیار لە چارەنووسی خۆی بدات، دەبێ دەنگی ڕەوای نیشتمانێک بێت کە کەسایەتییەکی وەک قاسملوو لە داوێنیدا پەروەردە بووە. ئەو قاسملووەی کە هەوڵی دا دەنگی گەلێک بێت کە هەرگیز ڕێگەی پێ نەدراوە دەنگی بەرز بکاتەوە و نەیتوانیوە ڕێچکەی ژیانی ئاسایی خۆی وەکوو هەموو گەلانی جیهان بەرەو پێش ببات. ئەو لاوە چاوکراوانەی کە ئەمڕۆ بڕیاریان داوە کوردستان لە فاشیستان پاک بکەنەوە و لە پێناو دەستەبەربوونی کۆمەڵگەیەکی بەختەوەر بۆ داهاتووی خۆیان فیداکاری بکەن، دەبێ لە وانەکانی مامۆستای دێموکراسی سوود وەربگرن. بۆ وێنە، دیالۆگ لەبری توندوتیژی، یەکگرتوویی لە جیاتی پەرتەوازەیی، دادپەروەری لەبری تۆڵەسەندنەوە و ڕێزگرتن لە فرەچەشنی لە کۆمەڵگەی کوردستان، وەکوو بنەمای کار و چالاکیی خۆیان بە کار بێنن. ئەو بنەمایانەی کە قاسملووی شەهید هەوڵی زۆری بۆدان و هەر لەو پێناوەشدا گیانی بۆ بەخت کرد.

قاسملوو لە دوایین بڕگەکانی ژیانیدا لە ڕێگەی حیزبەکەیەوە "دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستان"ی وەک ئامانجی سەردەمی خۆی بۆ بزوتنەوەی کوردستان هەڵبژارد، بەڵام هیچوەخت ئەم داخوازەی بە داخراوی نەهێشتەوە. ئەو لە سەر ئەو باوەڕە سوور بوو کە نەسڵی ئەمڕۆ مافی ئەوەی نیە بۆ دوارۆژ بڕیار بدا و پێویستە ئەو بژاردە گرینگەیان لێ زەوت نەکرێ. دەبێ ئەو ڕاستیە بزانین کە لە سەردەمی ئێستادا تەنیا ڕێگەی بەرەنگاربوونەوە لە ستەم و زۆرداری چەک نیە. هەندێک جار، گەورەترین چەک دەتوانێ بریتی لە وشیاری، هێزی زمان، بەرزی هونەر و سەقامگیری ئەخلاقی بێت. قاسملوو هەردەم پێی وابوو کە گەلی کورد چەکی بەسەردا سەپاوە و ناچار بە بەرگری لەخۆی کراوە.

ئاشکرایە، ئەمڕۆ زیاتر لە هەمیشە پێویستمان بە قاسملوو هەیە، ئەڵبەت نەک تەنها بە ناوەکەی، بەڵکوو بە ڕێگا و

سەرچاوە
Serchawe

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

ڕێبازەکەی، چون بیری قاسملوو چرای دوارۆژمانە. وەختێک لەسەر شەقامەکانی کوردستان، یان لە نێو کۆڕ و کۆبوونەوە جۆراوجۆرەکان، لاوانی وشیار، ئاڵای شکۆمەندی "قاسملوو، ڕێگات درێژەی هەیە" بەرز دەکەنەوە، بە مانای ئەوەیە کە قاسملوو لە ڕێبازیدا زیندووە و هەردەم بە شەکاوەیی دەمێنێتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

قاسملوو لە ڕێبازیدا زیندوە

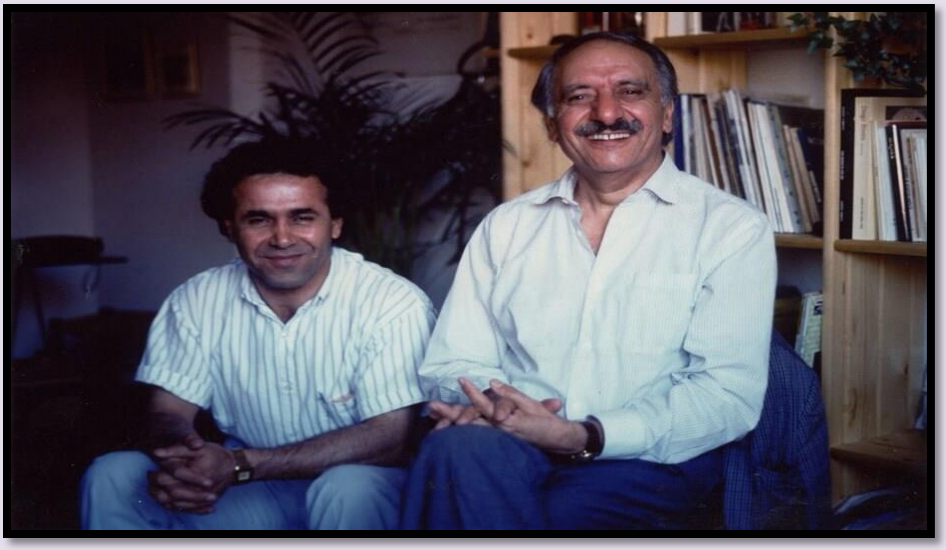

عومەر باڵەکی

٢٢ی مانگی پوشپەری ئەمساڵ ٣٦ساڵەی تێرۆری دوکتور قاسملوو وعبدوڵڵا قادریئازەر بوو کە لەسەر میزی بەناو وتووێژ بە دەستی دیپلۆماتتێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی لە شاری ڤیەن، پێتەختی وڵاتی ئوتریش شەهید کران.

تێرۆر و شەهید کردنی دوکتور قاسملوو زیانێکی گەورەی لە بزووتنەوەی مافخوازانەی خەڵکی کوردستان دا و لە هەمان

کاتدا برینێکی قوڵی خستە جەستەی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران کە لەو کاتدا باری قورسی بەرگری چەکدارانە لە بەرانبەر شەری داسەپاو بەسەر کوردستانی کەوتبوو سەر شانی. هەروەها شەهیدکردنی دوکتور قاسملوو زیانێکی قەرەبوونەکراوی لە بزووتنەوەی دێموکراسیخوازیی گەلانی ئێرانیش دا. چونکە دوکتور قاسملوو باوەڕ و ئیمانی بەو ڕاستییە هەبوو کە بۆ گەیشتن بە حکوومەتێکی دێموکراتیک لە ئێران هاوکاری و هاوخەباتیی هەموو گەلانی ئێران پێویستە و بۆ گەیشتن بەو ئامانجە و پێکهێنانی بەرەیەکی دێموکراتیک لە هێزە نیشتمانی و دێموکراسیخوازەکان بێوەچان کاری کرد.

لەگەڵ ئەو ڕاستییە کە لەدەستدانی دوکتور قاسملوو بۆ حیزبی دێموکرات و گەلی کورد خەسارێکی گەورە بوو، لە هەمان کاتدا کەلکوەرگرتنی تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی لە نیازپاکیی دوکتور قاسملوو بۆ چارەسەری ئاشتییانەی پرسی کورد بۆ شەهیدکردنی ئەو ڕێبەرە مەزنە، ئەوەندی دیکە ژانی لە دەستدانی دوکتور قاسملووی بەژانتر کرد. بەڵام چ ئەوکاتەی هەواڵی شەهیدکرانی دوکتور قاسملوو بڵاو بۆوە و چ ئێستا دوای تێپەڕینی ٣٦ساڵ بەسەر شەهید کرانیدا، ئەوە سەلمێنرا کە دوکتور قاسملوو تەنیا جەستەیەک نەبوو کە بە شەهیدبوونی لە بیر بچێتەوە؛ بەڵکوو ڕێبازێکە بە تێپەربوونی زەمان ڕۆژ بەڕۆژ گەشە و باڵا دەکا و هەموو ڕەهەندەکانی ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتیی کۆمەڵگەی کوردستانی داپۆشیوە.

لەو ڕۆژەوە دوکتور قاسملوو بە دەستی تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی شەهید کراوە، هەموو ساڵی لە کوردستان سەرەڕای ڕێگری و سەرکوتی بەبەرنامەی حکوومەت، خەڵکی کوردستان و ڕێبوارانی ڕێگا و ڕێبازی دوکتور قاسملوو بە شێوازی جۆراوجۆری یادی ئەو ڕێبەرە هەڵکەوتووە دەکەنەوە و دروشمی "قاسملوو، قاسملوو، ڕێگات درێژەی هەیە" لە شار و گوند و شەقامەکانی کوردستان دەنگ دەداتەوە. نموونەی زۆر زیندووی ئەو زیندوویەتییە لە ڕاپەڕینی "ژینا"دا بە ڕوونی پێشانی دایەوە کە بیر و ئەندیشەکانی دوکتور قاسملوو لە نێو کۆمەڵگەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا زیندووە و هەردەم لە پەرەئەستاندندایە، چونکە دروشمی "قاسملوو، قاسملوو، ڕێگات درێژەی هەیە" لەسەر زاری نەسلێک دەگوترایەوە کە نەوەی نوێ و تازەپێگەیشتووی کۆمەڵگەی کوردستانن. بۆیە دەتوانین بڵێین قاسملووی نەمر چۆن لە سەردەمی ژیان و زیندووبوونی خۆیدا بە کار و تێکۆشانی بێوچان خزمەتی گەورەی بە پێشخستنی بزووتنەوەی مافخوازانەی گەلی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کرد، بە مەرگی نابەوەختیش ناوی گەلی کورد و حیزبی دێموکراتی بە گوێی گەلانی جیهان ئاشنا کرد؛ بەو مانایە کە شەهیدبوونی دوکتور قاسملوو بە دەستی تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی بوو بە دەنگدانەوە و لەرینەوەی دەنگی مەزڵوومییەت و خەباتی مافخوازانەی گەلی کورد لە سەرانسەری جیهاندا و لە هەمان کاتدا ڕوخساری دزێو و شەڕەنگێز و تێرۆریستپەروەری دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامیی زیاتر لە جاران بە دنیا ناساند.

بە پێچەوانەی ئامانجی دوژمن کە پێی وابوو لە دوای شەهیدکردنی دوکتور قاسملوو سەنگەری شۆڕش و خەبات چۆڵ دەبێ و

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

ئەو جووڵانەوەیەش بە ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەرەو نسکۆ و دارمان دەروا، هەر لەو کاتدا بە سەدان گەنج و لاوی کوردستان بە هەستکردن بە بەرپرسایەتی لە بەرانبەر خوێنی بەناحەقڕژاوی دوکتور قاسملوو و هەمووی شەهیدانی حیزب و گەل ڕوویان لە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران کرد و سەنگەری خەباتی مافخوازانەی گەلی کوردیان لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە جاران ئاوەدانتر کردەوە.

لەو کاتدا کە هەواڵی شەهیدبوونی دوکتور قاسملوو بڵاو بۆوە، لە گەڵ ئەوەدا بیستنی ئەو هەواڵە بۆ ئەندامان و کادر و پێشمەرگە و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەواڵێکی بەژان و جەرگبڕ بوو، بەڵام لەو هەلومەرجە ناخۆشەدا کەس بێهێوا نەبوو و چۆکی دانەدا و پشتی لەژێر باری ئەوکۆستە گرانە نەچەمانەوە، بەڵکوو بە ئێرادەیەکی پتەو و پۆلایینی پێشمەرگانە هەستی بەرپرسایەتی لە هەموو جومگەکانی حیزبی دێموکراتدا وەرێ کەوت. هەروەها ئەو وتە بەنرخەی شەهید دوکتور قاسملوو کە دەیفەرموو "باشترین پاداش بۆ شەهیدان درێژە پێدانی ڕێگایانە"، بوو بە چرای ڕێگای تێکۆشان و خەبات لە پێناوی وەدیهێنانی ئامانجی شەهیدان. هەر ئەوە وای کرد بە پێچەوانەی لێکدانەوەکانی دوژمن کە پێی وابوو حیزبی دێموکرات دوای شەهیدبوونی دوکتور قاسملوو لێک هەڵدەوەشی یا ئەوەندە لاواز دەبێ نابێتە مەترسی لەسەر دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی، ئەوە سەلمێندرا دوای تێپەڕینی ٣٦ساڵ بەسەر شەهیدبوونی دوکتور قاسملوو، بە هەوڵ و هیمەتی ئەندامان و کادر و پێشمەرگەی حیزب و بە پشتیوانیی خەڵکی کوردستان حیزبی دیموکراتی کوردستان ڕۆژ بە ڕۆژ لە بەرەو پێشبردنی خەباتی مافخوازانەی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و گەشەکردنی هەستی نەتەوایەتی توانیویەتی کاریگەریی خۆی دابنی و پێگەی خۆی لەنێو چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی خەڵکی کوردستان بەهێز و بەربەرین بکا.

لە هەلومەرجی ئێستادا کە حکومەتی تێرۆریستپەروەری کۆماری ئیسلامی گلۆڵەی تەمەنی کەوتۆتە لێژی و لە نێوخۆ و دەرەوەی ئێران شەرعییەتی لەدەست داوە با ڕێگا و ڕێبازی شەهید دوکتور قاسملوو بکەینە هەوێنی یەکگرتووی کۆمەڵگەی کوردستان بۆ سەرکەوتن بەسەر دەسەڵاتدارانی ئێران و دابینکردنی دێموکراسی و ئازادی و دادپەروەریی کۆمەڵایەتی و گەیشتن مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە ئێرانی دێموکراتیکدا.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە Serchawe

ڕێبەر یان سەرکردە، ئاوڕدانەوەیەکی بابەتی لە د. قاسملوو

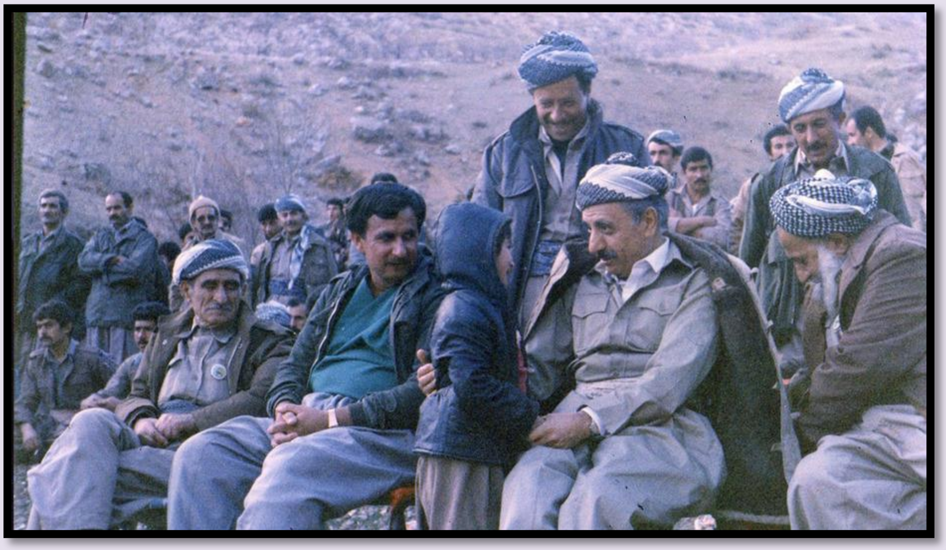

ئەسعەد باقری

پرسیاری سەرەکیی ئەم بابەتە ئەوەیە بۆچی لە ناوهێنانی دوکتور قاسملوودا زۆرتر لەوەی باسی پاشگری سازمانی وەکوو سکرتێر بەکار بهێنرێت، لە پاشگری ڕێبەر کەلک وەردەگیرێت. ئەمە پرسیارێکی گرینگ و جێگای تێڕامانە، لەبەر ئەوەی دەزانین لە چارتی سازمانیی حیزبی دیموکراتدا ئێمە سکرتێرمان هەیە نەک ڕێبەر. ئەمە ناتوانێت ببەسترێتەوە بە پێگەی

سازمانیی ناوبراو لەبەر ئەوەی هەم لە پێش دوکتور و هەم هاوکات و هەم پاش ئەو، هەم لە حیزبی دیموکراتدا و هەم لە حیزبەکانی تر لە کوردستان و ئێراندا نموونەی زۆر کەمی سکرتێرمان هەیە کە هاوکات وەک ڕێبەر یاد بکرێن و ناو بهێنرێن. ئەمەش نابەسترێتەوە بە شەهیدبوونی ئەو، چونکی سکرتێری شەهید یان کوژراو لە حیزبەکانی تر لە کوردستان و هەم حیزبەکانی ئێرانیشدا هەن، بەڵام بە ڕێبەر ناو دەرناکەن.

کامانەن ئەو خاڵە جیاوازییانە؟ دوکتور چی کردوە و چۆن کردی کە وای لێ بکات بە ڕێبەر ناو ببردرێت. کەواتە باسەکە لە ئاستی لایەنە تاکەکەسییەکاندا تێپەڕ دەبێت و دەچێتە ئاستی ڕێکخراوەیی و کۆمەڵایەتییەوە.

بۆ وڵامدانەوەی ئەم پرسیارگەلە من لێرەدا هەوڵ دەدەم بە کەلکوەرگرتن لە چەند ڕوانگەی تیۆریک لەم بابەتە بکۆڵمەوە و بۆ ئاکاموەرگرتن لەو باسەش لەسەر چەند ڕەهەند و ڕووداوی دیار و پێوەندیدار هەڵوەستە بکەم. دیارە ئەم نووسینە لە ئاستی ئێستادا نەک لە شێوازی وتارێکی زانستی بەڵکوو هەڵکردنی مۆمێکە بۆ دیتنی دەرفەتەکانی لێکۆڵینەوەی زیاتری بابەتەکە. بۆ تێگەیشتن لە کرۆکیی باسەکەش سەرەتا هەوڵ دەدەم پێناسەیەک بۆ چەمکی ڕێبەر و ڕێبەری لە بەستێنێکی وەهادا بخەمە بەردەست. لێرەدا مەبەست لە بەستێن، دۆخی سیاسی-کۆمەڵایەتیی سکرتێربوونی دوکتور قاسملوویە (١٩٧١ - ١٩٨٩). لۆژیکی سەرەکیی نووسینی بابەتەکەش ئەوەیە کە هەموو کردەوەیەکی بەڕێوەبەرێک لەسەر گریمانەکان دەمێنێتەوە سەبارەت بەوەی چی ڕووی داوە و گریمانەکان سەبارەت بە وەی چی ڕوو دەدات؛ واتە لەسەر تیۆری دەمێنێتەوە. تیۆری و پراکتیک لە یەکتر جیا ناکرێتەوە، کەوابوو ناساندن و لێکدانەوەی ئەم گریمانەگەلە لە بەستێنی ڕووداوەکاندا یارمەتی دەدات بۆ هەڵسەنگاندنی کردەوە و فێربوون. فێربوونی چۆنیەتیی کاتالیزەکردن و ڕێنماییکردنی گۆڕانکاری لە پێوەرێکدا کە هاوتا بێت لەگەڵ قەبارەی ئەو کێشانەی کە ڕووبەڕوومان دەبێتەوە و هەموومان دەیبینین، بەڵام بە شێوەیەکی کاڵ. لێرەدا کەلکوەرگرتن لە تیۆری بۆ شەرحی ئەزموونێکی دیاریکراوە -ئەزموونی ڕێبەریی دوکتور قاسملوو- نەک بۆ گونجاندن و ڕێکخستنی ئەزموونەکە لەگەڵ تیۆرییەکان.

لە نێوان پێناسە جیاوازەکان، بۆ مەبەستی دیاری ئەم نووسینە من ڕێبەری بەم شێوە پێناسە دەکەم. ڕێبەری بریتییە لە پرۆسەی شوێندانان لەسەر چالاکییەکانی تاک یان گرووپێک لە هەوڵەکان بەرەو گەیشتن بە ئامانج لە دۆخێکی دیاریکراودا. سەرکردایەتی بریتییە لە دامەزراندنی دیدگایەک؛ کردنی بە مانادار؛ گەیاندنی بە شێوەیەکی کاریگەر؛ پاڵنەر بۆ خەڵک.

"هارۆپ فێب" ئێژێ سەرکردەیەکی کاریگەر دیمەنە گەورەکە دەبینێت و هەستی پێ دەکات و دیدگایەک دروست دەکات.

"کاترز" دەڵێت ئەمە سەرەکیترین و دیارترین جیاوازیی نێوان بەڕێوبەر و ڕێبەرە، واتا ڕێبەر دیدگایەک بۆ داهاتوو ساز دەکات، ئاراستەکە و ستراتیژی گەیشتن بەو داهاتووە دیاری دەکات. بەڕێوبەر - یان لێرەدا سکرتێر - بەڵام پلان بۆ جێبەجێکردنی ئەو ستراتیژیە دادەڕێژێت. ڕیبەر ئایدیاکەی لە ڕێگەی پێوەندیگرتن بە خەڵکەکەیەوە گشتی گیر دەکات. شوێنکەوتووان (followers) هان دەدات تا گۆڕانکارییە مەبەستەکان بە کردەوەیی بکات. گۆڕان بەڵام پرۆسەیەکی ئاڵۆزە کە ناتوانرێت بە تەواوی کۆنترۆڵ بکرێت یان پێشبینی بکرێت. گۆڕانکاریی ڕێکخراوەیی زۆرجار وەک بزووتنەوەیەک لە ئێستاوە بۆ دۆخێکی خوازراو (داهاتوو) تایبەتمەند دەکرێت کە بەگشتی بە شێوەیەکی چاوەڕواننەکراو دەکرێتەوە. جا ئەگەر ئەم دیدگا یان داهاتووە پێشنیارکراوە ئیلهام بەخش بێت ئەوا ڕێبەر بەرەو کاریزما بوون دەڕوات.

ماکس وێبێر لە پێناسەی ڕەهەندەکانی دەسەڵات (authority) دا، کاریزما بوون وەک سێهەم سەرچاوەی دەسەڵات دەناسێت. بەڵام ئایا دوکتور قاسملوو ڕێبەرێکی کاریزماتیک بوو؟ خاڵی گرینگ ئەوەیە کە بزانین شوێنکەوتووان کێ و بۆ وەک سەرکردەی کاریزما هەڵیدەبژێرن؟ واتا هەمووکەس نابێت بە ڕێبەری کاریزما! سەرکردایەتیی کاریزماتیک بەو سەرکردانە دەگوترێت کە دیدگایەکی ئیلهامبەخش بۆ داهاتوویەکی خوازراو دەخەنە ڕوو کە پاڵنەرێکە بۆ شوێنکەوتووان بۆ قوربانیدان و وەلانانی بەرژەوەندییە تاکەکەسییەکانیان و هەوڵدان بۆ ئەو بەستێنەی کە سەرکردە بانگەشەی بۆ دەکات. سەرکردە کاریزماتیکەکان سۆز و متمانەبەخۆبوون دەدرەوشێننەوە، بەشداری لە ڕەفتاری خۆبەختکردندا دەکەن و ناسنامەیەکی بەکۆمەڵ بەرەوپێش دەبەن، ڕەفتاری خوازراو بە نموونە دەهێننەوە، چاوەڕوانییە بەرزەکان بۆ شوێنکەوتووان دادەمەزرێنن و متمانە دەردەبڕن کە شوێنکەوتووان دەتوانن بەدەستیان بێنن. ئەم ڕەفتارانە یارمەتیدەرن بۆ ڕوونکردنەوەی ئەو کاریگەرییە ئیلهامبەخشە لەسەر شوێنکەوتووان کە سەرکردە کاریزماتیکەکان هەیانە.

ئامانجی دوکتور قاسملوو لە ئاستی نیشتمانیدا دەستەبەرکردنی ئاستێک لە مافی چارەی خۆنووسین بۆ کوردستان بوو، جا لە چوارچێوەی "خودمختاری" لە ئێرانێکی دیموکراتیکدا، ئەمەش وەکوو خولقاندنی دەرفەتێک بۆ ئەوەی کۆمەڵگای کوردستان و نەتەوەی کورد لە پرەسەندن و گەشەی خۆیدا لە دوا ڕۆژدا خۆی بڕیاری سەربەخۆیی خۆی بدات. ڕەنگە باشترین نموونە بۆ ناسینی ئەو ئایدیایەی دوکتور قاسملوو لە "کورتە باس"دا خۆی دەربخات. لەو دەقەدا دوکتور قاسملوو هەوڵ دەدات ستراتیژیی حیزب وەکوو ڕێبازی پراکتیزەکردنی مافی چارەی خۆنووسین، بۆ ئەندامان و لایەنگرانی حیزب ڕوون کردبۆوە.

مەبەستی دوکتور، ئەو جۆرەی لە زەرورەتی کورتە باسدا، باسی دەکات ئەوەیە کە ئەو ئایدیایە بکاتە هێما و پێوەری لێکدانەوە و کرداری حیزب تا "ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بیر و باوەڕی بناسرێ" (کورتەباس، لاپەرەی ٥٤). هەر لەو پێوەندییەدا و لە "کورتەباس"دا، نیشان دەدات کە بە ئاگاداری لە ڕەوتی مێژوویی بزووتنەوەکانی مافخوازی،

سەرچاوە
Serchawe

دیموکراسی و سۆسیالیستم لە جیهاندا، پێداگری لەسەر خاڵی جیاکەرەوە لە ئایدیای خویدا دەکات بۆ ئەوەی متمانەبەخۆیی و توانای بکەربوون (Agency) و داهێنەربوون بۆ تاکی کورد بگەڕێنێتەوە. لێرەدا دوکتور قاسملوو پێداگری لەسەر ئەوە دەکاتەوە کە ئامانج دابینکردنی ژیانێکی شیاوە بۆ تاکی کورد و کۆمەڵگەی کوردستانە. باس لەوە دەکات ئەم ئامانجە تەنیا بە گەرەنتیکردنی ئازادی هەم لە ئاستی تاک و هەم لە ئاستی کۆمەلایەتی و نەتەوەییدا دەرفەتی خولقاندن و ئەگەری سەرکەوتنی هەیە. هەرها بە رخنەگرتن لە شوێنکەوتوویی خوێندنەوەکانی تر، پێداگری لەسەر خوێندنەوەیەک لە سۆسیالیزم دەکات کە بە دەفر و بەستێنی کوردستانی ببەستێتەوە. واتا تایبەتمەندییەکانی کۆمەڵگەی کوردستان و مافی بڕیاری تاکی کورد لە بڕیاردانی ئەو خوێندنەوە بنەمای باسەکەی پیک دێنێت. ئەمە ئەو خاڵەیە کە زانای بواری ڕێبەری،"بێرنارد بەس" دەڵێت ڕێبەری کاریزما دەبێت خاوەن توانا و لێهاتوویی پێوەندیدار بە بەستێنەوە بێت. واتا ئەو دیدگا و ئیلهامە وڵامێکە بۆ دۆخێکی ناسەقامگیر کە تیایدا مرۆڤەکان بە دوای وڵامێک دەکەون کە بتوانێت مانا بە کرداریان ببەخشێت و لە نادڵنیایی دووریان بکاتەوە. لێرەدا گرنگترین ئیلهامێک کە دوکتور قاسملوو سازی دەکات خوێندنەوەیەکی کوردستانیانەیە. ئەو پێداگری لەسەر ئەوە دەکاتەوە کە کوردستان دەبێت خۆی بە تێگەییشتنی خۆی و لە پێناو بەرژەوەندی خۆیدا خوێندنەوەی بۆ تیزە سیاسیەکان بکات. واتا کوردستان و مافی بڕیاردانی سەربەخۆ لە ئاست و رەهەندە جیاوازەکاندا نەک تەنیا لە فورمدا بەڵکوو لە مانایشدا..

دوکتور قاسملوو لە "شیکردنەوەی کورتەباس"دا کاتێک باسی دەنگهێنانی پرۆژەکە دەکات تیشک دەخاتە سەر ئەوە کە کۆمەڵێک ئاگایانە دەنگیان بە پرۆژەکەی دابوو، و کۆمەڵێکی تر بۆ دەربڕینی متمانە و دڵنیایی خۆیان بە بەڕێوبەری -لێرەدا شەخسی سکرتێر واتا دوکتور قاسملوو- دەنگیان بە پرۆژەکە دا. ئەمە ئەو دۆخەیە کە ماکس وێبێر دەڵێ ئەم ڕێبەریی کاریزماتیکە لە لایەن شوێنکەوتووانەوە وەردەگیرێت، بەڵام ئەوە خودی ڕێبەری کاریزماتیکە کە هەڵگری ئەو تایبەتمەندییانەیە. موگناتیسی کەسی و بانگەوازە دیدەوانییەکانیان دەبێتە هۆی ئەوەی شوێنکەوتووان بە شێوەیەکی شەخسی لەگەڵ سەرکردەکانیان بناسێنن، و ئامانج و بەها و بیروباوەڕی سەرکردەکانیان دەروونی بکەنەوە، لە ئەنجامدا شوێنکەوتووان ئارەزووی وەرگرتنی سەرکردەکانیان دەکەن. واتا ئەگەر ڕێبەر هەوڵی خۆی گشتگیرکردنی ڕوانگە و تێگەیشتنی خۆی دەکات، بەڵام ئەوە بەردەنگەکان کە ڕەوایەتی بەو ڕوانینە دەبەخشن. واتا شوێنکەوتووان "کاریزما"یان بۆ سەرکردەکان دەگەڕێنێتەوە. ئەم کردارە ئەنجامی پێویستیی هیوایە لە کاتی گۆڕانکاری و نادڵنیاییدا. ئەو نادڵنیاییە لە ڕوانگەی دوکتور قاسملووە دەگەڕێتەوە بۆ ناڕوونی لە سنوور و جیاوازییەکان حیزبەکەی لەگەڵ ئەوانی تر و بە دیاریکراوی حیزبی توودە. دۆخێک کە ئەو نیگەران دەکات ئەوەیە ئەندامانی حیزب نەتوانن پێناسەی فیکری و سازمانیی خۆیان دیار بکەن و لە ئاکامدا بە لاڕێدا ببرێن. دوکتور ئەم مەترسییە بە مەترسیی "بوونی (existential) "لەسەر حیزب و خەباتی نەتەوەیی دەزانێت و "کورتە باس" وەک وڵامێک بۆ دەربازبوون لەو قەیرانە پێناسە دەکات.

سەرچاوە
Serchawe

لە ئاستی کۆمەڵایەتیدا پێم خۆشە ئاماژە بە قسەیەکی خودی دوکتور قاسملوو لەنێو هێزەکانی پێشمەرگە ماوەیەک پێش شەهیدبوونی بدەم. لە بۆنەی ٨ی مارسی ١٩٨٩دا، دوکتور قاسملوو باس لە دۆخی چەوساندنەوەی ژنان لەنێو کۆمەڵگەی کوردستاندا دەکات و دەڵێ ستەم دژی ژنان بنەمایی ترە لە ستەمی نەتەوەیی کە ئێمە تەنانەت پاش ڕزگاریی نەتەوەیی دەبێت بەرانبەر ئەو ستەمە درێژە بەو خەباتە بدەین. هەر لە ئاستی کۆمەڵایەتیدا و لە گرینگیدان بە بەرێکخراوەیی کارکردن و ڕاوەستان لە بەرانبەر تاکپەرستی و تاکمیحوەری لەنێو حیزب و کۆمەڵگەدا، دوکتور قاسملوو لە وڵامی درووشمی "بژی قاسملوو"ی لایەنگرانی لە میتینگەکەی مەهاباد و بۆکاندا وەستایەوە و داوای کرد درووشمی "بژی دیموکرات" بڵێنەوە. ئەمانە دەرخەری وێنا و مانای ئەو گۆڕانکارییانەن کە دوکتور قاسملوو هەوڵی بۆ دەدا.

نموونەی تری ئەم ڕوانینە لە باسکردنی هەڵوێستی حیزب بەرانبەر ئەو لایەنەی دوکتور بە "شاپەرەست" ناویان دەبات بەرجەستە دەبێت. دوکتور قاسملوو لێرەدا باس لە "مەشرووتە خوازی" ناکات بەڵکوو ئەم ڕەوتە بە شاپەرەستی لەسەر بنەمای تاکپەرستی وێنا دەکات. ئەو بە تێگەیشتن لە بەستێنی مێژوویی و کۆمەیەلایەتیی وەها ڕەوتێک دژایەتیی ئەو سیستمە دەکات نەک لەبەر تاکەکە خۆی، بەڵکوو لەبەر ئەوەی تاکپەرستی دژە فورمی ئەو فورمە عەقڵانییە ڕێکخراوە لە کۆمەڵگەیە کە هیوای بۆ دەخوازێت. لەوە بەولاوەتر دوکتور قاسملوو دەزانێت کە وەها فورمێک دەبێت بە مەترسی بۆ سەر فورمی سیاسیی پێشنیاری حیزب، واتا خودمختاری.

هارۆپ فێت دەڵێ ڕێبەری کاریگەر لە ڕێگەی کراوەیی بۆ ڕخنەگرییەوە ڕەوتی باشترکردن دەباتە پێشەوە و بە شێوەیەکی گرنگ بەشداریکردنی تیم و پەرەپێدان جێ دەخات و لە هەمان کاتدا بەردەوام خێرایی گۆڕانکارییەکان بەپێی پێداویستییەکان ڕێکدەخات. لەم بەشەدا نموونە لە ئەزموونی دوکتور قاسملوودا زۆرن. بۆ نموونە لەسەر پەرەپێدان ئەوە گرینگە بزانین دوو سکرتێری پاش دوکتور قاسملوو، دوکتور شەرەفکەندی و کاک مستەفا هیجری، بە داوا و پێداگریی دوکتور پەیوەست بە ریزی سەرکردایەتیی حزب دەبن. نموونەی دووهەم لێرەدا، دەکرێت باس لە سەردەمی کونگرەی ٨ی حیزب بکەین کە لە وڵامی پرسیاری یەکێک لە ئەندامانی سەرکردایەتیی ئەوکات کە بۆچی دوکتور قاسملوو پێداگری لەسەر شێوازی لیست دەکات و بۆ نایهەوێت پشتگیری لە گرووپێکی دیاریکراو بکات بۆ ئەوەی دەنگ بهێنن؛ دوکتور قاسملوو لە وەڵامدا دەڵێ من ناتوانم لەگەڵ کەسانێک کار بکەم کە ڕخنەگر نین. واتا ئەو شوێنکەوتووی پاسیڤی نەدەویست بەڵکوو پێ لەسەر ئەوە دادەگرێ کە کەسانی وەک دوکتور شەرەفکەندیی پێ باشترە، لەبەر ئەوەی پرسیارکەر و ڕخنەگرن. گرینگی ئەو کردارە لە ڕوانگەی ڕێبەرایەتیدا ستراتیژیکە بەو پێیەی سەرکردایەتیی کاریگەر لە هاوتاکردنی شێوازی سەرکردایەتی گونجاودایە لەگەڵ ئاستی گەشەسەندنی تاک. لێرەدا باسەکە ئەوەیە کە دوکتور قاسملوو هەبوونی ئەندامێکی ئەکتیڤ، پرسیارکەر و ڕخنەگر لە خۆی بۆ سەرکەوتنی حیزب لەپێناو ئامانجی دوور و نزیکدا بە گرینگتر دەزانی لە زاڵبوونی ڕەهای

سەرچاوە Serchawe

خۆی بەسەر حیزبدا. "برنز" لە لێکدانەوی وەها کردارێکدا ئێژێت ڕێبەرە گۆڕانکارەکان شوێنکەوتووانی خۆیان بەهێز دەکەن و پەرەیان پێ دەدەن و دیدگا و ڕخنەکانیان دەخەنە ڕوو تا بە شێوە ڕێگە بۆ نوێگەری بکەنە و خزمەت بە پێشکەوتنی کۆمەڵ دەکەن.

لایەنی تری ئەم کردارە لایەنی ئەخلاقیی ڕێبەر لە ڕوانگەی ستراتیژیکەوە. دەبێت بزانین ڕێبەری ستراتیژیک لە هەوڵدایە جۆرێک یان کەشێکی کولتووریی تایبەت لە سازماندا ساز بکات کە پاڵنەری ئامانج و پلانە ستراتژیکەکان بێت. یەکێک لە ئامانجەکانی دوکتور لە پلانی گۆڕانکارییەکانی لەنێو حیزبدا، دروستکردنی کەشێک کراوە و دیموکراتیک بوو. بێگومان سەرکردایەتییەک کە چاودێری چالاکیی ڕێبەر بێت نەک شوێنکەوتوویەکی پەسیڤ، زۆرتر دەتوانێت یارمەتیدەری سازکردنی وەها کولتوورێک بێت. نموونەیەکی بەرچاوی هەوڵی دوکتور قاسملوو بۆ بنەماییکردنی ئەم کولتورە بەڕێوەبردنی ٦ کونگرەیە لە ماوەی سەرکردایەتیی خۆیدا، ئەویش ٥ کۆنگرەیان لە سەردەمی شەڕی داگیرکاریی کۆماری ئیسلامیدا.

خاڵی پێکەوەگرێدانی ئەو دوو نموونەی سەرەوە دەکرێت بەو جۆرە باس بکەین. ئەمە ڕەهەندێکی گرینگی ڕێبەرایەتیی کاریگەرە کە لە تیۆرەکان و مۆدێلەکانی تری ڕێبەرییشدا ڕاوەستەی لەسەر کراوە. بۆ نموونە سەرکردایەتیی بارودۆخی (situational leadership) ئەم مۆدێلە کە مۆدێلێکە بۆ پەرەپێدانی مرۆڤەکان بە تێپەڕبوونی کات بۆ ئەوەی بتوانن بگەنە بەرزترین ئاستی ئەدای خۆیان لەسەر ئامانجێک یان ئەرکێکی دیاریکراو. پرۆسەیەکە بۆ یارمەتیدانی شوێنکەوتووانە بۆ ئەوەی خۆیان پاڵنەر بن و خۆیان ئاراستە بکەن؛ لەسەر بنەمای پەیوەندیی نێوان ئاستی لێهاتوویی و پابەندبوونی تاک (ئاستی گەشەپێدان) لەسەر ئامانجێک یان ئەرکێکی دیاریکراو و بڕی ئاراستە و پشتگیری (شێوازی سەرکردایەتی) کە سەرکردە پێشکەشی دەکات. ئاستی گەشەپێدان دوو لایەنی هەیە: لێهاتوویی و پابەندبوون. دوکتور قاسملوو وەک کەسایەتییەک کە لە بەستێنێکی ئاکادێمیکەوە گەڕابووە نێو سەرکردایەتی، بە باشی هەستی بە گرینگیی دەوری پەروەردە لە پێگەیاندنی هێزی مرۆیی لە حیزبەکەیدا کردبوو. هەربۆیە پەروەردی حیزبی و فێرگە یەکێک لە گرینگترین و سەرەکیترین بەشەکانی گۆڕانکاری و نوێکردنەوە بوو کە لە ڕۆژەکانی یەکەمی کاریەوە دەستی پێکرد. بەڵام ئەو تێگەیشتبوو لایەنی پابەندبوون گرێ دراوە بە دۆخی مەعریفیی (cognitive) تاکەوە. بەپێی مۆدێلەکانی خواستی (intention) کارسازی، ئەمڕۆکە ئێمە دەزانین کە کە گەنگازی (ئیمکانی) هەستپێکراوی یەکسانە بە چەمکی خۆکارامەیی self - efficacy) خۆکارامەیی بەرهەمی هاوکاتی پەروەردە و متمانەبەخۆیی. لە ڕوانگەی دوکتور قاسملووەوە کەسانی پەسیڤ بۆ وەرگرتنی پۆستی سەرکردایەتی شیاو نین بۆ نموونە لەبەر نەبوونی متمانەبەخۆیی. ئەڵبەت گرینگە بزانین یەکێک لە ئامانجەکانی خۆدی پەروەردەی مەبەستی دوکتور قاسملوو، بەرزکردنەوەی ئاستی متمانەبەخۆیی لە نێوان کادر و ئەندامان بوو. بەڵام ئەمە بۆ کەسانی ئاستی سەرکردایەتی فاکتەرێکی پێشمەرجە نەک بەشێک لە پلانی پەرەپێدان و پەروەردە.

سەرچاوە
Serchawe

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

لەم بەشەدا دەمەوێت لە ڕوانگەیەکی گریمانەییەوە باس لەوە بکەم کە دوکتور قاسملوو دەکرا ڕێبەرێکی ژەهراوی بێت، بەڵام خۆی هەڵیبـژارد کە بەو ئاقـارەدا نەڕوات. لە ڕوانگەی ئەم تیـۆرییەوە، ٣ فـاکتەر دەتـوانن ڕێبەرێکـی کـاریگەر و گۆڕانکـار بکەن بە ڕێبەرێکی ژەهراوی. فاکتەری یەکەم باسی ئاستی کۆمەڵایەتی-سیاسییە. لە بەستێنی شۆڕشێکی سیاسی کە ئاکـامی شـۆڕش نادیـار و چارەنووسـی هەمـووان لەژێـر مەترسـیی شکسـتی بنەمـاییدایە، واتـا ناسـەقامگیری پێنـاسـەی سـەرەکیی سیستەمەکەیە. لە کۆمەڵگەیەک کە هێشتا بەها دێموکراتیکەکان نامۆن و مێژووی چەوساندنەوە و سەرکوت بەشی سـەرەکیی بەسەرهاتی ژیانی نەوەکانی پێشوو بووە و کۆمەڵگە ئامادەیی ئەوەی تێدایە کە لەسەر ڕێچکەی پێشووی خۆی بەردەوام بێت بەو مانایەی کە بەستێن بـۆ خەڵەتاندنی جەمـاوەر و بەکارهێنانیـان لەپێنـاو ئـامانجی شاراوە و خۆویستـانەدا تـا ڕادەیەی دڵنیایی لەبارە. لە ئاستێ کەسایەتیی تاک لە کۆمەڵگەدا، زۆرینەیەکی نەخوێندەوار، سەرکوتکراو. جا گرینگە بیرمان بێت ئەمە دۆخـی کـۆمەڵگەی کوردسـتان و ئێرانـی ئەوکـات بـوو. لە ئـاسـتی تاکەکەسـی و لایەنگرانـدا، بێگومـان کـۆمەڵگەیەک بە ئاستی نەخوێندەواریی بەرچـاو کە تیایـدا تـاک و دەنـگ و خواستی دەرفەتـی خـۆ دەربڕینـی نەبـووە و زۆربەی کـات دەبـوایە شوێنکەوتووی بڕیار و نەریتی گشتی یان بەرژەوەندی لایەنی دەسەڵاتداری نێو کۆمەڵگە بوایە. ئەم دۆخە بکۆژی ڕخنەگری و هەر جـۆری هەوڵێکـی خۆپێناسـەکردنی سـەربەخۆی تـاکە. کەواتە کەمتـرین دەرفەت بـۆ جیـاوازی و ڕخنەگـری دەڕەخسـێت. بەرهەم دەبێتە کەمترین ئاستی نارەزایی دەربڕین لە بەرانبەر کردەوەی لایەن یان تاکی خاوەن دەسەڵاتدا.

لە ڕوانگەی تیۆریی ڕێبەری ژەهراوییەوە (Toxic leadership) ئەگەر ڕێبەر کەسێک خۆویست و لەشوێن ئـامانجە تاکەکەسییەکانی خۆیدا بێت، دەتوانێت بە ئاسانی بە کەڵـک وەرگرتن لە دۆخـی ناسەقامگیر، تـاکی نائاگـا بخڵافێنێت و کۆمەڵگە بکات بە قوربـانیی بەرژەوەنـدی تـایبەتی خۆی. لە وەهـا دۆخێکدا، ڕێبەرێکی کاریزماتیک لەپێنـاو بەرژەوەنـدیی تاکەکەسیی خۆیدا یان لەپێناو ئایدیۆلۆژیای ڕق و قیندا، دەتوانێت ئاراستەی چارەنووسی سازمان و کۆمەڵگەیەک پێچەوانە بکاتەوە. لە ئاستی ئێراندا، خۆمەینی بە ئایدیۆلۆژیای ڕق و کوشتن و دژەئـازادی "ویلاتـی فەقیهـ"ی خۆی بـوو بەو ڕێبەرە ژەهـراوییە. لە ئـاسـتی کوردسـتاندا بەڵام، دوکتـور قـاسملوو بە بیـری ئـازادی و ئـاشـتی و دێموکراسـی ڕێگەی کـۆمەڵگەی کوردستانی جیا کردەوە. دوکتور قاسملوو لە دوایین هەوڵـی خـۆی لە پێنـاو ئەو بەرژەوەندییە گشتییەدا، گیـانی خـۆی فیـدا کرد. بۆیە زۆر گرینگە لە بیرمان بێت کە دەرفەت بۆ خۆلقاندنی چارەنووسێکی تـر بـۆ ئەم ڕێبەرە شەهید لەبـار بـوو بەڵام ئەو بڕیـاری دا ڕێگـایەک دروست بکـات و لایەنگرانـی بە شـانازییەوە خۆیـان بە ڕێبـواری ئەو ڕێگـایە بـزانن. واتـا دوکتـور قاسملوو ئەو سەرکردە بوو کە لەسەر بەردەوامی و پابەندبوونی بە ئایدیا و بەهاکانی خۆی، وایکرد کە کۆمەڵگا نازنـاوی ڕێبەری پێببەخشێت.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سیاسەت بە تاموچێژی ئەکادێمیا

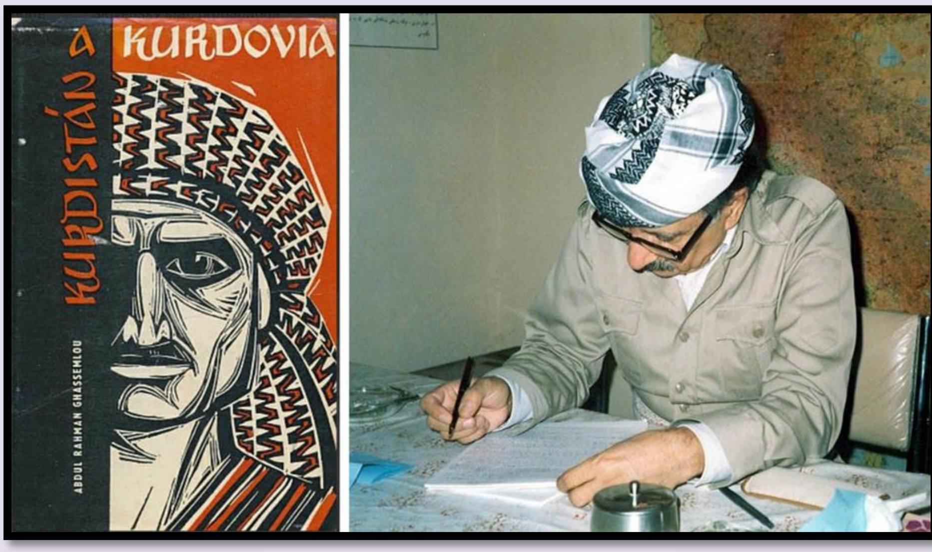

سۆران عەلیپوور

پرسیارێک کە دەبێ لەو ڕۆژانەدا بۆ وڵامەکەی بگەڕێین ئەوەیە کە چۆنە دوای ٣٦ساڵ لە تیرۆری د. قاسملووی شەهید و یارانی، هەروا ناو، هەڵویست، ژیان و بیروبۆچوونەکانی لە ڕۆژەڤدان؟ بۆچی لە بزووتنەوەی ژینادا دروشمی "قاسملوو، قاسملوو، ڕێگەت درێژەی هەیە" یەکێک بوو لەو دروشمانەی لەسەر زمانان بوو؟ خۆشەویستیی ئەو مرۆڤە لەنێو خەڵک و

سەرچاوە
Serchawe

بەشێک لە ئەیارانیشیدا بۆچی دەگەڕێتەوە؟ وڵامدانەوە بەو پرسیارانە لێکۆڵینەوەی زانستی و مەیدانیی گەرەکە کە لە توانای ئەو وتارەدا نیە، ئێمە هەوڵ دەدەین بە ئاوردانەوەیەک لە ژیانی زانستیی ئەو مرۆڤە، بەشێک لە بەرهەمەکانی و کاریگەریی توانای ئاکادێمی لەسەر هەڵوێستە سیاسییەکانی، بە دوای بەشێک لە وڵامی ئەو پرسیارانەدا بگەڕێین.

ئەوەی ئێمە کە لە نزیکەوە ئاوێتەی بزووتنەوەی سیاسیی کورد لە ڕۆژهەڵاتە، لەوانەیە دوایین ئەوە بێ کە د. قاسملووی لە نزیکەوە دیتبێت و لە یادەوەریی خۆیدا کۆمەڵە بیرەوەرییەکی لەو مرۆڤە هەڵگرتبێ، وێنەی منداڵیی من لە "کاک دکتور"* تێکەڵێکە لە ڕوخساری پیاوێکی جامانەلەسەری ڕووخۆش کە لە بۆنە و ڕێورەسمەکاندا وتاری دەدا لەگەڵ ناوی "د. عبدالرحمن قاسملوو" کە لەسەر بەرگی دوو کتێبی "کوردستان و کورد" و "چل ساڵ خەبات"دا لە سەر تاقچەی پەنجەرەی ماڵی ئاوارەیی لە بناری قەندیل لەگەڵ چەند کتێبێکی دیکەی وەک "دان چەرموو" و "هەتاو"دا ڕۆژانە دەکەوتە بەرچاوم. جیاکردنەوەی دوو کاراکتەری "کاک دکتور" و "د. عبدالرحمن قاسملوو" کە زۆر زوو لە ژیانی د. قاسملوودا پێ بە پێی یەک دەبینرێن و هەنگاو دەنێن، بۆ من و لەوانەیە بۆ زۆر کەسی دیکەش کارێکی ئاسان نەبێ. کاک دکتور کەسایەتییەکی سیاسی، سکرتێری حیزبێک، دیپلۆماسێکی شارەزا و ڕێبەرێکی خۆشەویست، کاریزماتیک و پراگماتیستە کە بەردەوام لە هەوڵی دارشتنەوە، بەخۆداچوونەوە و قۆستنەوەی دەرفەتە جۆراوجۆرەکانە بۆوەی بە پشتبەستن بە کۆمەڵێک بەها و پرەنسیپی بەرزی ئەخلاقی و مرۆیی، کەشتیی کوردان لە دەریای پڕ لە گێژەن و شەپۆلی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا بگەیەنێتە کەنار. تێگەیشتن لە کەسایەتیی کاک دکتور زۆر جاران تێکەڵە لەگەڵ هەستێکی پاکی پڕ لە نۆستالۆژی و بەداخەوەش هێندێک جار "تقدیس" کردنی بە مەبەست و بەکارهێنانی ئەو ناوە بۆ مەرامی دیکە.

لە بەرامبەریشدا "د. عبدالرحمن قاسملوو" کەسایەتییەکی ئاکادێمی بیرفراوان و ڕەخنەگرە، کە لە ڕێگەی خوێندنەوە، لێکۆڵینەوە و لێکدانەوەکانی لە هەوڵدایە گوڵبژێری تیۆرییە جیاوازە سیاسییەکان بکا و لە ڕێگەی هەڵسەنگاندنی زانستیانە لە بزووتنەوەی سیاسیی کورد، کۆماری کوردستان، ئیدۆلۆژییە جیاوازەکان و دیاردە و ڕووداوەکان هۆکارەکانی نەگەیشتنی ئەو کەشتییە بە کەنارێکی ئارام بخاتە ڕوو.

مەبەستی سەرەکیی ئەو وتارە خوێندنەوەیەکە بۆ کاراکتەری "د. عبدالرحمن قاسملوو" و شوێنپێی ئەو کارەکتەرە لە ڕێڕەوی قافڵەی ژیانی سیاسی "کاک دکتور" دا. خوێندنەوەیە بۆ ئەو کوڕە لاوەی ماکسیم گۆرگی بە لاوانی دۆڵی قاسملوو دەناسێنێ تا ئەو کەسایەتییەی لە زانکۆکاندا خوێندنەوە بۆ ئابووریی سەرمایەداری دەکات و لە دانیشتنەکانیدا وتەکانی "ت. سین. ئەلیۆت" ، ڤیکتۆر هۆگۆ و شێعرەکانی بۆدلێر دەکاتە شیرینیی باس و خواسەکانی.

گرینگی ئەو باسە کاتێک بەرچاوتر دەبێ کە لە گرینگیی ئەکادێمیا لە پێشکەوتنی شارستانیەت و هزری مرۆڤ ئاگادار بین، ئەو ڕۆڵەش بناسینەوە کە خوێندکاران و ئەکادیمیستەکان لە گۆڕانکارییەکان و بزووتنەوە سیاسی و کۆمەڵایەتیەکاندا گێڕاویانە. هاوکات ئەو هەڕەشانەش بە هەند وەربگرین کە لە لایەن هێزە ئۆتۆریتەخواز و پۆپۆلیستەکان نەک هەر لە وڵاتانی جیهانی سێهەم بەڵکوو لە ڕۆژئاواشدا دەکرێنە سەر دامەزراوە زانستی و ئەکادێمییەکان، خوێندنەوەی بابەتییانە لە دیاردە و ڕووداوەکان ئەنجامگیرییەکی وردتر و ڕیالیستیتر بەدەستەوە دەدا، بەهرە و توانایەک کە د. قاسملوو لە هەڵوێست و ژیانی سیاسیی خۆیدا لێی بەهرەمەند بوو، مارک کاراڤێزی ڕۆژنامەنووس لە دەربڕینێکدا ئەو تایبەتمەندییە بەم شێوەیە دەخاتە ڕوو: "ئەو بە هاسانی دەیتوانی توندوتیژیی پێویست بۆ خەباتێکی سیاسیی چەکدارانە لەگەڵ شک و گومانێکی سەرچاوەگرتوو لە ژیانی زانستیی خۆی ئاوێتەو یەکانگیر بکا".

(لیبراسیۆن ٧ی ئاگوستی ١٩٨٩).

ژیانی ئەکادێمی:

لەسەر دەسپێکی ژیانی ئاکادیمیی د. قاسملوو بیروبۆچۆونی جیاواز هەیە، ئاخۆ لە ئیستانبوڵ لە بەشی کۆمەڵناسیی کۆلێژی ئەدەبییات دەستی بە ژیانی زانکۆ کردوە، وەک ئەوەی موسا عەنتەر لە بیرەوەرییەکانی باسی دەکا و پاشان لە ڕێگەی کامەران بەدرخانەوە بۆرسێکی خوێندنی لە پاریس وەرگرتوە یا ڕاستەوخۆ لە تارانەوە دوای تەواوکردنی خوێندنی دواناوەندی لە لایەن حکوومەتەوە ڕەوانەی پاریس کراوە؟ ئەو کە بە خوێندنی ئابووریی سیاسی ژیانی ئەکادیمیی دەست پێ دەکا، زۆر بە ڕێکەوت دواتر پاریس دەبێتە دوا وێستگەی ژیانی زانستی و لە کۆتاییشدا دوا وێستگەی ژیانیشی. پاش ساڵێک مانەوە لە پاریس بۆرسەکەی لەدەست دەدا و ڕوو دەکاتە وڵاتی چێکۆسلۆاکیی ئەوکات و هەر لە بەشی ئابووریی سیاسیدا درێژە بە خوێندن دەدا هەتا ساڵی ١٩٥٣. دوای شۆڕشی ١٩٥٨ی عێراق و ڕووخانی پاشایەتیی د. قاسملوو لە بەغدا هاوکات لەگەڵ کاروباری سیاسیدا لە زانکۆی ئەو شارە لە بەشی زمان و ئەدەبی کوردی دەست بە کار دەکا، کاتێک بە ناچاری لە ١٩٦٠ عێراق بەجێ دێڵێ، دەگەڕێتەوە پراگ و درێژە بە نووسینی کتێبی "کوردستان و کورد" دەدا کە لە ساڵی ١٩٥٧ەوە ئامادەکاریی بۆ کردوە، پاشان وەک وانەبێژ لە بواری ئابووریی سەرمایەداری و سۆسیالیستیدا درێژە بە ژیانی زانستیی خۆی دەدا و ساڵی ١٩٦٨ خوێندنگەی بەرزی ئابووری لە پراگ کتێبێکی دیکەی د. قاسملوو بە ناوی "هەڵبژاردەی کێشە ئابوورییە جیهانییەکان" بڵاو دەکاتەوە. پاش ڕێکەوتننامەی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ و گەڕانەوە بۆ بەغدا وەک ڕاوێژکار لە وەزارەتی پلاندانانی عێراق کار دەکات. پاش تێکچوونی پەیوەندییەکانی ناوەند لەگەڵ شۆڕشی کوردی و گەڕانەوەی د. قاسملوو بۆ پاریس لە بەشی زمانە ڕۆژهەڵاتییەکانی زانکۆی سۆربۆن درێژە بە ژیانی زانستی خۆی دەدا و لە ساڵی ١٩٧٨

دوای گەڕانەوەی بۆ عێراق و دامەزرانی کۆمیتەی زاگرۆس و گەڕانەوە بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان کۆتایی بە قۆناغی ژیانی زانستیی دێنێ، بەڵام لە بەرهەم و وتارەکانی دواتریدا وەک کتێبی "چل ساڵ خەبات لە پێناوی ئازادی"، "کورتە باسێک لەسەر سۆسیالیزم" و دەیان وتار و ڕاپۆرتی سیاسی دیکەدا شوێنپێی کارەکتەری زانستی د. قاسملوو بە ئاشکرا دەبینینەوە.

کوردستان و کورد

یەکێکە لە سەرچاوە ئەکادیمییە دەوڵەمەندەکانی کتێبخانەی کوردییە، لێکۆڵینەوەیەکی پڕبایەخ کە بۆ یەکەم جار لە ئاستێکی زانستیی بەرزدا بە زمانێکی بێگانە لە لایەن کوردێکەوە سەبارەت بە دۆخی ئابووری و سیاسیی کوردستان بڵاو دەکرێتەوە. کتێبەکە لە ساڵی ١٩٦٢ ئامادەی چاپ بوو و یەکەمجار بە زمانی سلۆڤاکی لە ناوەندی بڵاوکراوە سیاسییەکانی براتێسلاڤا چاپ کرا. نووسەر وێڕای ئاوڕدانەوە لە دۆخی مێژوویی و جوغرافیایی کوردستان باس لە پەیوەندییەکانی بەرهەمهێنان و هێزەکانی بەرهەمهێنەر لە بەستێنی ئابووریی و مێژوویی کوردستاندا دەکا و پاشان لەو سۆنگەیەوە پرسی نەتەوایەتی و سیاسیی کورد لە ڕوانگەی تیۆریی ماتریالیزمی دیالێکتیکی مارکسەوە شی دەکاتەوە. لە پێشەکیی چاپی کوردیدا بێجگە لەوەیکە باس دەکا کە بەداخەوە چاپی کوردیی ئەو کتێبە دوای دە ساڵ لە ئامادەبوونی کتێبەکە بڵاو دەکرێتەوە، چارەنووسی کتێبەکە و نووسەر و نەتەوەکەی لێک گرێ دەدات.

ئەم کتێبە لێکۆڵینەوەیەکی زانستی و بابەتیانەیە و نووسەر سەرەڕای ئەوەی کۆمەڵێک پرسی گرینگی نەتەوەکەی خۆی باس دەکا، هەوڵی داوە بێلایەنی و بابەتی بوونی خۆی لە لێکدانەوە و ئەنجامگیریەکانیدا بپارێزێ و بە گەڕانەوە بۆ سەدان سەرچاوە بە زمانی جۆراوجۆر یەکێک لە شاکارە بەنرخەکانی مێژووی زانستی کوردی بخوڵقێنێ. گرینگییەکی دیکەی چاپی کوردیی ئەو کتێبە زمانی وەرگێڕان و داتاشینی ئەو وشە زانستیانەیە کە مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە بە ڕاوێژ لەگەڵ د. قاسملوودا توانیویەتی دەقێکی زانستیی پێ بکاتە کوردی و فەرهەنگۆکێکی زمانەوانیشی لەگەڵ کتێبەکەدا بڵاو کردۆتەوە.

چل ساڵ خەبات لە پێناوی ئازادی:

جیاوازی کتێبی "چل ساڵ خەبات لە پێناوی ئازادی" لەگەڵ کتێبی "کوردستان و کورد" دا بێجگە لە ڕووی کاتەوە چەند پرسێکی دیکەشە. د.قاسملوو لە کتێبی "چل ساڵ خەبات"دا وەک بۆخۆی دەنووسێ، هەوڵی داوە چەند یادداشتێکی مێژوویی بنوسێ و هیچ کات بانگەشەی ئەوەی نەکردوە کە بە پێوەری زانستی مێژوو بەرهەمێکی ئەکادیمیی نووسیوە. لەگەڵ ئەوەدا کە ئەو لە هەموو ئەو بەربەست و ئاستەنگانە ئاگایە کە لە نووسینی مێژووی حدکادا دێنە سەر ڕێگەی، بۆ نموونە وەک دەستڕانەگەیشتن بە سەرچاوەی پێویست، هاوکات ڕێبەرایەتیکردنی جووڵانەوەیەکی سیاسی و لە شەڕێکی بەرگریخوازانەدا

بوون دژی کۆماری ئیسلامی ئاواش توانیویەتیی یەکێک لە کتێبە هەرە دەوڵەمەند و بابەتیانەی مێژووی نوێی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بنووسێ. جیاوازییەکی دیکەی ئەم بەرهەمە لەگەڵ کوردستان و کورد لەوەدایە کە د. قاسملوو ئەو لاوە تەمەن سی ساڵە نیە کە لەژێر کاریگەریی بیری چەپدا پرسی ئایدیالیستیانەی دەوڵەتی سەربەخۆی کورد بەر لە هەموو شتێک بە لەنێوبردنی ئیمپریالیزم ببەستێتەوە، ئەو کەسایەتییەکی پێگەیشتتوو و دەرکەوتووی خاوەن ئەزموونی سیاسی و ئەکادێمییە و لە سەردەمێکدا ئەو کتێبە دەنووسێ کە باسی سۆسیالیزمی دێموکراتیکی هێناوەتە گۆڕێ و ڕەخنەی خۆی لە سۆسیالیزمی مەوجوود هەیە. وەک چۆن لە "کوردستان و کورد"دا ترسی ئەوەی هەیە کە بێلایەنیی خۆی لە لێکدانەوەکانیدا نەپارێزێ، لە نووسینی "چل ساڵ خەبات"دا دوو جار ئەو ترسەی هەیە، جارێک وەک کورد و جارێکی تریش وەک کەسێک کە مێژووی حیزبێک دەنووسێتەوە کە بۆخۆی لە لوتکەی هەرەمی ڕێبەرایەتییەکەیدایە. د. قاسملوو لە خوێندنەوە بۆ کۆماری کوردستاندا زۆر شارەزایانە و مێتۆدیک هەلومەرجی لەدایک بوونی کۆمار، گەشەکردن و هۆکارەکانی ڕووخانی کۆمار شی دەکاتەوە.

د. قاسملوو هەر بەو نەفەسە ئەکادێمییەوە کۆمەڵێک وتاری بە ناوبانگی وەک "کوردستانی ئێران"، "کورتە باسێک لەسەر سۆسیالیزم" و "واقعیەتیی گەلانی ئێران و ئەفسانەی م. ماکان" و دەیان بابەت و ڕاپۆرتی سیاسی دیکە پێشکەش دەکا کە بایەخی زانستییان لە بایەخە سیاسییەکەیان کەمتر نیە و تێکەڵبوونی دوو کارەکتەری "کاک دکتور" و "د. عبدالرحمن قاسملوو" بەئاشکرا لەو بەرهەمانەدا بەدی دەکرێن.

فیلیپ بۆلانژێ، پرۆفسۆری زانکۆی سۆربۆن دەنووسێ کە ئەو نەک هەر ئەکادیمسیەنێکی ناسراو بوو و وتار و بابەتی ئەکادیمیی دەنووسین، بەڵکوو مرۆڤێکی زۆر بەکردەوەش بوو، واتە نەتەنیا ڕێبەرێکی سیاسیی دوور لە مانۆڕدان، بەرپرسێکی چریکیی بەئەزموونیش بوو کە دەنگی کلاشینکۆف نەیدەترساند، ئەو جێگەی ستایشە چونکە هیچ کات بنەمای ئەخلاقیی خۆی نەفرۆشت. (گۆڤاری مەشریق مەغریب ژمارە ٢٢٢.)

ئەزموونی زانستیی د. قاسملوو سەرمایەیەکی بەنرخ بوو بۆ ژیانی سیاسیی خۆی، بۆ حیزبی دێموکرات و سەرەنجام بۆ پرسی کوردیش. ئەو بە هەڵسەنگاندن و لێکدانەوەکانی توانای ڕاگرتنی باڵانسی لە نێوان جەمسەرە سیاسی و ئیدۆلۆژییەکاندا هەبوو، ئەوە وای کردبوو کە ڕابردووی سیاسیی خۆی وەک قوتبنما (compass) بۆ دیتنەوەی ئاراستەکان بەکاربێنێ و لە نێو گێژەنی دەریای پڕ لە ئیدۆلۆژی و بیرکردنەوەی جیاوازی پڕ لە شەڕ و هەرای ئەو سەردەمەدا، پێوەرە ئەخلاقییەکان لە بەرچاو بگرێ و لە سەختترین قۆناغەکانی شەڕدا پرەنسیپە مرۆییەکان لەبیر نەکا. لای ئەو بارمتەگرتنی خەڵک، تیرۆر و خۆتەقاندنەوە، دیلکوشتن و بێڕێزیکردن بە جەستەی کوژراوانی مەیدانی شەڕ، پەیڕەوکردنی

سیاسەتی سەرزەوینی سووتاو، لەژێرپێنانی بەرژەوەندی پارچەیەکی دیکەی کوردستان و زۆر پرسی دیکەش هێڵی سوور بوون.

ئەو سەرمایەیە بۆ حیزبی دێموکراتیش پڕ بایەخ بوو، باوەڕبوون بە دێموکراسی و دادپەروەری، سیاسەتی سەربەخۆ و ئەخلاقگەرایانە و باوەڕهەبوون بە مافی کەمینە و توێژە جیاوازەکان، پەیوەندیی دیپلۆماسی و دامەزراندنی تۆڕێکی بەربڵاوی پەیوەندی ڕیشەیان لە ژیانی زانستی د. قاسملوو دایە، ئەو وەک چۆن لە زانکۆکاندا دەرسی دەکوتەوە بە هەمان نەفەسی پەروەردەیی و ئەکادێمی بەشداریی دەورە سیاسییەکان و باس و خواسەکانی نێوخۆی حیزب و دەرەوەی حیزب دەبوو. هەر کەس گوێ لە دوایین وتەکانی د. قاسملوو بگرێ لەگەڵ وەفدی بەناو وتوێژکاری کۆماری ئیسلامیدا، زۆر بە ڕوونی گوێت لەو سیاسییە دەبێ کە لەسەر پرسەکانی دێموکراسی و مافی چارەی خۆنووسین بە نەفەسێکی زانستییانە تا دوا هەناسەکانی ژیانی پێداگری دەکا. لەسەر ئاستی نەتەوەیشدا بێجگە لەو کۆمەڵە بەرهەمەی پێشکەش بە کتێبخانەی کوردی کردوە، ژیانی زانستیی ئەو مرۆڤە سەدان دۆستی لە ئاستی ئەکادێمی و زانکۆکاندا و لە ئاستی سیاسیدا بۆ کورد بە دیاری هێناوە.

لێکگرێدانی دوو کاراکتەری "کاک دکتور" و "د. عبدالرحمن قاسملوو" وەک هونەری کۆکردنەوەی دژبەرەکان تایبەتمەندیەکی دیکەی د. قاسملوو بوو، ئەو تەنیا لە چوارچێوەی تیۆری و دیواری زانکۆکاندا نەمایەوە و ئەوەی لە ژیانی زانستی خۆیدا هەوڵی شەنوکەوکردنی بۆ دەدا، لە مەیدانی پراکتیک و چیاکانی کوردستانیشدا خەباتی بۆ کرد. پەیوەندیی دێموکراسی و پرسی نەتەوەیی لە باسی نێو کتێبەکانەوە گواستەوە بۆ مەیدانی جێبەجێکردن، ئەو کە لە زۆر بواردا بیروباوەڕەکانی خۆی گۆڕیبوو و ترسی لە بیر و بۆچوونی نوێ، ڕەخنە و پێداچوونەوە نەبوو، بەڵام پرسی دژایەتیکردنی ستەمی وەک پرسێکی نەگۆڕ لە ژیانی خۆیدا هێشتبۆوە. لە هەر شوێن و کاتێک بۆی گونجابێ کوردانە لە ئاکادیمی و ناوەندە زانستییەکان ئەسپی خۆی تاو دەدا یان لە شاخ و خەباتی ڕێکخراوەییدا زانستیانە و بابەتییانە دەیڕوانیە دیاردە و ڕووداوەکان.

د. قاسملوو لە وتوێژێکدا لەگەڵ ڕۆژنامەنووسێکی بیانی باس لە ئارەزوو تاکەکەسییەکانی خۆی دەکا و دەڵێ؛ پێم خۆشە لە داهاتوودا خەریکی نووسین و کاری زانستی بم و لە گوندی قاسملوو دانیشم، تا ماوم بخوێنێتەوە و بنووسم. ئەو ئاواتەی د. قاسملوو وەک زۆر خەون و هیوای دیکە نەهاتنە دی، بەڵام ئەو سەرمایە سێمبولی و زانستیەی لە دوای خۆی بەجێی هێشت بۆ هەمیشە لە یادەوەری گشتیی نەتەوەی کورددا دەمێنێتەوە، ئەو تایبەتمەندیانە هاوکات لەگەڵ میراتی بەنرخی سیاسی و زانستی د.قاسملوویە کە وادەکا نەوەی ئێستا لە شەقامەکان دا ناوی د.قاسملوو بێنن و لە دروشمەکانیان دا یادی بکەنەوە.

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

* "کاک دکتور" ئەو ناوە بوو کە من زیاتر لە زمانی بابمەوە گوێم لێ بووە و دواتر بۆم دەرکەوت کە بەشێکی زۆر لە پێشمەرگەکانی پارێزگاری د. قاسملوو و کەسانی دیکەش لە خۆشەویستی د. قاسملووودا بەکاریان دەبرد.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

قاسملوو، دەنگی مرۆڤایەتی

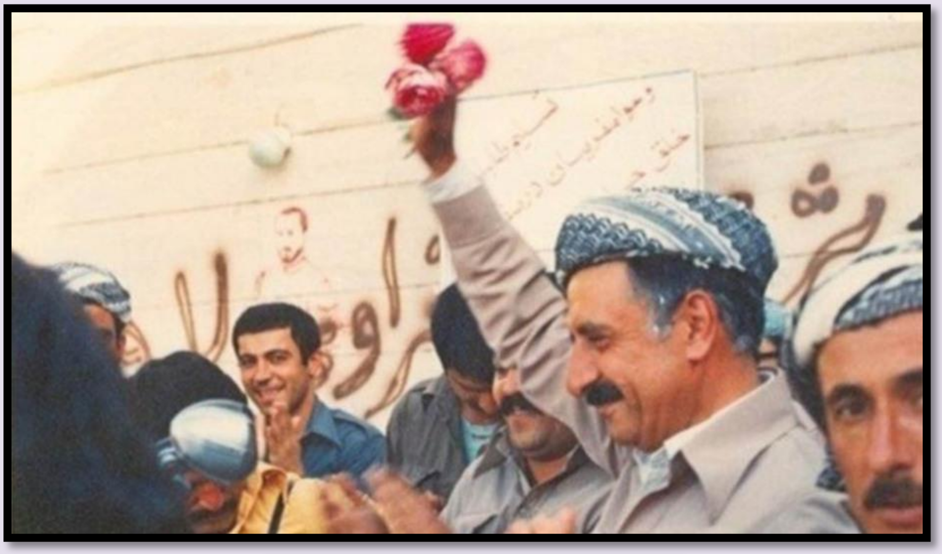

ڕەحیم نزهت زادە

لە مێژووی پڕ لە زامی نەتەوەی کورددا، ناوگەلێک هەن کە نەمر دەمێننەوە، نەک هەر بە هۆی خەبات و تێکۆشانیانەوە، بەڵکو بەهۆی سیفەتی مرۆڤایەتی، زانست و ئەخلاقیانەوە. لە دونیایەکدا کە هەندێک جار توندوتیژی و پاوانخوازی بە ڕادەیەک زاڵن، کە دەنگی دادپەروەری و دیالۆگ لە جەنجاڵی چەکدا ون دەبێت، کەسانێک هەن بە دەنگێکی بەرز و لە

هەمان کاتدا هێمن و مرۆڤدۆستانە، ڕووبەڕووی ستەم دەبنەوە. د. قاسملوو شۆڕشگێڕێک بوو کە نەک هەر بۆ ئازادی نەتەوەکەی خەباتی کرد، بەڵکوو بۆ کەرامەتی مرۆڤیش، بە هەموو ڕەهەندەکانیەوە خەباتی کرد.

قاسملوو لە ٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٨ (١٣ی ژوئیەی ١٩٨٩) لە کاتی دانوستانەکانی ئاشتی لەگەڵ شاندێکی کۆماری ئیسلامی لە ڤییەنی پایتەختی ئوتریش تیرۆر کرا. هەرچەندە ئەم تیرۆرە یەکێک بوو لە دەیان نموونەی سیاسەتی سەرکوتگەرانەی کۆماری ئیسلامی، بەڵام لەوە زیاتر بوو. ڕێژیم بەو تیرۆرە پەیامی بێدەنگکردنی دەنگی وتوویژ و میانڕەوی نارد. دوکتۆر قاسملوو تەنیا سیاسەتمەدارێکی کورد نەبوو، بەڵکوو بیرمەندێکی ڕاستەقینەی هەموو گەلانی ئێران، گلۆبالیستی و مرۆڤدۆستی بوو کە کۆماری ئیسلامی سێلەی لە دڵ و مێشکی گرت.

قاسملوو، پێشمەرگەی و دیپلۆمات

دوکتور قاسملوو، بەتەنیا لە بواری بیروڕا و سیاسەتدا چالاک نەبوو؛ لە ساڵانی دوای شۆڕشی ١٣٥٧دا، جلوبەرگی پێشمەرگەی لەبەرکرد و لە چیاکانی کوردستان لە خەبات و تێکۆشانی بەردەوام بوو. بەڵام هاوکات، لە مەکۆ نێودەوڵەتییەکاندا، نوێنەرێکی بەناوبانگ و قسەخۆش بوو . ئەو توانی، پرسی کوردانی ڕۆژهەڵات، لە مەیدانی دیپلوماسیٚ جیهانی بوروژێنێت و لە ڕێگەی تۆڕە سیاسییەکانەوە، پشتیوانی زۆرێک لە دامودەزگا و کەسایەتییە نێودەوڵەتییەکانی بۆ دۆزی کورد ڕابکێشێت. ئەم تێکەڵە ناوازەیەی خەبات لە شاخ و دیپلۆماسی لە ئاستی جیهانیدا، دوکتۆر قاسملووی کردە کەسایەتییەکی ناوازە لە بزووتنەوەی نەتەوەیی کورددا.

تیرۆری ڤییەن و مردنی دیالۆگ

دوکتور قاسملوو تەنیا پیاوی شەڕ و دیپلۆماسی نەبوو، بەڵکو هاوکات پیاوی دیالۆگ بوو. لە کۆتایی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا، سەرەڕای ئەو هەموو توندوتیژی و خیانەتانەی کە کۆماری ئیسلامیی ئێران بەرامبەر بە کورد کردبووی، پێشنیاری دانوستانی کرد. گوتیشی: ئێمە ئامادەین قسە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی بکەین، تەنانەت ئەگەر سبەینێش بمانکوژن. ئەم قسەیە دواتر بوو بە پێشبینییەکی تاڵ. ئەو پێی وابوو کە دیالۆگ و دێموکراسی، تاکە ڕێگای چارەسەری بەردەوامی کێشەی کوردە لە ئێراندا. قاسملوو نوێنەرایەتیی جۆرێک لە عەقڵانییەتی ئەخلاقی دەکرد لە سیاسەتدا. ئەو لە کاتێکدا لە ساتەوەختی تێرۆرکردنی تەقەی لێ کرا کە هێشتا قەڵەمێکی بەدەستەوە بوو. ئەو تێرۆرە نیشانەی ترسی ڕێژیم بوو لە قەڵەم و لە هێزی نەرم، لۆژیک و جەماوەریی قاسملوو.

دێموکراتبوون بەپێی گێڕانەوەی ئەخلاق

ئەوەی لە دڵی ئەندامێکی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا دەلڤێتەوە، تەنیا دروشمێکی سیاسی، یان هەڵوێستێکی ئایدیۆلۆژی نیە. بەڵکوو وەک لە ئاماژەیەکی دوکتۆر قاسملوودا هاتووە، باوەڕبوونە بە کەرامەتی مرۆڤ، ڕێزگرتن لە مافی هەموو نەتەوە و گەلان لە ئێراندا: "دێموکرات: ناسیۆنالیستی بیر تەسک نیە، بەها بە دۆستایەتیی نێوان گەلانی ئێران دەدات و ڕێز لە مافی هەموو گەلان دەگرێت."

ئەم ڕستە سادە بەڵام قووڵە، گوزارشت لە ڕۆحی دیموکراتیێکی قاسملوو دەکات. بۆ ئەو کوردبوون، هەرگیز بە مانای دوژمنایەتی بەرامبەر گەلانی تر نەبوو؛ بەڵکوو هەنگاوێک بوو، بەرەو گفتوگۆ، پێکەوەژیان و پاراستنت کەرامەتی یەکتر. ئەو بە پشتبەستن بە بیرۆکەی فیدرالیزمی دێموکراتیک و مافی یەکسان بۆ هەموو گەلانی نیشتەجێی ئێران، هەوڵی دا داهاتوویەکی هاوبەش بۆ هەموو خەڵکی ئەم خاکە بنیات بنێت.

سەربەخۆیی سیاسی حیزب

قاسملوو پێی وابوو کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەبێ: لە هەر جۆرە پشتبەستنێک، بە حکومەت و بزووتنەوە بیانییەکان بەدوور بێت. تەنانەت ئەگەر هەندێک لەو حکوومەتانە، لە هەندێک کاتدا بە هاوپەیمانی ستراتیژی هەژماریش بکرێن . د. قاسملوو لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە بڕیاردان لە حیزبەکەیدا دەبێ لەسەر بنەمای بەرژەوەندی نەتەوەیی و جەماوەریی کوردستانی ئێران بێت، نەک لەسەر بنەمای بەرژەوەندیی ئایندە، یان فشاری زلهێزەکانی ناوچەیی یان جیهانی. باوەڕی وابوو کە دەبێ پشتبەخۆبەستن و بەشداریی جەماوەری وەک پرەنسیپی سەرکی وەربگیرێت. ئەو پشتبەستنی بە هێزە نێوخۆیی و خۆڕستەکانی وەک هێز و ڕەمزی مانەوە و ئیعتباری سیاسیی حیزب دەزانی. د. قاسملوو سەربەخۆیی سیاسی وەک پێویستی بۆ متمانەی گشتی و دوورکەوتنەوە لە کەوتنە داوی سیاسەتە بەوەکالەتەکانی زلهێزەکان گەورەکان دەزانی. نەمر قاسملوو چەندین جار جەختی لەوە کردبۆوە کە "ئێمە نە بەکرێگیراوی کەسین، نە ئامرازی بەر دەستی هیچ دەسەڵاتێکین. حیزبی دێموکرات بە تەنیا گەلی خۆی وەڵامدەرە."

دادپەروەری کۆمەڵایەتی و یەکسانی جێندەری

قاسملوو بە ڕوونی پێی وابوو، کە بەبێ دادپەروەریی کۆمەڵایەتی، هیچ خەباتێک ناتوانێت ببێتە هۆی ڕزگاری ڕاستەقینە.

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

ئەم پرەنسیپە، لە هزری حیزبی دێموکراتدا، بەم شێوەیە دەردەبڕدرێت: "دیموکرات داکۆکی لە مافی خەڵکی زەحمەتکێش دەکات، و دژ بە هەر داگیرکاری و چەوسانەوەیەکی مرۆڤ لە لایەن مرۆڤەوە تێدەکۆشێت." دوکتۆر قاسملوو، لەبری ئەوەی پشت بە دروشمی پووچ ببەستێت، ژیانی خۆی بۆ بەرەنگاربوونەوەی هەڵاواردنی چینایەتی و چەوساندنەوەی مرۆڤ لەلایەن مرۆڤەوە تەرخان کرد. لە گوتاری ئەودا ئازادی تەنیا ئازادیی ڕەگەزی یان قەومی نەبوو، بەڵکو ئازادبوون بوو لە هەژاری، نەزانی، نایەکسانی و چەوساندنەوەی ئابووری. لە لایەکی دیکەوە باوەڕبوون بە یەکسانیی ژن و پیاو بەشێکی گرنگی جیهانبینی قاسملوو و حیزبی دێموکرات بوو: "پشتیوانی لە یەکسانی تەواوەتی مافەکانی ژن و پیاو، لە کۆمەڵگە و خێزاندا دەکات."

لە سەردەمێکدا، کە تەنانەت زۆرێک لە هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن تێگەیشتنێکی ڕوونیان لە پرسی مافەکانی ژنان نەبوو، قاسملوو بەئاشکرا بانگەشەی بۆ یەکسانی تەواوەتی ژنان و پیاوان دەکرد. ئەم تێگەیشتنە قووڵە، لە وشیاری و خێرخوازی پێیشەنگانەی ئەوەوە سەرچاوەی گرتوە.

هێڵێکی ڕوون، لە نێوان مرۆڤدۆستی و فاشیزمدا

لە جیهانێکدا، کە سنوورەکانی نەتەوەیی، ئایینی و زمانەوانی هێشتا سەرچاوەی خوێنڕشتن و دابەشبوونە، دێموکراتی ڕاستەقینە، ئەو کەسەیە کە سنووری دەمارگیری تێدەپەڕێنێت: "دێموکرات مرۆڤدۆستە و بەبێ گوێدانە ڕەگەز و ئایین، بەهایەکی زۆر بە هاوڕێیەتی نێوان مرۆڤەکان دەدات، هەرچەشنە ڕەگەزپەرستی و فاشیزم و باڵادەستییەکیش مەحکووم دەکات." قاسملوو، بە زانیاریی قووڵی خۆی لەسەر کولتووره جیاوازەکان، بە چەندین زمانی زیندووی جیهان قسەی دەکرد، و بە هەموو شێوەکانیەوە بەرگری لە کەرامەتی مرۆڤ دەکرد. لە گۆڕەپانی سیاسی ئێراندا، یەکێک لەو کەسایەتییە کەمانە بوو، کە سنووری نێوان بەرخۆدانی نەتەوەیی و دەمارگرژی ڕەگەزیی دەناسی. لە ڕوانگەی ئەوەوە، هەر جۆرە فاشیزمێک و باڵادەستی نەتەوەیی، یان مەزهەبی، دوژمنی ئازادیی مرۆڤ بوو.

سۆسیالیزمی دێموکراتیک

د. قاسملوو لەو دەگمەن ڕووناکبیر و سەرکردە سیاسییانەی کورد بوو کە ڕوانگەی سۆسیالیزمی دێموکراتیکی لە چوارچێوەی خەباتی نەتەوەیی کوردستاندا خستە ڕوو. لەم ڕووەوە: سۆسیالیزمی دێموکراتیکی، بە ڕێگایەک بۆ گەیشتن بە دادپەروەری کۆمەڵایەتی، یەکسانی یاسایی، ئابووری، ئازادی تاکەکەسی و سیاسی دەزانی.

ئەو پێی وابوو، کە بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد نابێت تەنیا گەلی و نەتەوەیی بێت، بەڵکوو لە هەمان کاتدا دەبێت،

سەرچاوە Serchawe

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

هەڵگری بەهای دادپەروەری، مافی مرۆڤ، دیموکراسی و گەشەسەندنی بەردەوام بێت. لەبری مارکسیزمی کلاسیک، یان مەیلی چەپگەرایی ڕادیکاڵ، مۆدێلی سۆسیال دیموکراسیی ئەورووپیی (بەتایبەتی سکاندیناڤیایی)ی، بە گونجاوترین مۆدێل بۆ گەشەسەندنی کوردستان و ئێران دەزانی. د. قاسملوو پێی وابوو کە سۆسیالیزمی دێموکراتیک لەگەڵ تایبەتمەندییە فرە نەتەوەییەکانی ئێراندا دەگونجێت، هەروەها دەتوانێت سەکۆیەک بۆ پێکەوە ژیانی ئاشتیانەی نەتەوەکان، ئایینەکان و زمانەکان دابین بکات.

یەکێک لە لێدوانە بەناوبانگەکانی لەم بارەوە بریتی بوو لە: "ئێمە کوردین، بەڵام لە هەمان کاتدا کۆمەڵگایەکی مرۆڤدۆستانە و دادپەروەرمان دەوێت کە هیچ کەسێک بەهۆی ڕەگەز، ئایین و ڕەگەزەکەیەوە نەچەوسێندرێتەوە."

دوکتور قاسملوو، بە بەستنەوەی نەتەوەگەرایی دێموکراتیک بە سۆسیالیزمی دێموکراتیکی مۆدێرن، هەوڵی دا ڕێگایەکی مامناوەند و عەقڵانی بۆ بزووتنەوەی کورد لە ئێران دابڕێژێت: ڕێگایەک کە هەم بەرەنگاری ستەمی ناوەندگەرایی بۆوە، هەم خۆی لە توندڕەویی نەتەوەیی یان ئایدۆلۆژیکی پاراستبوو. قاسملوو، چەندین جار باسی لەوە کردبوو، کە سەربەخۆیی خواستێکی سروشتی و ڕەوایە بۆ هەموو نەتەوەیەکی ستەملێکراو، بەڵام هەلومەرجی ناوچەیی و نێودەوڵەتیی تایبەتدا، دەبێت بە دوای چارەسەری کردەیی و ئەگەری بگەڕێن. وتە بەناوبانگەکەی "ئێمەی کورد سەربەخۆییمان دەوێت، بەڵام لە جیهانێکدا دەژین کە تەنها بمانەوێت بەس نیە، بەڵام دەبێت بزانین ئایا دەکرێت بەدیبهێنرێت یان نا؟" ئێستاش زیندوویەتیی خۆی لەدەست نەداوە.

میراتی قاسملوو

شەهیدبوونی قاسملوو، وەک تیرۆرکرانی زۆرێک لە ڕووناکبیرانی دیکەی کورد، خاڵێکی ڕەشی مێژووی هاوچەرخی ئێرانە. بەڵام بیرمەندییەکەی هێشتا دەژی. فێری کردین کە مرۆڤ دەتوانێت لە ناو خەباتدا مرۆڤ بمێنێتەوە؛ مرۆڤ دەتوانێت لە ناوەڕاستی سیاسەتدا ئەخلاق بپارێزێت؛ مرۆڤ دەتوانێت کورد بێت بەڵام دژی هەڵاواردن؛ مرۆڤ دەتوانێت ئێرانی بێت بەڵام داکۆکیکار بێت لە فرەچەشنی.

لەساڵیادی شەهیدبوونیدا، دەبێ ئەوەمان لەبیر بێت، کە نەمانی جەستەیی قاسملوو، کۆتایی ژیانێک نەبوو؛ بەڵکو سەرەتای میراتێک بوو، کە ئەمڕۆ زیاتر لە جاران پێویستمان پێیەتی. لە سەردەمێکدا کە جارێکی تر دەنگی توندڕەو. ڕق و فاشیست لە ناوچەکە و جیهاندا بەرز بوونەتەوە، بیری قاسملوو، وەک چرایەک وایە بۆ دۆزینەوەی ڕێگاکە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە Serchawe

دوورئەندێشیی دوکتور قاسملوو لە سیاسەتدا

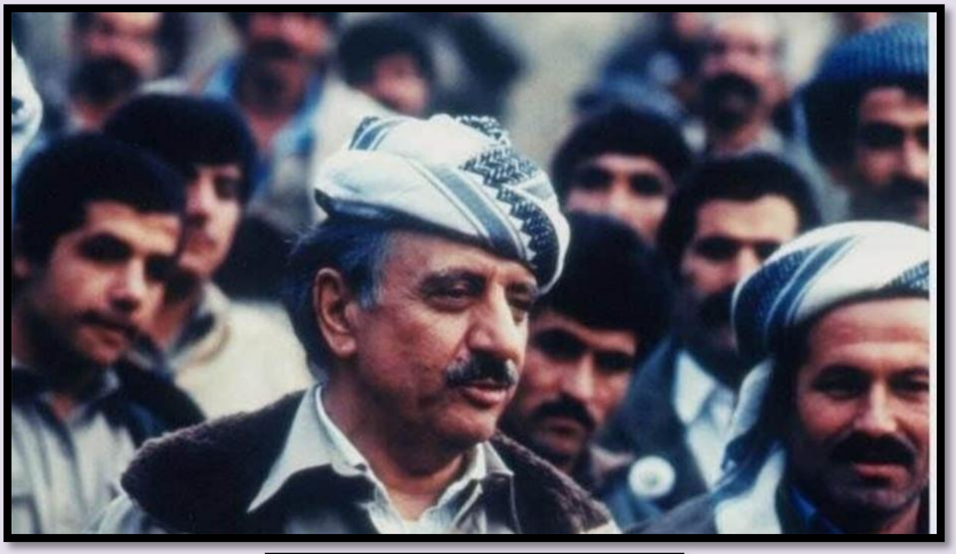

جەماڵ ڕەسووڵدنخە

"فەرماندەی شەڕ لە کاتی پێویستدا، ڕێبەری سیاسی لە پێش هەموو شتێک و مرۆڤی دیپلۆماسی و دیالۆگ". پێناسەی مارک کراڤێتز، ڕۆژنامەنووسی فەرانسەوی لە دوکتور قاسملوو. ئەگەر ئەو ڕستەیە بنەمای نووسینەکە دابنێین ئەگەر کەمێکیش بێت، لە ماهییەتی قاسملوو لە سیاسەتدا و واقعبینیی ئەو ڕێبەرە تێگەیشتووین.

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

ئەوە شتەی کە تاکێک لە ئەوانی دیکە جیا دەکاتەوە ڕواڵەت و بوونی فیزیکی و ئەو شتەی بە چاو دەبینرێت نیە، چونکە ئەگەر پێوانە ئەوە بێت ئیتر پێناسەی ئێمە لە جیاوازیدانانەدا شاردراوەتەوە و لەو کاتەدا لە مانای جیاوازی تێنەگەیشتووین و تەنیا قەناعەتمان بە جیاوازیی لە ڕواڵەتدا هێناوە. لە دنیای سیاسەتیشدا ئەگەر هەر ئەو پێوانەیە لەبەرچاو بگرین چونکە فلان کەسە بەهۆی ئەوەیکە لە فلان حیزب یا ڕێکخراوی سیاسیدا چالاکی دەکات، ئیتر ئەوە کەسێکی حقووقی یا سیاسییە، ستەمێکە بۆ تێگەیشتن لە ماهییەتی کەسەکان. باسی ئێمەش هەر ئەو بابەتی قووڵ بیرکردنەوە و دووربینیی لە سیاسەتدایە و ئەوەش بۆ ڕێبەرێکی سیاسی زۆر گرینگە کە ناوی ئەو لە مێژوودا تۆمار بکات و هیچ کات لەبیر نەچێتەوە. دوکتور قاسملوو نموونەی ئاشکرای بابەتی بەر باسی ئێمەیە. با پێکەوە بۆ لێکۆڵینەوە لەو بابەتە لەبارەی دوکتور قاسملوو، چەند نموونە لە تەحلیل و دووربینییەکانی ئەو ڕێبەرە بێنینەوە کە ئێستاش شرۆڤەیەکی ڕاست و بەڕۆژن.

ڕەتکردنەوەی تێرۆریزم

"لە ڕابردوودا دەوڵەتەکان بە شێوەیەکی گشتی لە پشتیوانیکردن لە ئاکار و کردەوەی تێرۆریستی خۆیان پاراستوە و بەدایم لە دڵەخورپەدا بوون کە نەکا وەک پشتیوان و لایەنگری تێرۆریزم کە ئەوپەڕی قانوونشکێنی و تێکدانی داب و نەریتی نێونەتەوەییە بناسرێن و بە لایەنگری لە تێرۆریزم تاوانبار بکرێن. بەڵام لە حالی حازردا وای لێ هاتوە کە ڕێژیمە دیکتاتۆرەکان لە پێناوی گەیشتن بە ئامانجەکانیاندا نەتەنیا کردەوەی تێرۆریستی بە خراپ نازانن، بەڵکوو بەڕاشکاوی و بە شێوەی ڕەسمی لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵاتدا لە ڕەشەکوژی و شێوە جۆراجۆرەکانی تێرۆر کەڵک وەردەگرن، ئەم ڕێژیمانە لەنێوخۆی وڵاتدا موخالیفە سیاسییەکانی خۆیان تێرۆر دەکەن و لەو ڕێگایەوە دەسەڵاتی پاوانخوازانەی خۆیان بەزۆری بەسەر خەڵکدا دەسەپێنن، لە دەرەوەی وڵاتیش بۆ کپکردنی دەنگی هاودەردی و هاوپێوەندیی جیهانی و بۆ بەرگری لە لایەنگریی ئازادیخوازان و بە مەبەستی تایبەتی و جاروباریش بۆ باجئەستاندن یان سەپاندنی ئیدئۆلۆژی و بۆچوونێکی تایبەتیی خۆیان پەنا دەبەنە بەر تێرۆریزم."

ئەوە نموویەکە کە دوکتور قاسملوو لەبارەی تێرۆریزمی دەوڵەتی باسی کردوە. دەربڕینی بۆچوونی دوکتور قاسملوو لەبارەی ڕەتکردنەوەی تێرۆریزمی دەوڵەتی نیشانەیەکە لە واقعگەرایی ناوبراو کە ئەو بەو ئاگاهییە گەیشتبوو کە بەشێک لە دەوڵەتەکان و ڕێژیمە دیکتاتۆرەکان بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانیان پەنا دەبەنە بەر تێرۆریزم. ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران لەو دەستە ڕێژیمانەیە کە دوکتور قاسملوو دەیزانی کار و کردەوەی تێرۆریستانە ئەنجام دەدات. هێرش بۆ سەر باڵوێزخانەی ئامریکا لەلایەن خوێندکارانی پێڕەوی خەتی خومەینی لەو کردەوانەی ڕێژیمی ئێران بووە کە دوکتور قاسملوو

بەتوندی مەحکوومی کرد و وەک کردەوەیەکی زۆر مەترسیدار دژی خاکی وڵاتێکی دیکە پێناسەی کرد.

تێرۆریزمێک کە دوکتور قاسملوو باسی لێ دەکات، کار و کردەوەی هەر وڵاتێک لە هەر قۆناخێک لە زەمان و بە هەر مەبەستێک ئەنجام درابێت؛ لەخۆوە دەگرێت. ئێستا بەپێی ئەو پێشەکییە و نموونەیەی کە هێنامانەوە چاوێک لە جیهانی ئەمڕۆمان بە تایبەتی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بکەین دەبینین و دەزانین کە دوکتور قاسملوو بە تێگەیشتن و زانایی حەکیمانەی خۆیی لە سیاسەت ئاماژەی بە چ قەیرانێک کردوە.

لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە سالی ١٣٥٧ی هەتاوی کە خومەینی دەسەڵاتی لە ئێران بە دەستەوە گرت، تێرۆرەکانی کە هەر لە سەرەتاوە ئەو ڕێژیمە ئەنجامی دا، دواتر لە ساڵانی دیکە و ئێستا درێژەی پێ دەدا لە ئەنجامدا بەرۆکی وڵاتانی ناوچەی گرتووەتەوە و دەبینین کە ئیستا جیهان لە هەوڵی ئەوەدایە ئەو ڕێژیمە کۆنترۆڵ و دواتر لەنێوی ببات. چونکە تێرۆریزمی ڕێژیمی ئێران لە ڕەهەندێکی گەورەتردا گەیشتووەتە مووشەکی دوورمەودا و دواتر چەکی ئەتۆمی و ئێستاش وڵاتانی ڕۆژاوایی و بەتایبەتی ئیسرائیل و ئامریکا بەو ئەنجامە گەیشتوون کە بوونی ئەو ڕێژیمە مەترسی و هەڕەشەیەکە جیهانییە و دەبێ ڕێگاچارەیەکی بۆ بدۆزنەوە.

دوکتور قاسملوو پێداگری لەسەر ئەوە دەکات کە ئێمە لە بنەڕەتدا تێرۆریزم مەحکووم دەکەین؛ چونکە لەسەر ئەو باوەڕەین کە بنەمای ئازادی و کەرامەتی مرۆڤ دابین ناکا. لە بواری سیاسییش لە درێژماوەدا تێرۆریزم ڕێز و حورمەتی بزووتنەوە لەنێو دەبات و لە نێوخویدا دەیشکێنی. هەڵسەنگاندنی نەگونجاوی وڵاتانی ڕۆژاوایی لە تێرۆریزم خەبات دژی ئەو دیاردەیە زیاتر سەخت و دژوار دەکات.

ئەگەر نووسراوە و وتووێژەکانی دوکتور قاسملوو لە مەحەکی بیرکردنەوە بدەین بەو ئاکامە دەگەین کە "دوورئەندێشی"ی دوکتور قاسملوو ڕێبازێکە کە دەبێ بۆ داهاتوو بەپێی ئەو هەنگاو بنێین. دوورئەندێشی بە مانای توانایی پێشبینیی لێکەوتەکانی کارێک یا بڕیارێکە. ئەو لێهاتووییە هەموو بوارە جیاوازەکانی بارودۆخێک، هەڵسەنگاندنی ئەگەرەکان و بەرنامەداڕشتن بۆ داهاتوو بەپێی هەڵسەنگاندنەکانە. دوورئەندێشی یارمەتی بە تاک دەدات تا بڕیاری ئاگاهانە بگرێت و بۆ بەرەورووبوونەوە لەگەڵ پێکۆڵە و دەرفەتەکانی داهاتوو ئامادە بێت. دوورئەندێشی و شرۆڤە بێوێنەکانی دوکتور قاسملوو لە تایبەتمەندییە فکرییەکانی دوکتور قاسملوو بوو. ئەو حاڵەتە هەتا ئاستێک لە ئەندێشەکانی ناوبراودا خۆی دەنوێنێ کە تا ئێستاش ڕێگایەکی ڕوونی بۆ ئێمە دیاری کردوە کە دەتوان لە سیاسەتدا بیکەینە سەرباشقەی خۆمان. دوورئەندێشی و وتنی ئەو دوورئەندێشییە کە بە واقعگەرایی ناوی لێ دەبردرێت لە بوێری و تێگەیشتنی تاک سەرچاوە دەگرێ و ئەگەر ئەو

تاکەش سیاسی بێ، جێگە و پێگەیەکی بەهێزی لە نێو خەڵک و کۆمەڵگەی جیهانیدا دەبێ و کەسایەتییەکی جیهانی لێ دروست دەبێ؛ هەر وەک دوکتور قاسملوو هەیەتی.

خاکەڕابوونی قووڵ بیرکردنەوە؛ خاڵێکی دیکەی دووربەندێشی دوکتور قاسملوویە. بەو مانایە کە ئەو بۆ نەوەکانی داهاتوو هەندێک بیرکردنەوەی بەجێهێشت کە ئێمە لەگەڵ ئەو بێگانە نین و بەڵکوو هەر کات لە تەنگ و چەڵەمەی بیرکردنەوەی کەوتین دەتوانین پەنایان بۆ ببەین. شایەد باشترین نموونەی ئەو دووربەندێشییەی دوکتور قاسملوو "سوسیالیزمی دێموکراتیک" بێ کە لەو کتێبەدا ڕێگا و ڕێبازی بۆ ئێستا و داهاتووی ئێمە دیاری کردووە. ناوبراو بە بوێرییەکی بێ وێنە و بیرکردنەوەیەکی ڕەخنەگرانە باسی لە ئیراد و قازانجەکانی مەکتەبە فکرییەکان بەپێی پێکهاتەی کۆمەڵایەتی، مێژوویی و سیاسی کورد کردووە و بە ڕوونی ڕێگاچارەکانی لەبەر دەستی ئێمەدا داناوە کە سۆسیالیزمی دێموکراتیک بەرهەمی ئەو شرۆڤە و قووڵ بیرکردنەوەیە.

دوکتور قاسملوو بۆ لێکدانەوە و شرۆڤەکانی خۆیدا لەسەر پرس و ئاڵۆزییەکانی قووڵی سیاسی و کۆمەڵایەتی زاڵ بوو و بە باشی دەیزانی لە داهاتوودا بەپێی ڕووداوەکانی ئێستا چ شتێک ڕوو دەدات. نموونەی ئەو بابەتە ئەوەیە کە کاتێک لەگەڵ عەلی لیمۆنادی وتووێژێک لەبارەی داهاتووی ئێران دەکات، دوکتور قاسملوو لەو وتووێژەدا بە ڕاشکاوی و بوێرانە باس لەوە دەکا کە لە داهاتوودا نیزامی شاهنشاهی جێگای نیە و مەحکووم بە شکستە و زۆر بە جوانی باس لە هۆکارەکانی دەکات.

ئەمڕۆ دوکتور قاسملوو لە نێو ئێمەدا نیە، بەڵام ئەندێشەکانی ئەو و وتەکانی ئەو ڕێبەرە لەبارەی واقعگەرایی کە دوورە لە هەست، خیاڵبافی و دەرماگرژی؛ دوورەدیمەنێکی واقعی بۆ ئێمە و نەوەکانی داهاتوو ڕوون کردووەتەوە. چەمکێک کە لە سیاسەتدا بە میراتئەندێشی باسی لێ دەکرێ، لەلایەن دوکتور قاسملوو بۆ ئێمە بە ئەمانەت دانراوە تا لە دنیای ئاڵۆزی سیاسەتدا بتوانین خۆمانی پێ سەر خەین و بڕیاری دروست بدەین.

لەو ڕۆژانەدا کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران زیاتر لە هەر کاتێکی دیکە لە مێژوودا کەوتووەتە سەرەولێژیی ڕووخان و ڕێگای گەڕانەوەی نییە. شرۆڤە و تەحلیلەکانی دوکتور قاسملوو لەبارەی چۆنییەتی ڕووخانی ئەو ڕێژیمە دیکتاتۆرییە خۆی زیاتر دەردەخات. چونکە ئەو لە وتووێژەکانیدا خۆیدا باسی لەوە کردبوو کە ڕێژیمی ئێران بۆ ماوەی ساڵانێکی زۆر لەسەر کار دەبێ بەڵام لە ئاکامدا بەهۆی نەبوونی مۆرەکانی بۆ درێژەدانی بە ژیانی سیاسی خۆی تووشی بۆنبەستی سیاسی دەبێ و ئیتر ڕێگای دەربازبوونی لە ڕووخان نابێ. دوکتور قاسملوو لەبارەی سەرئەنجامی ڕێژیمە دیکتاتۆرەکان بەم چەشنە قسەی

کردوە.

چارەنووسی دیکتاتۆری

"دیکتاتۆری مەحکووم بە نەمانە! سەرکەوتن بەسەر فاشیزمدا زۆر دەرسی بەنرخی تێدان. یەکەم: ئەوەیکە دیکتاتۆرەکان هەر چەند بە هێزیش بن ئاخرەکەی لە بەرامبەر ڕاوەستانی گەلاندا هێزی خۆراگرتنیان نیە و دەڕووخێن. دووهەم: شەڕخوازیی بە مەبەستی لەژێر چۆک خستنی گەلان یا سادرکردنی ڕێژیمێکی دیاریکراو، ئەنجامێکی بێجگە لە شکست و لەنێوچوونی بەدواوە نییە". دوکتور قاسملوو

بێ هۆ نیە کە مارک کراڤێتز وتوویەتی: " فەرماندەی شەڕ لە کاتی پێویستدا، ڕێبەری سیاسی لە پێش هەموو شتێک، مرۆڤی دیپلۆماسی و دیالۆگ."

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

بەشوێن هەنگاوەکانی دوکتورەوە

دیاکۆ ڕۆژهەڵاتی

کەم نین ئەو ئافرەتانەی چ لە ماڵداری و چ لە خەباتدا دەبنە قەڵایەک بۆ شووەکانیان و ئازایانە پشتیان دەگرن و ساردوگەرمی ژیانیان لەگەڵدا چێژن. بەدڵنیاییەوە ئەگەر ئەو ژنانە لەخۆیان نەبوورێن و ئاسوودەییەکانیان وەلا نەنێن و شان نەدەنەبەر باری شووەکانیان، مێردەکانیان ناتوانن ببنە کەسایەتییەکی مەزن و دیار و جێی سەرنج. دیارە ئەو ژنانەی لە کاروانی خەباتێکی سەخت و دژواردا شان دەدەنە بەر ئەرکی خەباتگێڕانەی هاوسەرەکانیان، ئەرکەکەیان چەند قات قورستریش دەبێت. بێگومان زۆریشن ئەو پیاوانەی بە هۆی ژنەکانیانەوە لە ترۆپکی ئازایی و پیاوەتییەوە دەگلێن و وردوخاش دەبن و لە خانی خانانەوە دەبنە تۆزی بانان. لێرەدایە دەوری ژن لە ژیانی پیاودا دەردەکەوێ. بە چاوخشاندنێک بە پەرتووکی "ئورووپاییەک لە وڵاتی کورداندا"، بۆمان دەردەکەوێت کە نووسەری ئەو کتێبە (نەسرین خانم قاسملوو) چەندەی یارمەتیی شووەکەی داوە و چۆنی پشت گرتوە و نەیهێشتوە بگلێت و چەندی قوربانی بۆ داوە!

دیارە هەر قۆناغێکی خەبات بۆخۆی پڕە لە ڕووداو و سەرلەبەری ئەو ڕووداوانەش، مێژووی ئەو قۆناغە دیاری دەکەن. ئەو

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

بیرەوەرییانەی لە لایەن کاراکتەرەکانی ئەو خەباتە لە دالآتوودا دەیگێڕنەوە دەبنە مێژووی ئەو قۆناغە لە خەبات. چونکە ئاوانەی ئەو بیرەوەرییانە دەگێڕنەوە کەسانێکن کە لە ناخی ڕووداوەکاندا ژیاون و ئاگاداری چلۆنایەتیی ڕووداوەکانن. ئەوان ئەگەر بە دڵفرەوانییەوە ڕووداوەکان بگێڕنەوە لەبەر بەرژەوەندیی کەسی و تاقمی خۆ لە ڕاستییەکان نەبوێرن، ئەوە دەتوانن وەک ئاوێنەیەکی ڕوون و بالآنوێن ئەو مێژووە بنوێنن و پێشکەشی لێکۆڵەران و بەرەی داهاتووی بکەن. ئاشکراشە ئەگەر خۆ لە ڕاستییەکان ببوێرن هەم نرخی کارەکەی خۆیان دادەشکێن و هەم گومان دەخەنە سەر ڕاستیی تێکۆشانەکەیان. کۆی ئەو بیرەوەرییانەی لەو چەند ساڵەی ڕابرووودا لە لایەن تێکۆشەران و خەباتگێڕانی نەتەوەکەمانەوە نووسراون سەرچاوەگەلێکی بەکەلک و گرینگن بۆ بەرەی دوای ڕووداوەکان و ئەوان دەتوانن بە لەبەریەک دانانی بیرەوەرییەکانی ڕاستی و دوروستی ئاوان بسەلمێنن و مێژووەکەشی پێ ڕاست بکەنەوە.

"ئورووپاییەک لە وڵاتی کوردانـدا" ناوی کتێبێکە کە بیرەوەرییەکانی نەسرین خانمی قاسملووی لە تویی خۆیدا کۆ کردۆتەوە. کتێبەکە پڕە لە خاڵی گرینگی خەباتی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا و نووسەر لەجێی خۆیاندا ئاوڕی لێ داونەتەوە و خۆڵی لێ تەکاندوون و پەردەی لەسەر لابردوون و کردوونی بە بەشێک لە مێژووی حیزبی دێموکڕات و خەباتی نەتەوەیی لەم پارچەیەی کوردستاندا.

شێوازی نووسینی دەق

دەقی نووسراوەی کتێبەکە شێوەیەکی جوان و هونەرییانەی پێوەدیارە. گێڕانەوەکە لە زمانی سێهەم کەسی تاکەوەیە و ئەو شێوە گێڕانەوە کارەکە لە شێوەگێڕانەوەیەکی سادە و ئاساییەوە دەکاتە گێڕانەوەیەکی هونەری و شارەزایانە. نووسەر بە دەسپێکێکی تەواو نووسەرانەوە دەست بە نووسینەوەکەی دەکات. گێڕانەوەکانی ئەوەندە بەهێز و پتەو و شیرینن کە خوێنەر بە تەواوی دانەخۆرە دەکەن. خوێنەر دوای خوێندنەوەی هەربەشێک لە بیرەوەرییەکان بە تامەزرۆییەوە دەچێتە سەر بەشی دوایی و ناتوانێت وەلای بنێت و دەستی لێ هەڵگرێت.

کاکڵی گێڕانەوەکە

کتێبەکە بەڕواڵەت بیرەوەرییەکانی نەسرین خانمە لە ژیان و خەباتی خۆی. بەڵام لە ڕاستیدا ئەو خەریکە کاک دوکتور دەگێڕێتەوە، نەک خۆی. لەم کتێبەدا نووسەر زیاتر بیری بەلای هاوسەرەکەیدا دەشکێتەوە و لەڕاستیدا ئەوەی دەیگێڕێتەوە ژیان و خەباتی دوکتور قاسملووە. ئەوەی خوێنەر هەستی پێ دەکات ئەوەیە کە نەسرین خانم وەک هاوسەرێکی بەئەمەگ و

دڵسۆز ژیانی خۆی بۆ هاوڕێیەتی دوکتور تەرخان کردوە و هەر بەو شێوەیەش قەڵەمەکەی پێشکەش دەکات و ئەو دەیکاتە پاڵەوانی بیرەوەرییەکانی خۆی. نووسەر باش لەوە ئاگادارە کە بێ ناوی دوکتور ناتوانێت خوێنەر تامەرزۆ بکات و هەر لەبەر ئەوەش بەردەوام بەشوێن هەنگاوەکانی دوکتورەوەیە. ئەوەش کارێکی وای کردوە کە خوێنەریش کارەکەی ئەو ڕەچاو بکات و لە ماوەی خوێدنەوەکەیدا بەردەوام شوێن هەنگاوەکانی دوکتور بەرنەدات. ئەم نووسراوانە تیشک دەخەنە سەر زۆر لایەنی ژیان و خەباتی دکتور و ئەگەر کارە بەنرخەکەی نەسرین خانم نەبوایەت بەشێک لە ژیان و ماندووبوونی دوکتور بە بزری دەمایەوە. ئەم بیرەوەرییانەی نەسرین خانم هەم بەشێکن لە مێژووی حیزبی دێموکرات و هەم بەشێکی گرینگن لە ژیانی نهێنیی دوکتوری شەهید. خوێنەر لە خوێندنەوەی ئەم بیرەوەرییانەدا ڕۆژە سەخت و پڕ لە مەینەتییەکانی دوکتور دەناسێت و دەزانێت کە ئەو بۆ گەلەکەی خۆی لە چ ناز و بەهرەیەک بوواردوە و چ تاڵی سوێرییەکی چێژتوەوە. لەم بیرەوەریانە خوێنەر لە گەڵ مرۆڤێک ڕووبەڕوو دەبێتەوە کە هەموو چێژ و ئاسوودەیی و ئارامی خۆی وەلا ناوە و پێی ناوەتە ڕێگایەکی پڕ لە تاڵی و ناخۆشی و نائارامی و چەرمەسەری. دوکتورێک کە دەیتوانی لە ناز و نێعمەتدا بژیت، بەڵام نای بەو ژیانە گوتوە و ڕێی دژواری خەبات بۆ نەتەوەکەی گرتۆتەبەر و لە پێناوەشدا سەری داناوە.

بێگومان کەمتر کەس لە ئێمەی کورد ئاگاداری ژیانی تێکوشەرانی کوردی تاراننشینی سەردەمی شا هەین. ئەو ڕۆژە ناخۆش و پڕ لەترس و دڵەڕاوکێیانە. بەڵام ئەوە قەڵەمە پڕ جەوهەرەکەی نەسرین خانمە کە کەسانی ئەم سەردەمە دەباتە ماڵە تاریکەکانی ئەو سەردەمە و پێیان دەڵێت، کە دوکتورەکەیان و هاوڕێکانی چۆنیان خەبات کردوە و چۆنیان هەوڵ بۆ ئازادی و سەربەستیی ئەوان داوە.

نەسرین خانم لە هەر باسێک دەدوێت مافی خۆی بە جوانی دەداتێ. چ ئەوکاتەی باسی خەباتی نهێنی دەکات، چ ئەوکاتەی باسی پەڕینەوە لە سنوور دەکات، چ ئەودەمەی وەک هاوسەری سکرتێری حیزب دێتەوە نێو وڵات و تێکەڵ بە شۆڕشگێڕان و خەڵکی نیشتمان دەبێت. ئەو زۆر شارەزایانە لایەنە جوان و دزێوەکانی شۆڕش دەداتە بەرسەرنج و ڕاڤەیان دەکات. ئەوکاتەی باسی کەسایەتییە بەهێز و کەسایەتییە لاوازەکانی نێو شۆڕش دەکات وەک خۆیان دەیانناسێنێت و شەرمی لە شکاندن، یان پێداهەڵکوتنیان نیە. کاتێکیش دێتە سەر باسی کولتوور و فەرهەنگی کوردستان، وەک خۆی باسی دەکات و ئەودەمەی لە تارانیش دەدوێت وەک خۆیان هەڵیاندەسەنگێنێ و بە چاوی نەیار لێیان ناڕوانێت. نە ئەمان دەکات بە فریشتە و نە ئەوان دەکات بە ئەهریمەن. تەنانەت ڕەخنە بەجێیەکانیشی لە دوکتور، ئەوەندە بەجێ و بەئێنسافانەن کە خوێنەر هەڵنابەزێننەوە و تووشی هەڵچوونی ناکات.

سەرچاوە
Serchawe

کۆتایی

نووسەری ئەو بیرەوەرییانە سەرەڕای ئەوەی دەورێکی گرینگی لە ژیانی دوکتوردا هەبووە و ماندووبوونێکی زۆریشی بۆ خەباتە ڕەواکەی کورد چێشتوە، بەڵام بە هیچ شێوەیەک نەیویستوە خۆی بکاتە قارەمانێکی کەموێنە و فیز بەسەر نەتەوەی کورددا لێ بدات و پێیان بڵێت، چاولێکەن من چەندەم ئازار بۆ چێشتوون و ژیانی خۆم بۆ خستوونەتە مەترسیەوە. چۆن بەپێیان سنوورم بۆ بڕیون و شەو و شەونخوونیم بۆ کێشاون و چلۆن لە بەغدایەکی گەرموگوڕدا چوومەتە کاولاشێکی تێکڕووخاو و ماوەیەکی زۆر وەک گولێکی تەریدە بە خۆم و بە دوومنداڵەوە تێیدا ژیاوم. بەڵکوو ئەگەر گازندەیەکیشی کردبێت ئەوە ڕووی دمی لە خۆی و ئەوینەکەی بووە. بەڕاشکاوی دەڵێ، ئەوەی ئەو بۆی ماندوو دەبوو، ئازاری بۆ دەچێشت و چێژی لێ دەبینی، خۆشەویستیی عەبدوڕەحمانە و ئەو بەڵێنەی لە سەرەتای هاوسەرگیریاندا بەوی داوە.

بەدڵنیاییەوە ئەم بیرەوەرییانە پڕن لە ئامۆژگاری و ڕێنوێنی. ژیانی نەسرین خانم و ئەو ماندوبوونەی لەپێناو ئەوێنەکەیدا دەیکێشێت، وانەیەکی گرینگە بۆ ئەو کێژۆڵانەی دەیانەوێ ژیانی هاوبەش پێک بێنن. ئەوان دەتوانن لە خویندنەوەی ئەو بیرەوەرییانەدا فێری وەفا و ڕاستی و ئەوین بن و ڕێز لەو بەڵێن و پەیمانە بگرن کە بە هاوسەرەکانیانی دەدەن و هەتاسەر پێی وەفادار بن و بۆی ماندوو بن و لە هیچ تێکۆشانێک دریخی نەکەن. هەروەها بە خەباتکارانیش دەڵێ ڕێگای خەبات دژوارە و ئەگەر پیاوی ڕێگای سەخت نیت خۆی لێ ببوێرە.

ژیان هەل و دەرفەتی جۆراوجۆر بۆ مرۆڤەکان دەخولقێنێت. زۆر شتگەل هەیە کە مرۆڤ بیریان لێ دەکاتەوە لێی تووشی سەرسوڕمان دەبێ. یەکێک لەو هەستانەی مرۆڤ بەرەو ڕێگای نادیار پەلکێش دەکات ئەوینە. ئەوین هەزاران ڕێگای هەیە و هەر ڕێبوارێکی بەرەو یەکێک لەو ڕێگایانە بەڕێ دەکات. ئەو ڕێگایانەش پڕن لە ڕێگای هات و نەهات. زۆرجار ئەو ڕێگایانە ڕێبوارەکانیان بەرەو ڕێی نەهات بەڕێ دەکەن. ڕێی نەهات ئەو ڕێگایەیە کە مرۆڤ تووشی تەنگ و چەڵەمە دەکات و ماندووی دەکات و سەختی پێ دەچێژێت. لە چیرۆکە قەدیمییەکانی ئێمەدا هەمیشە ئەو کەسانە سەرکەوتوون و پلەی بەرزی قارەمانەتیان وەدەست هێناوە کە ڕێگای نەهاتیان گرتۆتەبەر. چونکە ڕێی نەهات ڕێی شەقڵ نەشکاوە و ئەوە ڕێبوارکەیە کە دەتوانێت چۆنیەتیی ڕۆیشتنی خۆی دیاری بکات هەتا بە مەنزڵی مەقسوود بگات. پێشینیانی ئێمە لە هەڵبژاردنی ئەو ڕێگادا بۆ چیرۆکەکانیان ویستوویانە بە گوێگرانی خۆیان بڵێن، پێملبوون بە ڕێگای تاقیکراوە و پێخوست کراو ژیان بە چەقبەستوویی دەهێڵێتەوە و هیچ شتێک لە ژیان ناگۆڕێت. بەڵام گرتنەبەری ڕێی نەهات تاقیکردنەوەی ڕێگایەکی نوێ و دەرفەتێکی تازەیە بۆ ژیانێکی نوێتر و چێژبەخشتر. ئەوانە لە چیرۆکەکەیاندا هەمیشە دەسکەوتە

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

مەزنەکەیان بەوکەسانە بەخشیوە کە ئەو ڕێگا شەقڵنەشکاوەیان گرتۆتەبەر و لە ئاستەنگەکانی نەپرینگاونەتەوە. بێگومان زۆرن کاریان لۆمەکردنی ئەو کەسانەیە کە کەویی و چەقبەستوویی نابن و بەردەوام ڕێی دژوار دەگرنەبەر و لەو پێناوەدا تووشی هەڵدێران و تەنگەژەش دەبن، بەڵام بە پشتبەستن بە ئامانجەکەیان لێیان ناکشێنەوە و هەوڵی بۆ دەدەن، هەتا لە کۆتاییدا یان دەیگەنێ، یان بۆی دەمرن. ئەگەر مرۆڤە داهێنەرەکان بەگوێی مرۆڤە چەقبەستووەکانیان بکردایە هەتا ئێستاش هیچ گۆڕانێک لە ژیانی مرۆڤەکاندا ڕووی نەدەدا و ئێستاش ئەوان لە چاقی ڕاوکەریدا دەمانەوە.

نەسرین قاسملوو یەکێکە لەو مرۆڤانەی ڕێگا دژوارەکەی گرتەبەر و سەرکەشانە وەشوێن ئەوینەکەی کەوت و لە ژنێکی ئاسایی «چێکی»یەوە بوو بە خاتوونیکی مەزن و دیاری گەلی کورد. ئەو هەر ژیانی بۆ ئەوێنەکەی تەرخان نەکرد، بەڵکوو هەم نێو و هەم نەتەوەیی خۆشی بەخشییە ئەوینەکەی و بوو بە کوردێکی خەباتکار و لەو پێناوەدا سنوورەکانی بە پێیان بڕی و لارەملی کێشا و ناخۆشی بۆ چێشت. کاتێکیش خۆی وەک ژنی سکرتێری حیزبێکی گەورە دەبینێت هەست بە شکۆی شووەکەی دەکات و شانی وەبەر بەرپرسایەتییەکەی دا و هەتا دواساتەکانی ژیانی شانازی بەو جێگەوپێگەوە کرد. تەنانەت بۆ ئەو ڕێبازە پشتی کردە جگەرگۆشەکانیشی و دیسان ڕێگای پڕ مەترسییەکەی هەڵبژاردەوە، هەر ئەو وەفادارییەش بە کورد و ڕێبەرەمەزنەکەی نەسرین خانمی کردە خۆشەویستی خەڵکی کوردستان و کردییە شۆڕەژنێکی هەتاهەتایی لە نێویاندا.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە Serchawe

دێموکراتێکی باوەڕدار

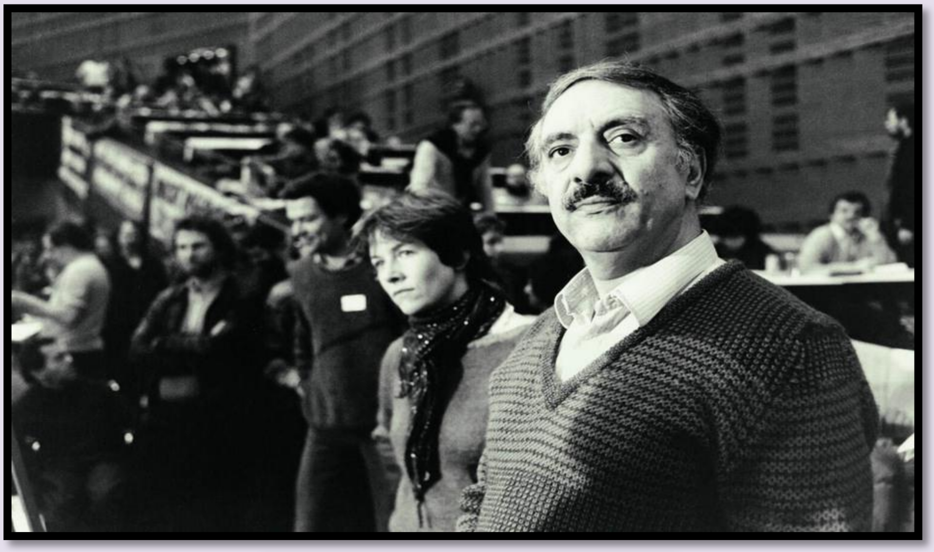

ڕەزا دانشجوو

(لە یادی د.عەبدولڕەحمان قاسملوودا)

لە مێژووی سیاسیی ئێران و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا، بە دەگمەن کەسایەتی دەدۆزرێنەوە کە لە نێو جوغرافیایەکی تێکڵاوی توندوتیژی و توندڕەویدا، هێندەی دوکتور قاسملوو باوەڕمەند و پابەند بە دیالۆگ و دێموکراسی بووبێت. کەسێک کە نەک

هەر تیۆریسیەنێکی ئازادی و پێکەوەژیان بوو، بەڵکوو لە پراکتیکیشدا بۆ ساتێکیش لە ڕێبازی دیالۆگ و ئەخلاقی سیاسی لای نەدا. لە ناوچەیەکدا کە هەموو کاتێک فیشەک قسەی کۆتایی دەکات، دیالۆگ و گفتوگۆی بژاردەی یەکەمی دوکتور قاسملوو بوو! ئەم باوەڕە تا دوا هەناسەی ژیانی لەگەڵیدا بوو؛ و لە کۆتاییدا هەر ئەم باوەڕمەندییەش بوو بە هۆکار کە گیانی پاکی نەک لە بەرەکانی شەڕدا، بەڵکوو لەسەر مێزی دانوستان، لە دڵی ئورووپادا بۆ ئازادی گەلەکەی ئاسمانی بێت! دوکتور قاسملوو سیاسەتمەدارێکی کارزان و لێهاتوو بوو و زور باش هەر لە سەرەتاوە ئاگاداری سروشتی ستەمکارانە و نامرۆڤانەی کۆماری ئیسلامی بوو. بەڵام ئەو پێی وابوو ئایندەی مرۆڤ تەنیا لە ڕێگەی دیالۆگ و سیاسەتەوە مومکین دەبێت. قاسملوو پێش ئەوەی سەرۆکی حیزبێک و ڕێکخراوێکی سیاسی تایبەت بێت، دیموکراتێکی ڕاستەقینە و ئەخلاقی بوو؛ وە ئەمە ئەو وێنەیەیە کە دوای چەندین ساڵ لە هێرشی بەردەوام و شێواندن بەئەنقەستی نەیاران و ناحەزانی کورد و کوردستان، هێشتا بە ڕوونی و پتەوی ماوەتەوە.

لە درێژەی ئەم بابەتەدا ، چەند ساتێکی مێژوویی گرنگ لە ژیانی سیاسی دوکتور قاسملوو لە ڕوانگەی باوەڕمەندی قووڵی بە بنەماکانی دێموکراسییەوە دەخرێتە بەرباس.

نامەیەک بۆ خومەینی

یەکێک لە خاڵە جێی مشتومڕەکانی ژیانی سیاسی دوکتور قاسملوو نامەیەکە کە لە چەند مانگی یەکەمی دوای شۆڕشی ١٣٥٧ بۆ خومەینی نووسیەتی. هێشتا زۆرێک لە دژبەران و نەیارەکانی ئەم نامەیە دەکەنە بیانوو بۆ هێرشکردنە سەر کەسایەتیی سیاسیی دوکتور قاسملوو. بەبێ گوێدان بە ئەوەی کە ئەو نەیارانە بە شێوەیەکی سەرەکی پەیوەندییان بە هەندێک بیرۆکەی سیاسی تایبەتەوە هەیە و لە ڕاستیدا هۆکاری دژایەتیکردنیان دوژمنایەتی کورد و کوردستان یان خودی دوکتور قاسملوویە، پێویستە دوو بابەت لە هۆکاری نووسینی ئەم نامەیەدا باس بکرێت. خاڵی یەکەم ئەوەیە کە بۆ ئەوەی بە دروستی لێی تێبگەین، پێویستە سەیری هەلومەرج و ئاراستەی ڕووداوەکانی مێژوویی ئەو سەردەمە بکەین.

ڕاستی ئەوەیە کە لەو سەردەمەدا لە مارکسیستەکانەوە تا ناسیونالیستەکان و بزووتنەوەی بەناو "میللی مەزهەبی" و زۆربەی هێزە سیاسییەکانی ئێران، خومەینییان وەک کەسایەتییەکی کاریزماتیک و هۆکاری یەکگرتوویی ئێران دەبینی و بە شێوەیەکی سەیروسەمەرە و باوەڕپێنەکراو شوێنکەوتووی چاوبەستراوی خومەینی بوون! کۆمەڵگەیەک کە تازە زریانی شۆڕشی ٥٧ی تێپەڕ کردبوو، ماندوو لە دەنگی گوللە و باڕووت بەدوای سەقامگیرییەکی ڕێژەییدا دەگەڕا؛ لە وەها هەلومەرجێکدا تەواو ئاساییە کە کەمینەکان و بەتایبەت کورد سەرەڕای بێمتمانەیی تەواو بە خومەینی نەیاندەتوانی یەکسەر ئاڵای

دژایەتی لە کەشێکی ئاوا قورسدا هەڵبکەن.

بە پێچەوانەی بانگەشەی ڕەخنەگران، قاسملوو نە کەڵکەڵە و خولیای دەسەڵات و نە دڵلێچوو و پاوێری کۆماری ئیسلامی بوو، تەنیا باوەڕمەند بە چارەسەری ئاشتیانە، نامەیەکی بۆ ڕێبەری حکوومەتی نوێ نووسی؛ بۆ ئەوەی ڕاشکاوانە بڵێت پرسی کوردستان هیچ چارەسەرێکی سەربازی نیە و کلیلی دەربازبوون لەم قوناغە لە تۆپ و تانکدا نیە، بەڵکوو لە دیالۆگ و لێکتێگەیشتندایە. لە ڕاستیدا ئەم نامەیە بە لەبەرچاوگرتنی هەموو ڕووداوەکانی ئەم سەردەمە، نووسەراوە و ڕێگەچارەی پێشنیارکراوی سیاسەتمەدارێکی بە ئەخلاقە! جگە لەوەش ئەم نامەیە بەڵگەنامەیەکی مێژووییە کە دەتوانێت بۆ نەوەی گەنجی ئەمڕۆ ڕوون بکاتەوە کە بە پێچەوانەی پڕوپاگەندەی ڕێژیم و بەشێک لە هێزی ئۆپۆزسیۆنی دژە کورد، شەڕ بەسەر خەڵکی کوردستاندا سەپێنرا؛ لە ڕاستیدا کورد شەڕی دەست پێ نەکرد، ئەوە خومەینیی دەجاڵ بوو کە سەرەڕای نامەکەی دوکتور قاسملوو و کردنەوەی دەرگەی گفتگۆ و دیالۆگ، فەرمانی "جیهاد دژی کوردستان"ی دەرکرد!

ڕووداوەکانی پەیوەست بە کۆنگرەی چوارەم

لە کەشوهەوای سیاسی و پشێویی پاش شۆڕشی ١٥٧دا، دوکتور قاسملوو نەک هەر ناچار بوو ڕووبەڕووی سەرکوتی حکومەتی تازە بێتەوە، بەڵکوو دەبوا لە بەرامبەر دەستێوەردانەکانی نێو کاروباری حیزبی دێموکرات لە لایەن حیزبی توودە بوەستێتەوە. ڕووداوەکانی پێوەندیدار بە کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران نموونەیەکی ڕوونی ئەو ململانێیانەن.

ئەم هەوڵانەی لە سەروبەندی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکراتدا بوونە دەسپێکی گۆڕانکارییەکی گەورە لە مێژووی حیزبی دێموکرات و بزوتنەوەی ناسیۆنالیستی لە ڕۆژهەڵات!

وەڵامی دکتۆر قاسملوو بۆ ئەم کێشەیە و دەستێوەردانە نموونەیەکی درەوشاوەی سیاسەتی بەرپرسیارانە و ئەخلاقی لە ڕووبەڕووبوونەوە لە گەڵ ڕووداوە نەخوازراوەکانە. کاتێک دوکتور قاسملوو لە وتارێکی مێژووییدا بۆ جەماوەری هەزاران کەسی لایەنگرانی، هێڵێکی ڕوون لە نێوان ئازادیی بیرکردنەوە و خۆسەپاندنی سیاسیدا دەکێشێت، بەبێ ئەوەی ڕق و کینە و تووڕەیی بەسەریدا زاڵ بێت و پەنا بباتە بەر دروشمی توند و تۆڵەسەندنەوە. لە ڕوانگەی دێموکراتی بەباوەڕ ئۆپۆزسیۆن و دەنگی جیاواز نیشانەی دینامیزمی کۆمەڵگەیەکی دێموکراتە، بەڵام هەرگیز ڕێگە نادات حزبەکەی دوای دەیان ساڵ خەباتی پڕ لە شانازی ئێستا بێتە ئامرازێک بۆ جێبەجێکردنی ئیرادەی لایەنێکی تر!

لە ڕوانگەی دوکتور قاسملووەوە، دروشمەکانی وەک "مەرگ بۆ..." نەک هەر بێ ئەخلاقین، بەڵکوو بۆ دێموکراسیی تازەپێگەیشتوو وەک ژەهرن. دوکتور قاسملوو خوازیاری حیزبێکی سەربەخۆ و ئازاد و ڕێشەدار بوو ؛ نەک حیزبێک کە ملکەچی دەسەڵاتدارانی وڵاتانی تر بێت. هەرچەندە ئەم ڕوانگە بۆ سەربەخۆیی و خۆیبوون بوو بە هۆکاری دابرانی تاقمێک هاوڕێ و هاوڕای قەدیمی و ڕێگایەکی تریان هەڵبژارد، بەڵام قاسملوو دێموکراتێکی ئەخلاقی مایەوە و هەرگیز لە پرەنسیپەکانی دێموکراسی لە بەرامبەر نەیارانی لای نەدا!

شوڕای نیشتیمانیی بەرخۆدان

ڕوانگە و باوەڕی پتەوی دوکتور قاسملوو هەمیشە هاندەر بوو بۆ گفتگۆ و دیالۆگ! تەنانەت دوای پەیمانشکێنی و خیانەتی خومەینی و شکستی دانوستان و هێرشی ناجوامێرانەی و شەڕی داسەپاوی کۆماری ئیسلامی لەدژی کوردستان، قاسملوو بەردەوام بوو لە گەڕان بەدوای ڕێگای سیاسی بۆ داکۆکی لە مافەکانی گەلەکەی. دوکتور قاسملوو زۆر باش دەیزانی لە شەڕێکی نایەکسانی نێوان تفەنگ و قەڵەمدا، سەرکەوتنی کۆتایی سەر بە سیاسەتێکە کە بتوانێت هاوپەیمانیی و متمانە دروست بکات و زمانێکی هاوبەش بدۆزێتەوە.

هەر لەو کەشوهەوایەدا بوو کە حیزبی دێموکرات بە سەرۆکایەتیی دوکتور قاسملوو پەیوەندی بە "شوڕای میلیی مقاومەت"ەوە کرد. وەک زۆربەی بڕیارە سیاسییەکانی دوکتور قاسملوو ئەم بڕیارەش هەر لە سەرەتاوە کەوتە بەر ڕەخنەی زۆر کەس بەتایبەت نەیاران و ناحەزانی کورد! زۆر کەس ئەم بڕیارەیان بە نیشانەی سازان یان وابەستەیی شرۆڤە کرد. بەڵام نووسراوە فەرمییەکەی دوکتور قاسملوو بۆ شوڕای میلیی مقاومەت دەرخەری ئەو ڕاستییە کە هۆکاری سەرەکی ئەم پەیوەستبوونە ڕەزامەندی، باوەڕمەندی و پابەندبوونی ئەندامانی ئەم ڕێکخراوەیە بە پرەنسیپی نەگۆڕ و هەمیشەیی دوکتور قاسملوو "خودموختاری بۆ کوردستان."

بە بۆچوونی دوکتور قاسملوو، دانوستان تەنیا لەگەڵ دۆست و کەسانی هاوبیر بەڕێوە ناچێت؛ هەندێک جار مرۆڤ دەبێت لەگەڵ دژبەرترینەکانیشدا قسە بکات، بۆ ئەوەی ڕەنگە پەنجەرەیەکی تێگەیشتن بکرێتەوە.

هەرچەندە دواتر بە هۆی هەندێک بیری تەسک و هەڵسوکەوتی یەکلایەنە، حیزب شوڕای میلیی مقاومەتی بەجێ هێشت، بەڵام ئەزموونی ئەو سەردەمە هێشتا خاڵێکی گرنگمان بیر دەخاتەوە: کە ڕێکخراوی موجاهدین، ئێستاش لە وتارە فەرمییەکانیاندا، ڕەنگە تاکە ڕێکخراو و حیزبی غەیرە کورد بێت کە دانیان بە ئۆتۆنۆمی و خودموختاری کوردستاندا ناوە؛

پرسێک کە تا ئێستاش لەلایەن زۆرێک لە هێزە سیاسییەکانی تەنانەت دژی کۆماری ئیسلامیی وە پشتگوێ دەخرێت و بە هە موو شێوەیەک دژایەتی دەکرێت!

دێموکراسیی بێئاکام!؟ چی بوو کە دوکتور قاسملوو جارێکی تر چووە سەر مێزی دانوستان؟

ڕەنگە ئێستا بتوانین وەڵامی ئەم پرسیارە بنەڕەتییە بدەینەوە: بۆچی دوکتور قاسملوو سەرەڕای تێگەیشتنی قووڵی لە سروشتی کۆماری ئیسلامی، جارێکی تر ڕازی بوو بە دانوستان؟ ئایا فریوی بارودۆخی تازەی کۆماری ئیسلامیی دوای نەمانی خۆمەینیی خوارد؟ ئایا بە هۆی کەسایەتیی تایبەتی متمانەی بە دوژمن هەبوو؟

قاسملوو لە کۆمەڵگەیەکدا لەدایک بووە کە پەیوەندی خێڵەکی و ئاغا و کۆیلە وەک یاسایەکی نەنووسراو بووە. بەڵام هەر لە سەرەتاوە دەستی کردوە بە ڕەخنەگرتن لەو پەیوەندیانە و هەوڵی دا کۆمەڵگەیەکی نوێ و مۆدێرن و ئازاد و یەکسان بنیات بنێت؛ کۆمەڵگەیەک کە خەڵک لە ڕێگەی گفتوگۆوە ناکۆکیەکانیان چارەسەر بکەن نەک بە دەمانچە و دەمارگرژی. دوکتور قاسملوو بە درێژایی تەمەنی پابەندی هەموو بنەماکانی دیموکراسی بووە. لە ڕاستییدا وەڵامی ئەم پرسیارە لە لۆژیکی ڕوونی سیاسەتی لە سەر بنەمای ئەخلاق دارێژراوی دوکتور قاسملوو دایە!

لە ڕوانگەی دێموکراتی باوەڕمەند تەنانەت خراپترین دوژمنەکانیش دەبێت بانگ بکرێن بۆ سەر مێزی دانوستان. چونکە، لە کۆتاییدا، دوای هەموو شەڕێک، ئەوە مێزی دانوستانە کە چارەنووسی گەلان دیاری دەکات. دوکتور قاسملوو باشتر لە هەموو کەس دەیزانی کە کۆماری ئیسلامی خیانەتکارە و جێی باوەڕ و متمانە نیە، بەڵام لە هەمانکاتدا دەیزانی میللەتێک ناتوانێت بۆ هەتا هەتایە لە شەڕ و خوێندا بژی. دانوستان ئەگەر شکستیشی لێ بکەوێتەوە، ڕێگایەکی ئینسانی و مەدەنی و شیاوی داکۆکیکردنە!

دوکتور قاسملوو سیاسەتمەدارێک بوو کە ئەخلاقی بە جیا لە سیاسەت نەدەزانی. بۆ ئەو دیالۆگ تاکتیکێکی ساتەوەختی نەبوو، بەڵکو ستراتیژی ژیان بوو. ڕەنگە ئەگەر ئەمڕۆ لە ژیاندا بوایە و جارێکی تر بانگهێشتی دیالۆگ و گفتوگۆ بکرایەتەوە، هەر قبووڵی بکردایە. نەک لە بەر گەشبینییەوە، بەڵکوو لە بەرپرسیارێتی بەرامبەر میللەتەکەی.

دوکتور قاسملوو تەنیا ڕێبەر و سەرکردەیەکی حیزبی نەبوو؛ بەڵکو بلیمەت و هەڵکەوتەیەکی ڕۆشنبیری سیاسی بوو لە کە دڵی یەکێک لە تاڵترین قۆناغەکانی مێژووی ئێراندا تەواوی ژیانی کردە قوربانی وەدیهاتنی ئامانجەکانی گەلەکەی! ژیانی

دوکتور قاسملوو بەسەرهات و گێڕانەوەی خۆڕاگرییە لە ئەخلاق، لە دیالۆگ، لە سیاسەتی مرۆڤدۆستانە و لە دیموکراسیدا. ڕەنگە ئیستا بە جەستەی نەمابێت، بەڵام بیر و هزری دەیان ساڵ دوای شەهیدبوونیشی ڕێگەنیشاندەری ئەویندارانی ڕێبازی ڕزگاری کوردستانە. ڕێگایەک کە ڕق و کینە جێگەی خۆی بە دیالۆگ و گفتوگۆ دەدات و وشەکان زۆر لە گوللەکان کاریگەرترن!

کۆتایی هەر شەڕێک گفتگۆ و دیالۆگە! لە کۆتاییدا جگە لە دیالۆگ هیچ ڕێگەیەکی تر نیە!

ماڵئاوا، کاریزمای هەمیشەیی گەڵ! بڕیاردەری کاتە سەختەکان! پەیامهێنەری ئاشتی و خۆشەویستی! دیموکراتی باوەڕمەند!

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

چەکی دوکتور قاسملوو!

ئەلبورز ڕوئین‌تەن

بێگومان کە باس لە شوێندانەری و کاریزمای ڕێبەرێکی سیاسی بە تایبەتی ڕێبەرێکی شۆڕشگێڕ دەکرێ، لێکۆڵینەوە لە ئامراز و هۆکارەکانی شوێنداری ئاساییە. بەڵام هەڵبژاردنی ناونیشانی چەک لە جێگای ئامراز یا تایبەتمەندییەکانی دوکتور قاسملوو وێڕای هەبوونی باسی چەک لە ڕۆژەڤ بۆ ئەو ڕاستییە دەگەڕێتەوە کە ئەو ئامرازانە هەر یەکێکیان وەک

چەکێکی بەهێز کاریگەر بوون و تەنانەت واشی کردبوو کە چەکێکی بەهێزی چەکداریش بە ناوی پێشمەرگە کە لە سەردەمی کۆماری کوردستان ناونرابوو وێڕای ئورگانیزەکردنی بخاتە خزمەت ئامانجە ڕەواکانی دۆزی کورد. واتە ڕاستە ئەو هەزاران پێشمەرگەی توانیبویان دەستی دوکتور قاسملوو بۆ سیاسەت کردن لە پێناو دۆزی ڕەوای گەلی کورد ئاسانتر بکات. بەڵام بەدیهێنانی هێزێکی وا بە تایبەتی دوای دۆخی پڕشوبڵاوی حیزبی دێموکرات لە باشووری کوردستان زۆر گرینگ و بێوێنە بوو کە شایانی هەڵوێستە لە سەرکردنە. تایبەتمەندییە جیاوازەکانی دوکتور قاسملوو کە چۆن لە کۆتاییدا توانیبووی ئەو هێزە بە دەوری سیاسەتێکی دروست بۆ شۆڕشێکی ڕەوای گەلی کورد کۆ بکاتەوە.

یەکەمین چەکی دوکتور قاسملوو هەبوونی باوەڕی قوڵ بە دۆزی ڕەوای کوردە، ئەم باوەڕە لە سەردەمی کۆماری کوردستان و هەروەها سەردەمی مێردمنداڵی سەری هەڵداوە ئەم باوەڕە بۆتە هۆکار بۆ ئەوەی ڕێگەیەی جیاواز بگرێتە بەر کە لە تەواوی ژیانیدا لە هەر سەردەم و دۆخێکدا پێی وەفادار بێت. ئەوەی دەروونناسان باس لە گرینگیی بیچمگرتنی کەسایەتی لە سەردەمی مێرد منداڵی دەکەن لەو پرسیارەی دوکتور قاسملوو لە باوکی دوای گەڕانەوەی وەفدی کوردستان بە سەۆکایەتیی پێشەوا قازی محەممەد کە باوکیشی ئەندامی ئەو شاندە بۆ ئازەربایجان بووە دەردەکەوێ، کاتێک باس لە ئازەربایجان و ئەو خەڵاتانە دەکرێ کە لەوێ بەو شاندە دراوە، دوکتور قاسملوو دەپرسێ ئەی بۆ مافی کوردان چیتان کرد و چیتان وەرگرت؟ ئەو پرسیارە ئەو باوەڕەیە کە ئەولەویەتی شاندەکە پێویستە ئەولەویەتی کورد و کوردستان بێت هەر وەک ئەو کە بە درێژای ژیانی دەیکاتە ئەولەویەتی. ئەو تێڕوانینە لە کاتی خوێندنی لە ورمێ لە تاران لە ئیستانبول و پراگ و پاریس هەمیشە بنەمای فیکری و کردەوەی ژیانی ئەو ڕێبەرە دادەڕێژێ بە واتایەکی دیکە ئەو بناغەی کاری سیاسی خۆی لە سەر بنەمای باوەڕی قوڵی خۆی بۆ دۆزی ڕەوای کوردان کە لە پرسیاری "ئەی بۆ مافی کوردان چیتان کرد؟" سەرچاوەی گرتوە.

ئەو باوەڕە قوڵە لە بیرەوەرییەکانی موسا عەنتەر کە دوکتور قاسملووی لە سەردەمی لاوێتی لە ئیستانبول دیتبوو بەو ڕستەیە ڕەنگ دەداتەوە کە دەڵێ "ئەو بە ئاگری کورد و کوردستان دەسووتا". ئەو دەربڕینە دەرخەری ئەو ڕاستییەیە کە دوکتور قاسملوو هەر لە سەرەتاوە باوەڕێکی قوڵی بە پرسی کورد و کوردستان وەک پرسێکی نەتەوەی و ڕەوا هەبوو کە بەدرێژای تەمەنی خۆی فیداکاری بۆ کرد و ڕاستگۆ بە ڕێبازی مایەوە، واتە هەبوونی باوەڕ و هەبوونی دڵسۆزی و ئامادەی فیداکاری بۆ ئەو باوەڕە وەک یەکەمین چەکی دوکتور قاسملوو هەژمار دەکرێ.

دووەمین چەکی دوکتور قاسملوو زانستخوازی و زانستی هەڵسوکەوتکردن و زانستی سیاسەتکردن بوو. کاتێک ڕووبەڕووی دوژمنێکی دڕەندە دەبییەوە کە توانیویەتی لە سەرکوتی دۆزی ڕەوای نەتەوەکەت شارەزایی بێوێنە بە دەست بێنێ،

بە تایبەت کە ئەو نەتەوەیە کورد بێت و بە سەر چوار وڵات لە پڕ کێشەترین هەڵکەوتی جوغرافیایی دونیا هەڵکەوتبێ کە نەک شوێنی ڕمبازێنی هێزە ناوچەییەکان بووە بەڵکوو زلهێزانی دونیاش بەردەوام کارتێکەرییان لە ناوچەدا هەبووە بە بێ هەبوونی شارەزایی و لێهاتووی مێژووی سیاسی بە شێوە زانستییەکەی ناتوانێ شۆڕش بەرەو پێش ببات.

ئەو پێداویستییە لە لایەن دوکتور قاسملوو زۆر بە باشی هەست پێ کرابوو، هەر بۆیە وێڕای ئەوەی ئەو باوەڕی قووڵی بە خەبات و تێکۆشان هەبوو، بەڵام ڕێگەی خۆپێگەیاندن و لە ئاستێکی بەرز و بەردەوام بگرێتە بەر کە پێم وایە هەڵبژاردنێکی ئاگایانە بووە نەک ئەوەی هەر بەڕێکەوت، چونکە ئەگەر ویستبای بە خوێندنێکی سەرەتایی ئەو کاتیش ببێتە ڕێبواری ئەو ڕێبازەی باوەڕی پێ بوو، بەڵام نەیدەتوانی ئەوەندەی ئێستا کاریگەر بێت هەر بۆیە زانستپەروەری بە واتا گشتیەکەی چ لە ئاستی فێربوون چ لە ئاستی فێرکردن و خزمەتکردنی دۆزی ڕەوای و گواستنەوەی ئەو زانستپەروەرییە بۆ ناوەندە شۆڕشگێڕییەکان چەکی بێوێنەی ئەو بوو کە بە پێداویستیی سەرەکیی ڕێبەرایەتی بە تایبەت بۆ میللەتی کورد دادەنرێ.

هەر ئەو زانستپەروەرییە بوو کە کاتێک بیری ڕادیکاڵی چەپ هەژموونیی هەبوو هەوڵی دەدا بڵێ مافی دیاریکردنی چارەنووس دژایەتیی لەگەڵ بیری مارکسیستی و لنینی ڕێبەری شۆڕشی ئۆکتۆبەری ڕووسیە نیە. هەر ئەو تێڕوانیینە زانستییەی بۆ سیاسەت بوو کە بە مەرحوومی مەلا مستەفا گووتبوو ئەگەری ڕێککەوتنی شا و سەدام و پشتتێکردنی ئەمریکا هەیە ئەوکات چی دەکەی، هەر بەو شێوەیە لە ئەندازیاریکردنی ڕێکخستنی حیزبێکی دورە وڵات و پەرشوبڵاو و تەنانەت لە سەر رووخانی ڕێژیمی پاشایەتی و پێویستی گەڕانەوە بۆ نێوخۆی وڵات ئەو تێڕوانینە زانستییە دەبینین. ئەوپەڕی تێگەیشتن لە تێزە سیاسییەکان و فەلسەفەی ئایدۆلۆژییەکان بوو کە توانی حیزب لە چنگی چەپی ڕادیکاڵ ڕزگار بکات و لەسەر تەوەری نەتەوەیی و دیموکراتیک کە ببێ بە چەتر بۆ هەموو تێکۆشەرێک بە سۆسیالیزمی دێموکراتیک بەدیهێنا. ئێمە خوێندنەوەی زانستیی دوکتور قاسملوو لە هەموو بڕیارەکانی حیزب و تەنانەت تێڕوانین بۆ دۆخی ناوچە بە باشی دەبینین بە جۆرێک کە کەم کەسی ئاکادیمی یا سیاسیی ناوچە و جیهان توانیبووی دۆخی یەکیەتیی سۆڤیەتی سەردەمی گۆرباچوف ئەویش لە چوارچێوەی دەرس ۆ پێشمەرگە و ڕێبەرایەتی بەو شێوەیە شی بکاتەوە.

بۆیە زانستپەروەری بە هەموو واتاکانیەوە چەکە هەر گرینگەکانی دوکتور قاسملوو بوو کە توانیبووی ئەو جیاواز بکا لە هەموو ڕێبەرانی دیکەی کورد و لە بوارەشەوە زۆر بە پێشەوا قازی محەممەد دەچێت کە تاک و ڕێبەری زۆر پێشتر لە سەردەمی خۆیان بوو ئەو ڕاستییە نە لە زمانی ئێمە هاوحیزبیانی دوکتور قاسملوو بەڵکوو بە شایەدی زۆربەی ئەوانەی کە دوکتور قاسملوویان لە نزیکەوە ناسیوە و تەنانەت بۆ یەکجار دیتوویانە بەردەوام دووپات دەکرێتەوە.

چرچیل لە وەڵامی ئەوەی لە کاتی ڕێبەریدا بۆ چۆنیەتیی بڕیاردان چی پێویستە بکرێ دەڵێ سەیری مێژوو بکە، سەیری مێژوو بکە، سەیری مێژوو بکە. بە بێ هەبوونی خوێندنەوەیەکی واقعی لە مێژوو داڕشتنی سیاسەتی ئێستا و داهاتوو مومکین نیە، زانستپەروەریی دوکتور قاسملوو لە ئاستی مێژوو کاتێک دەردەکەوێ کە باسی مێژووی کۆماری کوردستان دەکات و دەبینین چەندە واقیعبینانە هەموو کەلێن و قوژبنی ئەو کۆمارە بە ئەرێنی و نەرێنی لێ دەکۆڵێتەوە. هێنری کیسنجێر، دیپلومات و سیاسەتوانی بەناوبانگی ئەمریکا لە کتێبی پرەنسیپەکانی ڕێبەرایەتی وێڕای گرینگیدان بەو هەبوونی خوێندنەوەی مێژووی هەبوونی توانانی شیکردنەوەی ئەو خوێندنەوەیە بۆ بڕیاردان بە گرینگ دەزانێ، واتە تەنیا مێژووزانین نیە کە یارمەتیدەری بڕیاردانی دروست بە تایبەت بۆ شۆڕش بێت، بەڵکو شیکردنەوەی هۆکارەکان و بۆچی و چۆنیەتیی ڕووداوەکانی مێژوویە کە دەتوانێ وەک پێداویستییەکی ڕێبەرایەتی بۆ سەرکەوتنی ئەو ڕێبەرە خۆی دەردەخات.

ئەو تایبەتمەندییە لە زۆربەی قوناغەکان وەک یەکێک لە تایبەتمەندییە گرینگەکانی دوکتور قاسملوو خۆی دەردەخات، واتە ئەو تەنیا دۆخەکەی شی نەدەکردەوە بەڵکوو دەیگوت بەو شیکردنەوەیە ئەوە ڕوو دەدات. تەنانەت چوونی بۆ سەر مێزی دانوستاندنی دیپلۆمات تیرۆریستەکان لەو شیکردنەوەیە سەرچاوەی گرتبوو کە ئەو دەیزانی بە کۆتاییهاتنی شەڕی ئێران و عێراق و دۆزی کورد لە ڕۆژهەڵات بەرەو سەختییەکی بێوێنە دەڕوات هەر بۆیە بە هەر قیمەتێک بێ بە دوای دەربازبوونێک بوو لەو قەیرانە کە دواتر دیتمان چۆن بەرۆکی حیزبی لە نیشتەجێبوون لە باشوور گرت.

سێیەم چەکی گرینگی دوکتور قاسملوو کە لە نێو ڕێبەرانی دوورە وڵات و بەتایبەتی ئاکادیمی و ڕووناکبیرانی دوورە وڵات زۆر بەدەگمەن دەبینـدرێ، واتە نەپچڕان لە ڕاستییەکانی کۆمەڵگەی دایک و وڵاتی خۆتە. کەم سیاسەتوان و کەم ڕێبەر توانیویانە ئەوەندە دوورە وڵات بن بەڵام ئەوەندە باش ڕاستییەکانی وڵاتی خۆیان بناسن، ئەو چەکە ببووە هۆی ئەوەی کە ئەو نەک نامۆ نەبێ بە وڵاتەکەی بەڵکوو لە هەموو ئەوانەی دیکەی زیادتر بیناسێ، هەر ئەو ناسینەش وای کردبوو بڕیارە و سیاسەتەکەی پێگەی جەماوەریی بەهێزی هەبێت. هەر ئەو ناسینە قووڵە بوو کە دەیتوانی شی بکاتەوە دۆخی کوردستان جیاوازە لەو تابلۆیەی کە کتێبی کاپیتاڵی مارکس بۆ کۆمەڵگەی دوای شۆڕشی پیشەسازی و ماشێنی بوخار هاتوتە ئاراوە کە واتە ئێوە ناتوانن بە کۆپی کردنی تێزەکانی کاپیتاڵ لە کوردستان سیاسەت بکەن کە نەک مێژوو بەڵکو هەر ئەو کات هەموو ئەو تێڕوانینانەی دوکتور قاسملوو وەڕاست گەڕان.

زۆر جار ئاستی دواکەوتوویی کۆمەڵگە و ڕووناکبیر و ئاکادمیستەکان کە زۆر پێشکەوتووتر لە کۆمەڵگەی خۆیانن ئازاردەرە و تەنانەت دەبێتە هۆی ئەوەی کە لە کۆمەڵگە دوور بکەونەوە و تەنانەت ئەگەر زۆر فیداکاری بنوێنن تەنیا بە نووسین لە پایتەختە جوانەکانی دونیا هەوڵی سڕینەوەی دواکەوتییەکان بدەن کە جێگای ڕێزە، بەڵام هەموو فیداکارییەک نیە. ئەوە ڕاستە دوکتور قاسملوو لە کۆمەڵگەی خۆی لە پێشتر بوو، بەڵام ئەوە وای نەکردبوو کە ئەو لە کۆمەڵگە دوور

بکاتەوە، بەڵکوو هەوڵی خۆی لە پێناو سڕینەوەی ئەو دواکەوتیانە لەنێو کۆمەڵگەدا بدات. هەر ئەوە بوو کە دەمانديت دوکتوری ئاغا و چەپ و ئاکادمیسیەنی شەقامەکانی جوانی پاریس لە شاخ و دۆڵی کوردستان بە جامانەیەک کە ئێستاش سەمبولی خەباتە لەگەڵ پێشمەرگەکان و بە خاکەڕایی بەو تەمەنەوە شۆڕش بەرەو پێش ببەن.

ناسینی کۆمەڵناسانەی کوردستان ببووە چەکێکی گرینگ کە زۆر جار ئەو سیاسەتوانانەی لە نێو کۆمەڵگەی خۆشیان دەژین ناتوانن بەو شێوەیە کۆمەڵگەی خۆیان بناسن هەر بۆیە دوکتور قاسملوو توانی لە ماوەیەکی نزیکدا بە سەدان هەزار و میلیۆنان کەس بە دەوری شۆڕشێکی تازە کۆ بکاتەوە کە ئێمە ئێستا وەک مێژووی کورد لە دوای شۆڕشی گەلانی ئێران دەخوێنینەوە.

پێشمەرگە چەکێکی دیکە و گرینگی بیری دوکتور قاسملوو بۆ کوردستان بوو. ئەگەر هەر یەک لەو چەکانەی پێشتر بە کورتی ئاماژەمان پێدا نەبا، لەوانەیە لەو ڕاستییەی پێشمەرگە وەک چەکێکی گرینگ کە توانیویەتی بە هەموو فیداکارییەک و تەنانەت خەسار و کەم و کوڕییەکان بەڵام تا ئێستاش ئاڵای ئازادیخوازی بە شەکاوەی بەجێ بهێڵێت موکین نەبوو. پێشمەرگە نەک لە چوارچێوەی تەنیا هێزی چەکدار بەڵکوو لە چوارچێوەی هێزێکی ڕۆشنبیری شۆڕشگێری چەکدار کە وای دەکرد نیشتمان واتە کوردستان لە سەروی هەموو شتێک دابنێت و ئەوەش هۆکاری سەرکەوتنی حیزب و مانەوەی شۆڕش لە لە دوای شۆڕشی گەلانی ئێران تا بە ئێستاش بێت.

چەک بۆ ئێمەی کوردی خولیای ئازادی و ژیان دوایین ئەولەوییەتە، بەڵام کە دۆخی ژێر دەستەی بەردەوامە، چەک دەبێتە ئەولەوییەتی یەکەم و هەر ئەو چەکەشە توانیویەتی دۆزی شوناسخوازی نەتەوەیەکی وا کە ڕووبەڕووی شەڕی فیزیکی و ڕەوانی و نەرمی سەدان ساڵەی فریوکارترین حاکمانی سەر زەوییە بە زیندوویی بەجێ بهێڵێ، ئەگەر وانەبا لە پێش هەمووان دوکتور قاسملووی خولیای ئازادی و ئەدەب و هونەری و جوانییەکانی ژیان ڕێکخستن و پتەوکردنی پێشمەرگە بە ئەولەویەتی خۆی نەدەزانی. هەر ئەو تێڕوانیە بوو کە فیداکاری پێشمەرگە بە یەکێک لە سێ هۆکاری سەرکەوتنی حیزبی دێموکراتی دەزانی. هەر ئەو تێروانینە بوو کە جێگرەوەی چەکی بە پێشمەرجی دێموکراسی گرێ دەدا، نەک نەمانی چەک بۆ هاتنەدیی دێموکراسی، ئەوانەی پێیان وایە بەنەهێشتنی چەک بەدێموکراسی و مافی نەتەوەی دەگەن تا ئێستاش نە دوژمنیان ناسیوە نە خۆشیان وەک کورد وکوردستان ناسیوە، چونکە زۆر ڕوونە ئەگەر بە بێ چەک دێموکراسی وەدی هاتبا بێ گومان ئێمە کوردی خولیای ئازادی و ژیان چەکمان هەڵنەدەگرت. هەر بۆیە کاتێک دوکتور قاسملوو پێداگری لە سەر ئەو خاڵە واتە فیداکاری پێشمەرگە دەکاتەوە، کاتێک بۆخۆشی ژیانی پێشمەرگانە هەڵدەبژێرێ و پێشمەرگانە دەژیت و پێشمەرگانەش فیداکاری دەکات دەیهەوێ ئەو ڕاستیە بسەلمێنێ کە بەبێ پێمشەرگە بە واتا ڕۆشنبیرە شۆڕشگێڕەکەی دۆزی ڕەوای کورد

بەرەو پێش ناچێت.

لێرەدا شایانی باسە ئەگەر هەموو پێشمەرگەش نەبین بەڵام بە هزری پێشمەرگانە خزمەت کردن بە ئامانجی پێشمەرگەکان کە لەپێش هەموویدا ئازادی کورد و کوردستانە وەک ئەولەوییەتێکی ژیان دەبێ ئامانج بێت، هەر وەک دوکتور قاسملوو لە ژیانی ئاکادامیدا ڕۆژنامەی "کوردستان" بڵاو دەکاتەوە، تێزەکەی بە "کوردستان و کورد" ناوزەد دەکات کە خزمەتێکی گەورەیە و لە هەر شوێنێک بە "ئاگری کورد و کوردستان سوتاوە بۆیە وەک پێشمەرگە ژیاو وەک پێشمەرگە بە فیداکاری شەهید و بۆ هەمیشە بە زیندوویی مایەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران: قاسملوو لە ڕێبازیدا زیندووە

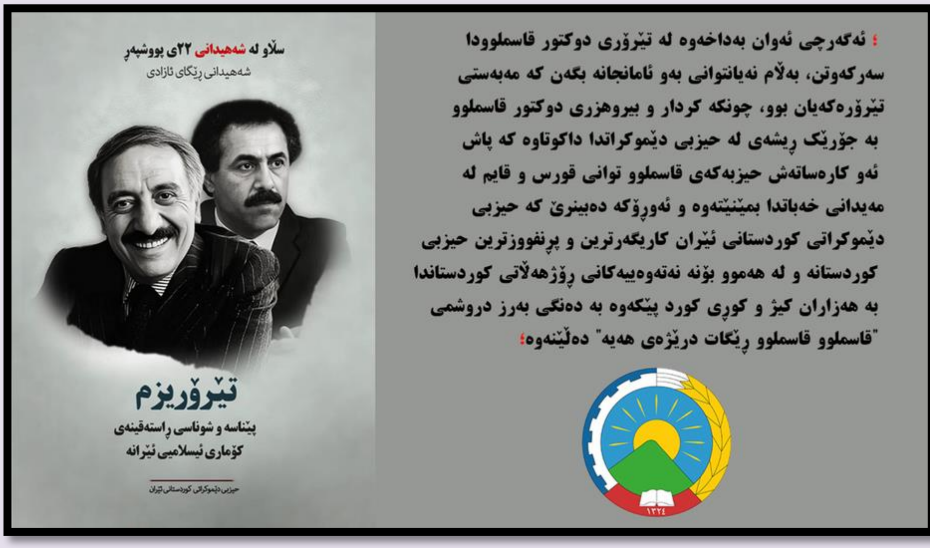

(پەیامی دەستەی کارگێڕیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە بۆنەی سی و شەشەمین ساڵڕۆژی تێرۆری دوکتور قاسملوو)

خەڵکی مافخوازی کوردستان!
ڕێبوارانی ڕێبازی دوکتور قاسملوو!

٢٢ی پووشپەڕ، سی و شەش ساڵ بەسەر تێرۆری ڕێبەری ناوداری کورد و سکرتێری ئەوکاتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دوکتور عەبدولڕحمانی قاسملوو و هاوڕێیانی لە شاری ڤییەن تێدەپەڕێ.

دوکتور قاسملوو کە لەو ڕۆژەدا و هاوڕێ لەگەڵ عەبدوڵڵا قادریئازەر، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب و د. فازڵ ڕەسووڵ کەسایەتییەکی خەڵکی باشووی کوردستان و دۆستی حیزبی دێموکرات، بە مەبەستی چارەسەریی پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەگەڵ نێردراوانی کۆماری ئیسلامیی ئێران چووبوونە سەر مێزی وتووێژ، لە لایەن دەستەی بەناو

دانوستانکاری کۆماری ئیسلامییەوە درانە بەر دەستڕێژی گوللە و هەر لەوێ گیانی پاکیان بەختی ڕێگەی ڕزگاریی گەلەکەیان کرد.

تێرۆری دوکتور قاسملوو یەکێک لەو یادەوەرییە تاڵ و کارەساتانەیە کە بە سەر بزووتنەوەی کورد و حیزبی دێموکراتدا هاتوە و کۆماری ئیسلامیی ئێرانیش بە ناسینێک کە لە کەسایەتیی بەرزی سیاسیی دوکتور قاسملوو و ڕۆڵی ئەو لە مەیدانی سیاسیی ئێران و بزووتنەوەی کوردستاندا هەیانبوو، وایان دانابوو کە بە تێرۆری ئەو ڕێبەرە زانایە، بزووتنەوەی کوردستان تووشی نسکۆیەکی گەورە و حیزبی دێموکراتی کوردستانیش لە مەیدانی خەباتدا لاواز بکەن. ئەگەرچی ئەوان بەداخەوە لە تێرۆری دوکتور قاسملوودا سەرکەوتن، بەڵام نەیانتوانی بەو ئامانجانە بگەن کە مەبەستی تێرۆرەکەیان بوو، چونکە کردار و بیروهزری دوکتور قاسملوو بە جۆرێک ڕیشەی لە حیزبی دێموکراتدا داکوتاوە کە پاش ئەو کارەساتەش حیزبەکەی قاسملوو توانی قورس و قایم لە مەیدانی خەباتدا بمێنێتەوە و ئەوڕۆکە دەبینرێ کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کاریگەرترین و پڕنفوووزترین حیزبی کوردستانە و لە هەموو بۆنە نەتەوەییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بە هەزاران کیژ و کوڕی کورد پێکەوە بە دەنگی بەرز دروشمی "قاسملوو قاسملوو ڕێگات درێژەی هەیە" دەڵێنەوە. ئێستا لە هەموو کات زیاتر ئەو بیروباوەڕە نەتەوەیی و مرۆڤانەیەی کە دوکتور قاسملوو لە پێناویاندا تێرۆر کرا، لە گەشەدایە و کوردستان لە ئاستێکی بەرزی وشیاری نەتەوەییدایە و ڕۆژ لە گەڵ ڕۆژ پەرەدەستێنێ. لەولاشەوە ئەوڕۆکە هەموان بە چاوی خۆیان دەبینن کە ڕێژیمی تێرۆریست پەروەری کۆماری ئیسلامی ئێران لە هەمووکات زیاتر لە ئاستی ناوخۆیی و نێودەوڵەتیدا بێزراوە و گوڵۆڵەی ڕووخانی کەوتووتە لێژی. هەموو ئەمانە ڕاستیی ئەو ڕستەیەمان بۆ دەسەلمێنێ کە لە مێژە گوتراوە، "قاسملوو لە ڕێبازیدا زیندووە.

هاونیشتمانییانی تێکۆشەر، هاوڕێیانی بەڕێز!

بە وتەی ڕێبەری گەورەمان دوکتور قاسملوو،" باشترین پاداش بۆ شەهیدان، درێژەدانی ڕێگایانە". بۆیە لەم ڕۆژەدا و لە ساڵڕۆژی شەهیدانی ڤیەندا هەمووومان پێکەوە لەگەڵ ڕوحی پاکی دوکتور قاسملوو و عەبدوڵلا قادریئازەر و دکتور فازڵ ڕەسووڵ و هەموو شەهیدانی کوردستان پەیمان نوێ دەکەینەوە کە کە تا سەر درێژەدەری ڕێگای خەباتیان بین.

هەزاران سڵاو بۆ گیانی دوکتور قاسملوو و هەموو شەهیدانی کوردستان.

بەهیوای وەدی هاتنی هەرچی زووتری ئاوات و ئامانجەکانیان.

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

دەستەی کارگێڕی

٢١ - ٤ - ١٤٠٤

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢١ی پووشپەڕی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

پرسی کورد و گۆڕەپانی نێودەوڵەتی، میراتی دوکتور قاسملوو

حەسەن قارەمانی

پرسی کورد لە مێژە ئاڵنگارییەکی ئاڵۆز و فرەلایەن لە هەردوو چوارچێوەی ناوچەیی و نێودەوڵەتیدا بووە. کورد وەک یەکێک لە گەورەترین نەتەوەکانی جیهان کە دەوڵەتێکی نەتەوەیی تایبەت بە خۆی نیە، خۆی لە دۆخێکی بەردەوامی پەراوێزخستنی سیاسی و چەوساندنەوەی کولتووریدا بینیوەتەوە، بەتایبەتی لە وڵاتانی وەک ئێران، عێراق، تورکیە و

سووریە. ئەم دۆخە نەتەنیا پرسی ئۆتۆنۆمیی خاک نەبووە، بەڵکوو لەسەر مافە بنەڕەتییەکانی مرۆڤ و مافی ناسنامە و زمان و بەشداریی سیاسییش بووە. لەم خەباتەدا دوکتور قاسملوو ڕۆڵی ناوەندیی بینیوە. ژیان و کار و مەرگی تراژیدیی ئەو هەم ئەگەر و هەم سنووردارێوونی بزووتنەوەی کورد لە چوارچێوەیەکی نێودەوڵەتیدا دەردەخەن.

دوکتور قاسملوو هەر سیاسەتمەدار نەبوو، بەڵکو ئابووریناس و ئەکادیمیسیەنێک بە بناغەیەکی قووڵی هزری لە نەریتی فیکریی ئەورووپا بوو. ئەو لە ڕێگەی پەروەردە و پابەندبوونی سیاسییەوە توانی شیکاریی زانستی لەگەڵ کاری دیپلۆماسیی پراکتیکیدا تێکەڵ بکات. دوکتور قاسملوو وەک ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە چوارچێوەی دەوڵەتی ئێراندا و بۆ چارەسەری دیموکراسیانەی پرسی کوردجەختی لەسەر پێویستیی ئۆتۆنۆمی، داننان بە فرەیی و ڕێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ لە چوارچێوەی دەوڵەتی ئێراندا دەکردەوە. بەرنامەی سیاسیی قاسملوو ئایدۆلۆژیای سۆسیال دیموکراسی لەگەڵ ناسیۆنالیزمی کوردی یەک خست و یەکێک بوو لەوسەرکردانەی لە گرنگی تێکەڵکردنی خەبات بۆ مافە نەتەوەییەکان لەگەڵ مافە گشتگیرەکانی مرۆڤ و شەرعیەتی نێودەوڵەتی تێگەیشتبوو. بە قسەکردن بە چەند زمانێک و بەشداریکردن لە کۆڕ و کۆڕبەندە نێودەوڵەتییەکان، یارمەتیدەر بوو بۆ بەنێودەوڵەتیکردنی پرسی کورد و کارەکانی دەریخست کە دەکرێت خەباتی نەتەوەیی لەگەڵ دیالۆگی ئاشتیانە و ڕێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ تێکەڵ بکرێت.

هەوڵەکانی قاسملوو بۆ گەیاندنی پرسی کورد بۆ گۆڕەپانی نێودەوڵەتی بەشێکی گرنگی میراتەکەیەتی. ئەو لە گرنگیی پشتیوانی جیهانی و گفتوگۆی نێوان کولتوورەکان تێگەیشت و چالاکانە هەوڵی کۆکردنەوەی بیروڕای نێودەوڵەتی لە ڕێگەی پەیوەندی لەگەڵ دامەزراوە ئەوروپییەکان و جیهانی ئەکادیمی و ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤدا دەدا. هەوڵەکانی ئەو دەرخەری ئەوەیە کە خەباتی کورد تەنیا پرسێکی ناوچەیی نیە، بەڵکوو ڕەنگدانەوەی خەباتێکی بەرفراوانتری جیهانییە بۆ دادپەروەری و یەکسانی و چارەنووسی نەتەوەیی.

بەڵام ژیان و کاری سیاسی قاسملوو، تێگەیشتنێکی قووڵتر لە چۆنیەتیی دارشتنی پرسی کورد پێشکەش دەکات، نەک تەنیا وەک خەمێکی نەتەوەیی، بەڵکوو وەک بەشێک لە خەباتێکی جیهانی بۆ مافەکانی مرۆڤ، چارەنووس و وتووێژی نێوان کولتوورەکان. میراتی سیاسی و فیکریی قاسملوو لە پێوەندی لەگەڵ ڕەهەندی نێودەوڵەتیی پرسی کورد و بیرکردنەوە لە بەردەوامی پەیوەندییەکەی لە دیمەنی سیاسیی ئەمڕۆدا.

دوکتور قاسملوو وەک ئەکتەرێکی نێودەوڵەتی

دوکتور قاسملوو لە مێژووی سیاسیی کورددا پێگەیەکی تایبەتی هەیە، نەک هەر وەک ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی

سەرچاوە
Serchawe

ئێران، بەڵکوو بیرمەندانە و یەکگرتوو، بەدواداچوونی چارەنووسی نەتەوەیی لەگەڵ پابەندبوونێکی قووڵی تێکەڵ بە بەها گشتگیرەکانی وەک مافی مرۆڤ، دێموکراسی و پێکەوەژیانی ئاشتیانە کردوە. دیدگا سیاسییەکەی بە کۆکردنەوەیەک لە نێوان ناسیۆنالیزمی کوردی و قەناعەتێکی سۆسیال دیموکراتیکی یەکسانی و فرەیی و ڕێزگرتن لە مافی تاکدا تایبەتمەند بوو.

دوکتور قاسملوو هەر لە سەرەتاوە درکی بەوە کرد کە پرسی کورد ناتوانرێت لە چوارچێوەی بەرفراوانی سیاسەتی جیهانی دابڕێ. لە ڕێگەی بەشداریی کارا لە کۆنفرانسە نێودەوڵەتییەکان و وتوویژ لەگەڵ بڕیاردەرانی ئەورووپی و هاوکاری لەگەڵ کۆمەڵگەی ئەکادیمی و ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤ دەنگی خەباتی کوردی لە ئاستی نێودەوڵەتیدا بەر کردەوە. زمانزانیی دوکتور قاسملوو و شارەزایی بە سەر چەندین زمانی بیانیی وەک فارسی، عەرەبی، فەرەنسی، چیک و ئینگلیزیی وای کردبوو وەک دیپلۆماتکار و ناوبژیوانێک لە نێوان داواکارییەکانی گەلی کورد و نۆرم و چاوەڕوانییەکانی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیدا مامەڵە بکات. ئەمەش یارمەتیدەر بوو بۆ جێگیرکردنی پرسی کورد لە گوتارێکی فراوانتر سەبارەت بە مافەکانی کەمینەکان و دادپەروەری نێوان دەوڵەتەکاندا.

دوکتور قاسملوو هەر لە هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا بانگەشە بۆ مۆدێلێک دەکرد کە تیایدا جیهانگیری و دیپلۆماسی نێودەوڵەتی بە هەڕەشە بۆ سەر شوناسە نێوخۆییەکان دانەنرێت، بەڵکوو وەک ئامرازێکی پۆتانسێلی بۆ ناسینەوە و پاراستنی ئەو شوناسانە ببینرێت. ئەم دیدە کە تێیدا سەربەخۆیی نێوخۆیی و هاوپشتی جیهانی کارلێک دەکەن نەک کێبڕکێ، دەیکاتە بیرمەندێکی سیاسی پێش سەردەمی خۆی. لە سەردەمێکدا کە زۆرێک لە بزووتنەوە ڕزگاریخوازەکان بە هۆی گشتگیری ئایدیۆلۆژی یان ستراتیژی شەڕانگێزانەوە دەجووڵێن، دوکتور قاسملوو نوێنەرایەتی ئەڵتەرناتیڤێکی دەکرد: ڕێگایەکی ئاشتیانە، گشتگیر و مافخوازانە بۆ چارەنووس.

دوکتور قاسملوو یەکێک بوو لە کەسایەتییە هەرە بەرچاوەکانی مێژووی بزووتنەوەی مۆدێرنی کوردی، نەک هەر وەک ڕێبەرێکی سیاسی، بەڵکو وەک ڕووناکبیر و ئەکادیمی. بەشداریی لە کایە سیاسییەکان و ئاوێتەکردنیان بە شیکاریی زانستی دەستەبەری زۆر دەسکەوتی کردوە کە ئێستا وەک میراتێک بۆ بزووتنەوەی سیاسیی کوردن. جیهانی بیرۆکەکانی قاسملوو بەو شتە تایبەتمەند بوو کە بە حەق دەتوانین پێی بڵێین "پراگماتیزمی بنەمادار" و هاوسەنگیی نێوان ئایدیالیزم و ڕیالیزمی سیاسی. قاسملوو بانگەشەی بۆ دیالۆگ و دیپلۆماسیەت و دانوستان دەکرد وەک ئامرازێک بۆ گەیشتن بە ئامانجە درێژخایەنەکانی وەک سەروەری و دادپەروەری کۆمەڵایەتی و ڕزگاری نەتەوەیی.

بیرۆکەکانی دوکتور قاسملوو تێکەڵەیەک لە ڕزگاریخوازیی نەتەوەیی و شەرعیەتی نێودەوڵەتییە و باوەڕی بە ڕۆڵی پەروەردە لە ڕزگاریی کۆمەڵایەتیدا و جەختکردنەوە لەسەر پلاندانانی سیاسی درێژخایەن، تێڕوانینێکن کە هێشتا دەتوانن ڕێنوێنیی بزووتنەوەی کورد بکەن. لە سەردەمێکدا کە پرسی کورد بەهۆی ناسەقامگیریی ژێئۆپۆلەتیکی و سەرکوتی دەوڵەت

به ئاکام نەگەیشتوه، .ستراتیژیی قاسملوو لەسەر بنەمای پلاندانانی درێژخایەن بوو نەک ڕیتۆریکی پۆپۆلیستی یان بەرخۆدانی کاردانەوە. بەڵام لێکدانەوەی دووبارەی میتۆدی قاسملوو پێویستی بە گونجاندن لەگەڵ بارودۆخی هاوچەرخ هەیە. ئەمەش بە واتای دانان بە گرنگی دروستکردنی هاوپەیمانیی فراوان، نەک تەنیا لە نێو کورد و لە چوارچێوەی جوگرافیای جیاوازدا، بەڵکوو لەگەڵ گروپە چەوساوەکانی تر و ئەکتەرەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و دامەزراوە نێودەوڵەتییەکان. لە هەمان کاتدا، خەبات دەبێت ڕەگ و ڕیشەی قووڵی لە واقیعە ڕۆژانەکان و یادەوەرییە بەکۆمەڵەکانی ئەو پێکهاتانەدا بمێنێتەوە کە بەنیازە نوێنەرایەتیی بکات. بە یەکخستنی ئەزموونی نێوخۆیی لەگەڵ وشیاریی جیهانی، دەکرێت میراتی قاسملوو لە ئایدیاڵێکی مێژووییەوە بگۆڕدرێت بۆ سەرچاوەیەکی ستراتیژی لە پراکتیکی سیاسیی هاوچەرخدا. میتۆدی قاسملوو دەکرێ دابڕێژرێتەوە و ئەم نەخشەڕێگایە دەبێتە گرنگی دروستکردنی هاوپەیمانی و سوودوەرگرتن لە دامەزراوە نێودەوڵەتییەکان.

میراتی سیاسی دوکتور قاسملوو ئەوەمان بیردەخاتەوە کە هەر بزووتنەوەیەکی نەتەوەیی کە بەستێنی نێودەوڵەتی خۆی پشتگوێ بخات، مەترسیی پەراوێزخستنی لەسەرە. ئایندەی پرسی کورد نەک تەنیا لەسەر کۆکردنەوەی سیاسی نێوخۆیی، بەڵکو لەسەر توانای خستنەڕووی داواکارییەکی دادپەروەریشە کە جیهان ناتوانێت پشتگوێی بخات.
ڕەهەندی نێودەوڵەتی وەک فەرمانێکی ستراتیژی، میراتی سیاسی و فیکری دوکتور قاسملوویە، بیرهێنانەوەیەکی بەهێز لە گرنگی تێکەڵکردنی ڕەهەندی نێودەوڵەتی لە بزووتنەوە ڕزگاریخوازە نەتەوەییەکان پێشکەش دەکات. بەم پێیە داهاتووی پرسی کورد تەنیا بە کۆکردنەوەی جەماوەری، خەباتی چەکداری یان دانوستانی سیاسی لەسەر ئاستی نەتەوەیی دیاری ناکرێ، بەڵکوو بە توانای ئاگادارکردنەوەی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی لەو نادادپەروەرییە کە کورد لە چەند دەوڵەتێکدا تا ئێستاش ڕووبەڕووی دەبنەوە. قاسملوو هەر لە هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا ئەمەی ناسی، کاتێک جەختی لەسەر گرنگیی کەناڵە دیپلۆماسییەکان، پەیوەندیی میدیایی، بەشداریکردن لە کۆنفرانسە نێودەوڵەتییەکان و ئاڵوگۆڕی کولتووری وەک ئامرازێکی ستراتیژی بۆ خستنەڕووی داواکارییەکانی کورد بە شێوەیەک کە جیهان ناتوانێ پشتگوێی بخات، کرد.

کەواتە بەڕێوەبردن و پەرەپێدانی زیاتری میراتی قاسملوو بە واتای دارشتنی خەباتی کورد بەو مێتۆدە دێت کە لە ئاستی نێوخۆیی و جیهانیدا هەم لەگەڵ دڵ و هەم لەگەڵ عەقڵ قسە بکات، ا. واتە دروستکردنی پرد لە نێوان ئەزموونی گەلان، لە نێوان بزووتنەوە و دامەزراوەکان، لە نێوان مێژوو و داهاتوودا. بزووتنەوەی کوردی دەبێ هاوتەریب لەگەڵ دیدگای قاسملوو، نەک تەنیا بۆ مافەکانی گەلێک، بەڵکوو بۆ خواستێکی گشتگیر بۆ دادپەروەری و فرەیی و کەرامەتی مرۆڤایەتی بێتە دەنگ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٤ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

سۆسیالیزمی دێموکراتیک: دێموکرات و ئیدەئالەکانی چەپ

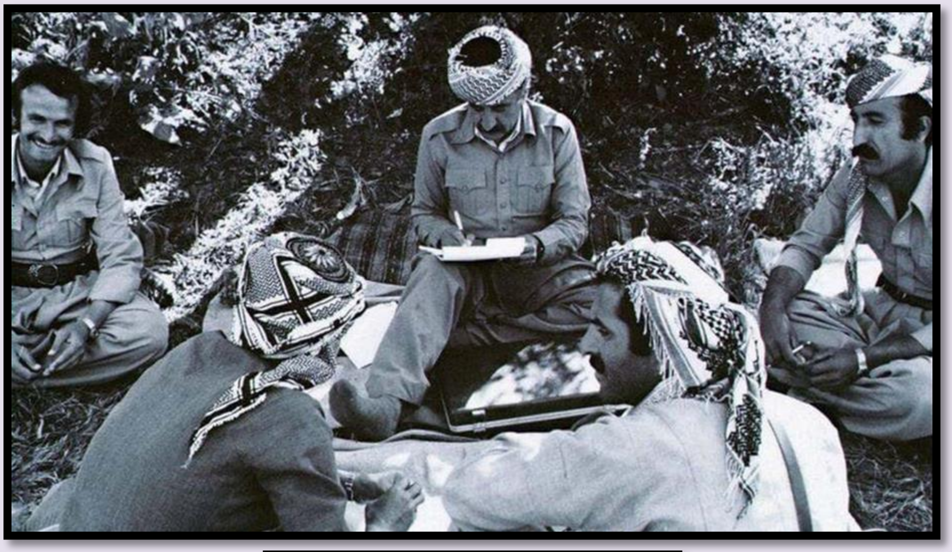

سۆران باریکە

مامۆستای زانکۆی کۆیە، پسپۆڕی مێژوو

ئاماژە: سۆسیالیزمی دێموکراتیک ئایدۆلۆژیایەکی سیاسی و ئابوورییە کە هەوڵ دەدات بنەماکانی دێموکراسی لەگەڵ بەهاکانی سۆسیالیزم تێکەڵ بکات. بە پێچەوانەی فۆرمەکانی تاکڕەو یان مارکسی-لینینی سۆسیالیزم، سۆسیالیزمی

دێموکراتیک پێداگری لەسەر ئەوە دەکات کە دێموکراسیی سیاسی، لەوانەش هەڵبژاردنی ئازاد، ئازادییە مەدەنییەکان و فرەیی سیاسی دەبێت لەگەڵ چاکسازییە ئابوورییەکان بە ئامانجی گەیشتن بە دادپەروەری کۆمەڵایەتی، یەکسانی و خاوەندارێتی گشتی لە کەرتە سەرەکییەکانی ئابووریدا پێکەوە بژین.

لە نێوەڕۆکدا سۆسیالیزمی دێموکراتیک داکۆکی دەکات لە:

- حکوومەتێکی هەڵبژێردراوی دێموکراتیک لەسەر بنەمای ئیرادەی خەڵک کە وەڵامدەری خەڵک بێت.
- دابەشکردنەوەی ئابووری بۆ کەمکردنەوەی نایەکسانی و هەژاری لە ڕێگەی باجدانی پێشکەوتووانە، چاودێریی کۆمەڵایەتی، و خزمەتگوزارییە گشتییەکانی وەک چاودێریی تەندروستی و پەروەردە.
- دەستەبەرکردنی مافی کرێکاران و بەشداریکردن لە بڕیاردان، لەوانەش پشتگیری لە سەندیکاکان و مۆدێلی خاوەندارێتیی هاوبەش.
- ئابووریی تێکەڵاو کە بازاڕەکان شانبەشانی کۆمپانیاکانی خاوەندارێتیی گشتی کاردەکەن، بەتایبەتی لەو کەرتانەی گرێدراوی ژیان و خۆشبژێویی کۆمەڵگەم بۆ نموونە وزە، ئاو، تەندروستی و. ...

سۆسیالیزمی دێموکراتیک نایەوێت سەرمایەداری بە تەواوی هەڵبوەشێنێتەوە یان ئابوورییەکی پلانبۆدارێژراوی ناوەندی بسەپێنێت، بەڵکوو لەبری ئەوە ئامانجیەتی چاکسازی لە سیستەمی سەرمایەداریدا بکات بۆ ئەوەی دادپەروەرانەتر و مرۆڤانەتر بێت.

لە چوارچێوەی بزووتنەوە سیاسییە کوردییەکان، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، سۆسیالیزمی دێموکراتیکی وەک چوارچێوەیەک بۆ بەرەوپێشبردنی دادپەروەری کۆمەڵایەتی، مافە نەتەوەییەکان و حوکمڕانی دێموکراتیک بەبێ قوربانیدانی ئازادییە تاکەکەسییەکان یان دامەزراوە دێموکراتیکییەکان، کردووەتە بنچینەی سیاسەتی خۆی.

شوناسی سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە ئەزموونە مێژووییەکانی گەلی کورد لە ژێر چەوسانەوە و بە پابەندبوونێکی ڕوون بە ئایدیاڵەکانی سۆسیالیزمی دێموکراتیک لە قاڵب دراوە. حیزبی دێموکرات لە دامەزرانیەوە لە ساڵی ١٩٤٥ هەتا ئێستا، ئامانجی دامەزراندنی کۆمەڵگەیەکی دێموکراتیک و فرەیی (پلۆراڵ) بووە کە گەلی کورد لە مافە نەتەوەییەکانی بەهرەمەند بێت، بەڵام لە چوارچێوەیەکدا کە پرسەکانی چینایەتی، نایەکسانی کۆمەڵایەتی و دادپەروەری دەخاتە ڕوو. نێوەڕۆکی ئایدیۆلۆژی حیزبەکە لەسەر سۆسیالیزمی دێموکراتیک وەستاوە، نەک وەک دۆگمایەکی ئایدیۆلۆژیی ڕەق، بەڵکوو وەک مۆدێلێکی نەرم و نیان و پەرەسەندوو بۆ گەیشتن بە ڕزگاریی نیشتمانی و سەروەری جەماوەری و

سەرچاوە
Serchawe

خۆشگوزەرانی کۆمەڵایەتی. ئەم نووسینە هەوڵ دەدات پەیوەندی نێوان سۆسیالیزمی دێموکراتیک و ئایدیاڵەکانی چەپی کورد و ڕۆڵی مێژوویی و هاوچەرخی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە خستنەڕوو و پێشخستنی ئەم ئامانجانە لە کوردستانی ئێران و چوارچێوەی بەرفراوانی ئێراندا بکۆڵێتەوە.

سۆسیالیزمی دێموکراتیک: بنەما و بنەچەی جیهانی

سۆسیالیزمی دێموکراتیک فەلسەفەیەکی سیاسییە کە شانبەشانی خاوەندارێتی کۆمەڵایەتی لە ئامرازەکانی بەرهەمهێنان و دابەشکردنی یەکسانیانەی سامان و مۆدێلێکی ئابووری لەسەر بنەمای خۆشگوزەرانی، بانگەشە بۆ دێموکراسی سیاسی دەکات. سۆسیالیزمی دێموکراتیک بە پێچەوانەی ئایدۆلۆژیا سۆسیالیستییە تاکڕەوەکان یان ناوەندگەراییەکان (وەک مارکسیزم-لینینیزم) پێداگری لەسەر پلۆرالیزم، ئازادییە مەدەنییەکان، کێبڕکێی سیاسی ئاشتیانە و ڕێزگرتن لە مافەکانی تاک دەکات، لە هەمان کاتدا هێشتا دژایەتی سەرمایەداریی ڕێکنەخراو و نایەکسانی قووڵی ئابووری دەکات.

ڕەگ و ڕیشەی جیهانی ئەم چەمکە لە بزووتنەوە کرێکاری و سۆسیالیستییە ئوروپییەکانی سەدەی نۆزدە و بیستەمدایە، لەوانە پارتی کرێکارانی بەریتانیا، پارتی سۆسیال دیموکراتی ئەڵمانی (SPD) و سۆسیال دیموکراتی سکاندیناڤیا. ئەم بزاڤانە کاریگەرییان لەسەر هێزە چەپەکان هەبوو لە سەرانسەری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، بەتایبەتی دوای جەنگی جیهانی دووەم، چونکە گەلانی تازە سەرهەڵداو و گەلانی ستەملێکراو هەوڵیان دەدا لە ڕێگەی مۆدێلی نوێی حوکمڕانییەوە بەرەنگاری ئیمپریالیزم و فیۆدالیزم و پاوانخوازی ببنەوە.

لەم نەریتە جیهانییەدا، ناسنامەی سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران شێوەی گرت: نەک تەنیا وەک بزووتنەوەیەکی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی، بەڵکو وەک هێزێکی چەپی ئاراستەکراو، داینامیکی کۆمەڵگا، چاکسازیخواز کە بەدوای دادپەروەریدا دەگەڕێت بۆ هەردوو نەتەوەی کورد و چینی کرێکاری کورد.

دیدگای بنەڕەتی حدکا: دێموکراسی، یەکسانی و مافە نەتەوەییەکان

دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ساڵی ١٩٤٥ خاڵگۆڕانی سیاسی و ئایدۆلۆژی لە مێژووی کورددا بوو. لەژێر سەرکردایەتی قازی محەممەد، حیزب وشیارییەکی نەتەوەیی مۆدێرنی ئاوێتەئ دیدێکی کۆمەڵایەتی-سیاسیی پێشکەوتووکرد. کۆماری کوردستان (١٩٤٦)، هەرچەندە تەمەنی کورت بوو، بەڵام بەو ئایدیاڵانە ڕێنمایی دەکرا کە لە

سەرچاوە
Serchawe

نزیکەوە لەگەڵ سۆسیالیزمی دێموکراتیکیدا هاوتەریب بوون، بۆ نموونە جەختکردنەوە لەسەر پەروەردەی گشتیی ئازاد، هاوولاتیبوونی یەکسان، ئازادیی ڕۆژنامەگەری، دابینبوونی مافی جووتیاران، و چاکسازی لە پلەبەندییە خێڵەکی و فیۆداڵییەکاندا.

هەر لە سەرەتاوە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران نە ڕێکخراوێکی بەرتەسکی ناسیۆنالیستی بوو، نە فراکسیۆنێکی چەپی ئایدۆلۆژی،

بەڵکو پشتگیری لە وەشانێکی کوردی سۆسیالیزمی دێموکراتیکی ناوازە دەکرد، کە لە سێ ئامانجی تێکەڵاودا لەنگەری گرتبوو:

- ڕزگاریی نەتەوەیی: دەستەبەرکردنی مافە سیاسی و زمانەوانی و کولتوورییەکان بۆ کورد لە ئێران.
- دادپەروەریی کۆمەڵایەتی: بەرەوپێشبردنی یەکسانیی نێوان چینەکان و کۆتاییهێنان بە کەڵکاژۆ و دووبارە دابەشکردنەوەی دەسەڵات و سامان.
- حوکمڕانیی دێموکراتیک: دروستکردنی سیستەمێکی سیاسی لەسەر بنەمای هەڵبژاردن و مافە دەستوورییەکان و گواستنەوەی ئاشتیانەی دەسەڵات.

بە تێپەڕبوونی کات ئەم ئامانجانە لە ڕێگەی پلاتفۆرم و کۆنگرەی حیزبەوە وردتر کران و کاریگەرییان لە هەردوو واقیعی کوردی و تیۆریی چەپگەرایی جیهانی وەرگرت.

ئایدیاڵەکانی چەپ لە کۆمەڵگەی کوردیدا

لە چوارچێوەی بەرفراوانی کوردستانی ئێراندا، پابەندبوونی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە ئایدیاڵە چەپ-دێموکراتیکەکان ڕەنگدانەوەی ئەزموونی ژیانی خەڵک بوو. دانیشتووانی کوردستانی ئێران -کە لە ڕووی ئابوورییەوە پەراوێزخرابوون، لە ڕووی سیاسییەوە سەرکوت کرابوون و لە ڕووی کولتوورییەوە پشتگوێ خرابوون- گەیشتبوونە قەناعەت بۆ چاکسازی و بەهێزکردنی پێشکەوتنخوازانە. خاوەن زەوییە خێڵەکییەکان و سیستەمی پیاوسالاری و سیاسەتی پان-ئێرانیستی ناوەندی ژیانیان بۆ جووتیاران و کرێکاران و ژنان و ڕۆشنبیرانی کورد لە ڕادەبەدەر سەخت کردبوو.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران خۆی وەک حیزبێکی خەڵکی و گەلی پێناسە کرد نەک هەر دەنگێک بۆ ناسیۆنالیزمی کوردی، بەڵکوو بۆ چینە چەوساوەکانی کۆمەڵگەی کوردی. حیزب بە هاندانی هەڵمەتەکانی خوێندەواری، یەکسانی جێندەری، ڕێکخستنی جووتیاران، چالاکیی سەندیکاکان، و بەشداری سیاسی بنەڕەتی، دیدێکی سیاسی دەربڕی کە سنووره نەتەوەییەکانی تێپەڕاند و پرسیارە گشتگیرەکانی ئازادی و کەرامەتی مرۆڤ. گرنگ ئەوەیە کە سۆسیالیزمی دێموکراتیکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئاڕاستەیەکی عەلمانیی بەهێزیشی لەخۆگرتبوو: هەڵوێستێک لەدژی پاوانخوازی ئاییني و کۆنترۆڵی تیۆکراتیک، و بەرگریکردن لە ئازادی باوەڕ، ویژدان و قسەکردن - بەهاکان کە ئێستا لە سەردەمی کۆماری ئیسلامی ئێراندا لە هەموو کاتێک خراترن.

سۆسیالیزمی دێموکراتیک بەرامبەر بە دەسەڵاتخوازی: هێڵی ستراتیژی حدکا

حیزبی دێموکرات بە پێچەوانەی هەندێک لە ڕێکخراوە چەپەکانی ئێران، سۆسیالیزمی پاوانخوازی، بە تایبەت پێشڕەویی گرووپە مارکسیست-لینینیستەکان و دۆگماتیزمی ئایدۆلۆژیای ستالینی ڕەت کردەوە. سۆسیالیزمی حیزبی دیموکرات هەمیشە بنەمای بنەڕەتی، دێموکراسی، لامەرکەزی و کراوە بوو بۆ فرەیی.

ئەمەش نەک هەر بە واتای دوورکەوتنەوە لە حوکمڕانی حزبی ناوەندی بەڵکو پشتگیریکردن لە:

- ئازادی کۆمەڵ و پلۆڕالیزم
- مافی فەرهەنگی بۆ هەموو گەلان لە ئێران
- فیدرالیزم وەک چارەسەرێکی سیاسی کە هاوسەنگی مافی نەتەوەیی لەگەڵ یەکیەتیی جۆگرافیایی هاوسەنگ دەکات (هەڵبەت سەرەتا لە چوارچێوەی خودموختاریدا)
- گەشەپێدانی مرۆیی، لەوانەش بەهێزکردنی ژنان و بەشداریکردنی گەنجان
- ڕەتکردنەوەی توندوتیژی وەک میتۆدی سەرەکی گۆڕانکاری سیاسی لەلایەن حیزبی دیموکراتی کوردستان و جەختکردنەوە لەسەر کۆکردنەوەی جەماوەری، بەرخۆدانی مەدەنی و دیپلۆماسی نێودەوڵەتی زیاتر لە ڕێکخراوە چەپەکانی توندڕەوتر لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست جیای کردەوە.

بەم شێوەیە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەم وەک کورد و هەم وەک حیزبێکی سۆسیال دێموکرات بە توانایەکی ناوازەوە بۆ پەیوەندی نێودەوڵەتی لەگەڵ بزووتنەوە سۆسیالیستییە دیموکراتییەکان دەرکەوت و لە هەمان کاتدا مامەڵە لەگەڵ ئەو

چەوساندنەوە نەتەوەییە تایبەتەی کە کورد ئەزموونی دەکە.

لێرەدا پێویستە ڕۆڵی د. قاسملوو لە بەدامەزراوەییکردنی سۆسیالیزمی دێموکراتیک لە حیزبی دێموکرات دا ڕوون بکەینەوە. دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو لە ماوەی نیوەی دوایی سەدەی بیستەمدا ڕۆڵێکی سەرەکیی لە داڕشتنەوەی ئاراستەی جیهانبینی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا گێڕاوە. قاسملوو بە پێچەوانەی سەرکردە نەریتییە ناسیۆنالیستەکانی کورد کە زۆرجار لە چوارچێوەی ئیتنۆ-نەتەوەیی یان خێڵەکیدا زەمینەسازییان دەکرد، دیدگایەکی مۆدێرنیستی و زەمینەسازیی فیکریی بۆ حیزب هێنایە ئاراوە. بەشداری ئەو لە ناساندن و خستنەڕووی سۆسیالیزمی دێموکراتیک، بەردی بناغەی دیدگای سیاسی و ئابووریی حیزبە.

د. قاسملوو بە سود وەرگرتن لە وانە ئەکادیمییەکانی لە بواری ئابووری و زانستی سیاسیدا بە تایبەت لە ماوەی ئەو ساڵانەی لە ئورووپا ژیاوە و وانەی وتۆتەوە، سۆسیالیزمی نەک وەک دوکتورینێکی مارکسیستیی ڕەق، بەڵکوو وەک ڕوانگەیەکی نەرم و نیان و مرۆڤتەوەر و دێموکراتیک کە بتوانێت خۆی لەگەڵ بارودۆخی کوردستان و ئێراندا بگونجێنێت، لێک دەداتەوە. سۆسیالیزمی پاوانخوازی ڕەتکردەوە لە بەرژەوەندی ئەوەی کە ناوی لێ نابوو. "سۆسیالیزمی دێموکراتیک" کە جەختی لەسەر فرەیی و ئازادییە مەدەنییەکان و هەڵبژاردنی ئازاد و ئابوورییەکی تێکەڵ دەکردەوە، ئابوورییەک کە دەوڵەت دەستوەردانی تێدا دەکات بۆ کەمکردنەوەی نایەکسانییەکان، بەڵام خاوەندارێتی تایبەت یان میکانیزمەکانی بازاڕ لەناو نابات.

د. قاسملوو ئەم دیدەی لە چەندین بەڵگەنامەی نێوخۆیی و وتاردا و لە هەمووی گرنگتر لە نامیلکەی "کورتە باسێک لەسەر سۆسیالیزم"دا کۆ کردبۆوە، کە زەمینە تیۆری و پراکتیکییەکانی ئاراستەی ئایدیۆلۆژیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی داڕشت. د. قاسملوو لەو بەرهەمەدا دەڵێت: سۆسیالیزم دەبێ لە ئیرادەی گەلەوە سەرهەڵبدات، نەک لە سەرەوە لە لایەن دەوڵەتێکی ئایدۆلۆژیستەوە بسەپێندرێت. هەروەها جەختی لە سەر گرنگی سیستەمی سیاسی سیکولار و یەکسانی جێندەری و ڕەتکردنەوەی خەباتی چینایەتی دۆگماتیک لە بەرژەوەندی دادپەروەری کۆمەڵایەتی و دامەزراوە دێمۆکراتیکیەکاندا جەختی دەکردەوە. لە ژێر سەرکردایەتیی ئەودا، حیزب نەک تەنیا وەک بزووتنەوەیەکی ڕزگاریخوازی ناسیۆنالیستی بەڵکوو وەک هێزێکی پێشکەوتنخوازی سۆسیال-دێموکراتیک خۆی پێناسە کردەوە. ئەمەش ڕێگەی بە حدکا دا نەک تەنیا هەر لەنێو گەلی کورددا، بەڵکوو بۆ هێزە پێشکەوتنخوازە بەرفراوانەکانی نێو ئێران، لەوانە کرێکاران، ڕۆشنبیران و کەمایەتییە نەتەوەییەکانی دیکە کە لە سۆسیالیزمی دێموکراتیکدا ڕێگایەکیان بۆ ڕزگاربوون دەبینی، بە سەرچەشن و نموونە سەیر بکرێ.

سەرچاوە
Serchawe

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

لێکدانەوەی د. قاسملوو بۆ سۆسیالیزم، گۆڕانکارییەکی یەکلاکەرەوەی لە مەیلە چەپگەراییەکانی پێشووترەوە کە لەگەڵ بلۆکی سۆڤیەتدا هاوتەریب بوون هێنایە ئاراوە. ئەو ڕەخنەی لە کۆنترۆڵی ناوەندی لەسەر شێوازی سۆڤیەت گرت و جەختی لە مۆدێلە ڕەسەن و هەستیارەکانی چوارچێوەی حوکمڕانی دێموکراسی و دادپەروەری ئابووری دەکردەوە. ڕێبازەکەی پێشوەختە زۆرێک لەو بیرۆکانە بوو کە دواتر لەلایەن حزبە سۆسیال-دێموکراتیکە ئەوروپییەکانەوە وەرگیران، کە وردبینیی فیکری و دیدگای پێشکەوتووی دکتۆر قاسملوو نیشان دەدا.

بە کورتی، میراتی دوکتور قاسملوو لە حدکادا، لە پرۆژە فیکرییەکەی کە بریتییە لە تێکەڵکردنی خواستە نەتەوەییەکانی کورد لەگەڵ سۆسیالیزمی دێموکراتیک، دانەبڕاوە. بیرۆکەکەی نەک هەر ئایدۆلۆژی بەڵکو دامەزراوەیی بوو. لە ژێر ڕێنمایی ئەودا، حیزبی دیموکراتی کوردستان میساقێکی سۆسیالیستی دێموکراتیکی لە باوەش گرت کە تا ئەمڕۆش وەک یەکێک لە پایە ئایدیۆلۆژییەکانی ماوەتەوە.

حیزبی دێموکرات لە شاخ و خەباتی هاوچەرخ

دوای شۆڕشی ٥٧ و بەتایبەتی لە ساڵانی خەباتی توندی چەکداری دژ بە کۆماری ئیسلامی لە هەشتاکان و نەوەدەکاندا، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ناچار بوو دەربەدەری ئەزموون بکات. لەگەڵ ئەوەشدا دەربەدەری بە مانای چەقبەستوویی ئایدیۆلۆژی نەبوو. لەو ڕەوەندەدا، حیزب بە قووڵی پەیوەندی بە پارتە سۆسیال دێموکراسییە ئەوروپییەکان، تۆڕەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی، و دامەزراوە پێشکەوتووەکانی مافی مرۆڤەوە هەبوو.

بە درێژایی ساڵانی نەوەدەکان و ٢٠٠٠ەکان، حیزبی دیموکرات. درووشمی خۆی بۆ ئێرانێکی فیدراڵی دێموکراتیک گۆڕی و زیاتر یەکسانی ئابووری و ئۆتۆنۆمی کولتووری ڕوون کردەوە. ئەم حیزبە جەختی لەسەر پێویستی بەرەنگاربوونەوەی هەردوو دەوڵەتی ئیسلامی- دەسەڵاتخواز و سیاسەتی نیولیبراڵی سەرمایەداری کردەوە کە زیانیان بە چینی کرێکار و تەنانەت مامناوەندیی کۆمەڵگەی ئێران گەیاند.

ئەمڕۆ لە بەرامبەر تەحەددای سیاسی نوێدا - لەوانەش داڕمانی ئابووری، قەیرانی ژینگەیی، بێکاریی گەنجان و بڵاوبوونەوەی هێزە دژە دێموکراسییەکان - حیزبی دیموکراتی کوردستان بناغەی سۆسیالیزمی دێموکراتیکی خۆی دووپات دەکاتەوە.

ئەمەش لە بانگەوازەکانیدا بۆ:

- ئێرانێکی فیدراڵی کە هەموو گروپە نەتەوەییەکان -بە کورد، بەلوچ، ئازەری، فارس، عەرەب و تورکەمەنەوە – مافی ئۆتۆنۆمیی سیاسییان هەیە.
- ئابوورییەکی دادپەروەرانە لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە، لەگەڵ خوێندنی بێبەرامبەر، چاودێری تەندروستی گشتگیر، مافی کار، و وەبەرهێنانی گشتی لە پارێزگا دواکەوتووەکاندا.
- کۆمەڵگەیەک کە یەکسانی جێندەر تێیدا هەبێ، بە بەشداریی چالاکانەی سیاسی و کۆمەڵایەتی ژنان لە هەموو بوارەکاندا.
- سێکۆلاریزم و مافی مرۆڤ وەک بناغەیەکی بێ مەرج بۆ یاسای بنەڕەتی داهاتووی ئێران.

مۆدێلی سۆسیالیستیی دیموکراتی کورد

هەڵوێستی ناوازەی ئەمڕۆی حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەوەیە کە داواکارییەکانی نەتەوەیەکی ستەملێکراو لەگەڵ دیدێکی گشتگیرانەی سۆسیالیزمی دێموکراتیک تێکەڵ دەکات وەک بەدیلێک بۆ شۆڤێنیزمی نەتەوەیی، بناژۆخوازی ئیسلامی و ئۆلیگارشی سەرمایەداری دەیخاتە ڕوو و هەروەها نەخشەڕێگای فیدراڵی، یەکسانیخواز و فرەیی بۆ هەردوو کوردستان و ئێران پێشکەش دەکات. بەم کارە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەچێتە پاڵ نەریتێکی جیهانیی فراوانتر کە بریتییە لە حیزبە دێموکرات سۆسیالیستییەکان، هێزگەلێک کە بەدوای یەکسانی کۆمەڵایەتیدا دەگەڕێن، بەبێ ئەوەی بکەونە ناو پاوانخوازییەوە، تەحەدای سەرمایەداری دەکەن و لە دێموکراسی نەک وەک تاکتیکێکی کاتی، بەڵکوو وەک پرەنسیپێکی ئەخلاقی و سیاسی دەڕوانن.

سۆسیالیزمی دێموکراتیکی حیزبی دێموکرات تەنیا بەرنامەیەکی سیاسی نیە؛ دیدێکی کۆمەڵگەیە کە تێیدا پرسی کورد، پرسی کار و چینایەتی و پرسی ئازادی و مافەکانی مرۆڤ هەموویان پێکەوە باس دەکرێن.

دەرەنجام: کۆمەڵگەیەکی دادپەروەرانە بۆ هەمووان

پابەندبوونی حیزبی دیموکراتی کوردستان بە سۆسیالیزمی دێموکراتیک وەک وەڵامێکی بەهێزە بۆ ئەو قەیرانە فرەییانەی کە ڕووبەڕووی ئێران و گەلی کورد بووەتەوە وەستاوە. حیزب بە خستنەڕووی پلاتفۆرمێک کە لە یەک کاتدا نەتەوەیی،

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

دێموکراسی و سۆسیالیستی بێت، کۆکردنەوەیەکی دەگمەن و پێویست لە دیمەنی پارچەپارچەکراوی سیاسەتی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا دابین دەکات.

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران نمونەیەکی باشە کە پیشان دەدات چۆن ئامانجەکانی سۆسیالیزمی دیموکراتی دەتوانن لەگەڵ خەباتی نەتەوەیی یەکبگرنەوە. ئەم حیزبە هەشتا ساڵە کار دەکات بۆ ئازادی کورد و کوردستان و یەکسانی کۆمەڵایەتی. حیزب باوەڕی بەوە هەیە کە ئازادی و سەربەستی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا پەیوەندی بە مافی هەموو خەڵکی ئێرانەوە هەیە و هەموویان پێکەوە دەبێت خۆیان ئازاد بکەن و تێبکۆشن بۆ ئازادی.

بابەتەکە ڕوونە، ڕزگاری نەتەوەیی بەبێ دادپەروەری ناتەواوە؛ سۆسیالیزم بەبێ دێموکراسی مەترسیدارە؛ و دێموکراسی بەبێ چاکسازی کۆمەڵایەتی کونە. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەردەوامە لە پاڵپشتیکردنی دیدگای کۆمەڵگەیەکی دادپەروەر و گشتگیر و دێموکراسی، کە لە ئەزموون و خواستە زیندووەکانی گەلی کورددا زەمینەسازی کراوە و بەستراوەتەوە بە ئایدیاڵە گشتگیرەکانی چەپی دێموکراسی. ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە لەگەڵ ئەو گۆڕانکاریانەدا هاتە ئاراوە کە لە جیهاندا دروست بوون، بەتایبەتی ئەو حزبانەی کە دەیانویست ڕێگەیەکی سێیەم بدۆزنەوە جگە لە سۆڤیەت و ئەمریکا. حیزب دێموکرات و لەسەرووی هەمووان دکتۆر قاسملوو باوەڕی بەوە نەبوو کە دێموکراسی تەنیا ئەوە بێت کە هەر چوار ساڵ جارێک دەنگ بدرێت، بەڵکو دێموکراسی واتای ئەوەیە کە خەڵک هەموو ڕۆژێ بەشداری بکەن لە بڕیاردان سەبارەت بە ئەو شتانەی کە کاریگەری لەسەری هەیە.

ئەم دیدە، ئەگەر بەدی بهێنرێت، نەک هەر خزمەت بە کوردستان بەڵکوو خزمەت بە هەموو ئێران و هەموو گەلانی ناوچەکەی کەرامەت و یەکسانی و ئازادی دەکات.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٤ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

ئەخلاق و سیاسەت لە بنەما فکرییەکانی د. قاسملوودا

ئا: شیوا مورادیان

بە بەشداریی عەلی بداغی و ڕووناک فەتحی

ئاماژە: "ئەخلاق و سیاسەت لە بنەما فکرییەکانی د. قاسملوودا" دێکیۆمێنتارییەک بوو کە شیوا مورادیان بۆ ٣٦ ساڵەی تیرۆری د. عەبدولڕەحمان قاسملوو ئامادەی کردبوو و لە "کوردکاناڵ" بڵاو کرایەوە. تێکستی ئەم دێکیۆمێنتارییە عیرفان ڕەهنموون نووسیویەتی و بابەتەکە بە بەشداریی ڕووناک فەتحی و عەلی بداغی، ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندیی

حیزبی دێموکرات تاوتوێ کراوە.

دوکتۆر قاسملوو لە زۆر ڕووەوە، ڕێبەرێکی دەگمەن و ناوازەیە لە مێژووی هاوچەرخی ڕۆژهەڵاتی ناڤین بەگشتی و مێژووی بزاڤی ڕزگاریخوازانەی کوردستان بە تایبەتی.

ئەگەر ئەندێشـەی ئەو ڕێبەرە مەزنە لە دوو چەمکی سەرەکی و بونیادیدا کورت و چڕ بکەینەوە، دەتوانین بێژین کە چەمکەکانی مرۆڤ و ئازادی، تەوەری سەرەکیی ئەندێشەی دوکتۆر قاسملوون. بەو مانایە کە مرۆڤ بەبێ ئەوەی سیفەتێکی پێوە بلکێنرێ، ئازادە و ئەم ئازادییە، لە ڕوویەکەوە کانگای مەزنایەتیی مرۆڤ و لە ڕوویەکی دیکەوە، سەرچاوەی بەرپرسیارێتییە ئەخلاقی، کۆمەڵایەتی و سیاسییەکانیەتی. بەو مانایە کە "چییەتی"ی مرۆڤ لە پێش "بوون"یەوە نیە و "بوون" ی مرۆڤ دەکەوێتە پێش ماهییەتی مرۆڤەوە. واتە مرۆڤ ئازادانە لەدایک دەبێ و ئازادانە، ماهییەتی خۆی ڕەنگڕێژ دەکات و بەرپرسیارێتی ڕەفتاری خۆی دەگرێتە ئەستۆ.

بەم شێوەیە، مرۆڤ ئازادانە و بە هەڵبژاردنەکانی و بە کردار و پەرچەکردارەکانی، پێناسەیەک لە خۆی دەخاتە ڕوو و ئازادی، ڕێگەی بۆ ئاواڵا دەکات تا مانا بە ژیانی خۆی ببەخشێ.

ئازادی و بەرپرسایەتی، دوولایەنی بونیادیی "بوون"ی مرۆڤن و بەو هۆیەوە کە ئێمە ئازادین، نابێ کەسی دیکە بۆ ناکامییەکانمان سەرزەنش بکرێ و چونکە، ئێمە خۆمان بەرپرسی گشت کار و کردەوەکانی خۆمانین و دەبێ بەرپرسیارێتیی باش و خراپی کردەوەکانمان وەئەستۆ بگرین.

لە ئەندێشەی دوکتۆر قاسملوودا، ئەخلاق و سیاسەت بە پێچەوانەی نەریتی کۆن، لە زاتی مرۆڤ یان یاسای ئاسمانی و بانمرۆییەکانەوە سەرچاوە ناگرێ، بەڵکوو هەڵقوڵاوی بوونی تاکەکەسی، ئازادی و بەرپرسیارێتییە.

سەرچاوە
Serchawe

ڕووناک فەتحی

کاتێک باس لە ڕوانگەکانی دوکتور قاسملوو بۆ ئەخلاقی سیاسی و چەمکەکانی دیکە دەکەین، ئەتوانین بڵێین دوکتور قاسملوو وەکوو یەکێک لە ڕێبەرە بژاردە و دەگمەنەکانی کورد، توانی فەرهەنگێکی سیاسی تایبەت بە خۆی بێنێتە نێو بزووتنەوەی کورد و ڕەنگدانەوەی هەبێ لەسەر کۆمەڵگەی کوردستان بە شێوەیەکی گشتی. بۆیە کاتێک باس لە ئەخلاق لە سیاسەت بە مۆشەخەسی دەکەین دەتوانین بڵێین لە چەند ڕەهەندەوە یان لە چەند ڕوانگەی جیاوازەوە ئەم ڕوانگەیە کاریگەری هەبووە لەسەر تەواوی هەڵسوکەوتی سیاسی و کۆمەڵایەتی دوکتور قاسملوو وەکوو ڕێبەرێک وە دواتر ئەم فکرە شۆڕ بووەتە نێو حیزبی دێموکرات و نێو بزووتنەوەی کورد بەشێوەیەکی گشتی.

ئەگەر لە چەند بوارەوە بڕوانینە ئەم پرسە یەکەم لەبواری فەرهەنگی سیاسیەوە دوکتور قاسملوو باوەڕی وابووە کە حیزبێکی سیاسی و شۆڕشگێڕ وپێشکەوتن خواز بە بێ بوونی فەرهەنگێکی سیاسی پێشکەوتوونخواز ناتوانێ بە ئامانجەکانی خۆی بگا. بەتایبەتیش لەم پێوەندییەدا باس لە باوەڕ بە دێموکراسی، تۆلێرانس، پلۆرالیزم دەکا لە نێو بزووتنەوەی کورد وە دەتوانین بڵێین ڕوانگەی دوکتور قاسملوو بۆ فەرهەنگی سیاسی و نەهادینەکردنی وەک یەکێک لە بنەماکانی دێموکراسی لەنێو کۆمەڵگەدا دەگەڕێتەوە بۆ دوو ئاستی سەرەکی، یەکەم ئەوەیکە دێموکراسی تەنیا لە ئاستی دەسەڵاتێکی سیاسی وە مافی هەڵبژاردن و بەشداری سیاسیدا نەبینین، بەڵکوو پێش ئەوەی دێموکراسی لە نێوکۆمەڵگەدا وەکوو ساختارێکی سیاسی ببینێ، دێموکراسیی وەکوو فەرهەنگێکی سیاسی وێنا کردوە. واتە باوەڕی وابووە کە دێموکراسی پێش ئەوەی ساختارێکی سیاسی بێت وەکوو فەرهەنگێکی سیاسی لە کۆمەڵگەدا دەتوانێ نەهادینە ببێ وە فەرهەنگی تاک ئاکاری، ڕەوەشتی تاک تێڕوانینی تاک بۆ دێموکراسی لە کۆمەڵگەدا دەبێ لە باری فەرهەنگیەوە ببێتە بەشێک لە باوەڕی تاکەکان. ئەم تاکە چ وەکوو تاکێکی شۆڕشگێڕ لەنێو بزووتنەوەیەکی سیاسیدا بێ چ وەکوو تاکێکی ئاسایی لە چوارچێوەی ژیانی ئاسایی خۆیدا بێ

سەرچاوە
Serchawe

دەتوانێ بە فەرهەنگێکی سیاسی پێشکەوتن خوازەوە بڕوانێتە مافەکانی خۆی.

بۆیە لە ئاستی سیاسیدا ئەبینین دوکتور قاسملوو کاتێک باس لە دروشمی حیزبی دێموکرات دەکا باس لەوە دەکا لە سەردەمی خۆیدا دێموکراسی بۆ ئێران خودمۆدختاری بۆ کوردستان هەر لەم ڕوانگەوە بۆمان دەردەکەوێت کە دوکتور قاسملوو دێموکراسی و ئەخلاقی سیاسی وەکوو یەکێک لەو بنەمایانە تەنیا بۆ نەتەوەکەی خۆی و گەلەکەی خۆی پێناسە ناکات، بەڵکوو باوەڕی وایە ئەوەی کە بۆ نەتەوەکەی خۆی وە بۆ تاکێک کە بۆخۆی بە ڕەوای دەبینێ وە پێ وایە دەتوانێ لەو سۆنگەوە دەتوانێ بە مافەکانی بگات دەبێ بۆ نەتەوەکانی دیکەی ئێرانیشی بە ڕەوا ببینێ. بەتایبەتیش کە باس لە چوارچێوەی جوغرافیایەک بەناوی ئێران دەکرێ و گەلی کورد و نەتەوەیی کورد دەیەوێت لەو چوارچێوەیەدا بە مافەکانی خۆی بگا، پێ وایە دەبێ بە دێموکراسی نەهادینە ببێ وە لە چوارچێوەیەکی جوغرافیای وەکوو ئێران کە نەتەوەی جۆراوجۆری تێدایە کۆمەڵگەیەکی فرە تەنەوعە دەبێ تۆلێرانس زاڵ بێ وە لەم ڕوانگەیەوە دەتوانین بڵێین لە ڕوانگەی سیاسییەوە دوکتور قاسملوو تەواو لە ڕوانگەیەکی ئەخلاقی ڕوانیویەتیە دێموکراسی. لە ڕوانگەی تاکیشەوە دێموکراسی وەک بەشێک لە فەرهەنگی سیاسیی تاک پێناسە دەکات و پێی وایە تاک هەتا لەباری کۆمەڵایەتییەوە خۆی لە گەڵ پێوەرە نێونەتەوەیەکان نەگونجێنێ خۆی لە گەڵ مافی مرۆڤ نە گونجێنێ، ناتوانێ لە چوارچێوەی ڕەوشت و ئاکارێکی سیاسیدا بڕوانێتە مافەکانی.

لە ڕوانگەیەکی دیکەوە ئەگەر بین لە ڕوانگەی دوکتور قاسملووەوە باس لە ئەخلاق لە سیاسەتدا بکەین دەگەڕێتەوە بۆ ئاستی تەشکیلاتی و دەروون حیزبی. لە ئاستی تەشکیلاتیدا دوکتور قاسملوو پێی وایە کە لە مۆدیرییەتی ئۆرگانیزاسیۆن بەتایبەتی بەرپرسان و ئەندامانی ئۆرگان بەگشتی کادری حیزبی دەبێ لە بەرپرسایەتی و مۆدیرییەت کردندا و لە ئەخلاق و ڕەوشت لە هەڵسووکەوتیان چ لەگەڵ ئۆرگانی سەرەوەتری خۆیان چ لە گەڵ ئۆرگانی خوارەوەتر بتوانێ نموونە بێ. لێرەدا ئەوەی بۆ د. قاسملوو بنەمایە ڕێزگرتن لە یەکتر نە تەنیا مودیرییەت لە چوارچێوەی پرەنسیپێکی وشکی تەشکیلاتیدا بەڵکوو لەسەر بنەمای پێکەوە هەڵکردن لە گەڵ یەکترە و پێی وایە بەرپرسانی حیزبی دەبێ لە باری تەشکیلاتی لە باری مۆدیریەتی ئۆرگانی خۆیەوە پشت بە بنەمای ڕێزگرتن لە بیر و باوەڕی جیاواز بگرێ پێکەوە هەڵکرتن بکاتە بنەما نەتەنیا خۆی لە چوارچێویەی پرەنسیپێکی وشکی تەشکیلاتی وە دەستوردان و ئەمرو نەهی کردن سەر خوار و دەستییەکانی خۆیدا. بۆیە لێرەدا بۆی گرینگە کە مەسەلەی مافی مرۆڤی وە مەسەلەی ڕێزگرتن، مەسەلەی پاراستنی کرامەت بکات بە یەکێک لەو بنچینانەی کە لە بواری تەشکیلاتییەوە ڕەنگدانەوەی هەبێ لە سەر حیزبی دێموکرات، و بەتایبەتی کە حیزبی دێموکراتیش کە باوەڕی بە کرامەتی ئێنسانی و مافی مرۆڤ هەیە دەیەوەێ ئەم ئەسڵە بهێنێتە ناو ڕیزەکانی تەشکیلاتییەوە، وە بیکاتە بنەمایەکی باوەڕی بۆ تاکی حیزبی.

لە ڕاونگەیەکی دیکەوە د کە تەقریبەن تەواوکەری فەرهەنگی سیاسیی دوکتور قاسملووە ،گرینگیدان بە مافی مرۆڤە. چاو لە هەر بۆعدێکی فکریی دوکتور قاسملوو دەکەین چ بەرانبەر بە حیزبەکەی خۆی چ بەرانبەر بە بزوتنەوە بە شێوەیەکی گشتی وە تەنانەت بەرانبەر بە سەسەڵاتی نەیار و دوژمنی یەکێک لەو پێوەرانە کە ڕەچاوی کردوە پابەند بوون بە مافی مرۆڤە. لەم چوارچێوەیەدا دەتوانین بڵێین کە دوکتور قاسملوو نە تەنیا کرامەتی ئینسانی و مافی مرۆڤی بۆ حیزبەکەی خۆی و بۆ تەشکیلاتی خۆی و بۆ بزووتنەوەکەی بەڵکوو لە ئاستێکی ناوچەی و جیهانیشدا وەکوو ڕێبەرێکی مۆدێڕن وەکوو ڕێبەرێکی پێشکەوتنخواز ڕوانیویەتیە ئەم چەمکە. بۆیە مەسەلەی ئەخلاق لە سیاسەتدا دەتوانین بڵێین لە چەمکی مافی مرۆڤیدا ڕەتکردنەوەی ستەم کە وەکوو ڕیبەرێک دژی ستەم بووە، جا ئەم ستەمە، ستەمی چینایەتی بێ، ستەمی سیاسی یان ستەمی کۆمەڵایەتی بێ. هەر بۆیە دەبینین کە دەیهەوێ ئەم چەمکە بەیاسایی بکات لە نێو حیزبەکەیدا، هەر ئەوەی دێت بەرنامەی دوارۆژی حیزبی دێموکرات لەسەر بنەمایی سۆسیالیزمی دێموکراتیک دادەڕێژێت و دەیەوێ ستەمی چینایەتی و ڕەگەزی بسڕێتەوە لە کۆمەڵگەدا، دەتوانین بڵێین یەکێک لە بنەما فکرییەکانی دوکتور قاسملوو بووە بۆ ئەخلاق لە سیاسەتدا.

بەگشتی دەتوانین ئاوا ئەو چەمکە کۆ بکەینەوە کە لە سێ بۆعدەوە دوکتور قاسملوو ڕێبەرێکی ئاشتیخواز، پێشکەوتنخواز،وە هاوکات داهێنەر بووە. ئەو هەوڵی داوە چەمکی سیاسی مۆدێرن بێنێتە نێو کۆمەڵگە، بەڵام هاوکات واقیعبین بووە. ڕێبەرێک بووە کە کۆمەڵگەی خۆی خوێندووەتەوە، کۆمەڵگەی خۆی باش ناسیوە هەڵیسەنگاندوو، وە هەوڵیش داوە ئەو چەمکە سیاسیانەی کە دوکتور قاسملوو دایهێناوە بە مرووری زەمان بە پەروەردەیەکی سیستماتیک چ لە ناو حیزبەکەی خۆیدا وە چ لە ناو بزووتنەوەدا هەنگاو بە هەنگاو نەهادینەی بکات و بەخۆشیەوە کە ئەمرۆکە دەنینین هزری دوکتور قاسملوو بیری دوکتور قاسملوو لە تەواوی جۆمگەکانی سیاسی و کۆمەڵایەتی حیزبی دێموکراتدا ڕەنگی داوەتەوە.

❊❊❊

ئەخلاق، خاوەنی ڕێساگەلێ نیە کە پێش بوونی مرۆڤ، بوونی لەپێشینەی هەبێ، بەڵکو بوونی، بەندە بە بوونی مرۆڤەوە وەک تاک و بوونی مرۆڤ لەنێو کۆمەڵدا، وەک بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتی.

لە ڕوانگەی شەهید قاسملووەوە، سیاسەت ئەکتێکی شۆڕشگێڕانەیە بۆ وەدیهێنانی گشت ڕەهەند و بوارەکانی ئازادی. لە ڕوانگەی ئەوەوە، سیاسەت نابێ ئامرازی تێرکردنی غەریزەی دەسەڵاتخوازی بێ، بەڵکو دەبێ گۆڕەپانێ بێ بۆ ئازادی و ڕەسەنایەتیی مرۆڤ لە هەموو بوارەکانی کولتووری، ئابووری، کۆمەڵایەتی و سیاسی دا. لەم ڕوانگەیەوە، سیاسەت دەبێ

بەستێنێ فەراهەم بکات کە مرۆڤەکان، ئازادانە بڕیار بدەن و هەڵبژێرن و ژیانێک بژین کە شایستەی مرۆڤ بێت و هیچ سیستمێکی سیاسی نابێ ڕێگەی پێ بدرێ کە کەڵکی ئامرازی لە مرۆڤ و کۆمەڵگە وەربگرێ و لەنێو سیستمی ئیدئۆلۆژیک دا بیتوێنێتەوە.

عەلی بداغی

ئەوەی دوکتور قاسملوو لە ڕێبەرانی پێش خۆی و دوای خۆیشی جیا دەکاتەوە ئەوەیە کە دوکتور قاسملوو ڕێبەرێکی خاوەن گوتار بووە. یەک لە تەوەرە سەرەکییەکانی ئەم گوتارە سەربەخۆ و تایبەتەی دوکتور قاسملووش دێموکراسی و دێموکراسیخوازییە کە هەموو ڕەهەندە فکری و خەباتکارییەکانی دیکەی د. قاسملوو بۆ مانابەخشین بەو دێموکراسییە دەبەستێتەوە. ئەمە هەر قسەی منی پێشمەرگەیەکی حیزبی دێموکرات نیە، بێرنارد کۆشنێر، وەزیری دەرەوەی پێشووی فەڕانسە لە ڕێوڕەسمی ناشتنی تەرمی د. قاسملوو لە پێرلاشێزی پاریسدا دەڵێ: قاسملوو، ئەتۆ هەموو ژیانت لە پێناو نەتەوەکەت، ئازادی و دێموکراسی نەک هەر بۆ کورد، بەڵکوو بۆ هەموو دنیا فیدا کرد. یان نووریی دێهکوردی، چالاکی چەپ و دۆستی نیزیکی حیزبی دێموکرات کە لە تێرۆری مێکونووسدا لەگەڵ د. شەرەفکەندی شەهید بوو، لەو بارەیەوە دەڵێ: قاسملوو لەماوەی سەرکردایەتی کردنی حیزبەکەیدا زۆر شتی فێری ئەندامانی حیزبەکەی کرد، بەڵام بەبایەخترینی ئەوانە دێموکراسی بوو"، بۆیە لەخۆڕا نەبوو کە نازناوی مامۆستای دێموکراسییی پێ درابوو.

ئەگەر ئێمە ئاوڕێک لە ڕابردوو و پێشینەی بزووتنەوەی سیاسیی کورد بەتایبەت حیزبی دێموکرات بدەینەوە، لەو کاتەوە، واتە لە کۆتاییەکانی دەیەی ٤٠ی هەتاوییەوە کە د. قاسملوو لە ئورووپاڕا دەگەڕێتەوە و ڕێبەریی حیزبی دێموکرات دەگرێتە

دەست و ئێستا و داهاتووی ئەم حیزبە دادەڕێژێتەوە؛ دەبینین هیچ ڕێبەرێکی سیاسی و هیچ حیزبێکی سیاسی لە کوردستان بە قەت د. قاسملوو، و بە قەت حیزبی دێموکراتێک کە ئەو بناغەکەی داڕشتۆتەوە، هەوڵی بۆ چەسپاندنی دێموکراسی لە ژینگەی سیاسی و کۆمەڵایەتیی کوردستاندا نەداوە. دێموکراسیخوازیی د. قاسملوو و تیۆریزەکردنی ئەو گوفتومانە لە خەباتی نەتەوەیی و سیاسیی گەلەکەیدا هەمووی لە پێناو دابینکردن و دەستەبەربوونی مافی چارەی خۆنووسینی کورد لە ئێران بووە، تا ئەو ڕادەیە کە دێموکراسی بۆ ئێران پێش مافی نەتەوەیی بۆ کورد لەو وڵاتە دەخا، چونکی ئەو دێموکراسییە بە بنەمایەک و زەمانەتێک بۆ جێگیربوونی مافە نەتەوەییەکانی کورد دەزانێت.

د. قاسملوو لە پانتاییەکی دیکەشدا، ڕوکن و پایەکانی دیکەی گوتارە تایبەت و سەربەخۆکەی وەک فرەحیزبی و پلۆرالیزم هەر لە خزمەتی ئەو دێموکراسیخوازییەدا پێناسە دەکا. چونکی باوەڕی وایە بەبێ پلۆرالیزم و کۆکردنەوەی فرەیی و جۆراوجۆرییە سیاسییەکان ناکرێ ئەو دێموکراسییە لە قەوارەیەکی سیاسی-جوغرافیدا شکڵ بگرێ و دەوامی هەبێ.

د. قاسملوو بە ڕوونی دەڵێ دێموکراسی بۆ ئێمە واتە پلۆرالیزم و ئازادیی ئەندێشە و بیروڕا و دەربڕین. بەڵام ئەم دێموکراسییەی لە وێژمانی د. قاسملوودا دەخوێندرێتەوە، دێموکراسیی زۆرینە نییە. واتە ئەگەر نموونە بە ئێران وەک واحیدێکی سیاسی-جوغرافی بێنینەوە، ناکرێ ئەو دێموکراسییە ئاکامی بڕیاری زۆرینەی ئەو وڵاتە بێت، چونکی ئەم وڵاتە خۆی هەڵگری فرەیی و جۆراوجۆریی نەتەوەیی، زمانی، ئایینی و کولتوورییە و دەبێ کۆمەڵە مافی تایبەت بۆ هەموو ئەو جۆراوجۆرییانە قایل ببین. بۆیە ئەم دێموکراسییە لە ڕوانگەی د. قاسملووەوە دەبێ توافوقی بێت. دێموکراسییەکی تەوافوقی کە دەرفەتی خۆدیتنەوە و هاوبەشیی سیاسی بۆ هەموو نەتەوەکان، بۆ هەموو حیزبەکان و بۆ هەموو جۆراوجۆرییەکانی ئەم وڵاتەی دەستەبەر کردبێت. ئەو مۆدێلە دێموکراسییە لە گوفتومانی د. قاسملوو، ئێستاش تاکەچارەسەری پرسی نەتەوەکان لە ئێران و مانەوەی وەک وڵاتێک بە شێوەی ئێستایەتی. فیدرالیزم وەک دروشمی ستراتیژیی ئێستای حیزبی دێموکراتیش کە لەسەر بنەمای دابەشکردنی دەسەڵات و خۆبەڕێوەبەری بەپێی تایبەتمەندییە نەتەوەیی و جوغرافییەکانی نەتەوەکانی ئێرانە، هەر لە چوارچێوەی ئەو گوفتومانەی د. قاسملوو و دێموکراسیخوازیی ئەودا پێناسە دەکرێت.

لە لایەکی دیکەوە خۆ ئەگەر مافی دیاریکردنی چارەنووس بە ڕوکنێکی دیکەی گوفتومانی د. قاسملوو دابنێین، ئەمەش بەپێی دۆخ و هەڵکەوتوویی کورد لە ئێران هەر لە چوارچێوەی گوفتومانی دێموکراسیخوازیی د. قاسملوودا پێناسە دەکرێت. چونکی لە وڵاتانی فرەنەتەوەدا، ئەگەر مافی دیاریکردنی چارەنووسی گەلان نەبێتە باوەڕ و دانی پێدا نەنرێ و دەستەبەریش نەکرێ، دێموکراسی جێگر نابێ. پێوەندیدار بە ئێران ئێمە دەبینین زیاتر لە ١٠٠ ساڵە دەوڵەت-نەتەوەی ئێرانی لەسەر بنەمای ناسیۆنالیزمی فارس و ئایینزای شیعە بەتوندی سەرکوتی بزووتنەوەی نەتەوەیی و دێموکراسیخوازیی

کورد لە ئێرانیان کردوە، بەڵام شۆڕشی ژینا و نەورۆزەکانی چەند ساڵی ڕابردوو دەریخست ئەوەی شکستی خواردوە هەر سیستمی ناوەندگەرای تاران بووە و حکوومەتی ناوەندی لە ئێران مەحکوومە بە داننان بەوەی پرسی کورد تەنیا بە پێوانەکانی دێموکراسی چارەسەر دەبێ.

لەو بارەیەوە د. قاسملوو نیزیک بە ٦٠ ساڵ لەوە پێش لە کتێبی "کوردستان و کورددا" بەو شێوەیە باس لە چارەسەری پرسی کورد دەکا و دەڵێ "چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتیی کورد بە دێموکراسییەوە بەستراوە، چونکە مەسەلەی نەتەوایەتی بۆخۆی بەشێکە لە دێموکراسی. مەسەلەی نەتەوایەتی چارەسەر نابێ ئەگەر لە چوارچێوەیەکی دێموکراتێکدا نەبێ و بۆ چارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتییش، دەبێ پێوەندییەکی دێموکراتی لەنێوان نەتەوەکاندا پێک بێ. دیارە ڕزگاریی تەواو لە زوڵم و زۆریی نەتەوایەتی و دابینکردنی یەکیەتیی نێوان نەتەوەکان تەنیا لە چوارچێوەی دێموکراسیدا ئیمکانی هەیە. واتە چارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتی بە بوونی دێموکراسییەوە بەستراوەتەوە و هەرچی دێموکراسی زیاتر بێ، ئاسۆی چارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتیش ڕوونتر دەبێ. ئەمە خۆی بەڵگەی ئەوەیە کە خەبات بۆ دێموکراسی، خەبات بۆ چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتیشە.

ئەو ڕوانگەیەی د.قاسملوو لە بەرنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا لە هەموو کۆنگرەکانی ئەم حیزبەدا بە تەواوی ڕەنگی داوەتەوە. لە بەرنامە و پێڕەوی پەسندکراوی کۆنگرەی ١٧ی حیزبدا و لە ماددەی یەکدا هاتوە: "حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران حیزبی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی ئێران، شان بە شانی هێزە پێشکەوتنخوازەکانی سەرانسەری ئێران بۆ دامەزراندنی سیستمێکی دێموکراتیکی فیدراڵی لە ئێران و وەدەستهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووسی گەلی کورد لە کوردستانی ئێراندا خەبات دەکا".

د. قاسملوو لە دوایین وتووێژی پێش شەهیدبوونی کە لەگەڵ عینایەت فانی و تەلەڤیزیۆنی بی بی سی لە سەفەری بێگەڕانەوەیدا کردبووی و ٢٠ ساڵ دوای تێرۆرکردنەوەی بڵاو کرایەوە، دەڵێ: ئەگەر سەرنجتان دابێ ئێمە «دێموکڕاسی بۆ ئێران»مان وەپێش «خودموختاری بۆ کوردستان» خستوە، نەک لەبەر ئەوەی بە باوەڕی ئێمە دێموکڕاسی هەموویە و هەموو شتێکە و خودموختاری تەنیا بەشێکە لە دێموکڕاسی، بەڵکوو لەبەر ئەوەی باوەڕمان وایە بەبێ دێموکڕاسییەکی سەقامگیر لە ئێران، ئەگەر خودموختاری بەدەستیش بێنین ئەم خودموختارییە دەکەوێتە مەترسییەوە. ئێمە لە هەلومەرجی ئێستادا چەکەکانمان دەستەبەری پاراستنمانن. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دەبێ شتی دیکە لەجێی چەک دابنێین. ئەو شتەش کە دەتوانێ جێی چەک بگرێتەوە تەنیا دێموکڕاسییە. دوایە دێ بە زمانێکی سادە ئەو دێموکراسییە شی دەکاتەوە و دەڵێ دێموکڕاسی بۆ ئێمە یانی فرەیی (پلوڕالیزم)، دێموکڕاسی واتە ئازادی بۆ هەمووان، ئازادیی بیروباوەڕ، ئازادیی دەربڕین، ئازادیی زمانە

سەرچاوە
Serchawe

نەتەوەییەکان، ئازادیی فەرهەنگ، ئازادیی حیزبەکان، دانی دەسەڵاتی جێبەجێکردن بەدەستی خەڵک و ئێمە باوەڕمان وایە کە هیچ جۆرە دیکتاتۆرییەک لە ئێران لە دواڕۆژدا ناتوانێ ئامانجەکانی خەڵکی ئێران، گەلانی ئێران دابین بکا، مەگەر سیستمێکی دێموکراتیک نەبێ.

هەر لەو وتوویژەدا دوکتور قاسملوو دەڵێ ئێمە باوەڕمان بە دێموکڕاسییەکی قووڵ لە ئێراندا هەیە، دێموکڕاسییەک کە ڕێز بۆ مافەکانمان دابنێ، ڕێز بۆ مافی نەیارانیش دابنێ. چونکە بە باوەڕی ئێمە هیچ دێموکڕاسییەک بێ ڕێزدانان بۆ مافی نەیاران ناتوانێ هەبێ و هەربۆیەش ئێمە دژی هەموو ئەو ڕێکخراوانەین کە بەجۆرێک دەیانەوێ لە ئێران دیکتاتۆری دامەزرێنن.

ئەگەر بمەوێ بە کورتی ئاکامێک لەو باسە وەربگرم، دەبێ بڵێم کە دێموکراسی بۆ دوکتور قاسملوو ئامانجە هەرە بەرزەکە بوو. مامۆستا عەبدوڵلا حەسەنزادە دەڵێ د. قاسملوو هەموو هەوڵی ئەوە بوو پێش هەموو شوێنێک دێموکراسی لەنێو حیزبەکەی خۆی و کۆمەڵگەکەی خۆی کوردستاندا نەهادینە بکا و ئەگەر حیزبی دێموکرات لەو سۆنگەیە شتێکی لە دەست دەدا، د. قاسملوو دەیگوت ئەوە بەها و باجی دێموکراسییە کە دەبێ بیدەین. د. قاسملوو لەسەر ئەو باوەڕە بوو ئەگەر حیزبێک، یان وڵاتێک پێویستە دێموکراتیزە بن، دەبێ تاکەکان و کەسایەتییەکانی ئەم حیزبە دێمۆکرات پەروەردە بن و بە بنەماکانی دێموکراسی بار بێن. هەر ئەوەش بووە هۆی ئەوەی پڕەنسیپەکانی خۆی بۆ تاکی دێموکرات لە کۆمەڵە پێناسەیەکدا فۆرمولە بکا کە لە حیزبی دێموکراتدا بە "سیمای دێموکرات" ناسراوە.

لە گرینگترین بەندەکانی "سیمای دێموکرات"دا باس لە سەربەخۆیی سیاسیی تاکی دێموکرات و حیزبی دێموکرات کراوە کە بێگومان سەربەخۆیی سیاسی کۆڵەکەی تیوریی دێموکراسییە و حیزبی دێموکرات لەپێناو ئەو سەربەخۆیی سیاسییەدا باجی زۆری لە مێژووی خەباتی خۆیدا داوە. دیارە خۆی "کورتە باسێک لەسەر سۆسیالیزم" باشترین بەڵگەنامەی تیوریک لەسەر بنەماکانی دێموکراسیخوازیی د. قاسملووە. دوکتور قاسملوو لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە دێموکراسی سێ جۆری هەیە کە دەبێ تەواوکەری یەکتری و پێکەوە بن. دێموکراسیی کۆمەڵایەتی، دێموکراسیی سیاسی و دێموکراسیی ئابووری. د. قاسملوو باسی ئەوەی دەکرد کە وڵاتانی سۆسیالیستی، دێموکراسیی ئابووری و کۆمەڵایەتییان دەستەبەر کردوە، بەڵام بەلای دێموکراسیی سیاسیدا نەچوون، هەروەها لە وڵاتانی ڕۆژئاواییشدا دێموکراسیی کۆمەڵایەتی و سیاسی دابین کراوە بەڵام دێموکراسیی ئابووری بەدی نەهاتوە و بۆیە ئەو دوو سیستمە هەردوو ناکامڵ و ناتەواون. سێ ساڵ دوای تێرۆری د. قاسملوو بینیمان کە یەکیەتیی سۆڤییەت هەڵوەشا، ڕێک لە بەر نەبوونی ئەو دێموکراسییە سیاسییەی کە دوکتور قاسملوو باوەڕی پێی بوو.

سەرچاوە Serchawe

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

لە یەک ڕستەدا دەتوانم بڵێم دێموکراسی گرینگترین توخمی گوتاری فکری و مەنزوومەی فکریی د. قاسملوو بوو.

***

لە ڕوانگەی دوکتۆر قاسملووەوە، ئازادیی تاک بە مانای پێکهێنانی دورگەی تەریک و دابڕاو لە یەکتر نیە و تاک ناتوانێ ئازاد بێ و کۆمەڵگە یەخسیر و دیل.

هەربۆیە بەڕێزیان لایەنگری دادپەروەریی کۆمەڵایەتی و ئازادیی پێکهێنانی حیزب و ڕێکخراو و سەندیکا و چاپەمەنیی ئازاد و دژی هەرچەشنە ئیدئۆلۆژییەکی داسەپێن و خۆسەپێن بوو.

بەکورتی شەهید دکتۆر قاسملوو، داکۆکیکاری گونجاندنی ئەخلاق لە سیاسەتدا بوو و پێی وا بوو کە ئەگەر سیاسەتێ ئەخلاقی نەبێ، ناتەبایە لەگەڵ گەوهەری بوونی مرۆڤ دا کە ئازادییە. ئەخلاق لە ڕوانگەی ئەووەوە، چەمکێکی ئاسمانی و ئابستراکت و میتافیزیکی نیە. بەڵکو ئەخلاق، شیکردنەوەی خودی گەوهەری ئازادییە. ئەو لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە تەنیا لە سیستمی دیموکراتیک دا، نرخ بۆ ئازادی، هەڵبژاردن و بیری ئازاد دادەنرێ و هەر لەو ڕوانگەیەشەوە، تەنیا دیموکراسی بە سیستمی ئەخلاقی دەناسی و هەر لەم ڕوانگەیەشەوە پێداگری دەکرد:

"هەرگیز خەبات بۆ دیموکراسی نابێ بچێتە ژێر سێبەری خەبات بۆ مافی نەتەوایەتی و چینایەتی و تا حیزبی دیموکرات مابێ، دیموکراسی ئامانجیەتی"

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی:٢٦ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

ڕێبەرێک کە لە پێناو ئاشتی و دەستەبەرکردنی ماف و ئازادییەکانی گەلەکەی دا، گیانی خۆی فیدا کرد.

ڕەحمان کاژەیی

٣٦ ساڵ لەمەو پێش، ڕێبەری مەزن، دوکتور قاسملوو، لەلایەن تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامییەوە، لە ڤیەن، پێتەختی وڵاتی ئوتریش، لە سەر مێزی وتووێژ، لە پێناو چارەسەری ئاشتیانەی مەسەلەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، تیرۆر کرا.

ئەو ڕووداوە تاڵ و دڵهەژێنە و دەیان و سەدان ڕووداوی هاوشێوە، نیشاندەری ئەوەن کە داگیرکەرانی کوردستان، هیچ کاتێک نەیانویستووە و نایانەوێ، دان بە مافە ڕەواکانی گەلی کورد دابنێن و دەست لە داگیرکاری هەڵگرن، لە ڕاستیدا مان و مەوجودییەتی خۆیان، لە نەمانی کورددا دەبینن. هەربۆیەشە پیلانگێرییەکانیان دژی ئەو گەلە، لە ئەولەوییەتی کارە ڤێزەونیەکانیان دایە.

ئەوە زیاتر لە سەدساڵێشە، کورد بە گشتی خەبات دەکا بۆ ڕزگاری لە دەست چەوسانەوە و بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات، لە سەر خاکی باب و باپیرانی بە شێوازی جۆراوجۆر.

ئاشکراشە لە سەرتاسەری گۆی زەوی، گەلێک بە حەشیمەتێکی شێست - حەفتا میلیۆنی، شک نابەی و نادۆزیەوە کە لە سەر خاکی خۆی، ئاوا هەڵوەدا و بێ کەیانێکی سەربەخۆبێ و لە لایەن داگیرکەرەکانیشیەوە، بە شێوەیەکی سیستەماتیک و نامرۆڤانە، سەرکوت بکرێ.

کە وابوو کێشە سەرەکییەکە لە کوێدایە؟

وەڵامی ئەو پرسیارە، ئەوەندە هاسانە کە پێویست بەوە ناکا لە کتێبە فەلسەفییەکان دا بۆی بگەڕێی، (ئەگەر بنەماڵەیەکی چوار کەسی، بۆ وەدەستهێنان و دەستەبەرکردنی یەک ئامانج، بە چوار ئاڕاستەی لێک جیاواز دا هەنگاو بنێن، ئاکامەکەی بێجگە لە سەر لێشێواوی و مایە پووچ بوون،دەتوانێ چ بەرهەمێکی دیکەی هەبێ؟)

باوەڕ ناکەم کەس هەبێ، نکۆڵی لەوە بکا کە بەشی هەرە زۆری نەهامەتییەکان و ڕۆژڕەشی گەلی کورد، بە پلەی یەکەم، گرفتە نێوخۆیەکانن. کە ئەوە وایکردووە، ڕاستەوخۆ بێ متمانەیی کۆمەڵگای جیهانیش، بەرانبەر بە مەسەلەی کورد، بە دوای خۆیدا بێنی:

کاتێک گەلێک ئامانج و ئیستیراتیژییەکی ڕوون و یەکگرتووی بۆ چارەسەری بنەڕەتی لە سەر پرسە نیشتمانییەکانی خۆی نەبێ، سەر لە کۆماڵگای نێودەوڵەتیش دەشێوێنێ، (کە داخوا گرفتەکە، نێوخۆییە، یا چارەسەری گەلێکی دەیان میلیۆنییە

کە زیاتر لە سەد ساڵە، بێ چارەسەر ماوەتەوە؟).

ئەوە لە کاتێک دایە کە دەیان بەڵگەی زیندوو لە بەر دەستدان و ئاماژە بەوە دەکەن کە مەسەی کورد، ناکرێ و ناگونجێ، چارەسەرێکی نێوخۆیی بۆ بدۆزرێتەوە، سەری نەگرتووە و قەتیش سەرناگرێ.

لە کۆتایی داو بەو بۆنە خەمناکەوە، دەمەوێ ئەوە بڵێم:

ئەگەرگەلی کورد بیهەوێ بۆ هەمیشە خۆی لە دەستی تیرۆر، ڕەشەکوژی و وێرانی ڕزگار بکا، پێویستە یەکگرتووانە و بە یەک ئاڕاستە دا، هەنگاو بنێ. مەسەلەی کورد، یەک مەسەلەیە و چوار نین. هەتا بە چواری بزانین، چوار وڵامی جیاوازیش وەر دەگرینەوە کە بۆمان ناخرێنەوە سەریەک و دابڕانەکەش، درێژەی دەبێ و چارەسەری بنەڕەتیش، هەرگیز بەدی نایە. بۆیە زیاتر لە هەر کات و زەمانێک، حیزبە سیاسی و نیشتمانپەروەرەکانی کوردستان، ئەرک و بەرپرسیارییەتێکی مێژوویان دەکەوێتە سەرشان لە بەرانبەر نەوەکانی داهاتوو و مێژوودا. بە ئەرکی خۆیان هەڵنەستن، بە دڵنیاییەوە، مێژوو نایان بەخشێ.

سڵاو لە گیانی پاکی ڕێبەری مەزن، دوکتور قاسملو، عەبدوڵڵا قادری ئازەر و گشت شەهیدانی کورد و کوردستان.
مردن و نەمان بۆ کۆماری تیرۆریستی ئیسلامی ئێران.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ١٣ی جووڵای ٢٠٢٥

سەرچاوە
Serchawe

١٩ی جولای

کاوە ئاهەنگەری

شەهید د. قاسملوو سکرتێری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ڕۆژێکی وەک ئەوڕۆدا قەرار بوو بۆ یەکەم جار سەردانی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بکات. ئەو وڵاتەی ساڵانێک بوو، بە هۆی ئەوەی لە وڵاتێکی کۆمۆنیستی دوکتوڕای وەرگرتبوو و هەر لەوێش وانەی وتبۆوە، هەروەها لەبەر بیرۆکەی چەپی قاسملوو، کەوتبۆ نێو لیستی ڕەشی ئامریکاوە و ڤیزای پێ نەدەدرا. بەڵام دوای شەرێکی زۆر قورس لەگەڵ ڕەشبیرترین و دڕندەترین ناپیاوی سەر زەوی واتە خومەینی و خەباتێکی بێوچان و بێوێنە بۆ ئازادی و شەڕ بۆ ڕزگاری، ئامریکاییەکانیش پێداچوونەوەیان بە دۆسیەکەی قاسملووی مەزن کرد و بۆ ١٩ی جولای ١٩٨٨ زایینی واتە شەش ڕۆژ دوای شەهید بوونی، ڤیزەی بۆ دەردەکرێ.

قاسملوو و دەوڵەتی ئامریکا بە درەنگییە ڕوویان لە یەکتر کرد. بێگوومان ئاکامی گفتوگۆکانی قاسملوو لەگەڵ ڕژیمی پەت و سێدراە، بۆ کاتی چوون بۆ ئامریکا، دەیتوانی زۆر گرینگ بێ و دەکرا کۆتایی وتووێژ و چاوپێکەوتنەکانی (ئەگەر تیرۆر نەکرابا) لە دوای گەڕانەوەی لە ئامریکا بۆ کوردستان، هەوێنی هەندێک سناریۆی سیاسی و مەیدانی نوێ بۆ کورد و ئامریکاییەکان بن و هەروەها ئەم دیدارەی ئامریکای دکتور قاسملوو، گۆڕینی باڵانسی هێزی کورد لە مەیدانی شەڕ لەگەڵ

کۆماری سێدراەی لێکەوتبایەوە.

نە تەنیا قاسملوو لە رووی سیاسی و جیهانبینییەوە تووشی گۆڕانێکی بەرچاو و سازندە هاتبوو بەڵکوو ئامریکاییەکانیش دەیانبینی و دەیانزانی کە قاسملوو چ رێبەرێکی مەزنە و دەتوانێ لە رووی سیاسییەوە لە ئاستی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بە گشتی و ئێران بە تایبەتی، رۆڵی یەکلاکەرەوە بگێڕێ، هەر بۆیەش ڤیزای بۆ دەردەکرێ و رێکەوتەکەشی ١٩ی جولای ١٩٨٨ی زایینی بووە .

بەڵام مخابن، دەستی رەش و نگریسی رژێمی خومەینی لە پیلانی بە ناو " وتووێژەکان"ی دا، گیانی ئازیزی قاسملووی مەزن دەستێنێ و ئیتر ئەم سەفەرە روو نادات.

پێموایە کە ئەگەر ئەم سەفەرە روویدابا و قاسملووی مەزن پێی گەیشتبا بە ئامریکا و لەگەڵ دەوڵەتمەردان و سیاسییەکانی ئەو وڵاتە چاوپێکەوتنی کردبا، ئەوە گۆڕانێکی بەرچاو لە روانینی ئامریکاییەکان بە نیسبەت ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری سێدارە و پرسی جێگرەوە و رێبەرێی ئۆپۆزیسیۆن دەهاتە ئاراوە.

قاسملوو ئەو توانایی و تایبەتمەندییانەی تێدا بوو کە بە کۆتایی هێنان بە تەنیایی سیاسی خۆی، لە گۆڕەپانی سیاسی ئێران و رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا و بە تایبەتی بە یارمەتی و هاوڕێیەتی زلهێزێکی دێمۆکراتی وەک ئامریکا، بتوانێ لە سەر چارەنووسی سیاسی رژێمی کۆماری ئیسلامی شوێندانەر بێ. بۆیە پێموایە کە کۆماری سێدارەش دەیزانی کە قاسملووی کوردان داوای ڤیزای ئامریکای کردوە و چوونی ئەو رێبەرە مەزنەش بۆ ئامریکا دەیتوانی ببێتە خالێکی وەرچەرخان بۆ حیزبی دێمۆکرات، دژبەرانی رژێمی ئیسلامی و بگرە روانینی ئامریکاییەکان بە نیسبەت کورد و ئۆپۆزیسیۆنی رژیمەوە. هەر بۆیەش رژێم لە بە ناو گفتوگۆکانی خۆی لەگەڵ قاسملوودا، هەر لە سەرەتاوە و لە بنەڕەتدا، مەبەستی تیرۆر و کوشتنی قاسملووی کوردان بوو.

د. قاسملوو دەیزانی لەگەڵ کێ و لە کوێ و چۆناوچۆن لابیگەری سیاسی بکات. بە کورتی و پوختی بلیمەتی جیهانی سیاسەت بوو.

یاد و ناوی شەهیدانی ڤیەن د. ع. قاسملوو و عەبدوڵا قادریئازەر بەرز و بەڕێز

سەرچاوە: دیواری فەیسبووکی نووسەر - ڕێکەوتی: ١٩ی جوولای ٢٠٢٥

ناخۆشترین و تاڵترین ڕۆژی ژیانم

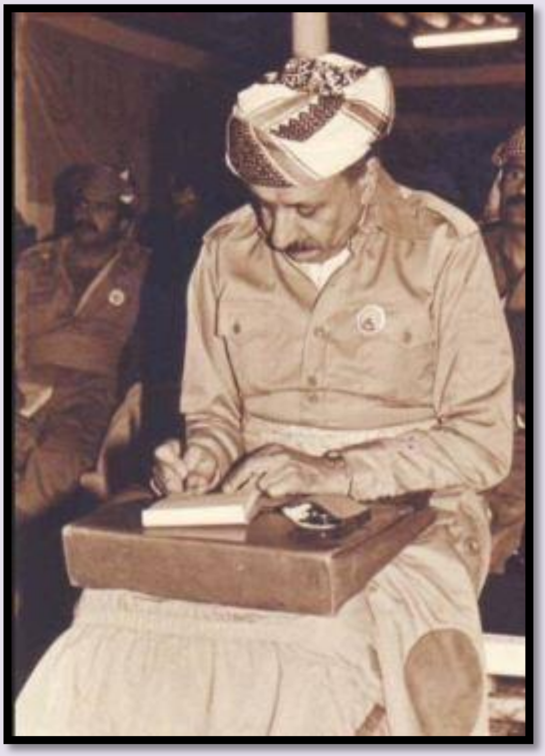

برایم چوکەڵی

ژیانی پێشمەرگایەتی هەر ئەوەی کە لەگەڵ مەرگ ڕووبەڕووی و هەموو ناخۆشی و کوێرەوەرییەکانی ڕۆژگار، شەو و شەو نخونی، برینداریی، بێ نان و ئاوی، برسیەتیی و نەداری، ئەوەی نەیبێ ماڵی دنیایە.... هتد. وەک لە خوێندنەوەی ئەو کتێبە دەردەکەوێ کە چەندین جار لە چەند میتری مەردن گەڕاومەتەوە لەوە ناخۆشتر نیە. بۆ منی خۆشی لەخۆنەدیو، کە هەموو شتێکم هاوسەنگەرەکانم و پاراستنی گیانیان و درێژەدانی خەبات بوو شتێکی دیکەم نەبوو لەدەستی بدەم، چونکە هەموو ژیان وماڵ و زندگیم بۆ حیزب وشۆڕش دانا. هیچکات بیرم لەوە نەکردەوە لەوانەی ئامازەم پێکرد ڕۆژێکی ناخۆشترم بۆ پێتە پێش. بەڵام بەداخەوە ڕوویدا.

سەرچاوە
Serchawe

ڕۆژی ٢٠ی پووشپەڕی ١٣٦٨ کەسێکی خەڵکی گلۆڵانمان دی کە لە بۆکانڕا گەڕابۆوە گێڕایەوە کە پرسگەی (بازدیدە)کەی "قولقولە" پێیان گوتوون شیرنیمان دەنی. وتبوویان بۆ؟ ولامیان دابۆوە کە وتووێژی حیزب و دەوڵەتە؟!! وەک هەمیشە فشەمان بەو کلیمەیە هات!

ئێوارێ ٢١ی پووشپەڕ لە چۆمی بناوەڕەشان بووین. بۆ بەیانییەکەی ٢٢ی پووشپەڕ جێژنی قوربان بوو چەند سەرمان مەڕ کڕی و سەرمان بڕین و لەنێو پێشمەرگەکاندا دابەش کران. کەس نانی پێ نەبوو. گوشتی بێ نان خورا، ئەوکات ڕادیۆ دەنگی کوردستان ١٢/٣٠ بەکاتی تاران بەرنامەی بلاو دەکردەوە. بەپێی عادەت بێ یان سونەت، یان باوەڕ و ئەرک، هەرچی ناوی لێ بنێین، هەموو پێشمەرگەی لەدەوری پەلەکەی خۆی کۆ دەبۆوە و گوێی بۆ ڕادیۆ کوردستان ڕادەگرت تا بزانێ هەواڵی سەرانسەری کوردستان، کە ڕاسترین هەواڵی بڵاو دەکردەوە چیە. سەعات ١٢/٤٠ بەرەو کومیتە شارستان چووم کە سەد میترێک لێمان دوور بوون لە ڕێگا تووشی کەماڵ فازلی بیسیمچی کومیتە شارستان بوو دەهات بۆلای من، ڕەنگی پێوە نەمابوو، گوتی چووکەڵی ڕادیۆ کوردستانت گرتووە؟ گوتم نا، بەلام هەر بۆوە دەهاتم، تۆ بۆ وا تێکچووی؟

گوتی لە ئوتریش تەقەیان لە کاک دوکتورقاسملوو کردووە و دەڵێن برینداره. تووڕه بووم و شۆخیم لەگەڵی دەکرد هێندێک لەو جنێوانەی بەینی خۆمانم پێدا. گوتم ئێستا کەی کاتی شۆخیە؟ گوتی بە خوێنی شەهیدان گاڵتە ناکەم و بەڕاستمە. نارحەت، لەپێشی ڕاوەستام وتم کەماڵ شۆخی بکەی لەگەڵت تێک دەچم. وتی ڕادیۆش بەرنامەکانی ئاسایی نیە. بە پەلە خۆم گەیاندە کومیتە شارستان. هەموو شڵەژاو و خەمبار بۆی دانیشتبوون و بەچاوی پڕ لە فرمێسکەوە بۆ یەکتریان دەڕوانی. بە چاوی پڕ لە ئەسرین و دڵی پڕ لە خەمبار، گەڕامەوە لای پێشمەرگەکان. هەموو هەواڵەکەیان زانیبوو، ڕوخساری هەموویان تەم گرتبووی. تا ئێوارە تەنیا بیرم لەوە دەکردەوە لەگەڵ ژانی ئەم کۆستە چ بکەین؟ حیزبی دێموکرات چی بەسەر دێ؟ زۆر جاریش ئەوەم بیر دەکەوتەوە کە دوکتور قاسملوو لە ناميلكەی کورتە مێژووی ڕێبەرایەتیدا گوتبووی کە، "ئەگەر یەک یا چەند کەس لەو ڕێبەرایەتیی نەمێنین حیزبی دێموکرات هەر درێژە بە ڕێبازی خۆی دەدات". بەلام دڵم بەوانە سوکنای نەدەهات.

سەعات ٥ی ئێوارێ ئانتێنی بێسیممان لە حەوا کرد و پێوەندیمان بە دەفتەری سیاسییەوە گرت، هەواڵی شەهید بوونی کاک دوکتوریان پێ داین. لەگەڵ هێزی ئارپابا کۆ بووینەوە، هەر لەوێ تێکڕا بەڵێنمان نوێ کردەوە کە ڕێبازی شەهیدی سەرکردەمان بەر نەدەین و درێژە دەری ڕێگای پڕ لە شانازیی ئەو بین. لەلایەن هەر دوو کومیتە شارستانەوە پەیامی هاودەردی بۆ دەفتەری سیاسی بەرێ کرا.

ئێواریٚ خۆمان پێچاوە و لە هەورازی چۆمی بناوەڕەشان سەرکەوتین. ڕادیۆ هەواڵی کۆستەکەی دەخوێندەوە. هەنگاوەکانمان قورس ببوون. کەس قسەی لەگەڵ کەس نەدەکرد. هەموو لەنێو خۆمان دا بووین. من لە مێشکم دا بۆ وڵامی ئەو پرسیارانە دەگەڕام کە بۆ ساتێک لێم نەدەبوونەوە. شۆڕش چی بەسەر دێ؟ حیزب چۆن ئەو زامە گەورەیە هەتوان دەکا؟ بڵێی بەدەردی جووڵانەوەکانی ڕابردوو بچین و هەرەس بێنین؟... سەعات ٨ی شەو لە دۆڵی قەبری چەرچییان پشت شێنان بەرەو مێرگەنەخشێنە دەچووینە خواریٚ. (ڕادیۆ BBC لەندەن) وتوویژ و ڕاپۆرتی لەسەر ئەم ڕووداوە بڵاو کردەوە. گوێدان بە bbc ماوەیەک سەفی پێشمەرگەی ڕاگرت.

بەڵام دوکتور قاسملوو کێ بوو؟

ئاستی سەرکەوتوویی و لێهاتوویی و شوێندانەربوونی دوکتور قاسملوو یا هەر ڕێبەرێکی سیاسی بە پێوەری خۆی هەڵدەسەنگێندریٚ. دوکتور قاسملوو بە ڕۆڵ وکاریگەریی و بەرهەم و دەسکەوتە سیاسیەکانی لە کاتی ژیانی داو لەجەریانی خەباتی بێ وچانیدا نیشانیدا کە ڕێبەرێکی هەڵکەوتووی کورد و کوردستانە. دوکتور قاسملوو ڕۆڵی مەزنی لەزیندووکردنەوەی حیزبدا هەبوو. لە کۆنفرانسی یەکەم تەشکیلاتی حیزبی دێموکراتی لە حیزبی تودەی جیا کردە، واتە لەناو تەشکیلاتدا خەڵک پێوەندی بەحیزبی تودەوە نەمێنێ، بەڵام ئەو بۆخۆی ئەندامی حیزبی توودە بوو. ئەو بە جۆرێک ڕۆڵی خۆی گێڕا تەنانەت کیانوری لە کتێبەکەیدا باس دەکا کە قاسملوو تەشکیلاتی کوردستانی لە حیزبی تودە جیا کردۆتەوە ئەوە لە کاتێکدایە کە دوکتور قاسملوو نوێنەری حیزبی تودە لە کوردستان بووە واتە حیزبی دێموکرات لقێک لە حیزبی تودە بێ. ئەگەرچی لەماوەی ١٠ ساڵ واتە ١٣٣٩ تا ١٣٤٩ دوکتور قاسملوو لە ئوروپا دەبێ ئاگای لەحیزب نابێ لەو ماوەیەدا، دوکتور قاسملوو پێوەندی لەگەڵ ڕێبەرانی حیزبی تودە لەدەرەوە دەبێ و هاتوو چۆیان دەکا، لێرەیە دوکتور قاسمڵوو هەست دەکا کە حیزبی تودە ناسیونالیزمی کوردی خستۆتە پەراوێزەوە، کە وابوو شەهید دوکتور قاسملوو پێویست بوو ئالوگۆڕ پێک بێنێ کە هەستی بەوە کرد شوناسی خۆی لێ دەستێنن بۆیە کاتێک گەڕاوە کوردستان لە کۆنفرانسی سێهەم حیزبی دیموکراتی کوردستان بەرنامەی پێشکەووتووی بۆ داناو وەک حیزبێکی سەربەخۆ و بناخەی لەسەر بریاردانی سەربەخۆیی دامەزراندەوە. لەو کاتەوە هەمیشە نووکی هێرشی حیزبی تودە لە شەخسی دوکتور قاسملوو بووە. "ڕادمنش" باس لەو مەسەلەیە دەکاو دەڵێ "کە دوکتور قاسملوو عامیلی سەرەکی پچڕانی کوردستان واتە حیزبی دێموکرات لە حیزبی تودەیە."

بە نووسینی ئەو بەرنامەیە هەستی کوردایەتی بەهێزتر کرا. لەگەڵ ئەوەی دوکتور کەسیکی مارکسیست و چەپ بوو باوەڕی بە تیئوری پەرەساندنی کۆمەڵ بوو هەمیشە خۆی نویٚ دەکردەوە وشتی نوێی باس دەکرد. کورتەباس کەم کەس دەیوێرا خۆی

لێ بدا وباسی بکا بەڵام ئەو ڕەخنەی لە سوسیالیزمی مەوجود گرت و بەڵگەش دێنێتەوە بۆ سوسیالیزمی کە بۆ کوردستان باسی دەکرد حیزبی شیوعی و پارتی، کە هەر کام کێشەیەکیان لەکوردستان چارەسەر دەکرد بەڵام باوەڕی وابوو هەم کێشەی کۆمەڵایەتی هەم کێشەی نەتەوەیی دەبێ چارەسەر بکرێ. ئەوەش هەڵایەکی زۆری لەلایەن دژبەرانی دوکتور قاسملووی لێ کەوتەوە. چونکی ئەوان پێیان وابوو هەرچی یەکێیەتی سوڤییەت بیلێ وەک خۆی بەڕێوە بچێ. بەڵام دوکتور بە پێچەوانە. بۆ وێنە لەسالی ١٣٦٥ دوکتورقاسملو لەگەڵ هەلومەرجی نێونەتەوەی خۆی دەگونجاندو لەسەر واقعێیەت قسەی دەکرد. ئەو کە بۆ یەکەم جار لە لیما پایتەختی پیرۆ لە گۆنگرەی ئینترناسیونالدا بەشدار بوو ئەوە سەرەتایەک بوو کە کاک دوکتور بەرەو دۆستایەتی لەگەڵ حیزبەکانی سوسیال دێموکرات پێوەندی بگرێ و نیشانەی ئالوگۆڕ لە بیری ئەو دابوو دیارە بەداخەوە مجالی ژیانی لێ ستێندرا لە لایەن تێرۆریستانی کۆماری ئیسلامی، بۆیە لەوانەبوو زۆر شتی دیکەی لە بیرو زەینی دابێ کە هەموو بە نەهێنی هێشتەوە.

لەوە گرینگتر بەو میراتە سیاسی و هزریانەی کە دوکتور قاسملوو لە دوای خۆی بەجێی هێشت. ئێمەش ئەو دوو مەسەلەیە بەلامانەوە گرینگ و کردمانە بنەما بۆ ختستنە ڕووی بەشێک لەدەسکەوت و خزمەت و میراتە بەنرخە سیاسییەکانی ئەو ڕێبەرە شەهیدە. ئەو فێری زۆر شتی کردین. سەربەخۆی سیاسی، ئەخلاق لەسیاسەتدا، یەکێتی فکری سیاسی وتەشکیلاتی، بووژانەوە و بەهێزکردنی هەستی نەتەوەیی و چۆنیەتی ئیدارەی مودیرییەتی حیزبی و کۆڵنەدان و باوەڕ بە دێموکراسی.... ئەو وانانەن کە حیزبەکە گۆشی پێگرت. ناوبراو لە هەموو کەس باشتر توانای فۆرمۆلەکردنی داخوازەکانی کورد، وتەبێژێکی لێهاتوو و لێوەشاوەی گەلی کورد لە ئاستی جیهاندا بوو.

دوکتور قاسملوو لەناو حیزبدا کەسایتێکی بەرز و خاوەن بڕیار و مدیر بەمانای واقعی وشە بوو، لە بەڕێوەبەری حیزب و لەئیدارەکردنی حیزبدا کەسێکی تایبەتی و "فوق‌العاده" بوو هەرکارێکی کە بە نەزەری خۆی پێی دروست بایە بۆ بەئەنجام گەیاندنی یا سەرکەوتنی زۆر جەسوورانە لەپشت ئەو کارەی دەوەستا و پشتیوانی لێ دەکرد و زۆر بە کارامەیی و لێزانانە بەڵگەی بۆ تەوجیە کردنی دێناوە، بەجۆرێک هاوڕێکانی بە "اقناع" دەگەیاند کە هیچکات لە "توجیە" کردنی مەسەلەیەک عاجزی پێوە دیار نەبوو تەنانەت بۆ ڕازیکردنی هێندێک هاوسەنگەری ناڕازی و سەرسەخت کە ئیقناعیان نەدەکرد بەجۆرێک لەژێر بارانەی دلایل و استدلای خۆی دەگرتن کە لەئاکامدا قەناعەتیان بە قسەکانی دینا. هەموو کار وئەرکێکی لە مودیرییەتدا ئیقناع بوو کە بەدروستی لەناو حیزبدا بەڕێوەی دەبرد.

ڕاستە قاسملووی شەهید و خەباتگێڕ لەگەڵ ئەوەی بڕوای قووڵی بە چارەسەریی مەسەلی کورد لە ڕێگای سیاسی و ئاشتیخوازانە هەبوو و لەو ڕێگایەش دا سەری بەرزی دانا، بەڵام لە هەموو ئەوانە گرینگتر کە باوکی هەموو شتێک و

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

وتەیەکە ئەوەیە فێری کردین کە خۆ بە دەستەوەدان و ئاشبەتاڵ لە خەبات بۆ دیاری کردنی مافی چارەنووس، بۆ گەلی کورد بەڕێبەرایەتی حیزبەکەمان بکەین بە هێڵی سوور. کە حیزبەکەی قاسملوو ئەوانە لە قاموسی دا نابینرێ و لەخەبات بەردەوام دەبێ.

بەڵی بەمجۆرە لە٢٢ی پووشپەڕی ساڵی ١٣٦٨ یەکێک لەناخۆشترین ڕووداوەکانی مێژووی کورد لە ڤییەنی پێتەختی ئوتریش دوکتۆر قاسملوو سکرتێری گشتی حیزبی دێموکرات لەگەڵ عەبدوڵڵا قادریئازەر لە سەر مێزی وتووێژ بە دەستی نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی ئێران تێرۆر کران. دوکتور قاسملوو لە کاتێکدا تێرۆر کرا کە بۆ دۆزینەوە و ڕێگاچارەیەکی ئاشتییانە بۆ کێشەی کورد لەئێران و بۆ وەدەست هێنانی مافی سیاسی و ئینسانیی نەتەوەی کورد چووبووە ئەم چاوپێکەوتنە. سەرەڕای بەڵگە حاشاهەڵنەگرەکانی کاتی تێرۆرەکە دەوڵەتی ئوتریش ڕێگای بە پۆلیس و دەزگای قەزایی خۆی نەدا لێکۆڵینەوە و بەدوا داچوون بە ئەنجام بگەیەنن، لە ئاکامدا ئەم تاوانە کەم وێنەیە کە لە نێو دڵی وڵاتێکی دێموکراتیکی ئورووپاییدا بەڕێوە چوو بێ سزا مایەوە. ئەگەرچی حیزبەکەمان لە چرکەساتی یەکەم شک و گومانی نەما ئەو کردەوە قێزەونە کاری کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی ئێرانە...

سەختییەکانی ڕێگەی خەبات

سەرچاوە: دیواری فەیسبووکی نووسەر - ڕێکەوتی: ١٣ی جوولای ٢٠٢٥

سەرچاوە Serchawe

٢٢ی پووشپەڕی ٦٨ و بڕیارێکی سەخت

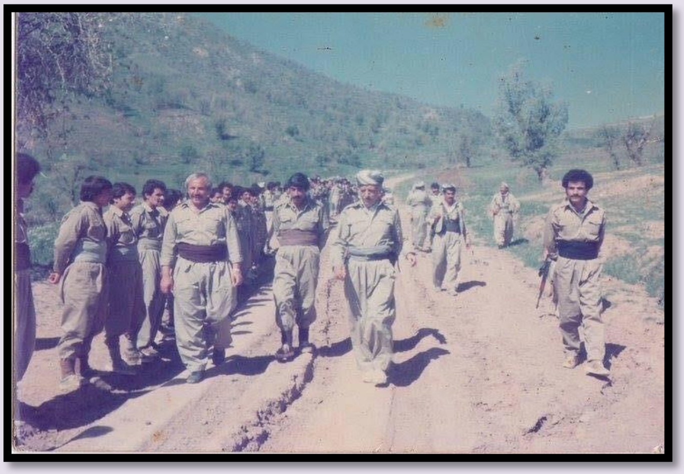

تەیموور مستەفایی

٣٦ ساڵ پێش بە نۆش کردنی جامی ژەهر لە لایەن خومەینییەوە، ئێران وعیراق ئاگر بەستیان ڕاگەیاند. پاش ئەم ئاگر بەستە، عیراق ڕێگای نەدەدا کە هێزەکانی پێشمەرگە بە مەرزەکانیدا بگەڕێنەوەبۆ کوردستانی ڕۆژهەڵات، بۆیە بە قاچاخ و بەبێ ئاگادار کردنەوەی دەوڵەتی عیراق، پاش پێوانی نیزیک بە حەوتوویەک ڕێگا بە کۆڵەپشتێک لە خواردن و کەرەسەی پێویست" لیباس، فیشەک و....." لە بێشێ شوێنی نیشتەجێبوونی مەڵبەندی شومال لە باشوری کوردستان پاش بڕینی چەندین مەیدانی مین و شاخەکانی "هەڵگورد و سپی ڕێز، ڕندۆڵە و بابۆڵە" لەنێوان دوو بەرەی شەڕی ئێران و عێراقدا، خۆمان گەیاندەوە شاخەکانی مەرگەوەڕی دەلال.

لە بەیانییەکی زوودا هێزێکی ڕێژیم کە بۆ ڕاوڕووت هاتبوونە ئەو کوێستانانە و لە گەڕانەوەی پێشمەرگەکان بۆ ناوچە ئاگادار نەبون، کەوتنە بەر پەلاماری پێشمەرگەی هێزەکانی ئاگری و کێلەشین و گەمارۆیان دان و داوای تەسلیم بوونیان لێکردن، سەرەتا خۆیان بە دەستەوە نەدەدا ، بەڵام پاش ماوەیەکی کورت تەقە ولێکدان بە کوژرانی فەرماندەکەیان، باقی هێزەکە کە ١٥کەس بوون، خۆیان تەسلیم کرد و گوازرانەوە بۆ مێرگی شابتان کە شوێنێکی قایمتر بوو.

دوو ڕۆژ بوو دەرفەتی پەیوەندیکردنمان بە بێسیمی ناوەندی لە گەڵ دەفتەری سیاسی نەبوو، نیزیک کاتژمێر ١١ی نیوەڕۆ بێسیمچییەکەمان بێسیمەکەی کردەوە و پاش چەند خولەکێک بە ڕەنگ پەشۆکاوی پەیامێکی دەفتەری سیاسی پێدایین کە لە پەیامەکەدا هاتبوو:

"بەداخەوە کاک دوکتورقاسملوو کەوتوەتە بەر هێرشی تێروریستی و برینداره، ورەی کادر و پێشمەرگەکان ڕابگرن، لە پەیوەندییەکانی دواتردا لە چۆنیەتی ڕووداوەکە ئاگادارتان دەکەینەوە."

پەیامەکەم بە هاوڕێیانی کۆمیتەی شارستانی شنۆ و مەڵبەندی شومال نیشاندا، هەموو بە نیگەرانێکی زۆرەوە چاوە ڕێی ڕوونکردنەوەی زیاتری دەفتەری سیاسی لە پەیوەندییەکانی دواییدا ماینەوە.

لەو هەلوو مەرجە دژوارەدا بیرمان لە دیلەکان دەکردەوە کە ڕەنگە بە بیستنی ئەم هەواڵە پێشمەرگەکان تووشی ئیحساسات بن و وەبەر گولەیان بدەن و بیانکوژن، هەموو دیلەکانیش سەرباز بوون وکوڕە هەژار، بێجگە لە ٢ کەسیان کە تورک بوون باقیەکەیا ن کورد بوون. پێویست بوو بڕیارێکیان لە سەربدەین ، دیل کوشتن لە پرنسیپەکانی حیزبدا ڕێگە پێ نەدراو بوو، د.قاسملووی نەمر بۆ جێ خستنی ئەم پرنسیپە زۆری زەحمەت کێشابوو و بەردەوام پێداگری لە سەر پاراستنی دیلەکانی شەڕ دەکردەوە.

لەو هەلوومەرجەدا بڕیاردان ئاسان نەبوو لە لایەک ئەوهەواڵە ناخۆشەیان پێدابی و لە لایەکی دیکەشدا ١٥ دیلی شەڕت لەبەر دەست بێ، بە هەموو لێکدانەوەیەک و بە بیرکردنەوە لە لێکەوتەکانی مانەوەی دیلەکان و ئازاد کردنیان وامان بە باش زانی ئەو دیلانە ئازاد بکەین . پێشتر قسەمان بۆ دیلەکان کردبوو و کاک حەسەن کتابیش فیلمی لێ هەڵگرتبوون بۆیە بە بێ دواکەوتن ئازادمان کردن.

کەم کەم هەواڵەکە لە نێو پێشمەرگەکانی هەردوو هێزەکەدا بڵاو دەبوویەوە و نیگەرانی هەمووانی داگرتبوو، جەوێکی زۆر ناخۆش بوو هەر چەند کەسە بە نیگەرانیەوە سەریان پێکەوە نابوو، لەم کاتە دا دیدەبانەکانمان لە بەرزاییەکاندا ئاگاداریان کردینەوە کە هێزیکی زۆری ڕێژیم بەرەو سەنگەری پێشمەرگەکان لە پێشڕەویدان، کاتژمێر گەیشتبووە لای چواری ئێوارێ کە لە بەرزاییەکانی" شابتان و بۆزی سینا" شەڕ دەستی پێکرد. لە یەکەم ساتەکاندا بەهۆی نەبوونی هاوئاهەنگی لە نێوان دووتیم لە پێشمەرگەکانمان وتەقەی نێوانیان جەمشید بدەلی پێشمەرگەی هێزی ئاگری شەهید بوو. پاش دوو کاتژمێر بەرنگاری پێشمەرگە نەبەزەکان بە وەشاندنی زبەری قورس لە دوژمن پاشەکشەیان پێ کردن و ٢ بەکرێگیراوی

ڕێژیمیشیان بەدیل گرت.

کاتژمێر یەک و سی خولەکی ٣٠/١ نیوەڕۆ ڕادیو ئاڵمان خەبەرەکەی بڵاو کردەوە و ئیتر بەداخەوە لەوە دڵنیا بووین کە کاک دوکتور قاسملوو و هاوڕێیانی شەهید بوون، بەو حاڵەش چاوە ڕوانی هەواڵی دوایی دەفتەری سیاسی ماینەوە.

پاش کۆتایی شەڕەکە و پاشە کشەی دوژمن شابتانمان بەرەو شاخی دالانپەڕ بەجێ هێشت، بەڕێگادا بەرەو دالانپەڕبووین کە ڕادیو دەنگی کوردستان بە مارشی ماتەم کرایەوە و هەواڵەکەی ڕاگەیاند، هەموو پێشمەرگەکان لە گەڵ ئەوەی بەڕێگادا دەڕۆیشتن دەگریان، منیش زۆرم هەوڵدا بۆ ڕاگرتنی ورەی پێشمەرگەکان نەگریم بەڵام خۆم پێ ڕانەگیراو و بە دڵ بۆ ڕێبەرێکی بێ وێنە گریام ، نە قەت ئەو ڕۆژەم لە بیر دەچێتەوە ونە ئەو بڕیارە سەختەشم لەبیر دەچێتەوە کەلەوڕۆژە ڕەشەدا ١٥ دیلی دوژمنمان ئازاد کرد.

زۆر جاران کە بیر لەو بڕیارە دەکەمەوە سەرم سوڕ دەمێنێت ودەڵێم، مرۆڤ دەبێ چ دڵێکی هەبێ کە لە ڕۆژێکی ڕەشی وادا بتوانێ بڕیاری وا سەخت بدات.

ڕۆژی دوایش دوژمن هێرشی کردەوە سەرمان و گەمارۆی داین، گەمارۆکەیمان تێک شکاند. لە شەڕی ئەوڕۆژەشدا"٢٣ی پوشپەڕ" چەند کەسێکمان بریندار بوون کە منیش یەکێک لە بریندارەکانی ئەوشەڕە بوم، ٢ دیلەکەی ڕۆژی پێشوشمان پاش ڕزگاربوون لەو گەمارۆیە ، لای ئێوارە ئازاد کرد.

دوای کۆتایی هاتنی شەڕ و کەمێک حەسانەوە ،هەر ئەو ئێوارەیە کۆبوونەوەیەکم بۆ پێشمەرگەکان گرت و لەسەرئەو کارەساتە قسەم بۆ کردن، وێڕای سەرەخۆشیم لێیان و دڵدانەوەیان داوام لێکردن خۆ ڕاگربن وپێم ووتن ئەگەر د. قاسملومان خۆش ئەوێ دەبێ لە باتی دوش دامان وگریان ڕێگاکەی بگرین و تۆڵەی لە دوژمن بکەینەوە.

ئەم کۆبوونەوەیە هەر لەو کاتەدا بۆ ورەدان بە پێشمەرگەکان بوو، پەیمان نوێکردنەوەش بولە گەڵ گیانی پاکی شەهیدی ڕێبەر د.قاسملووی نەمر بۆ درێژەدان بە ڕێبازەکەی و هاوکات پوچەڵکردنەوە و نا ئۆمید و داماو کردنی ڕێژیم لە ئاست پیلانگێرییەکانیدا.

زۆربەی قسەکانی خۆم لەو کۆبونەوەیە لە بیرە، بۆ ئەوەی بابەتەکە درێژ نەبێتەوە لە نوسینیان خۆم دەبوێرم.

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

لەو ساڵەدا بە حزوری بەردەوام لە قوڵایی ناوچەکانی ورمێ و سەڵماس و هەروەها بەڕێوە بردنی چەندین چالاکی بەهێز دەرسێکمان بە دوژمن دا کە تا هەتایە لە بیری نەچێتەوە.

سڵاو لە کادر و پێشمەرگە دوژمن بەزێنەکانی "مەڵبەندی شومال و هێزی ئاگری" و "کومیتەی شنۆ و هێزی کێلەشین" کە لەو هەلومەرجە دژوارەدا،خۆڕاگرانە نیشانیان دا ئەگەر چی دوژمن توانیویەتی بەجەستە قاسملوومان لێ بستێنێ، بەڵام قەت نەیتوانیوە و ناتوانێ ورە و ئیرادەمان تێک بشکێنێ.

ئەم ویدئۆیە لە خوارەوەی ئەم بابەتە دامناوە، فیلمی دیلەکانی ڕۆژی یەکەمی شەڕە. لە گەڵ ئەوەی هەواڵی تێرۆری د.قاسملوو و هاوڕێیانی لە لایەن دیپلۆمات تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیەوە پێ گەیشتبوو، لە بڕیارێکی سەختدا ئازادمان کردن.

ڕۆحی قاسملووی نەمر و گشت شەهیدەکان شاد

مەرگ و نەمان بۆ ڕێژیمی تێروریستی کۆماری ئیسلامی ئێران

سەرچاوە: دیواری فەیسبووکی نووسەر - ڕێکەوتی: ١٣ی جوولای ٢٠٢٥

سەرچاوە
Serchawe

قاسملوو – بەهایەک بۆ ئاشتی و خۆشەویستی

مەجید حەقی

ڕێبەری بڕبڕەی پشتی بەرەوپێشچوونی کۆمەڵگایە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی. ڕێبەری بەتوانا وەک دڵی جەستەی نەتەوە شوێندانەرە بۆ گەشەکردن و گەیشتن بە ئامانجی نەتەوایەت. ڕێبەری بەهێز شەپۆلی دواکەوتووی بەرەو ئاراستەی پێشکەوتن و هیوادان بە نەتەوە و کۆمەڵگا دەگۆڕێتەوە و دەبێتە هۆی بنیاتنان و گەشەکردنی ناسنامەیەکی نوێ بۆ نەتەوە و ئەندامانی کۆمەڵگا پێناسەی خۆیان بە پێی ئولگووی پێشکەوتووی خۆیان کە ڕێبەریان بێت دادەڕێژن. ڕێبەر بە هەڵسوکەوت و ئاسۆبینی خۆی دەبێتە هۆی پێکهێنانی ئاسۆیەکی نوی لە ناو کۆمەڵگادا بنەماکانی گۆرانکاری کۆمەڵایەتی دەخولقێنێت. شێوازی ڕێبەریەک کە قاسملوو بۆ حیزبەکەی و نەتەوەکەی ڕەچاو دەکرد شێوازی بەهینەیی (بەکارهێنانی ئۆپتیمال) کردنی هەموو هێزو توانای ئەندامانی کۆمەڵگا بەرەو داهێنان، کارامەیی و گەشەکردنێکی خێرای سیاسی و کۆمەڵایەتی کوردستان بوو. شێوازێک کە تەنانەت لە سەردەمی سەخت و ئەستەمی خەباتی چەکداریدا کاردانەوەی هەبوو لە سەر بنەماکانی پێوەندیە کۆمەڵایەتیەکان.

ڕێبەری یەکێک لە گرینگترین هۆیەکانی پێکهێنانی پەروەردەی پێوەندیەکانی ناو کۆمەڵگا و ڕێنوێنیی گۆڕانکاریە. لە ڕوانگەی گەشەسەندنەوەدا، ڕێبەر دەتوانێت ڕۆڵی گرنگ و بەرچاوی هەبێت لە بەڕێوەبەری خۆجێی یان ڕێکخراوەییدا. بۆیە

سەرچاوە
Serchawe

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

سەرەرای بوونی رێبەری بە کۆمەڵ یەکێک لە ئامانجەکانی کۆماری ئیسلامی بە لە ناوبردنی دکتۆر قاسملوو،

هەڵوەشاندنەوەی رەوتی گەشەسەندنی کۆمەڵایەتی و پێشکەوتنی سیاسی لە کوردستان دا بوو.

قاسملوو وەک رێبەرێکی سیاسی سەرەتا لە ناو حیزبی دیموکراتەوە دەستی کرد بە گۆرانی شێوەی ئیدارە و بەرێوەبردنی حیزبی و حیزبێکی نەریتی بەرەو حیزبێکی ئەمرۆیی و مۆدێرن بە پێی سەردەمی ژیانی خۆی گۆڕی. ئەمەش هەڕەشەیەک بوو بۆ گۆڕانی سیستەمی کۆنباوی حاکم بەسەر ئێران و شێوەی دابەشکردنی دەسەلاتی سیاسی و ئیداری ناوخۆی ئێران و ناوچە نەتەوایەتیەکانی ئەو وڵاتە .

قاسملوو رێبەرێک بوو بۆ پێکهێنانی خەونە هاوبەشەکان، کەسێک بوو کە دێموکراسی، مافی مرۆڤ، چارەسەری پرسە کۆمەلایەتیەکان، پرسی یەکسانی نێوان ژن و پیاو و چارەسەری پرسی خاوەنداریێتی زەوی لە لایەن جووتیاران و خاوەن زەویەکاندا. ئەم بایەخانە، بایەخگەلێک بوون کە بەسەدان ساڵ خەونی جووتیاران و زەحمەتکێشانی کوردستان بووە و رێبەرانی پێشوو نەیانتوانیوە وەک قاسملوو فۆرمووڵە بکەن و بکەن بە ئامانجی هاوبەشی هەموو خەڵک. بە درێژایی مێژوو بێ رێبەری هیچ بزاڤێک پێک نەهاتووە و نەیتوانیوە پێک بێت و بەرەوپێش بڕوات. رێبەرانی راستی هەڵسوونەرانی چەرخی مێژوو و هاندەری شۆرشە کۆمەڵایەتیەکانن لە پێناو خەونە مرۆڤانیەکانیاندا. رێبەرانی وەک قاسملوو بە ژیری و مشووری خۆیان هەوڵ دەدەن خێرایی ببەخشنە رەوتی مێژوو. لێرەدایە کە رۆڵی رێبەران لە گۆرانکاریەکانی کۆمەڵگادا جوانتر دەردەکەوێت.

جیاوازی دکتۆر قاسملوو لە گەڵ رێبەرانی دیکە، لە کاریزماتیک بوون، دیالێکتیسیەن و مرۆڤی دیالۆگ و گفتگۆ بوون نەبوو. جیاوازی دکتۆر لەگەڵ رێبەرانی سەردەمی خۆی و مەترسی ئەو بۆ کۆماری ئیسلامی، بیروباوەڕی قووڵی ئەو بوو بە دیموکراسی. هونەری قاسملوو لەوەدا بوو خراپترین دێموکراسی لە باشترین دیکتاتۆری پی باشتر بوو. ئەمەش بە واتای پێکهێنان و خوڵقاندنی لێگەرێکی جیددی لەبەرامبەر سیستەم و ئایدیۆلۆجیەکی تەوایەتی خوازی کۆماری لە سەر بنەمای ولایەتی فەقیە و هزری یەکنەتەوە و یەکزمان و یەک ئایین دامەزراوە.

سروشتیە کە، دەسەڵاتدارانی دیکتاتۆر و ستەمکار لە کەسایەتی رێبەرانی وەک قاسملوو بترسن و هەوڵ بدەن بە درندانەترین شێوە لە لایەک ئەوان لە ناو بەرن و لەلایەکی دیکەوە بە لەناوبردنی ئەو رێبەرانە رەوتی گۆڕانکاریەکانی کۆمەڵگە بوەستێنن.

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

لە مێژووی کۆندا کوشتنی سپارتاکۆس، سووتاندنی جیۆردانو برونە – لە لایەن ئەنگیزاسیۆن یان دەزگای لێکۆڵینەوە و سەرکوتی بیروراکان لە ئورووپای سەدەی ناوەراست، تیرۆری گاندی لە هێندوستان و لەسێدارەدانی قازی محەمەد لە لایەن رژێمی پاشایەتیدا نموونەی دیار و بەرچاون کە چۆن نەیارانی ئازادی دەیانهەوێ بە کوشتن و لەناوبردنی رێبەرانی ئازادیخواز خەونی ئازادی گەلان خاشەبەر بکەن.

سەرچاوە: دیواری فەیسبووکی نووسەر - ڕێکەوتی: ١٣ی جوولای ٢٠٢٥

خوێنەری بەڕێز، پێم باش بوو لە ساڵرۆژی شەهید بوونی قاسملووی مەزن دا چەند لاپەڕێک لە دوایین کتێبی کارۆل پروونهووبێر وەرگێڕم کە باس لە تیرۆری ئەم ڕێبەرە ناودارەی کورد دەکا. هەروەها پاش لێکۆڵینەوەیەکی ورد و کۆ کردنەوەی گەلێک زانیاری باس لە رۆڵی نادیاری د. فازڵ رەسووڵ دەکا کە لە ئەدەبیاتی حیزبی دێموکراتدا بە هەر هۆیەک بێ، زیاتر لە رووی متمانەو بە چاوی پۆزەتیڤەوە سەیری کراوە. بە هۆی ئەوەی هاوڕێیەکی خۆشەویست قەرارە ئەم کتێبە بکا بە کوردی، من تەنیا ئەو چەند لاپەڕەیە کە پێوەندیی بە رۆژی تیرۆرەکەوە هەیە دادەنێم، هەرچەند هێندێک جێگای بۆ بەشێک لە خوێنەران ئاشنایە. هەروەها پەراوێزەکانی پێوەندیدار بەم بەشەم دانەناون، با بمێنن بۆ وەرگێڕانی تەواوی کتێبەکە:

مستەفا مەعرووفی

تیرۆر

کوردانی ڤییەن باوەڕیان بە[فازڵ] رەسووڵ نەبوو. ماوەیەکی زۆر بوو لێی دوور کەوتبوونەوە، سەرەڕای ئەوەی ئەو پیاوە گەنجە هەوڵی دەدا لێیان نزیک بێتەوە.

رابردووی سیاسیی رەسووڵ ئاڵۆز بوو: وەک لایەنگرێکی مائۆویزم، ساڵانێک بوو لە ئێراقەوە پەنای بردبووە لوبنان. لەوێ

لەگە ئۆ ئێل پێ OLP (ڕێکخراى ئازادیخوازى فەلەستین) کارى دەکرد. ئەو ئاخیرەکەى لە ئوتریش خۆى دیتبۆوە، ئەو شوێنەى کە ژمارەیەکى زۆر لە ئەندامانى بنەماڵە گەورەکەى لێ دەژیان، و ببوو بە هاووڵاتیى ئەو وڵاتە نوێیەى کە لێی وەرگیرابوو.

لە زانکۆ، لەگەڵ سووزان رۆکێن شۆب یەکتریان ناسی کە یەکێک بوو لە بنەماڵەیەکى ئاریستۆکرات. ئەو خانمە کچی پرۆفیسۆرێکی زانکۆ، ناسراو و ئەندامى پارتى سۆسیال دێموکراتى ئوتریش بوو. کاتێک رەسووڵ ئەوى ناسی، ئەو خانمە لایەنگرى بزووتنەوەى ترۆتسکی بوو، ئیزدیواجیان کردبوو بەڵام منداڵیان نەبوو.

رەسووڵ کاریگەریی زۆرى لەسەر ئەو خانمە هەبوو. کاتێک دەستى لە مارکسیزم هەڵگرت بۆ ئەوەى بگەڕێتەوە سەر مەڕامى ئیسلامى، سووزان کە ئەوکات دوکتۆر بوو لەم ڕێگەیەدا وەدواى کەوت. ورد، تێگەیشتوو و بە چەند زمانان بە ڕەوانى قسەى دەکرد، ئەو ئوتریشییە بەرەو ئیسلام گۆڕابوو ئەو کاتەى کە رەسووڵ راى دێنا. لە ئاکامى ئە گۆڕانەدا هەستێکی بێ خەوشی بۆ لاى شۆرشى ئیسلامى هەبوو.

ئازاد ترسی لێ پەیدا ببوو کاتێک ئەو نزیکایەتییە سیاسییەى بۆ دەرکەوت لە ساڵی ١٩٨١دا ، ئەو کاتى رەسووڵ و سووزان لە کوردستانى ئێرانێ میوانى ببوون. ئەو ترسابوو لەوەى کاتێک بۆى دەرکەوت میوانەکەى لە ماڵە خۆى ڕا تەلەفۆن دەکا بۆ دۆستەکانى لە تاران، بۆ کارمەندانى دەوڵەتى ئێران.

بابەتى قسەکانى نێوان رەسووڵ و دۆستەکانى بریتى بوو لە شەڕى نێوان تاران لە دژى کوردان. ئازاد گوێی لە قسەکان بوو کە شەڕەکە بەرەو تەواوبوون دەچێ. ئازاد توانیبووى هێندێک بەشی قسەکان ببیسێ، رەسووڵ ئاماژە بەوە دەکا زۆر باش بەنى سەدر - ئەبولحەسەنى بەنى سەدر دەناسێ، ئەوەى کە سەرۆککۆمارى شۆرشى ئیسلامى و پارێزەرى خومەینى - و وەرگێڕى یەکێک لە کتێبەکانى بوو.

لە ماوەى مانەوەیان لە ١٩٨١ دا، ئازاد، سووزان و رەسووڵ بە ترۆمبێل لەگەڵ گرووپێک لە دۆستان سەفەرى باکوورى ئێرانیان کرد. لە ماوەى تەواوى ڕێگا دا رەسووڵ بێ ئۆقرە بوو. هەوڵی ئازاد بۆ ئارامکردنەوەى بێ سوود بوو. «مەترسە، ڕێگاکانى ئەم ناوچەیە لە بەردەستى کوردان دان». رەسووڵ وەڵامى دایەوە:« دەترسم...لەوەى کە لێرە مەئموورى ئێراقیی لێ بن...». لەو کاتەوە ئازاد گومانى لە پەنابەرى کور لێ پەیدا بوو. کە هاتنەوە ڤییەن خۆى لێ دوور راگرتن. کاتێک بۆى دەرکەوت کە رەسووڵ لەگەڵ باڵیۆزى ئێرانێ پێوەندیی هەیە، یەکتریان نەدیتەوە هەتا قاسملوو هاتە ئوتریشێ بۆ

کۆبوونەوان.

مستەفاش باوەڕی بە رەسووڵ نەبوو. کاتێک لە ڤییەن وەک نوێنەری نوێی PDKI نیشتەجێ بوو، رەسووڵ هەوڵی دا -دیارە بێ سەرکەوتن - پێوەندیی پێوە بگرێ. کوردەکان نەیان دەویست ببینن. هەر بۆیەش لە هاوینی ١٩٨٩دا کاتێک قاسملوو گەیشتە پێتەختی ئوتریش و کاتێ بۆی دەرکوت کە رەسووڵ زۆر لە قاسملووی نزیکە، کوردەکان ئاگاداریان کردەوە. ئەم پێوەندییەی نێوان قاسملوو و ئەو پیاوە گەنجە گوماناوییە چۆن دروست ببوو؟

*

کاتێک، لە رۆژی ١٢ی ژووئیە قاسملوو و ئەحمەد بێن بێللا لە ئەپارتمانی رەسووڵ لە ڤییەن یەکتر دەبینن، بۆ باس لەسەر وتووێژ کە خەریک بوو دەست پێ بکا لەگەڵ ئێرانییەکان، نە ئەم نە ئەو نەیان زانیبوو کە بێن بێللا لە ئەسڵ دا - لە لایەن - رەسووڵەوە پێشنیار کراوە وەک رێکخەری ئەم دانیشتنە.

بە پێی ئەو زانیارییانەی کە لە سەرچاوەیەکی زۆرەوە کۆ کراونەتەوە، لە سەرەتای ژووئیە دا رەسووڵ لە لایەن مەئموورانی ئێرانییەوە پێوەندیی پێوە کراوە بۆ رێکخستنی کۆبوونەوەیەک لەگەڵ قاسملوو لە ڤییەن. لە سەرەتادا رەسووڵ رەتی کردۆتەوە. «بە یەکێک لە ئەندامانی بنەماڵەکەی گوتوە، ئەگەر قبووڵی بکەم ئێڕاقییەکان هەرگیز لێم نابوورن.» لە جێی ئەمە پێشنیار دەکا کۆبوونەوەکە لە لایەن «کاسایەتییەکی گرنگ»ەوە رێک بخرێ؛ ئەحمەد بێن بێللا وەک سەرکۆماری پێشووی ئەلجەزایر.

بەڵام ئێمە زانیارییەکی وردی کەممان لەبەر دەستە، و ئەو بەشە لە زانیارییەکان کە دەرکەوتوون لێڵن. سەرچاوەیەک ئیددیعا دەکا یەکێک لە مەئموورە ئەسڵییەکانی ئێران بە « نا» یەکی بێ ئەملاو ئەولا وەڵامی داوەتەوە بە بەشداریی ئەحمەد بێن بێللا لە کۆبوونەوەکەدا. شاهیدێکی سەحنەکە وەبیری دێتەوە کە سەرۆکی وتووێژکەری ئێرانی بە توندی بە رەسووڵی دەگوت «نا». راست ئەو کاتەی کە ئەمە روو دەدا، شاهیدەکە نەیدەزانی باسی چ دەکرێ. تەنیا دوای ئەو رووداوە بوو کە ئەو پێوەندییەی پێک هێنا. سەرەڕای ئەو «نا» بێ ئەملاوئەولایە، رەسووڵ دەبێ بە بێن بێللای گوتبێ کە «ئیمکانی هەیە کۆبوونەوەیەک هەبێ [ئێرانییەکان] لەگەڵ کوردەکان».

لەسەرەتای ژووئیە دا، رەسووڵ گەیشتە پاریس بۆ ئەوەی ویستی هاشمیی رەفسەنجانی بە قاسملووی رابگەیەنێ بۆ دەست پێکردنەوەی وتووێژەکان. خومەینی لە ژوئەنێ دا مردبوو، رەفسەنجانی، پیاوێکی سیاسی کە وەبرەو کەتبوو و لە هەڵکشان دابوو، بێ ئەوەی بکرێ بەری پێ بگیرێ بەرەو سەرۆککۆماری. هیچ کەس بەڕاستی نازانێ چ بوو، بەڵام بە گوێرەی هێندێک

دەنگۆ، رەسووڵ بە قاسملووی گوتبوو کە نامەیەکی لە رەفسەنجانییەوە پێ گەیشتوە کە داوای یارمەتیی لێ کردوە بۆ کۆبوونەوەیەک لە ڤییەن. بەوحاڵەش لەسەر ئەم خاڵە رەسووڵ بێدەنگی رادەگرێ. هیچ کەس بە نێوەڕۆکی نامەیەکی وای نەزانی. بەو حاڵەش پاش ئەوەی جینایەتەکە رووی دا، ئەو نامە بە رواڵەت سەر کۆمارییە، لە لایەن بنەماڵەی رەسووڵەوە لە ڤییەن باسی کراوە.

هەموو ئەو شتەی کە ئێمە بە دڵنیاییەوە دەیزانین، بە جارێکی هەموو وردە گومانەکان لا دەبا، ئەوەیە کە رەسووڵ بە جۆرێک لە جۆرەکان لە لایەن مەئمووورە ئێرانییەکانەوە پێوەندیی پێوە گیراوە کە کۆبوونەوەیەکی لە ڤییەن لەگەڵ قاسملووی رێک بخا.

راستییەکی زانراوی دیکە ئەوەیە کە وەفدە ئێرانییەکە لە لایەن محەممەد جەعفەری سەحرارووددییەوە سەرپەرستی کراوە کە مەئمووری دەزگای زانیاریی ئێران بوو و حاجی مستەفەوی کە بۆ وەزارەتی ئیتیلاعات کاری کردوە و ئەمیر مەنسووری بوزرگیان کە گۆیا پارێزەر بووە و پیاوی پۆلیسی ئەمنییەتی ئێران بووە.

*

عەبدەلرەحمان قاسملوو بە ۳ گوللە دەکوژرێ، بە دوو دەمانچەی دەنگ کپکراو تەقەی لێ کراوە. عەبدوڵلا یازدە گوللەی لێ دراوە. رەسووڵ پێنجی وێکەوتبوون. گوولەیەک لەسەری هەرکامیان کاری هەرسێکانی تەواو کردبوو.

قاسملوو هەر لە جێدا دەمرێ. کاتی دژکردەوەی نەبووە. جا بۆیە رەنگە یەکەم ئامانج ئەو بووبێ. بە گوێرەی راپۆرتی پیتەر پلیز پارلەمانتاری ئۆتریشی بەڵگە سەرەتاییەکان لە شوێنی جینایەتەکە نیشان دەدەن کە قاسملوو و رەسووڵ دەبێ لە پڕ لێیان درابێ لەو شوێنەی کە لێی دانیشتوون. عەبدوڵلا رەنگە «تەنیا کەس بووبێ کە دژکردەوەی بووبێ» بەر لەوەی «لێی درابێ .«شیکارییەکانی پزشکی یاسایی وایان کرد کە شوێنەواری پێست لە بن نینۆکی دا بدۆزرێتەوە — ئەو شتەی کە پیتەر هێندل سکرتێری وەزارەی نێوخۆ رای گەیاند. پیلز هەروەها دەڵێ: «سێ کوردەکە چەندین گوللەی کوشندەیان لێ دراوە. پارچە پێست و ئێسک بە دەنگ کپکەرەکانی دەمانچەوە نووسابوون».

«ئێعدامێک»، بەم جۆرە پۆلیس وەک تێرۆری پێناسە کرد.

ژمارەی برینەکان - بە تایبەتی هی عەبدوڵلا - بەربەرەکانییەکی چالاک نیشان دەدەن. هەروەها لەسەر جلوبەرگەکانی شوێنەواری خوێنی جەعفەری سەحراروودی یەکێک لە مەئموورانی ئێرانی بەدی دەکرێ.

سەرچاوە
Serchawe

پۆلیسی ئۆتریشی بەسەر ساڵۆنێکی ئاڵۆز و شپرزە داکەوت، وەک ئەوەی لەو وێنانەدا کە لە یەکەم رۆژەکانی لێکۆڵینەوەکاندا دەی بینین. ئەو هەروەها شازدە قاپۆر(قاوغە فیشەک)ی لە ژوورەکەدا دیتنەوە. لە کاتی لێکۆڵینەوەکەدا پازدە گوللە دیترانەوە : شەشیان لە لەشی قوربانییەکاندا و نۆ دانەشیان لە ژووری رووداوەکەدا. پشکنینی جەستە لەلایەن پزیشکی یاساییەوە بەڕێوە چوو کە سێ قوربانییەکە لەسەریەک نۆزدە برینیان تێکەوتبوو.

*

پێنجشەم، ١٣ی ژووئیە، پاشنیوەڕۆ. پاش سەرخەوێکی کورت، قاسملوو و عەبدوڵڵا لە وەزارەتی نێوخۆ لە لایەن ئازادەوە دابەزێنران. رێبەری کورد قەراری چاوپێکەتنێکی لەگەڵ د. مازکا، کارمەندی وەزارەت هەبوو کە وەک دۆستێکی کورد سەیری دەکرا. قاسملوو دەیەویست سپاسی بکا بۆ ئەوەی ڤیزایەکی بۆ وەرگرتبوو.

قاسملوو بە پاسپۆرتێکی ئێرانی هاتبووە ئوتریشێ کە بەردەوام کەڵکی لێ وەردەگرت. پاسپۆرتەکەی لە ئەسڵ دا ئێرانی بوو، بەڵام ساختەکراو- بەڵگەیەکی فەرمی، بەڵام ناو و وێنەکەی دەسکاری کرابوون. دە ساڵ بوو کە کاربەدەستە ئێرانییەکان بۆ دوایین جاریەکی ئەسڵ یان دابۆیە.

لە وەزارەتی نێوخۆ، د. مازکا لەوێ نەبوو. بۆیە قاسملوو داوای کرد راوێژکار فرانز ڤرانیزکای ببینێ. پێی گوترا کە دەبێ چاوەڕوان بێ. تاوێکی چاوەڕێ بوو، بەڵام نەی دەتوانی زیاتر بمێنێتەوە. کارتی خۆی و هێندێک بەڵگەی حیزبیی بەجێهێشتن و رۆیشت.

سەعات چواری ئەو پاشنیوەڕۆیە، قەرار بوو پازدە کەس لە ئەندامانی حیزب لە ماڵە فەتتاحی ببینێ. هیچکام لەو ئەندامانە نەیان دەزانی کە هۆی هاتنی سکرتێری گشتی بۆ ڤییەن کۆبوونەوە لەگەڵ ئێرانییەکان بووە. لەبەر ئەوەی درەنگ گەیشتبووە وەزارەت، قاسملوو داوای لە ئازاد کرد گرووپەکە ئاگادار بکاتەوە پاش سەعات پێنج دەیان بینێ. «با بچینە هیلتۆن»، ئازاد گوتی.

ئازاد بە رێنۆ ١٢کەی وەڕێ کەوت. گەیشتە رینگ و بەرەو وێستگەی بووس لە نزیک هیلتۆن رۆیشت. وێستگەی کۆتایی راگواستن بۆ فرۆکەخانە. ئەو نەی دەزانی قاسملوو دەچێتە کوێ، و پریسیبووی دەچێتە دیتنی بێن بێلا. کاتێک گەیشتنە هیلتۆنی ڤییەن، قاسملوو و عەبدوڵڵا لە ترومبێل دابەزین. «سەعات حەوت و چارەگ بە دواماندا وەرەوە، نا، پێش سەعات حەوت و نیو»، بە ئازادی گوت. قاسملوو زۆر رێزی لەوە دەگرت کە لەسەر وەخت بێ.

ئازاد دای بەزاندن و چووە ماڵە فەتتاح، ئەو شوێنەی کە پازدە ئەندامەکەی حیزب چاوەڕێی سەرۆکەکەیان بوون. هەواڵیان لە کوردستانەوە پێ گەیشتبوو. پێش ئەوەی بچێ بۆ ئەوێ، لەسەر داوای قاسملوو، ئازد دەورێکی بە گەڕەکێ دا لێ دا بۆ ئەوەی دووکانێکی ببینێتەوە کە شەگەڵات یان گوڵی لێ بکڕێ بۆ ماری تێریز - هاوسەری فەتتاح. کاتێک بە گوڵەوە لە ئەپارتمان وەژوور کەوت، ئەوێ پڕ بوو لە خەڵک.

*

پێنجشەم ١٣ی ژووئیە، حەوت و چارەگ ئازاد هاتەوە وێستگەی ئاخری گواستنەوە لە پێش هیلتۆنێ، کەسی لێ نەبوو؛ بڕیاری دا دەورێکی لێ دا. حەوت و نیو هاتەوە بەڵام قاسملوو وعەبدوللا دیسان لەوێ نەبوون. لە نێو ترۆمبێلەکەیدا چاوەڕێ مایەوە.

سەعات هەشت، وردەوردە نیگەران بوو و لە ترۆمبێلەکەی دابەزی. گاڵەی دا و بە دوای تەلەفۆنێک دا گەڕا. زەنگی بۆ فەتتاح لێ دا کە نوێنەری حیزب بوو و هەروەها هاوڕێیەکی باشیشی بوو.

لە کابینی تەلەفۆنەوە، ئازاد دەی توانی چوارپێیانی لینک بانگاسێ ببینێ، لە دەروبەری سەد میتر لە هۆتێلی ئەنتەرناسیۆنال. شێواوییەک بەسەر شەقام دا زاڵ بوو، زۆر ئاڵۆز ببوو، چرای پۆلیسێ لێیان دەدا. تێ گەیشت کە دەبێ شتێک رووی دابێ.

فەتتاح وەڵامی تەلەفۆنەکەی دایەوە. «ئازاد پێی گوت، پۆلیس لەسەر شەقامن. هاوڕێیانمان نەهاتوونە دەر، دەبوو ئێستا هاتبانەوە».

«چاوەڕێم بە لەوێ، لە گەڵ مستەفای ئەوە دێم»، فەتتاح وەڵامی دایەوە.

ئەوان چەند دەقە دواتر گەیشتن، و دیتیان رێگا گیراوە. ئەوان گەیشتنە بەرامبەر سەحنەکە، ئەو شوێنەی کە دەیان توانی دەرگای ژمارە ٥ی لینک بانگاس ببینن. ئەوە ئەو ئاپارتمانە بوو کە مستەفا ناسیبوەوە. فەتتاح گوتی «ئەوە ئاپارتمانی رۆناتایە».

دەستبەجێ ئازد تێگەیشت: «تەواو، وتووێژ...وتووێژەکە لێرە بوو. ئێستا پۆلیسی لێیە...هاوڕێیانمان نەماون».

کوردەکان بەرەو بینایەکە چوون. پۆلیسێکی چاوەدێر پێی ڕاگەیاندن کە سێ پیاو تێرۆر کراون و یەکێکیش بریندارە. ئازاد بە پێچەوانەی هەموو لۆژیکێک هیوادار بوو کە یەکێک لە بریندارەکان لە هاوڕێیانی بێ.

فەتتاح پرسی «ئەمانەن قوربانییەکان؟» لە کاتێکدا ناوی هاوڕێیانی دەدا بە پۆلیسەکە. یەکێک لە پۆلیسەکان نزیک بۆوە و کاغەزێکی پیشان دان، ئەمە کارتی پێناسی عەبدوڵڵا بوو. «ئێوە ئەو پیاوەی دەناسن؟»

وەڵامی دایەوە «بەڵێ»، پۆلیس بۆی دەرکەوت کە ئەمانە هەر کونجپشکنێکی ئاسایی نین، و داوای لێ کردن وەدوای کەون. هەتا نهۆمی پێنجەم چوونەسەر. فەتتاح ڕاستی دەکرد، ئەوە هەر ئەو ئاپارتمانەی ڕۆناتا فێستۆیە، گراوییە ئۆتریشییەکەی ڕەسووڵ. لەسەر دەرگا قاوەییە تۆخەکەی ئاپارتمانەکە پانکارتێک «I love Kurdistan » یکی لەسەر کێشرابۆوە.

چوونە ژوور. تەواو بێدەنگ بوو . پۆلیس بە پێداگرییەوە داوای لە سێ کوردەکە کرد دەست لە هیچ شتێک نەدەن و دەستیان بە لاتەنیشتیانەوە بنووسێنن. یەک بە یەک بە جیا چوونە نێو سالۆنە بچوکەکەوە. هەر چەند ڕووناکییەکی زۆر نەبوو، دەیان توانی ببینن کە هەموو شتێک سەراوبن ببوو. سێ تەرمی خوێناوی لەسەر عەرز ڕاکشابوون.

ئازاد دواتر گێڕایەوە کە قاسملوو و عەبدوڵڵای ناسیبووەوە، بەڵام ڕەسووڵ نا. قاسملوو پشتی بە کاناپەوە دابوو. بەبێ کۆت، کراوات و کراسە سپییەکەی شەڵاڵی خوێن ببوون. لە نێوەڕاستی سەحنەی کۆمەڵکوژییەکە و ئاڵۆزییەکەدا، ڕووخساری بە شێوەیەکی سەرسوڕهێنەر ئارام بوو وەک پەیکەری بوودا. عەبدوڵڵا لەسەر پشت کەوتبوو، لە نێوڕاستی ژوورەکە؛ سێیەمین پیاو لە لای دەرگا بوو، لەسەر زگ ڕاکشابوو.

بە پێی هەڵسەنگاندنی پزیشکی یاسایی مردنەکەیان سەعات پێنج و بیست دەقە بووە. بە گوێرەی پۆلیس، قاتڵەکان پێش ئەوەی ڕاکەن، بەڵگەنامەی قوربانییەکانیان هەڵگرتبوون. کیفی دەستیی [عەبدوڵڵا] قادری - ئازەریان بردبوو بەڵام کارتی پێناسیان لەبیر چوو بوو. پۆلیس ڕایگەیاند کە هیچکام لە قوربانییەکان چەکیان پێ نەبووە.

کاتێک مستەفا و فەتتاح چوونە دەر بۆ سەر شەقام، تاریک ببوو. سەعات هەشت و نیو بوو. پۆلیس ئەوانی بردە وێستگەی پۆلیس بۆ ئەوەی پرسیاریان لێ بکا. پرسیارکردنەکە لەلایەن پۆلیس و گرووپێکی دژە تێرۆرەوە بەڕێوە دەچوو لە ژێر ناوی کوبرا. II

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

ئێستا کوردەکان جێگەی گومان بوون. ئەوان دەبوو زەحمەتی تاقیکردنەوەی پارافینیان چێشتبا، بۆ ئەوەی تاقی بکرێنەوە بزانن ئەوان نەبوون کە تەقەکەیان کردوە. ئاکامەکەی (نەرێنی)نیگەتیڤ بوو.

سێ پیاوەکە سام دای گرتبوون. چەندین ساڵ ئەمانە لە ناوەندی تراژیدیی نیشتیمانەکەیان، سەرکوتی کوردستان، دیکتاتۆریی شا، رەنج و ئازاری رژێمی ئیسلامی و ئاوارەبوونی بێ کۆتایی دابوون. لە مانە دوویان پێشمەرگە بوون. لە کێوەکان شەڕیان کردبوو، مەرگی هاوڕێ شەرڤانەکانیان دیتبوو. بەڵام قەت ئازاری لەدەستچوونێکی وەک ئەم شەوەیان نە چێشتبوو؛ ترسناک و تاقەتپڕووکێن بوو.

ئازاد کە بنەماڵەکەی لە قاسملووەکان نزیک بوو و، لە منداڵەتییەوەو عەبدوڵڵای دەناسی، تازە تەواو بوو. ئەو قەت ئەو کاتەی لەبیر ناچێ .« دوای چەندین ساڵ دەیگوت، ئەمن دوکتۆرم، لە ژیانمدا زۆرم تەرم دیتوون، تەنانەت قوربانیانی تێرۆر. بەڵام قەت ئەوەندە نەهەژاوم... چونکە ئەوان هاوڕێی من بوون».

تەنیا لە نیوە شەوێ دابوو کە ئیزنیان پێ درا پێوەندی بە بنەماڵەکانیانەوە بگرن. «فەتتاح بە کورتی گوتی ئێمە لە پۆلیسین. بەڵام باشین».

لە ماڵی ئەوان، ئاپارتمان پڕ بوو لە خەڵک کە نەیان دەزانی چ باسە. تەلەفۆن بێ راوەستان زەنگی لێ دەدا. گێڕانەوەی تێکەڵ پێکەڵ لە شاری، لەهەموو پەتەختی وڵاتانی ئورووپا بڵاو ببۆوە. لە ڤییەن، لە پاریس، لە شارەکانی ئەڵمانەوە زەنگ دەهات. وەک هەموو کەس ماری - تێرێز تووشی شۆک ببوو. «تکاتان لێ دەکەم، چی دیکە زەنگ لێ مەدەن، پێویستمان بەوەیە ئەم خەتەی ئازاد بێڵینەوە». لە گەڵ هەموو زەنگێک دا ئەمەی دەگوتەوە.

بێ دڵنیایی زاڵ ببوو و، کەشێکی قورس لە فرمێسک، لە تەسویری ترسناک هەبوو کاتێک سێ پیاوەکە گەڕانەوە. سەعات شەشی بەیانی کوردەکان بە تەواوی شەکەت ببوون، دۆستان و بنەماڵەکانیان ماڵاواییان کردو چوونەوە ماڵە خۆیان.

[....]

سەرچاوە: دیواری فەیسبووکی نووسەر - ڕێکەوتی: ١٢ی جوولای ٢٠٢٥

پێکهاتەی گوتاری نەتەوەیی و دێمۆکراسی

بۆ هەموو ئەو مەبەستانە نامەیەکمان نووسیوە بۆ یەکتر. مەبەستی تایبەتیش کە پێمخۆشە لێرە باسی کەم ئەویش مەسەلەی خەڵعی سیلاحە، دانانی چەکە، کە ئێستا زۆر باسی دەکەن. ئەو وەختەش دوکتور بەنی‌سەدر باسی کردبوو. حەتا بیستوومانە دەیانهەوێ ڕێفراندۆم بکەن کە ئەوانەی کە چەکدارن چەکی خۆیان دابنێن. نەزەری حیزبی دێمۆکراتی کوردستان بەو جۆرەیە، ئەوەشمان لە نامەکەدا بۆ رەئیس جمهوری نووسیوە. [...] کابرایەکی کاشانی، کابرایەکی کرمانی، چوزانێ بۆچی میلەتی کورد سیلاحی هەڵگرتووە هەتا نەزەر بدا کە دایبنێ چەکەکەی یا داینەنێ. ڕادیۆ و تلویزیۆن، ڕۆژنامە هەموو ڕۆژێ تەبلیغات دەکا کە ئەوانە چەتەن، ڕێگرن. کابرای کاشانی و کرمانیش دەڵێ ئەگەر چەتە و ڕێگرن دەبێ چەکی خۆیان دابنێن. کەوابوو ئەوان سەلاحییەتیان نییە کە قەرار بدەن کە ئێمە چەک دابنێین یا چەک دانەنێین. [...] بەڵام هەتا ئەو وەختە چ ڕێفراندۆم بکرێ چ نەکرێ، چ تەهدیدمان بکەن چ نەکەن میلەتی کورد چەک دانانێ.

نووسەر: شەهلا دەباغی

دوکتور رەحیم سورخی لە نووسینێک لەسەر دیواری فەیسبووکی خۆی بە ڕێکەوتی ٧ی جولای (٢٠٢٥) باسی ئەوە دەکا کە

چۆن پێکهاتەی گوتاری لە پرۆسەیەکدا لە کوردستان دروست بووە و ئەم گوتارە "هەم لە بواری سیاسی و هەم لە بواری فەرهەنگی خەریکە کۆمەڵەیەکی زمانی و ئایدۆلۆژیایەکی تایبەت بە خۆی دروست دەکات"(١) بەڕای من دروستبوونی ئەم گوتارە بەشێکی زۆری دەگەڕێتەوە سەر بیرتیژیی ڕێبەرێکی بەئەزموونی وەک دوکتور قاسملوو.

دوکتور سورخی بەدروستی باسی یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی دوکتور قاسملوو دەکا و دەنووسێ: "یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی شەهید قاسملوو ئەوە بوو، پرسە گرنگەکانی لە میتینگی بەرفراواندا لەگەڵ کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان ڕاستەوخۆ دەخستە بەرباس و بیروبۆچوونەکانی بەجەماوەری دەکرد. لە میتینگێکی سەرەتاکانی شۆڕش لە بۆکاندا، ڕاگەیەنراوی لێژنەی نوێنەرایەتیی کوردستان، وەک وتەبێژی نوێنەرایەتییەکە بڕگە بە بڕگە بۆ خەڵک دەخوێنێتەوە و خەڵکەکە بە گوتنی "سەحیحە سەحیحە" (دروستە، دروستە) پشتڕاستیان دەکەنەوە".

دوکتور سورخی بۆ ئەم باسەی خۆی کەڵک لە فایلێکی دەنگی وەردەگرێ کە لە مێتینگێک لە بۆکان (١٣٥٨) دوکتور قاسملوو بۆ کۆمەڵانی خەڵک دەدوێ. دوکتور سورخی بەردەوام دەبێ و دەنووسێ:

"لەم میتینگانەدا و لە میتینگی تری ڕێکخراوە سیاسییەکانی تری ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا پێکهاتە گوتاری - ئایدۆلۆژیکییە جۆراوجۆرەکان لە کۆمەڵگای کوردستاندا بەرەبەر بەدی هاتن، بەڵام لە ئەنجامی پەرەسەندنی سیاسی و کۆمەڵایەتیی کوردستاندا گوتاری نەتەوەخوازیی کورد خۆی زاڵ کرد و ئێستا ئیتر دەکرێت بڵێین ویستی زۆربەری ڕێکخراوە کوردستانییەکانە".

لێرەدا من دەمهەوێ لە چوارچێوەی ئەم باسە دروستەدا واتە دروستبوونی پێکهاتەی گوتاری لە پرۆسەدا، تایبەتیتر بچمە سەر پەیوەندیی پێکهاتەی گوتاری نەتەوەیی و دێمۆکراسی لە ڕوانگەی دوکتور قاسملووەوە.

چەمکی دێمۆکراسی بە گشتی و بە سادەکراوی چەمکێکی ئاشنایە بۆ زۆربەی خەڵک. زۆربەی خەڵک دێمۆکراسی بە دوو ئیندێکسی سەرەکی پێناسە دەکەن:

- بەشداریی خەڵک لە هەڵبژاردنەکانی وڵات لەسەر پرسەکان
- دەنگی زۆرینە بڕیاردەر بێ

ئەمە ڕواڵەتی سادە و تێگەیشتنی باوە لە دێمۆکراسی. بەم پێیە تەنانەت وڵات و تاکە تۆتالیتاریستەکانی وەک ئێران،

ئەردووغان، رووس، عێراق و هتد دەچنە قالبی وڵاتانێک کە تێیاندا هەڵبژاردن هەیە و دەنگی زۆرینەیە کە پرسەکان یەکلا دەکاتەوە. بەڵام لە ڕاستیدا دێمۆکراسی تەنانەت لە ئازادترین وڵاتانی دنیادا هەڵگری لایەنێکی سەرکوتگەرە، ئەویش ڕاست بەهۆی داسەپاندنی ڕای زۆرینە بەسەر ڕای کەمینەکان کە ڕەنگە زۆر جار بیروڕای کەمینە هەڵگری توخمی دروستتر بێ. بەڵام ئەم باسە بۆ بۆ ئێمەی کورد گرینگە؟

دێمۆکراسیی زۆرینە لە کاتی چەوتی و کەموکوڕیدا بۆ وێنە لە وڵاتێکی وەک سوید دەکرێ لە ڕێگای مێدیای بەرپرس، خەڵکی ئاگا و ڕێکخراوە مەدەنییەکان بێتە ژێر پرسیار و بەجۆرێک مەهار کرێ تا سەددەمە لە مافی کەمینە نەدا. واتە کاتێک ڕای زۆرینە مەیدان بۆ مافەکانی کەمینە تەنگ بکا ئەوە بە باسی ئاشکرا و ڕوون، بە خۆپێشاندان و دەنگهەڵبڕین باسی مافی کەمینە زمانی، جنسییەتی، ئێتنیکی و ئایینییەکان بەرجەستە دەکرێن. بەڵام ئایا ئەم هەل و ئیمکانە لە وڵاتێکی وەک ئێران بۆ وێنە بۆ پرسی نەتەوەی کورد و بەلووچ یا کەمینە ئایینییەکان وەک بەهایی، جوو، یا کەمینە جنسییەتییەکان هەیە؟

با بگەڕێینەوە سەر گوتەکانی د. قاسملوو لە میتینگی شاری بۆکان (١٣٥٨). دوکتور قاسملوو لەو میتینگەدا باسی ئەوە دەکا کە بۆ نابێ کورد چەک دابنێ و دێمۆکراسی لە ئێران چۆن دەتوانێ بۆ پرسی کورد خەتەرناک بێ. دوکتور قاسملوو دەفەرموێ:

[....]بۆ هەموو ئەو مەبەستانە نامەیەکمان نووسیوە بۆ یەکتر. مەبەستی تایبەتیش کە پێمخۆشە لێرە باسی کەم ئەویش مەسەلەی خەڵعی سیلاحە، دانانی چەکە، کە ئێستا زۆر باسی دەکەن. ئەو وەختەش دوکتور بەنیسەدر باسی کردبوو. حەتا بیستوومانە دەیانهەوێ ڕێفراندۆم بکەن کە ئەوانەی کە چەکدارن چەکی خۆیان دابنێن. نەزەری حیزبی دێمۆکراتی کوردستان بەو جۆرەیە، ئەوەشمان لە نامەکەدا بۆ رەئیس جمهوری نووسیوە. ئەوەڵەن ئێمە ڕێفراندۆم بە شێوەیەکی غەیری دێمۆکراتی دەزانین چونکە لە ڕێفراندۆمدا ئەکسەرییەت هەموو وەختێک نەزەری خۆی بەسەر ئەقەلییەتدا تەحمیل دەکا. کابرایەکی کاشانی، کابرایەکی کرمانی، چوزانێ بۆچی میلەتی کورد سیلاحی هەڵگرتووە هەتا نەزەر بدا کە داینێ چەکەکەی یا داینەنێ. ڕادیۆ و تلویزیۆن، ڕۆژنامە هەموو ڕۆژێ تەبلیغات دەکا کە ئەوانە چەتەن، ڕێگرن. کابرای کاشانی و کرمانیش دەڵێ ئەگەر چەتە و ڕێگرن دەبێ چەکی خۆیان دابنێن. کەوابوو ئەوان سەلاحییەتیان نییە کە قەرار بدەن کە ئێمە چەک دابنێین یا چەک دانەنێین. لەپاشان لە نامەکەدا بۆ ڕەئیس جمهوری ئێران نووسیبوومان کە بەڵێ ئێمە چەک دادەنێین بەڵام وەختێک کە خودموختاری لە کوردستان دا جێگیر بووبێ. وەختێک کە ئینتیزاماتی داخلی، لەباتی ژاندارمری و پۆلیس بەدەست پێشمەرگەوە بێ. ئەو وەختە ئێمە وەک حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران موافقی ئەوەین کە هیچ ئینسانێکی غەیری مەسئوول، هیچ مەقامێکی غەیری ڕەسمی چەک هەڵنەگرێ. بەڵام هەتا ئەو وەختە چ ڕێفراندۆم بکرێ چ نەکرێ، چ

تەهدیمان بکەن چ نەکەن میلەتی کورد چەک دانانێ."(٢)

ئەوەی لە دووتوێی ئەم دێڕانەدا و لەم باسەدا بۆ من گرینگە خودی باسی مافی چەکدار بوون یا چەکدارنەبوونی هێزە کوردییەکان نییە، بەڵکوو فام و بۆچوونی دوکتور قاسملوویە لەسەر چەمکی دێمۆکراسی و ڕێفراندۆم/هەڵبژاردن و دەنگی زۆرینە لە سیستەمێکی نابەرانبەردا. ئێستا دوای دەیان ساڵ، تازە بە تازە لەم ساڵانەی دواییدایە کە لە دنیای ئاکادێمیدا باسی کەموکوڕییەکانی سیستەمی دێمۆکراسی دەکرێ و هێندێک ڕێگاچارە دۆزراوەتەوە؛ بۆ وێنە سیستەمی کۆتا بۆ بەشداریی زیاتری ژنان یا گرووپە پەڕاوێزخراوەکان لە جومگەکانی بڕیاردانـدا. سەرەڕای هەڵگرتنی دروشمی "دمکراسی برای ایران، خودمختاری برای کوردستان" لەلایەن حیزبی دێموکراتەوە لەو سەردەمەدا، دوکتور قاسملوو ئاگایە بەوە کە دێمۆکراسی بە تەنیا وڵامدەری پرسی کورد نییە؛ هەر بۆیە دروشمی حیزب ئەوکات لە دووبەش پێک دێ: دێمۆکراسی بۆ ئێران و خودمختاری بۆ کوردستان. لە ڕاستیدا تا تۆ چ وەک نەتەوە و چ وەک تاک، خودێکی موختار و سەروەر لەسەر ژیانی سیاسیی خۆتت نەبێ، دێمۆکراسی نەک تەنیا بەکارت نایە بەڵکوو دەتوانێ شەرعییەت بداتە ئەو زوڵمەی بەشێوەی سیستەماتیک لێت دەکرێ. هەروەها کوردستان وەک یەکەیەک کە مافی سەروەریی بۆ خۆی هەیە لەبەرانبەر ئێراندا دادەنرێ.

دوکتور قاسملوو لەو مێتینگەدا ڕوونی دەکاتەوە کە چۆن دێمۆکراسیی زۆرینە دەتوانی مافی کەمینە لوول بدا. دواتر دیتمان چۆن بە شەرعییەت وەرگرتن لە زۆرینەی دانیشتووی ناو ئێران کارەسات خوڵقان. لێرەدا باسی ئەوە نییە کە ئایا ئەو دروشمە بۆ ئەوکات کافی بوو یا نا، بەڵکوو باسی ڕوانگەی ڕێبەری و حیزبێکە کە خەریکی سازکردنی پێکهاتەی گوتاری نەتەوەیی لە درێژایی زەمەنـدایە و ئەو درزانە دەبێ ببینن کە دەتوانن بەناوی تیفتیفەی دێمۆکراسی و مافی دەنگدان و دەنگی زۆرینە، زەربە لە مافی کەمینە بدەن. هەر بۆیە دوکتور لەو مێتینگەدا پێداگری لەسەر مافی چەکدار بوونی کەمینە دەکا تا ئەو کاتەی کەمینە بۆخۆی دەبێتە بڕیاردەری چارەنووسی خۆی و ناچێتە ژێر باری شێوەی زاڵی باڵادەست بەناوی ڕێفراندۆم و ڕای زۆرینە.

دروستکردنی شوناسی سیاسی و نەتەوەیی کوردی سەرکوتکراو، بەستراوەتەوە بە بەستێن و کۆدەقەکان و باڵانسی هێز؛ بەڵام زیاتر لە هەر شتێک بەستراوەتەوە بە ئیرادە و ئاگاییی ڕێبەریی جوڵانەوە و بەشداربوونی خەڵک لە ناوەڕاستی مەیدانەکانی شار و بەتێکڕا بڕیار لەسەر چارەنووسی خۆ دان.

سەرچاوەی وتار: ناوەندی لێکۆڵینەوەی کوردستان – تیشک - ڕێکەوت: ١٩ی پووشپەری ٢٧٢٥ی کوردی

دوکتور قاسملوو و خەڵاتێک

ئەحمەد شێربەگی

سەرەتاکانی پایزی ساڵی ١٣٦٣ی هەتاوی بوو، چەند مانگ بوو لە گەلاڵەی شینکایەتی را هاتبووینە گەورە دێی دۆڵی جافایەتی باشووری کوردستان. هێشتاخانووەکانی زۆربەی کۆمیسیونەکان تەواو نەببوون، زۆرێک لە ئەندامانی بنکەی دەفتەری سیاسی لە ژێر خێوەت دا دەژیان. وەستا قاسم و وەستا حەمەدەمینی بەننا کە دوو وەستای خۆبەخشی حیزب بوون بە چڕی خەریکی دروستکردنی خانووبەرە بوون.

ئەوسەردەمە هێشتاجلو بەرگی پێشمەرگە لە حیزبدابە فەرمی نەکرابوو، ئەندامانی حیزبی یەک ڕەنگ نەببوون. بە قەولێک لەباری جل وبەرگەوە هیچ جیاوازێکیان لە گەڵ پێشمەرگەکانی هێزی بەرگری نەبوو، هەرکەسەی شێوەیەک وڕەنگێک جلو بەرگی لەبەردا بوو.

پاشنیوەڕۆیەکی گەرمی مانگی خەرمانان بوو،لە سکرتاریاوە پێوەندیم پێوە گیراکە دوکتور قاسملوو داوای دیتنت دەکات. منیش کەوتمە بیرکردنەوە دەبێ دوکتورقاسملوو چکارێکی بە من هەبێ. هەزار بیرم بە مێشکی دادەهات.مرۆڤ لەکاتی وادا

به خۆی دادێتەوه ولەخۆی وەشک دەکەویَ نەکا کارێکی خراپی کردبیَ به خۆی نەزانیبیَ .پێموابوو دەبیَ هەڵەیەکم له دەنگی کوردستان دا کردبیَ که لەسەر حیزب بۆته ماڵ ودەبیَ وەڵامدەربم. یان نەکا ئەوکەسانه سکاڵیان لێکردبم که هەلپەرستیان دەکردو بەدوای بەرژەوەندییەکانیان دا دەگەڕن منیش لێم لەهەڵدادەدان... به دەم ئەوبیرانه چوومه سکرتاریا.له دەرگای ژووری کاری دوکتورقاسملووم دا و چوومه ژوورەکەی و ڕۆژباشم پێکوت.

د.قاسملوو به تەنیا دانیشتبوو، ڕووخساری وەک هەمیشه گەش بوو هیچ ئاسەواری تووڕەبوونەکم بەرووخسارییەوەنەدی و لەوەی نەدەچوو لێپرسینەوەم لیَ بکات. وەک عادەتی هەمیشەیی لەبەرم هەستا وهاته پێشوازم و دەستی باوکانەی لەنێو دەستی نام و خوڵقی دانیشتنی کردم. دەستی به جەفەنگ لێدان کرد، لەدڵی خۆم دا هەناسەیەکی ڕاحەتم هەڵکێشا که ئەوەنەبوو بیرمی بەخۆیەوه خەریک کردبوو. لەسەرخوانکی کارەکەی قاپێکی فافۆنی پڕی تریَ ڕەشه داندرابوو، کلاسۆرو خۆنووسەکەیو لەگەل پاکەتێک سیگاری (Kent) کێنتیشی لەسەر بوو، خوڵقی کردم لەوتریَ ڕەشەیه بخۆم که کەریم شەڵماشی پارێزەری له ڕەزەکانی داوێنی کێوی "گۆجار" بۆی هێناوه.(گەورەدێش وەک سەدان گوندی دیکەی باشووری کوردستان وەبەر شاڵاوی پەیمانه شوومەکەی ئەلجەزایر کەوتبوو له دانیشتوانەکانی چۆل کرابوو، هەرچی زەوی و زارو باخو باخات بوو بیَ خاوەن مابۆوه خەڵکی ئەم گوندەش له ڕێگای داره بادام و ڕەزو هەرمیَ بژێوی خۆیان پەیدا دەکرد) بەدەم تریَ خواردن د.قاسملوو له شێوەی کارو چالاکیمی پرسیو پاش دنەدان وتەشویق کردنم و ڕەزامەندی دەربڕین له ڕادیۆ دەنگی کوردستان که بەباشی ئەرکەکانی ڕادەپەڕێنیَ دەستی بۆ کیسەیەکی نایلۆنی تەنیشتی برد ودایه دەستم و فەرمووی:

"ئەوه ڕانک و چۆخەیەکی خۆمه تازەم بۆ هاتوه ڕەنگیم زۆر پیَ جوانه، بەڵام لەنەر من دا تەنگه، به بیرو لێکدانەوەی خۆم وام هەڵسەنگاند که کیَ لەبەریکات له قەدوبالای دیَ، تۆم به مێشک داهات که خەڵاتی تۆی بکەم."

ڕانکو چۆخەکەیەکی مەرەزی سوورگوێزی له کیسه نایلۆنەکه دەرهێناو فەرمووی:

هەسته بەخۆتییەوه بگره...

کاتیَ ئەو هەڵوێستەم له د.قاسملوو دیت له خۆشیان قاچم عەرزی نەدەگرت. هەستم دەکرد هەڵدەفڕم، چاوم فرمێسکی تێچزابوو، نەک لەبەرئەوەی که بوومەته خاوەن ڕانکوچۆخه بەڵکوو لەبەر ئەوه بوو د.قاسملوو بەسەری کردوومەتەوه و خەڵاتی کردووم.

سەرچاوە
Serchawe

کۆمەڵێک وتارو لێدوان

هەستام ڕانکو چۆخەکەم هەروا لەسەرجلەکانم بە خۆمەوە گرت و سپاسم کرد، پاش کەمێک مانەوە لە لای، دیارییەکەیم هەڵگرت و مالاواییم لێکردلە ژوورەکەی و دەدرکەوتم.

لە ڕانکو چۆخەکەی دوکتور قاسملوو وەک بەنرخترین کەلوپەلەکانی شاخم دەروانی، جاروبارە کە لەبەرم دەکرد کاک تەهای ڕەحمەتی هەمووجارێ دەیگوت:

بەو ڕەنگەی بارگینی داشقەم وەبیر دەخەیەوە ...

بە هۆی نەزانی وبێ ئاگابوون لەوەی کە ڕانکوچۆخەی مەرەز دەبێ لە هێرشی مۆرانەی خوری خۆر واتە مۆرکە بە پارێزەوە هەڵگیرێ، هیندەی تێوەرنەسوورا کە مۆرکە لێیدا ووەک بێژینگ کون کونی کرد بوو. لەوەش بەداختر ئەوە بوو بەهۆی بێ ئیمکاناتی و نەبوونی کامێرای وێنەگریی ئەوسەردەمە نەمتوانی یەک دوو وێنە بەو ڕانکوچۆخەوە بگرم و بەدیتنیان یادێک لە قاسملووی مێهرەبان بکەمەوە...

کڕنۆش بو گەورە بیت و بۆ ئۆقیانوسی قووڵی مرۆڤایەتیت ئەی ڕێبەریی هەموو وەرزەکان و شکۆی باوەڕی نەتەوەیەک.

سەرچاوە: دیواری فەیسبووکی نووسەر - ڕێکەوتی: ١٣ی جوولای ٢٠٢٥

کۆکردنەوەو ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

گەلاوێژی ٢٧٢٥ی کوردی = ئاگۆستی ٢٠١٥ی زایینی

سەرچاوە Serchawe

سپاس و پێزانین

بۆ هەموو هاوڕێ و دۆستان بۆ نووسین و ئامادەکردنی وتار، وتووێژ و لێدوانەکان.

دەستتان خۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی